

Πανεπιστήμιο Πειραιώς – Τμήμα Πληροφορικής
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Πληροφορική»

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Τίτλος Διατριβής	Συμβάσεις Πληροφορικής Λογισμικό και Συστήματα Η/Υ ως αντικείμενα συμβάσεων
Όνοματεπώνυμο Φοιτητή	Μαρία Πόντη
Πατρώνυμο	Ιωάννης
Αριθμός Μητρώου	ΜΠΠΛ/ 08027
Επιβλέπουσα	Αριστέα Σινανιώτη καθηγήτρια

Ημερομηνία Παράδοσης

Οκτώβριος 2011

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΔΑΛΙΑΣ

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

(υπογραφή)

(υπογραφή)

(υπογραφή)

**Αριστέα Σινανιώτη
Καθηγήτρια**

**Χρήστος Δουληγέρης
Καθηγητής**

**Παναγιώτης Κοτζανικολάου
Καθηγητής**

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΡΑΙΑ

Αφιερώνεται στο σύζυγό μου και τα παιδιά μου

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια **κ. Αριστέα Σινανιώτη** για την καθοδήγηση, την άριστη συνεργασία και την αμέριστη βοήθεια που μου παρείχε κατά την εκπόνηση της διπλωματικής μου διατριβής.

Ευχαριστώ επίσης τα μέλη της εξεταστικής επιτροπής **κ. Χρήστο Δουληγέρη και κ. Παναγιώτη Κοτζανικολάου** για τις πολύτιμες συμβουλές και υποδείξεις τους, καθώς και για τη συμπαράστασή τους.

Ιδιαίτερα ευχαριστώ την οικογένεια μου και τους φίλους μου για την αγάπη και την υποστήριξη που μου προσέφεραν κατά την διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω το γιό μου Γιώργο, ο οποίος με τις νομικές γνώσεις του με καθοδήγησε και με υποστήριξε στη συγγραφή της παρούσης εργασίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΔΑΛΗ

Πίνακας περιεχομένων

1	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ.....	15
1.1	Δικαιοπραξίες και ηλεκτρονικά μέσα.....	15
1.2	Εννοιολογική προσέγγιση των βασικών εννοιών λογισμικού	16
1.3	Επιλογή του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας για την προστασία του λογισμικού - Το εθνικό, κοινοτικό και διεθνές νομικό πλαίσιο	16
1.4	Η ανάγκη προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο.....	18
1.5	Προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στο διαδίκτυο 20	
2	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΟ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	25
2.1	Υποκείμενο και αντικείμενο του δικαιώματος- Εξουσίες του δημιουργού.....	25
2.1.1	Υποκείμενα του δικαιώματος	25
2.1.2	Περιοριστικό δικαίωμα.....	26
2.1.3	Ηθικό δικαίωμα.....	26
2.1.4	Το ιδιαίτερο δικαίωμα επί βάσεων δεδομένων (Οδηγία 96/9/ΕΟΚ)	26
2.1.5	Αντικείμενα του δικαιώματος.....	27
2.2	Η πρωτοτυπία στα προγράμματα η/υ.....	27
2.3	Περιορισμοί των εξουσιών του δημιουργού	29
2.4	Παραίτηση από τα περιουσιακά δικαιώματα επί του λογισμικού - Πηγαίος κώδικας.....	30
2.5	Το δικαίωμα διανομής	31
2.6	Λοιποί όροι	31
3	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΡΓΩΝ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ	33
3.1	Βάσεις δεδομένων	33
3.2	Πολυμέσα (Multimedia).....	34
3.3	Αλγόριθμος	34
3.4	Διάκριση μεταξύ μορφής και ιδέας:.....	35
3.5	Ελεύθερο λογισμικό - λογισμικό ανοιχτού κώδικα	36
3.6	Ρυθμιστικό περιβάλλον	37

4	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ	39
4.1	Προσέγγιση του νομικού χαρακτήρα των συμβάσεων λογισμικού	39
4.2	Ερμηνεία των συμβάσεων λογισμικού	40
4.3	Σύμβαση παραχώρησης λογισμικού	42
4.3.1	Σύμβαση οριστικής παραχώρησης τυποποιημένου λογισμικού	43
4.3.2	Σύμβαση χρονικά περιορισμένης παραχώρησης τυποποιημένου λογισμικού	46
4.4	Άδεια και σύμβαση εκμετάλλευσης λογισμικού	51
4.5	Σύμβαση εκπόνησης ατομικού λογισμικού	51
4.5.1	Γενικά - Εφαρμοστέο δίκαιο	51
4.5.2	Οι υποχρεώσεις των μερών	52
4.6	Σύμβαση συντήρησης λογισμικού	55
5	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΑΤΕΝΤΕΣ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ	57
5.1	Άδειες Λογισμικού	57
5.2	Ο ρόλος του διαδικτύου	57
5.3	Εφαρμογή δικαίου περί βιομηχανικής ιδιοκτησίας (πατέντες) στο λογισμικό	58
5.4	Πατέντες και copyright	58
5.5	Οι πατέντες στο λογισμικό	58
5.5.1	Το πρόβλημα με το λογισμικό	58
5.5.2	Η φύση των Η/Υ και οι πατέντες	59
5.6	Οι αρνητικές συνέπειες	59
5.6.1	GIF/LZW	60
5.6.2	Amazon	60
6	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ	61
6.1	Οργανισμοί προστασίας λογισμικού (RIAA – ΑΕΠΙ- BSA)	61
6.2	Τρόποι Πειρατείας Λογισμικού	62
6.2.1	Πειρατεία Τελικού Χρήστη	62
6.2.2	Κατάχρηση Πελάτη-Διακομιστή	63
6.2.3	Πειρατεία στο Internet	63
6.2.4	Εγκατάσταση στο Σκληρό Δίσκο	63
6.3	Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας – Έρευνα	63
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	65
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ – ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	67

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	67
ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	71
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ.....	72
ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΑΠΟΜΑΧΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ QUALITY & RELIABILITY Α.Ε. Α.Β.Ε.Ε.για το Έργο	73
ΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ.....	85

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΡΑΙΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η επιστήμη του δικαίου ανέκαθεν ακολουθούσε την εξέλιξη της ανθρώπινης διάνοιας. Μέσα στο ρου της ιστορίας, ο άνθρωπος, ξεκινώντας από τις απλούστερες κοινωνικές δομές και ως την πολύπλοκη και πολύπλευρη οργάνωση των σημερινών κοινωνιών, αναζήτησε στο δίκαιο την περιχάραξη και διασφάλιση διαφόρων ειδών δικαιωμάτων, την οριοθέτηση υποχρεώσεων, την πρόβλεψη ποινών και κυρώσεων για κάθε είδος παραβίασης των τιθεμένων κανόνων.

Καθώς, ωστόσο, η επιστήμη προόδευε και πραγματοποιούσε τεχνολογικά άλματα, τα οποία ο νομοθέτης των προηγούμενων ετών δε θα μπορούσε να είχε προβλέψει, ανέκυψε μια ανάγκη για νομοθετική κάλυψη και περιχάραξη πολλών νέων εννοιών, προϊόντων της ανθρώπινης διάνοιας και πνευματικής εργασίας, οι οποίες σταδιακά συγκρότησαν ένα ξεχωριστό δικό τους «κόσμο». Το σύμπλεγμα αυτό των άυλων, κατά βάση, αγαθών δεν ήταν δυνατόν να κατηγοριοποιηθεί με βάση το δίκαιο που υφίστατο και ίσχυε μέχρι τότε, αφού τη βάση του αποτελούσαν αντικείμενα και έννοιες εντελώς καινούριες στη νομική πραγματικότητα της εποχής.

Φυσικά δεν ήταν δυνατόν να ρυθμιστούν οι νέες αυτές κατακτήσεις της ανθρώπινης διάνοιας με τρόπο ριζοσπαστικό, αλλά προτιμήθηκε μια συνένωση, ένα «πάντρεμα» κλασικών νομικών εννοιών και καινοτόμων ρυθμίσεων στην προσπάθεια να προσεγγίσουν μια από τις αρχαιότερες επιστήμες που καλλιέργησε ο άνθρωπος νους, αφενός, δηλαδή η νομική επιστήμη, με τις ραγδαία αναπτυσσόμενες και εξελισσόμενες επιστήμες της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών. Έτσι, παρατηρούμε παραδοσιακές νομικές έννοιες όπως συμβάσεις, τα περιουσιακά δικαιώματα και τα εμπορικά σήματα να συνδυάζονται και να οριοθετούν τεχνολογικές κατακτήσεις όπως το λογισμικό, οι βάσεις δεδομένων και τα πολυμέσα.

Στη συγκεκριμένη μεταπτυχιακή διατριβή προσεγγίζονται οι διάφορες πτυχές των έργων που ανήκουν στην κατηγορία του λογισμικού, υπό το πρίσμα των τελευταίων εξελίξεων στον τομέα της Νομικής Πληροφορικής. Αρχικά, γίνεται μια εισαγωγική αναφορά και μια πρώτη προσέγγιση στις βασικές έννοιες του νομικού κόσμου όπως οι δικαιοπραξίες και οι συμβάσεις, με κύριο άξονα το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Στη συνέχεια αναλύονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που γεννώνται και είναι σύμφυτες με τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών γενικότερα και το λογισμικό ειδικότερα.

Προχωρώντας, επιχειρείται μια διάκριση μεταξύ των διαφόρων ειδών που περιλαμβάνονται στην έννοια του λογισμικού, αφού το τελευταίο αποτελεί ένα πολύπλευρο και ταχύτατα εξελισσόμενο τεχνολογικό αντικείμενο. Ακολουθεί η απαρίθμηση και ανάλυση όλων των μορφών συμβατικών σχέσεων που εφαρμόζονται και αφορούν συγκεκριμένα και αποκλειστικά το λογισμικό. Παρότι άυλο αγαθό, το λογισμικό μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο τόσο παραχώρησης και σύντηξης, όσο προϊόν εκπόνησης κατόπιν προηγούμενης παραγγελίας.

Φυσικά, όπως και η πλειοψηφία των αντικειμένων της εργασίας στις μέρες μας όσον αφορά τον τομέα της πληροφορικής, έτσι και το λογισμικό επηρεάζεται άμεσα και σημαντικά από την εξάπλωση του διαδικτύου. Υπό το πρίσμα αυτό γίνεται, λοιπόν, αναφορά στο ρόλο του διαδικτύου, στην ανάπτυξη και κυκλοφορία του λογισμικού στην αγορά, καθώς επίσης και στην εφαρμογή του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε ζητήματα που σχετίζονται με το λογισμικό. Προσεγγίζονται επίσης, οι μορφές παραβίασης του κείμενου δικαίου που προστατεύει το λογισμικό, όπως για παράδειγμα η πειρατεία, ενώ δε θα μπορούσε να λείπει αναφορά στη διεθνή νομολογία, η οποία μας παρουσιάζει επί του πρακτέου την εφαρμογή του δικαίου σε θέματα που άπτονται του λογισμικού.

Summary

The law science has always followed the evolution of human intellect. In the course of history, man, starting from the simplest social structures up to the complex and diverse organization of modern societies, sought in the law to ensure the various kinds of rights, the definition of obligations, to provide penalties and sanctions for each type of rules violation.

However, as science progressed with technological breakthroughs, which the legislature of previous years could not have foreseen, the need arose for legislative coverage and delineation of many new concepts, products of human invention and intellectual work,

which gradually formed their own separate "world". This complex of basically immaterial goods could not be classified under the law that existed until then, since the base of its objects and concepts were completely new to the legal reality of the time.

Of course it was not possible to regulate these new conquests of the human mind in a radical way, but a conjunction was preferred, a "marriage" of traditional legal concepts and innovative arrangements in the attempt to bring one of the oldest sciences cultivated by the human mind, the legal science, with the rapidly growing and evolving science of computing and telecommunications. Thus, we see traditional legal concepts such as contracts, property rights and trade marks to be combined and define technological achievements such as software, databases and multimedia.

In this postgraduate thesis we approach the various aspects of projects in the category of software, in light of recent developments in the field of Information Technology Law. Initially, there is an introductory report and an initial approach to the basics of the legal profession as the acts and contracts, by focusing on the intellectual property rights. It then analyzes the rights and obligations arising and are inherent with computer programs in general and software in particular.

Further, we attempt to distinguish between the different types encapsulated in the concept of software, since the latter is a multifaceted and rapidly evolving technological object. Next is a listing and analysis of all forms of contractual relationships that apply and concern specifically and exclusively software. Although it is an intangible asset, the software may be subject to both a concession for use and maintenance, as well as product development to prior order.

Of course, like the majority of work objects in the IT sector nowadays, so is the software directly and significantly affected by the spread of the Internet. In this context there is, therefore, reference to the role of the Internet, in software developing and marketing, as well as the law for industrial property in matters related to software. Also we approach the forms of violation of the text of law that protects the software, such as piracy, but we could not miss a reference to international legislation, which shows us in real terms the application of the law in matters relating to software.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελείται από το πλέγμα εκείνων των κανόνων δικαίου, οι οποίοι κατοχυρώνουν, θωρακίζουν και διασφαλίζουν τα δικαιώματα του δημιουργού επί του πνευματικού του έργου¹. Όπως είναι φυσικό, η προστασία απόλυτων και αποκλειστικών δικαιωμάτων, όπως είναι τα απορρέοντα εκ της πνευματικής ιδιοκτησίας περιουσιακό και ηθικό δικαίωμα, βρίσκεται ανά πάσα στιγμή αντιμέτωπη με την απαίτηση και κατά περίπτωση με το κατοχυρωμένο δικαίωμα τρίτων να διενεργούν πράξεις επέμβασης – εκμετάλλευσης επί του πνευματικού έργου. Ο βαθμός και η ένταση της επιτρεπόμενης ή μη εκμετάλλευσης των προστατευόμενων έργων από τους τρίτους, εξαρτάται άμεσα από τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους. Όσο πιο προηγμένα είναι τα μέσα αυτά, τόσο πιο ανέξοδη γίνεται η εκμετάλλευση, από άποψη κόστους αλλά και χρόνου. Και αν η τυπογραφία αποτέλεσε τη μεγαλύτερη «απειλή» για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και οδήγησε στη γέννηση του σχετικού κλάδου δικαίου, τα άλματα της τεχνολογικής προόδου στη σημερινή εποχή δείχνουν να ξεπερνούν οποιαδήποτε πρόβλεψη του παρελθόντος, με αυτόνομες συνέπειες για τη θωράκιση των δικαιωμάτων του πνευματικού δημιουργού. Ουσιαστικά πρόκειται για πρόοδο τόσο ταχεία, με αποτέλεσμα η πλειονότητα των πληροφοριών αλλά και των πνευματικών δημιουργημάτων να λαμβάνει σήμερα ηλεκτρονική μορφή, η ψηφιοποίησή δεδομένων να αποτελεί καθημερινότητα και καθένας από εμάς, σε μικρό ή μεγάλο βαθμό να έχει γίνει κοινωνός στην «Κοινωνία της Πληροφορίας»². Η εμφάνιση και η διάδοση του Διαδικτύου (Internet) ανέτρεψε πλήρως τις παραδοσιακές φόρμουλες επικοινωνίας, καθιστώντας αναποτελεσματικές και παρωχημένες πολλές δικαιοκτικές ρυθμίσεις σε διάφορους τομείς.

Ειδικότερα, αποτελεί κοινό τόπο πως η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει επηρεάσει, σε πολύ μεγάλο βαθμό, την καθημερινότητα και τον τρόπο σκέψης και δράσης των κοινωνιών της. Σε πρώτο επίπεδο, ο απλός καταναλωτής – χρήστης των νέων τεχνολογιών, έχει μεταξύ άλλων τη δυνατότητα να πραγματοποιεί on – line αγορές, να συνάπτει ηλεκτρονικές συμβάσεις, να επικοινωνεί μέσω e- mail, να λαμβάνει μέρος σε chat και forum, να ενημερώνεται μέσω των ηλεκτρονικών εφημερίδων και γενικότερα να προβαίνει σε πράξεις παράνομης ή μη αναπαραγωγής και εν γένει εκμετάλλευσης πνευματικών έργων.

Σε δευτερογενές επίπεδο η τεχνολογία προσφέρει ήδη αδιανόητες στο παρελθόν δυνατότητες για επιχειρηματική δικτύωση και δράση, επηρεάζοντας συνακόλουθα τον τομέα της οικονομίας. Η επίδραση της τεχνολογίας είναι πλέον τόσο ηχηρή, με αποτέλεσμα αυτή να έχει εισβάλλει όχι μόνο στο σπίτι του απλού καταναλωτή – χρήστη και στον επιχειρηματικό τομέα της οικονομίας, αλλά προχωρά σε ένα επόμενο επίπεδο και κατακλύζει ολόκληρο τον κρατικό μηχανισμό. Η σημερινή γενιά θεωρεί πλέον αυτόνομη την συντελεσθείσα πρόοδο και μάχεται συνεχώς για την περαιτέρω ανάπτυξή της. Τίθεται όμως σχεδόν αβίαστα το εξής ερώτημα: Είναι η σημερινή κοινωνία γαλουχημένη με την παιδεία που απαιτείται για την ορθολογιστική χρήση της τεχνολογίας; Και ακόμα παραπέρα και επειδή δεν μπορεί κάποιος να στηριχθεί αποκλειστικά στην καλή πίστη των χρηστών, είναι εξοπλισμένο το ισχύον δικαιοκτικό πλαίσιο, διεθνές, κοινοτικό ή εθνικό, με τους εξειδικευμένους εκείνους κανόνες δικαίου οι οποίοι θα θωρακίσουν τη χρήση αυτή;

Το ερώτημα τίθεται επιτακτικό για όλους τους κλάδους δικαίου, πολλώ δε μάλλον για την πνευματική ιδιοκτησία. Και τούτο διότι εκτός από την ευχέρεια του πνευματικού δημιουργού για ασύγκριτα ευκολότερη γνωστοποίηση, παρουσίαση και διάδοση του έργου του μέσα από τη

¹ Άρ. 1 παρ. 1 ν. 2121/1993

² «Ως κοινωνία της πληροφορίας νοείται το σύνολο των βιοτικών σχέσεων που ανακύπτουν και εξαρτώνται από τη νέα τεχνολογία της πληροφορικής» Βλ. Χριστοδούλου, Ηλεκτρονικά έγγραφα και ηλεκτρονική δικαιοπραξία, 2004, σ. 1. Για τον όρο «Κοινωνία της Πληροφορίας» βλ. επίσης Καλλινίκου, Πνευματική Ιδιοκτησία και Internet, 2001, σ. 5επ.

λεωφόρο των πληροφοριών και για ίδια διαχείριση αυτού, οι κίνδυνοι³ οι οποίοι ελλοχεύουν και αφορούν την παράνομη εκμετάλλευση του δημιουργήματός του, είναι εφάμιλλοι αν όχι περισσότεροι. Στην «Κοινωνία του Διαδικτύου» το έργο, αφού αποϋλοποιηθεί και χάσει την παραδοσιακή υλική μορφή του, εν συνεχεία κυκλοφορεί με την ψηφιοποιημένη του μορφή στο Διαδίκτυο και γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης από άγνωστο αριθμό ανώνυμων και ως εκ τούτου μη προσδιορίσιμων χρηστών.

Αυτή η εγκατάλειψη της παραδοσιακής μορφής των πνευματικών έργων (απεγχάρτωση ή εν γένει αποϋλοποίηση) και η μετατροπή τους σε ψηφιακά (ψηφιοποίηση), αποτέλεσε ίσως τη βασικότερη πρόκληση με την οποία ήλθε αντιμέτωπος ο νομοθέτης της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η διαδικασία της ψηφιοποίησης, ως διαδικασία μετασχηματισμού των πληροφοριών, θα μπορούσε να περιγραφεί ως εξής⁴: Τα έργα απεκδύονται του υλικού τους φορέα και ψηφιοποιούνται, δηλαδή μετατρέπονται σε δεδομένα του 0 και 1 (δυαδικός κώδικας επικοινωνίας) και με τη μορφή αυτή διακινούνται στο διαδίκτυο. Στη συνέχεια, όταν φτάσουν στον Η/Υ του εκάστοτε χρήστη, υφίστανται μία διαδικασία «αποψηφιοποίησης», μετατρέπονται δηλαδή στην οθόνη του Η/Υ στην κατανοητή για το χρήστη μορφή των ήχων – εικόνων – λέξεων. Περιπτώσεις ψηφιακών έργων αποτελούν μεταξύ άλλων οι ψηφιακές κινηματογραφικές ταινίες και τα ηλεκτρονικά βιβλία (e-books). Η παρούσα διατριβή εξετάζει κατά βάση ένα ιδιαίτερα πολύπλοκο και ραγδαία αναπτυσσόμενο τμήμα της πληροφορικής επιστήμης, το λογισμικό.

Τα ψηφιακά έργα εμφανίζουν σε σχέση με τα αναλογικά χαρακτηριστικές διαφορές, πέραν φυσικά της μορφής η οποία είναι και η ειδοποιός διαφορά τους. Στα έργα αυτά υπάρχει δυσανάλογη διαφορά ανάμεσα στο κόστος δημιουργίας τους και στο κόστος της περαιτέρω αναπαραγωγής τους. Ενώ δηλαδή η δημιουργία τους είναι αρκετά δαπανηρή, η αναπαραγωγή τους έχει σχεδόν μηδαμινό κόστος και μπορεί να πραγματοποιηθεί από τον καθένα. Παράλληλα τα ψηφιακά έργα παραμένουν αναλλοίωτα παρά την πάροδο του χρόνου και παρά την ενδεχόμενη πολλαπλή αναπαραγωγή τους. Αυτή η ξεχωριστή ιδιότητά τους εισάγει αναπόφευκτα νέες παραμέτρους στην οικονομική ανάλυση των έργων, και οδηγεί σε νέες στρατηγικές για την διαχείριση και την προώθηση τους.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν αναστατώσει τόσο τους πνευματικούς δημιουργούς, όσο και τους παραγωγούς αγαθών πληροφορίας γενικά. Και τούτο διότι διατίθενται στην αγορά μηχανήματα ικανά να ψηφιοποιήσουν σχεδόν κάθε αγαθό πληροφορίας, από βιβλία και εφημερίδες έως κινηματογραφικές ταινίες και μουσική. Δε θα ήταν υπερβολή να πούμε πως έχει στηθεί ένα τεράστιο σύστημα αντιγραφής και διακίνησης ψηφιακών αγαθών, καθώς κάθε άνθρωπος μπορεί πλέον, σχετικά εύκολα και φθηνά, να αποκτήσει άμεση πρόσβαση σε τεράστιους όγκους ψηφιακών έργων. Εύλογα συνεπώς εκφράζεται ο φόβος μήπως το Διαδίκτυο εξελιχθεί σε ένα τεράστιο και ανεξέλεγκτο ηλεκτρονικό «παζάρι», στο οποίο οι συμμετέχοντες δεν υπόκεινται σε κανένα έλεγχο. Προς αποφυγή επιβεβαίωσης των ως άνω δυσοίωνων προβλέψεων, η νομοθετική αντίδραση οφείλει να είναι άμεση και αποτελεσματική, προσαρμοσμένη στις τεχνολογικές εξελίξεις και με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη προοπτική για προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας σε ένα βάθος χρόνου.

---

³ Βλ. Κριθαρά, Τα τεχνολογικά μέτρα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο- Το άρθρο 6 της Οδηγίας 2001/29/EK και οι ρυθμίσεις της εθνικής νομοθεσίας, ΔίΜΕΕ 3/2005, σ.381

⁴ Βλ. Α. Παπαδοπούλου, Η πνευματική δημιουργία στο χώρο και το χρόνο του Διαδικτύου. Η Οδηγία 2001/29/EK για την κοινωνία της πληροφορίας. ΔΕΕ 12/2002, σ.1214 όπου και περαιτέρω παραπομπές

1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Στην σημερινή εποχή, η ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών ρυθμίζεται από το δίκαιο των συμβάσεων. Το δίκαιο των συμβάσεων βασίζεται στην γενική αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων, σύμφωνα με την οποία οι εκάστοτε συμβαλλόμενοι μπορούν να συμπεριλάβουν στο κείμενο της σύμβασης που υπογράφουν οτιδήποτε επιθυμούν μετά από τυχόν σχετική διαπραγματέυση μεταξύ τους (αρκεί φυσικά το περιεχόμενο να μην είναι αντίθετο σε κάποια διάταξη νόμου).

1.1 Δικαιοπραξίες και ηλεκτρονικά μέσα

Η σύγχρονη τεχνολογία καθιστά δυνατή την κατάρτιση δικαιπραξιών και με ηλεκτρονικά μέσα.⁵ Όμως και ως προς την εκτέλεση της δικαιπραξίας μπορεί να λεχθεί ότι, ανάλογα με το αντικείμενο, μπορεί επίσης να εκτελείται αποκλειστικά με ηλεκτρονικά μέσα. Ηλεκτρονική είναι η σύμβαση που συνάπτεται με ηλεκτρονικά μέσα. Το άρθρο 8 του πδ 131/2003 αναγνωρίζει νομικά τις ηλεκτρονικές συμβάσεις αναφέροντας συγχρόνως, και τις συμβάσεις που δεν μπορούν να καταρτίζονται με ηλεκτρονικά μέσα, συνεπώς να περιάπτονται τον ηλεκτρονικό τυπο. Αυτές είναι, κατά πρώτον, οι συμβάσεις που θεμελιώνουν ή μεταβιβάζουν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων, οι συμβάσεις που εκ του νόμου απαιτούν την προσφυγή σε δικαστήρια, δημόσιες αρχές ή επαγγέλματα που ασκούν δημόσια εξουσία και τέλος οι συμβάσεις οι οποίες εμπιστούν στο οικογενειακό ή κληρονομικό δίκαιο. Κατά τον ελληνικό ΑΚ για τη σύναψη σύμβασης απαιτείται δήλωση βούλησης προς κατάρτιση δικαιπραξίας, δηλαδή πρόταση, καθώς και η αποδοχή της. Η ηλεκτρονική δήλωση βούλησης δεν διαφέρει από αυτήν του Αστικού Κώδικα παρά μόνο ως προς τον τρόπο διαβίβασης της που γίνεται με ηλεκτρονικά μέσα. Κατά συνέπεια, ισχύουν όλες οι προϋποθέσεις που θέτει ο ΑΚ σε σχέση με την εγκυρότητά της (άρθρα 127 επ. ΑΚ). Πέραν τούτου, η ηλεκτρονική σύμβαση παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες. Αυτές είναι ότι η κατάρτισή της γίνεται με ηλεκτρονικό έγγραφο, λαμβάνει βεβαία χρονολογία, ενδεχομένως με τη θέση της ηλεκτρονικής ή ψηφιακής υπογραφής, εισάγεται νέος τύπος σύμβασης (ηλεκτρονικός) που δεν επιβάλλεται από τον νόμο αλλά συμφωνείται από τα μέρη και τέλος, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, απουσιάζει η προσυμβατική ευθυνη.⁶

Η συνάρτηση της χρήσης των ηλεκτρονικών μέσων και του αντικειμένου μιας δικαιπραξίας την προσδιορίζουν περαιτέρω. Εδώ γίνεται η διάκριση των δικαιπραξιών σε δικαιπραξίες απευθείας σύνδεσης και μη απευθείας σύνδεσης.⁷ Στο ενδιάμεσο τοποθετούνται οι δικαιπραξίες σχεδόν απευθείας σύνδεσης, οι οποίες μπορεί να καταρτίζονται ηλεκτρονικά και να εκτελούνται με τους παραδοσιακούς τρόπους ή αντιστρόφως να συντάσσονται με κλασικά μέσα και να εκπληρώνονται οι παροχές ηλεκτρονικά.

Το φάσμα των ηλεκτρονικών συναλλαγών, όπως παρουσιάστηκε, συνθέτει το ηλεκτρονικό εμπόριο. Συναλλαγές οι οποίες διενεργούνται κατ' αυτούς τους τρόπους και με αυτά τα μέσα διαχωρίζουν το ηλεκτρονικό εμπόριο από το κλασικό. Επομένως, η τεχνολογία αποτελεί την ειδοποιό διαφορά μεταξύ των δύο μορφών εμπορίου.

⁵ Ορθή διαφαίνεται η θέση που διατυπώνει ο *Gotfredson*, 108, ότι η διαδικτυακή συναλλαγή στηρίζεται στο λογισμικό (*software*).

⁶ Βλ. *Σινανιώτη –Μαρούδη Α. - Φαρσαρώτας Ι. Ηλεκτρονική Τραπεζική 2005*, σελ 85-87

⁷ *Γεωργιάδης Γ.*, 26-28, όπου γίνεται η αναφερόμενη διάκριση υπό τον ευρύτερο προβληματισμό του ηλεκτρονικού εμπορίου και των συναλλαγών με τη χρήση των όρων συναλλαγές σε μη απευθείας σύνδεση (*off-line*) και συναλλαγές σε απευθείας σύνδεση (*on-line*). Για παραδείγματα ηλεκτρονικών συναλλαγών με τη μια και την άλλη μορφή, *Ιγγλεζάκης*, 17-19.

Η διάσταση πάντως μιας ηλεκτρονικής δικαιοπραξίας συνοψίζεται κυρίως στη χρήση του διαδικτύου, γεγονός που τροφοδοτεί και τη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων. Έτσι η συμβολή του Internet σε μια δικαιοπραξία επιφέρει μεταβολή στο κανονιστικό της πλαίσιο.

1.2 Εννοιολογική προσέγγιση των βασικών εννοιών λογισμικού

Στον τομέα των ηλεκτρονικών υπολογιστών έχει από δεκαετίες επικρατήσει το εννοιολογικό ζευγάρι hardware - software (υλικό - λογισμικό). Το λογισμικό συχνά περιγράφεται αρνητικά, ως αυτό που δεν είναι υλικό αλλά είναι απαραίτητο για τη λειτουργία ή την ολοκλήρωση μιας ανολοκλήρωτης μηχανής, δηλαδή του ηλεκτρονικού υπολογιστή⁸. Σύμφωνα με τους τεχνικούς κανόνες ISO 2383-1 και ISO 8402, το λογισμικό είναι ένα προϊόν της ανθρώπινης διάνοιας που αποτελείται από προγράμματα, διαδικασίες και τις περιγραφές τους, που αφορούν την εργασία με ένα σύστημα επεξεργασίας δεδομένων.

Ο όρος software ή λογισμικό αποτελεί γενική έννοια, εμπεριέχουσα όλα τα είδη των προγραμμάτων η/υ, το προπαρασκευαστικό υλικό του σχεδιασμού τους, το συνοδευτικό υλικό και την περιγραφή του προγράμματος. Στο θετικό δίκαιο (οδηγία 91/250, ν. 2121/1993) δε συναντούμε έναν ορισμό του προγράμματος η/υ διότι η τεχνολογική εξέλιξη σύντομα θα τον καθιστούσε παρωχημένο. Στη θεωρία, το πρόγραμμα η/υ ορίζεται ως το σύνολο οδηγιών ή εντολών που είναι προορισμένο, όταν ενσωματώνεται σε ένα μέσο που μπορεί να αναγνωσθεί από έναν η/υ (δίσκος, κάρτα, μαγνητοταινία), να παράγει ένα ορισμένο αποτέλεσμα.

Τα προγράμματα έχουν δύο μορφές: τον πηγαίο κώδικα (source code) ή κώδικα και το αντικειμενικό πρόγραμμα (object code) ή κώδικα μηχανής. Το πηγαίο πρόγραμμα είναι γραμμένο σε μια γλώσσα προγραμματισμού υψηλού επιπέδου, η οποία γίνεται κατανοητή από τον άνθρωπο και η οποία για να λειτουργήσει, να «τρέξει» στον η/υ, πρέπει να μεταφρασθεί με τη βοήθεια ενός μεταγλωττιστικού προγράμματος (compiler) σε γλώσσα μηχανής ή άλλως σε αντικειμενικό κώδικα, ώστε να αναγνωσθεί από τον η/υ.

1.3 Επιλογή του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας για την προστασία του λογισμικού - Το εθνικό, κοινοτικό και διεθνές νομικό πλαίσιο

Για μεγάλο χρονικό διάστημα διατυπώνονταν διάφορες απόψεις ως προς το καθεστώς της νομικής προστασίας των προγραμμάτων η/υ. Χαρακτηριστικά, υποστηρίχθηκαν απόψεις που ήθελαν τα προγράμματα η/υ να προστατευθούν είτε ως ευρεσιτεχνίες, είτε με τη θέσπιση ενός sui generis πνευματικού δικαιώματος κατά το παράδειγμα των βάσεων δεδομένων.¹⁰ Το

⁸ Μαρίνος Μ., *Λογισμικό Νομική Προστασία και συμβάσεις (I)*, 1989, σ. 27.

⁹ Μαρίνος Μ., *Λογισμικό Νομική Προστασία και συμβάσεις (I)*, 1989, σ. 27, Λιακόπουλος Θ., *Βιομηχανική Ιδιοκτησία*, 2000, σ. 281. Πρβλ. τον αμερικανικό νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας (Section 101), όπου: *a 'computer program' is a set of statements or instructions to be used directly or indirectly in a computer in order to bring about a certain result.*

¹⁰ Βλ. Μαρίνο Μ., *Η προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών κατά το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας*, ΕΕμπΔ 1986, σ. 587. Ο συγγραφέας χαρακτηριστικά αναφέρει ότι το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας μπορεί να προσφέρει μια προσωρινή βάση προστασίας, επισημαίνοντας ότι η προσπάθεια ένταξης ενός καθαρά οικονομικού αγαθού στο ως άνω νομικό πλαίσιο θα ενισχύσει ακόμη περισσότερο την τάση «εμπορικοποίησης» ή «επιχειρηματοποίησης» της πνευματικής ιδιοκτησίας και σύγχυσης των ορίων με το δίκαιο των εφευρέσεων. Ένα ειδικό νομικό πλαίσιο ανάλογο με εκείνο για την πνευματική ιδιοκτησία, που θα χορηγεί ένα χρονικά περιορισμένο δικαίωμα προκρίνει και ο Λιακόπουλος. Βλ. Λιακόπουλος Θ., *Προϋποθέσεις προστασίας προγραμμάτων για υπολογιστές (Απόφαση του*

θεσμικό, όμως, πλαίσιο προστασίας των ευρεσιτεχνιών προϋποθέτει, όπως είναι γνωστό, ένα πολύ υψηλό επίπεδο προϋποθέσεων (νεωτερικότητα και εφευρητικότητα), οι οποίες καθιστούν την ένταξη των προγραμμάτων σε αυτό προβληματική, δοθέντος ότι κάθε τεχνολογική εξέλιξη περιλαμβάνει πολύ μικρά βήματα εμπρός, τα οποία πιθανόν να μην πληρούν κάποια από τις ως άνω προϋποθέσεις. Επιπλέον, ο δημιουργός θα έπρεπε να ακολουθήσει μια γραφειοκρατική και χρονοβόρα διαδικασία για να αποκτήσει την αναγνώριση της ευρεσιτεχνίας για το έργο του, το οποίο δε συνάδει με την ανάγκη για άμεση θέση του έργου σε κυκλοφορία στην αγορά των νέων τεχνολογιών υπό το καθεστώς ενός σκληρού οικονομικού ανταγωνισμού, αλλά και υπό τις αυξημένες ανάγκες και απαιτήσεις των καταναλωτών - χρηστών.

Από την άλλη πλευρά, η θέσπιση ενός νέου *sui generis* πνευματικού δικαιώματος κρίθηκε προφανώς ατελέσφορη, καθώς θα απαιτούσε μια νέα διεθνή συνθήκη ή συμφωνία, η οποία αναπόφευκτα θα συνεπαγόταν μακροχρόνιες διαβουλεύσεις και διαπραγματεύσεις μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών και ακόμη μεγαλύτερη καθυστέρηση μέχρι την υιοθέτηση της από τα εθνικά δίκαια των συμβαλλομένων κρατών.¹¹

Προκρίθηκε, λοιπόν, με την οδηγία 91/250 το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας (*copyright*) ως το πλέον πρόσφορο για την προστασία των προγραμμάτων η/υ, καθώς προσφέρει άμεση αναγνώριση και προστασία στο έργο, χωρίς διοικητικές ή άλλες χρονοβόρες διατυπώσεις. Παρά ταύτα, ακόμη και μετά την έκδοση της κοινοτικής οδηγίας 91/250, δε λείπουν οι φωνές που προκρίνουν *de lege lata* την εφαρμογή των διατάξεων για την ευρεσιτεχνία και στο software¹². Οι έριδες των ερμηνευτών για το προσήκον δικαιοκάλυμμα του λογισμικού οφείλονται κατά κύριο λόγο στη νομική του φύση. Υποστηρίζεται, δηλαδή, αφενός ότι ο τεχνικός χαρακτήρας του λογισμικού το καθιστά περισσότερο «εργαλείο», δηλαδή «προϊόν» και όχι «έργο»¹³, αφετέρου ότι μοναδικό περιεχόμενο του software, ως έργου είναι η μορφή του, η τεχνική του υλοποίηση και εφαρμογή, οπότε η θεμελιώδης (στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας) διάκριση μεταξύ ουσίας και μορφής του πνευματικού έργου καθίσταται προβληματική προκειμένου για το software.¹⁴

Το βέβαιο είναι ότι στη χώρα μας τα προγράμματα η/υ προστατεύονται με βάση το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας¹⁵, καθώς ορθώς θεωρούνται προϊόντα της ανθρωπίνης

BGH της 9 Μαΐου 1985 - I ZR 52/83 - InKasso - Programm, ZUM 1986, 39 επ.), ΕΕμπΔ 1986, σ. 372.

¹¹ Κριθαράς Θ., *Η προστασία των προγραμμάτων των η/υ κατά το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας*, *Digesta* 2004, σ. 254

¹² Βλ. Χριστοδούλου Κ., *Η νομική φύση του δικαιώματος πάνω στο software : αποκλειστικά πνευματική ιδιοκτησία ή και ευρεσιτεχνία*; *ΚριτΕ* 1999, σ. 73 επ.

¹³ Παπακωνσταντίνου Ε., *Νομικά θέματα πληροφορικής*, 2006, σ. 193, 203. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι το λογισμικό αποτελεί «ξένο σώμα» στο χώρο προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, κάτι το οποίο αποδεικνύεται και από την ανάγκη του νομοθέτη να εισαγάγει σειρά «περιορισμών» στο περιουσιακό δικαίωμα. Για τους περιορισμούς του περιουσιακού δικαιώματος βλ. σελ. 13 επ. της παρουσίασης

¹⁴ Για τις σκέψεις αυτές βλ. Χριστοδούλου Κ., *ΚριτΕ* 1999, σ. 75

¹⁵ Η προστασία των προγραμμάτων η/υ δεν είναι δυνατή με βάση το δίκαιο της ευρεσιτεχνίας στη χώρα μας, καθώς τούτο αποκλείεται από το νόμο (άρθρο 5 § 2 εδ. γ' ν. 1733/1987). Αντίστοιχα, το άρθρο 52 § 2 της Σύμβασης του Μονάχου για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας αποκλείει τη δυνατότητα αυτή για προγράμματα η/υ καθεαυτά (*computer programs "as such"*), πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει η δυνατότητα να χορηγηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας σε ένα πρόγραμμα η/υ, εφόσον έχει το χαρακτήρα της εφεύρεσης.

Διπλώματα ευρεσιτεχνίας χορηγούνται στο εξωτερικό από τα εθνικά γραφεία ευρεσιτεχνίας, όπως και από το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας, για εφευρέσεις που εμπεριέχουν προγράμματα Η/Υ. Με βάση τη σχετική εμπειρία υποβλήθηκε πρόταση κοινοτικής

διάνοιας, έργα λόγου, σύμφωνα με τη ρητή διάταξη του άρθρου 2 § 3 του ν. 2121/1993, που υλοποιεί την επιταγή της ως άνω κοινοτικής οδηγίας. Αλλά και πριν από τη θέσπιση της σχετικής κοινοτικής οδηγίας, η ελληνική νομολογία υπήγχε την προστασία του λογισμικού στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, εφαρμόζοντας τις διατάξεις του ν. 2387/1920, ο οποίος ίσχυε πριν από το ν. 2121/1993.¹⁶

Αξίζει, μάλιστα να σημειωθεί ότι η προστασία με το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελεί το πιο κατάλληλο μέσο προστασίας σε διεθνές επίπεδο¹⁷, αφού έτσι εξασφαλίζεται η εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης, αλλά και διότι το εν λόγω δίκαιο παρέχει αποτελεσματική προστασία έναντι της παράνομης χρήσης των προγραμμάτων η/υ¹⁸. Αξιοσημείωτο είναι, τέλος, ότι και η Συμφωνία Trips¹⁹, η οποία καταρτίστηκε στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου στις 15.4.1994 και η οποία κυρώθηκε με το ν. 2290/1995, ακολούθησε την οδό της προστασίας του λογισμικού με βάση τις διατάξεις του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 10 (1) της Συνθήκης ορίζεται ότι τα προγράμματα η/υ, υπό τη μορφή πηγαίου ή αντικειμενικού κώδικα, προστατεύονται ως έργα λόγου κατά την έννοια της Σύμβασης της Βέρνης.²⁰

1.4 Η ανάγκη προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο

Είναι προφανές ότι το **Internet** προσφέρει πολύ χρήσιμες υπηρεσίες στο χώρο της πληροφόρησης σε κάθε τομέα του επιστητού της κοινωνικής δραστηριότητας (οικονομικό, εμπορικό, πνευματικό, καλλιτεχνικό κλπ.). Μερικές ενδιαφέρουσες υπηρεσίες τις οποίες προσφέρει είναι η αποστολή και λήψη e-mails (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο), οι βάσεις δεδομένων, η δημιουργία ιστοσελίδων, η μετάδοση αρχείων και ειδήσεων, οι ομάδες συζητήσεων (newsgroups) ή οι δίαυλοι επικοινωνίας συνομιλιών (chat rooms). Και μπορεί μεν το μεγαλύτερο τμήμα του περιεχομένου του Internet να ανταποκρίνεται στην ανάγκη πληροφόρησης για χρήση

οδηγίας στις 20-02-2002, με αντικείμενο την καταχώριση με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας των εφευρέσεων που εφαρμόζονται σε υπολογιστή, η οποία όμως μετά από έντονες αντιδράσεις, ιδίως από τους υποστηρικτές του λογισμικού ανοιχτού κώδικα, δεν ευδοκίμησε, αφού το κοινοβούλιο απέρριψε στις 06-07-2005 την κοινή θέση του Συμβουλίου. Βλ. http://ec.europa.eu/internal_market/comp/index_en.htm

Βλ. Παναγιωτίδου Ε. Δίπλωμα ευρεσιτεχνίας σε πρόγραμμα η/υ 2002

Βλ. Ιγγλεζάκης Ι. Προστασία προγραμμάτων η/υ κατά το δίκαιο της ευρεσιτεχνίας, *ΕπισκεΔ* 2000 σ.915 επ.

¹⁶ Βλ. ΜΠρΑΘ 13760/1988, ΕλλΔνη 1989, σ. 371 επ., ΜΠρΘες 1571/1989, Αρμ 1990, σ. 642 επ., ΠολΠρΑΘ 5235/1992, ΕλλΔνη 1992, σ. 1298 επ., ΜΠρΑΘ 30766/1996, ΔΕΕ 1997, σ. 94 επ. Η νομολογιακή ένταξη των προγραμμάτων η/υ στο σύστημα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας δεν υπήρξε, όμως, απολύτως συνεπής, στο βαθμό που έθετε αυστηρές προϋποθέσεις προστασίας, όπως λ.χ. να έχει το πρόγραμμα ένα στοιχείο δημιουργικού ύψους που να υπερέχει του ελάχιστου αποδεκτού ορίου, προϋποθέσεις οι οποίες δεν προέρχονταν από το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά μάλλον από το δίκαιο της ευρεσιτεχνίας.

¹⁷ Για μια ιστορική αναδρομή στην ιστορία της νομικής προστασίας προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή με δικαιώματα copyright στις ΗΠΑ αλλά και στην Ευρώπη, βλ. Κανελλοπούλου-Μπότη Μ., *Το δίκαιο της πληροφορίας*, 2004, σ. 77 επ.

¹⁸ Καλλινίκου Δ., *Πνευματική Ιδιοκτησία & συγγενικά δικαιώματα*, 2005, σ. 63, 64. Το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού και των σημάτων έχουν μόνο βοηθητική λειτουργία.

¹⁹ *Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, Including Trade in Counterfeit Goods.*

²⁰ «Computer programs, whether in source or object code, shall be protected as literary works under the Berne Convention (1971)».

ιδιωτική ή εμπορική εξ ολοκλήρου νόμιμη και συχνά παραγωγική, ωστόσο το δίκτυο αυτό μεταφέρει και ορισμένες πληροφορίες δυναμικά ζημιογόνες ή και παράνομες, που μπορούν να προσφερθούν για καταχρηστική χρησιμοποίηση διευκολύνοντας εγκληματικές δραστηριότητες, οι οποίες αναφέρονται σε μια ποικιλία διακεκριμένων τομέων, όπως είναι οι τομείς της εθνικής ασφάλειας (π.χ. οι δραστηριότητες της τρομοκρατίας), της προστασίας των ανηλίκων (π.χ. βία, πορνογραφία), της ασφάλειας της οικονομίας (π.χ. απάτες με πιστωτικές κάρτες), της προστασίας των πληροφοριών (π.χ. παράνομη πρόσβαση σε ηλεκτρονικά αρχεία), της προστασίας της ιδιωτικής ζωής αλλά και των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η τέλεση, εξάλλου, εγκληματικών πράξεων με τη χρησιμοποίηση του Internet διευκολύνεται ιδιαίτερα και από το γεγονός ότι αυτό ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα δίκτυα, εφόσον δεν «ανήκει σε κανέναν», είναι δηλαδή ένα ανοιχτό δίκτυο (**Open Network**) και δεν διευθύνεται από καμία κεντρική αρχή. Κάθε χρήστης μπορεί μέσα σε ελάχιστα δευτερόλεπτα να αντιγράψει και να διαδώσει κάθε έργο λόγου και τέχνης στο οποίο έχει πρόσβαση.

Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές που έχουν συνδεθεί με το δίκτυο αυτό, αυξάνουν συνεχώς σε πρωτοφανή ρυθμό, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός τεράστιου κυκλοφοριακού ρεύματος πληροφοριών όχι μόνον προς έναν, αλλά προς πολλούς συγχρόνως παραλήπτες και επί θεμάτων τα οποία εκτείνονται σ' ένα ευρύτατο φάσμα ειδών και κατηγοριών. Είναι αυτονόητο ότι ο έλεγχος αυτού του τεράστιου, πολύπλευρου και πολυποικίλου κυκλοφοριακού ρεύματος, και όταν ακόμα επιτρέπεται, δεν είναι τεχνικά δυνατός ή τουλάχιστον δεν είναι εύκολος, με περαιτέρω συνέπειες να διακινούνται, χωρίς κανέναν απολύτως έλεγχο λόγω της άναρχης φύσης του συστήματος πάνω στο οποίο βασίζεται η δομή του διαδικτύου, πληροφορίες επικίνδυνες για το κοινωνικό σύνολο, δηλαδή πληροφορίες που θίγουν το δημόσιο συμφέρον ή συγκεκριμένο άτομο²¹. Και σε περίπτωση που θελήσουμε να βρούμε εκείνους που ενεργούν πειρατικά μέσω του διαδικτύου, θα πρέπει να καταγράψουμε το σύνολο της κίνησης μέσω του κυβερνοχώρου, τις IP διευθύνσεις τους, τα μηνύματα που ανταλλάσσουν, τα προγράμματα που αντιγράφουν κλπ. Όμως εκτός του ότι αυτό δεν είναι τεχνικά εφικτό, είναι επιπλέον και οικονομικά καταστροφικό απειλώντας τα θεμέλια της «νέας οικονομίας» λόγω του κόστους που συνεπάγεται και της αναστάτωσης των καταναλωτών. Και, κυρίως, θίγει πολύ ευαίσθητα σημεία όπως το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα, την προστασία των προσωπικών δεδομένων, της επικοινωνίας των προσωπικών προτιμήσεων του καθενός μας, κάθε φορά που έχουμε πρόσβαση στο διαδίκτυο κ.ο.κ.

Αυτή η ανεξέλεγκτη κυκλοφορία πληροφοριών μπορεί να προσβάλει, όπως προαναφέραμε, και δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας πάνω σε έργα που προστατεύονται στο Διαδίκτυο. Ποια είναι τα έργα αυτά; Καταρχήν προστατεύονται τα γραπτά έργα, όπως για παράδειγμα τα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Απαγορεύεται, δηλαδή, η αποστολή e-mail που περιλαμβάνει κάποιο προστατευόμενο έργο χωρίς την άδεια του δημιουργού, καθώς η αποστολή συνιστά αναπαραγωγή του έργου²². Έργα που περιλαμβάνονται σε ιστοσελίδες επίσης προστατεύονται, ακόμα και αν εισάγονται έτσι σε κάποια βάση δεδομένων. Αλλά και τα ηχητικά ή οπτικοακουστικά έργα προστατεύονται αυτοτελώς,²³ έστω και αν αποτελούν περιεχόμενο κάποιας ιστοσελίδας. Η προσβολή των έργων μπορεί, επίσης, να γίνεται και έμμεσα, όχι δηλαδή μόνον με την απευθείας τοποθέτησή τους σε ιστοσελίδες του Διαδικτύου, αλλά και με τη χρήση των links και ιδίως των deep links, δηλαδή συνδέσμων που δεν αποτελούνται από κείμενο του δημιουργού του συνδέσμου, αλλά από απεικονίσεις, σήματα,

²¹ βλ. Α. Μαρίνου «Το Internet και οι συνέπειες του κυρίως στο χώρο του δικαίου» *Ελληνική Δικαιοσύνη Τόμος 39^{ος} Έτος 1998* σελ. 3-4.

²² βλ. ά. 3 παρ.1α του ν. 2121/1993 (Φ.Ε.Κ. Α' 25/4.3.1993 όπως τροποποιήθηκε με τους νόμους 2173/1996, 2435/1996, 2557/1997 και 2819/2000) «Το περιουσιακό δικαίωμα δίνει στο δημιουργό ιδίως την εξουσία να επιτρέπει ή να απαγορεύει την εγγραφή και την αναπαραγωγή του έργου με κάθε μέσο, όπως μηχανικό, φωτοχημικό ή ηλεκτρονικό».

²³ βλ. ά. 2 παρ.1 του ν.2121/1993 όπου στην ενδεικτική απαρίθμηση των προστατευόμενων έργων αναφέρονται και τα οπτικοακουστικά έργα

λογότυπους του ιδιοκτήτη της σελίδας στην οποία γίνεται η παραπομπή. Η ενσωμάτωση μάλιστα των λογοτύπων, των εικόνων κλπ. στις ιστοσελίδες εκείνου που δημιουργεί το σύνδεσμο συνιστά δημόσια χρήση του έργου, διότι κάνει το έργο προσιτό σε κύκλο προσώπων ευρύτερο από το στενό κύκλο της οικογένειας και το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον ανεξάρτητα από το αν τα πρόσωπα αυτού του ευρύτερου κύκλου βρίσκονται στον ίδιο ή σε διαφορετικούς χώρους (άρθρο 3 παρ.2 ν.2121/93)²⁴.

Όσον αφορά στις ψηφιακές εικόνες, ανεξαρτήτως αν παράγονται από ηλεκτρονικούς υπολογιστές ή είναι αποτέλεσμα ψηφιακής επεξεργασίας ήδη υπαρχόντων φωτογραφιών (scanner), εφόσον εμφανίζουν πρωτοτυπία, προστατεύονται σύμφωνα με το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας και η ηλεκτρονική αναμετάδοσή τους απαγορεύεται²⁵. Επίσης, προϊόντα λογισμικού (**software**) θεωρούνται ως έργα τέχνης σύμφωνα με την **Οδηγία 91/250/ΕΚ** (άρθρο 1) και εφόσον εμφανίζουν πρωτοτυπία προστατεύονται από το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας²⁶. Αλλά και οι βάσεις δεδομένων, εάν περιέχουν στοιχεία πρωτοτυπίας λόγω της επιλογής ή της διευθέτησης του περιεχομένου τους, προστατεύονται ως πνευματικά δημιουργήματα σύμφωνα με την **Οδηγία 96/9/ΕΚ** (άρθρα 1 και 3)²⁷. Παρόμοια, τέλος, με τις βάσεις δεδομένων είναι και η **προστασία των ιστοσελίδων**. Η διευθέτηση του περιεχομένου της ιστοσελίδας, εφόσον συνιστά πρωτότυπη σύνθεση πληροφοριών και στοιχείων, μπορεί να τύχει της ίδιας προστασίας με μια βάση δεδομένων. Η ιστοσελίδα, δηλαδή, μπορεί να προστατευθεί με τις ίδιες προϋποθέσεις που προστατεύεται κάθε άλλο έργο, ανάλογα με το εκάστοτε περιεχόμενό της, αρκεί να συνιστά προσωπικό πνευματικό δημιουργήμα, ενώ η προστασία της δεν πρέπει να συγχέεται με την τυχόν αυτοδύναμη προστασία των συστατικών της. Αντίθετα, δεν εμπίπτει στο πεδίο προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας το **URL** (Universal Resource Locator) της ιστοσελίδας, δηλαδή η ηλεκτρονική διεύθυνσή της²⁸.

1.5 Προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στο διαδίκτυο

Η ψηφιακή διακίνηση και αποθήκευση δεδομένων κάθε μορφής μέσω της χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών έδωσε τη δυνατότητα στους απλούς χρήστες να συγκεντρώνουν και να αποθηκεύουν με εύκολο και ανέξοδο τρόπο πληθώρα έργων, τα οποία προστατεύονται με

²⁴ βλ. ό.π. Ι. Καρακώστα σελ. 122

²⁵ Στην ενδεικτική απαρίθμηση του ν.2121/93 (άρθρα 2 και 3) δεν συμπεριλαμβάνονται και τα έργα που δημιουργούνται με Η/Υ, όπως για παράδειγμα είναι οι ψηφιακές εικόνες. Στις περιπτώσεις αυτές ο Η/Υ δεν είναι παρά το τεχνικό μέσο που βοηθάει τον άνθρωπο στη διαδικασία της δημιουργίας. Κατά συνέπεια θα πρέπει να προστατευτούν εφόσον σύμφωνα με το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας εμφανίζουν πρωτίστως πρωτοτυπία.

²⁶ άρ.1 παρ.1 της 91/250 «τα κράτη μέλη προστατεύουν τα προγράμματα Η/Υ με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας σαν λογοτεχνικά έργα κατά την έννοια της Σύμβασης της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων» παρ.3 «Ένα πρόγραμμα Η/Υ προστατεύεται εφόσον είναι πρωτότυπο με την έννοια ότι είναι αποτέλεσμα προσωπικής πνευματικής εργασίας του δημιουργού του. Η παροχή της προστασίας δεν εξαρτάται από την εφαρμογή κανενός άλλου κριτηρίου»

²⁷ άρ. 1 παρ.2 της 96/9 «Ως βάση δεδομένων νοείται η συλλογή έργων, δεδομένων ή άλλων ανεξάρτητων στοιχείων, διευθετημένων κατά συστηματικό ή μεθοδικό τρόπο και ατομικώς προσιτών με ηλεκτρονικά μέσα ή κατ' άλλον τρόπο». Άρθρο 3 παρ.1 «Οι βάσεις δεδομένων οι οποίες λόγω της επιλογής ή της διευθέτησης του περιεχομένου τους αποτελούν πνευματικά δημιουργήματα προστατεύονται ως τέτοια βάσει του δικαιώματος του δημιουργού. Δεν εφαρμόζονται άλλα κριτήρια προκειμένου να προσδιοριστεί αν επιδέχονται προστασία».

²⁸ βλ. ό.π. Ι. Καρακώστα σελ. 101-102

πνευματικά δικαιώματα, όπως φωτογραφίες, μουσική, ταινίες ή κείμενα²⁹. Η κατάσταση αυτή καθίσταται εντελώς ανεξέλεγκτη όταν ο Η/Υ συνδεθεί στο Διαδίκτυο και ο χρήστης έχει την πλήρη ευχέρεια να ανταλλάσσει τα έργα αυτά σε μορφή ψηφιακών αρχείων με απροσδιόριστο αριθμό άλλων προσώπων μέσα από τον ιδιωτικό του χώρο.

Στην προσπάθεια αναζήτησης αποτελεσματικής λύσης στο πρόβλημα αυτής της ανεξέλεγκτης «διάχυσης» αναπτύχθηκαν τεχνολογίες προστασίας των ψηφιακών έργων από παράνομη αναπαραγωγή, οι οποίες περιγράφονται με το γενικότερο όρο τεχνολογικά μέτρα, μία έννοια η οποία έχει ενσωματωθεί στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Με τον όρο τεχνολογικά μέτρα αναφερόμαστε συνήθως σε μηχανισμούς ή εξαρτήματα, τα οποία τοποθετούνται σε συσκευές αναπαραγωγής περιορίζοντας τη δυνατότητα πρόσβασης ή για προγράμματα λογισμικού τα οποία εξαρτούν την πρόσβαση από ένα κωδικό ή αριθμό πιστοποίησης χρήστη³⁰. Άλλες κατηγορίες τεχνολογικών μέτρων «σφραγίζουν» τα διακινούμενα ψηφιακά έργα, με την έννοια ότι ομάδες δεδομένων ενσωματώνονται στα προστατευόμενα έργα και τα συνοδεύουν ως αναπόσπαστο τμήμα τους, παρέχοντας πληροφορίες για την ταυτότητα των έργων, το χρόνο δημιουργίας τους κ.λπ.

Η αποτελεσματική λειτουργία των τεχνολογικών μέτρων περιλαμβάνει δύο στάδια: Το στάδιο του ελέγχου της πρόσβασης στο έργο σε ψηφιακή μορφή και το στάδιο χορήγησης άδειας χρήσης μέσα από προδιαμορφωμένες ως προς τους όρους χρήσης ηλεκτρονικές συμβάσεις, οπότε ο τελικός χρήστης αποκτά νόμιμη χρήση στο ψηφιακό υλικό με τη μορφή που επιτρέπει ο πάροχος του ψηφιακού υλικού.

Με την ανάπτυξη τεχνολογιών ψηφιακής διαχείρισης προστατευόμενου περιεχομένου γίνεται πλέον λόγος για το πέρασμα από το δίκαιο των απολύτων και αποκλειστικών δικαιωμάτων σε άυλα αγαθά σε ένα δικαίωμα προστασίας με τεχνικά μέσα και διαχείρισης με συμβάσεις αδειοδότησης της ψηφιακής κίνησης των έργων από την πλευρά του δημιουργού και σε ένα τεχνικά ελεγχόμενο δικαίωμα πρόσβασης από την πλευρά του χρήστη αντίστοιχα.

Αναγνωρίζοντας τη σημασία των τεχνολογικών μέτρων, αναπτύχθηκε μέσα στο δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας ένα αυτοτελές, ιδιαίτερο πλέγμα κανόνων προστασίας των ίδιων των τεχνολογικών μέτρων ενάντια σε πράξεις παράκαμψης ή εξουδετέρωσής τους, τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό και συνακόλουθα σε εθνικό επίπεδο. Έτσι λοιπόν, τέτοιοι κανόνες προστασίας περιελήφθησαν αρχικά στις δύο Διεθνείς Συνθήκες του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας, τη Συνθήκη για τη Διανοητική Ιδιοκτησία WIPO (αρ. 11 και 12)³¹, και τη Συνθήκη για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα WIPO (αρ. 18 και 19)³². Σε συμμόρφωση προς τις συμβατικές υποχρεώσεις που θέτουν οι δύο αυτές συνθήκες, υιοθετήθηκε από την Κοινότητα η Οδηγία 2001/29 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, στην οποία περιέλαβε ρυθμίσεις για την προστασία των τεχνολογικών μέτρων διαχείρισης και προστασίας (ΚΕΦ. ΙΙΙ, αρ. 6 και 7), δίνοντας ένα σαφέστερο και αναλυτικότερο ορισμό των προστατευόμενων τεχνολογικών μέτρων και ρυθμίζοντας όχι μόνον την πράξη εξουδετέρωσης καθ' εαυτή αλλά και όλες τις προπαρασκευαστικές ή βοηθητικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένου και του *suī generis* δικαιώματος του παραγωγού βάσης δεδομένων. Η εν λόγω κοινοτική Οδηγία ενσωματώθηκε στο Ελληνικό δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας με το

²⁹ Γ. Κουμάντος, *Πνευματική Ιδιοκτησία*, 2002, σελ. 41 επ. 38

³⁰ Για τη διάκριση σε κατηγορίες των τεχνολογικών μέτρων προστασίας WIPO-*Standing Committee and Related Rights*, *urrent Developments in the Field of Digital Rights Management*, CR/10/2, 1/8/203, σελ. 13επ., Μ-Θ. Μαρίνος, *Πνευματική Ιδιοκτησία*, 2^η εκδ. αρ 701, Σ. Σταυρίδου, *Τα τεχνολογικά μέτρα στην Υπηρεσία της Διαχείρισης και Προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας*, σε Μ-Θ Μαρίνος (επιμ.) *Κοινωνία των Πληροφοριών και Πνευματική Ιδιοκτησία*, 2001, σελ. 91, 95.

³¹ Στην Ελλάδα κυρώθηκε με τον Ν. 3184/2003(ΦΕΚ Α' 228/2003)

³² Στην Ελλάδα κυρώθηκε με το Ν. 3183/2003(ΦΕΚ Α' 227/2003)

Ν. 3057/2002, ο οποίος πρόσθεσε στον υπάρχοντα νόμο περί πνευματικής δημιουργίας τα άρθρα 66Α (Τεχνολογικά μέτρα) και 66Β (Πληροφορίες για το καθεστώς των δικαιωμάτων).

Ωστόσο, πέρα από την σημαντική συμβολή στην αντιμετώπιση προσβολών πνευματικής ιδιοκτησίας, συμφυής με τα τεχνολογικά μέτρα είναι η δυνατότητα ελέγχου και διαχείρισης προσωπικών στοιχείων που αφορούν στο πρόσωπο του χρήστη, όπως η ταυτότητα, ο τόπος πρόσβασης, οι προσωπικές προτιμήσεις του χρήστη³³. Το ειδικότερο ζήτημα το οποίο τίθεται εν προκειμένω και άπτεται της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, είναι εκείνο της ανίχνευσης, συλλογής και χρήσης πληροφοριών σχετικών με τα πρόσωπα που τελούν πράξεις προσβολής πνευματικής ιδιοκτησίας, με σκοπό την έγερση αξιώσεων εναντίον τους.

Στην περίπτωση αυτή γίνεται λόγος για μία σύγκρουση ανάμεσα στα πνευματικά δικαιώματα, η προστασία των οποίων στο Διαδίκτυο είναι συνώνυμη με τα τεχνολογικά μέτρα, και στο δικαίωμα της ιδιωτικότητας και του απορρήτου των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, το οποίο διακυβεύεται σε κάθε περίπτωση, δεδομένου ότι εκτός από τις πληροφορίες που αφορούν στο ίδιο το διακινούμενο έργο και στο καθεστώς των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που το αφορούν, είναι δυνατή η ανίχνευση και συγκέντρωση στοιχείων που αφορούν στην επικοινωνία καθ' εαυτή και μπορούν να οδηγήσουν σε συγκεκριμένα πρόσωπα, δηλαδή τους χρήστες τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

Τέτοια ανιχνεύσιμα στοιχεία είναι το σύνολο των δεδομένων επικοινωνίας, δηλαδή τόσο τα δεδομένα κίνησης όσο και τα δεδομένα θέσης. Όπως ήδη εξηγήθηκε, σύμφωνα με το Ν. 3471/2006, ο οποίος ενσωμάτωσε την Οδηγία 2002/58 στο ελληνικό δίκαιο και τροποποίησε το Ν. 2472/1997, ως δεδομένα κίνησης νοούνται τα δεδομένα που υποβάλλονται προς επεξεργασία για σκοπούς διαβίβασης μίας επικοινωνίας σε δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή της χρέωσης της, όπως για παράδειγμα ο αριθμός η διεύθυνση, η ταυτότητα της σύνδεσης ή του τερματικού εξοπλισμού του συνδρομητή ή και χρήστη, οι κωδικοί πρόσβασης, η ημερομηνία και ώρα έναρξης και λήξης και η διάρκεια της επικοινωνίας, ο όγκος των διαβιβασθέντων δεδομένων, πληροφορίες σχετικά με το πρωτόκολλο, την μορφοποίηση, τη δρομολόγηση της επικοινωνίας καθώς και το δίκτυο από το οποίο προέρχεται ή στο οποίο καταλήγει η επικοινωνία. Τα δεδομένα θέσης αφορούν δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία σε δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών και που υποδεικνύουν την γεωγραφική θέση του τερματικού εξοπλισμού του χρήστη μιας διαθέσιμης στο κοινό υπηρεσίας ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Τα δεδομένα κίνησης και θέσης, εφόσον προωθηθούν σε ένα πάροχο υπηρεσιών ηλεκτρονικού δικτύου, μπορούν να ταυτοποιηθούν με το πρόσωπο του συνδρομητή που συμβλήθηκε μαζί του για υπηρεσίες πρόσβασης στο Διαδίκτυο.

Κάνοντας χρήση της ανωτέρω δυνατότητας που προσφέρουν τα ηλεκτρονικά μέτρα, σε πολλές χώρες οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης ή ενώσεις που εκπροσωπούν τους δημιουργούς και δικαιούχους, ασχολούνται με την ανίχνευση και συλλογή στοιχείων σχετικά με πράξεις παράνομης διακίνησης πνευματικών έργων στο Διαδίκτυο, και με βάση αυτά προχωρούν σε μηνύσεις ή προειδοποιητικές επιστολές προς του παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικής επικοινωνίας, καλώντας τους πολλές φορές να τους παράσχουν τα αναγκαία δεδομένα προκειμένου για τον εντοπισμό του συνδρομητή που προέβη στην προσβολή.

Στις περιπτώσεις αυτές, πράγματι θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι, για την αποτελεσματική προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων στο Διαδίκτυο, αναγκαία είναι η αναγνώριση ενός έστω παρεπόμενου δικαιώματος ενημέρωσης υπέρ του δικαιούχου, με αντίστοιχη υποχρέωση του παρόχου να συνεργάζεται και να αποκαλύπτει τα αναγκαία δεδομένα που θα οδηγήσουν στον εντοπισμό του δράστη. Εντούτοις, μια τέτοια άποψη, πέραν του γεγονότος ότι προσκρούει στους κανόνες προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και απορρήτου της επικοινωνίας, παραγνωρίζει την εξής σημαντική, κατά την άποψη του γράφοντος, αλήθεια: Το πρόσωπο το οποίο συμβάλλεται με τον πάροχο υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών δεν ταυτίζεται καθ' ανάγκη με τον πιθανό χρήστη που διαπράττει

³³ *Ι. Καράκωστας, Προστασία της ιδιωτικότητας στην Κοινωνία της Πληροφορίας, ΔΙΜΜΕ 2004, 54, 55 40*

την προσβολή. Και είναι μιν αληθές ότι θα μπορούσε να εναποτεθεί η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων στον ίδιο τον συνδρομητή³⁴ μέσω της θέσπισης ενός συστήματος αντικειμενικής ευθύνης του για παράνομες προσβολές, οι οποίες πραγματοποιούνται από το δικό του IP, πλην όμως είναι αμφίβολο κατά πόσο μία τέτοια ρύθμιση συνάδει με την ίδια τη φύση του Διαδικτύου ως ενός δημιουργήματος του ανθρώπινου πολιτισμού, το οποίο επιτρέπει την ελεύθερη πρόσβαση στην γνώση και στην επικοινωνία σε παγκόσμιο επίπεδο.

Άλλωστε, όπως έχει υποστηριχθεί, η πληροφορία στο αστικό δίκαιο δεν αποτελεί αυτοσκοπό ούτε διαμορφώνει ένα αυτοτελές αγαθό, παρόμοιο με τα άλλα αγαθά που προστατεύει η διανοητική ιδιοκτησία, αλλά συνιστά απλά ένα μέσο για την υποβοήθηση άλλων εννόμων θέσεων οι οποίες κρίνονται άξιες προστασίας από το δίκαιο³⁵. Το πνεύμα αυτό υιοθετήθηκε τόσο σε διεθνές όσο και σε κοινοτικό και συνακόλουθα σε εθνικό επίπεδο, και αναγνωρίζεται υπέρ του δικαιούχου ένα ειδικό - «εξαιρετικό» και «περιορισμένο» θα έλεγε κανείς - δικαίωμα ενημέρωσης. Στην πραγματικότητα πρόκειται για δικονομικής φύσεως διευκολύνσεις υπέρ του δικαιούχου στο πλαίσιο διεξαγωγής δίκης.

Ειδικότερα, στην ελληνική έννομη τάξη το άρθρο 63Α, το οποίο προστέθηκε στο Ν 2121/1993 με το αρ. 2 του Ν 3524/2007 για την προσαρμογή του ελληνικού δικαίου στην Οδηγία 2004/48, σύμφωνα και με το πνεύμα των άρθρων 43 και 47 της Συμφωνίας TRIPS, διακρίνει τις ακόλουθες δύο περιπτώσεις: α) Όταν ένας διάδικος έχει προσκομίσει ευλόγως διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία προς υποστήριξη των ισχυρισμών του περί προσβολής ή επικείμενης προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, και παράλληλα επικαλείται αποδεικτικά στοιχεία που βρίσκονται στον έλεγχο του αντίδικου, το Δικαστήριο μπορεί να διατάξει την προσκομιδή των αποδεικτικών αυτών στοιχείων από τον αντίδικο. Σε κάθε περίπτωση το Δικαστήριο φροντίζει για τη διασφάλιση της προστασίας των εμπιστευτικών πληροφοριών. β) Όταν μετά από αιτιολογημένο αίτημα του διαδίκου, ελεγχόμενο από Δικαστήριο ως προς την αναλογικότητά του, που υποβάλλεται με την αγωγή ή και αυτοτελώς στο πλαίσιο δίκης για προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, το Δικαστήριο μπορεί και πριν από την ορισμένη δικάσιμο να διατάσσει την παροχή στον αντίδικο πληροφοριών για την προέλευση και για τα δίκτυα διανομής των εμπορευμάτων ή παροχής των υπηρεσιών που προσβάλλουν τα πνευματικά δικαιώματα. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν, εφόσον ενδείκνυται, τα ονοματεπώνυμα και διευθύνσεις των παραγωγών και κατασκευαστών, διανομέων, προμηθευτών και λοιπών προηγούμενων κατόχων του προϊόντος ή της υπηρεσίας. Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, ωστόσο, οι ανωτέρω δικονομικές δυνατότητες εφαρμόζονται υπό την επιφύλαξη - μεταξύ άλλων - των διατάξεων που διέπουν την προστασία της εμπιστευτικότητας των πηγών πληροφόρησης ή την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Επιπλέον, στο άρθρο 64 του ίδιου Νόμου³⁶ προβλέπεται η δυνατότητα λήψεως ασφαλιστικών μέτρων κατά των διαμεσολαβητών, οι υπηρεσίες των οποίων χρησιμοποιούνται από τρίτο για την προσβολή δικαιώματος του δημιουργού ή άλλου συγγενικού δικαιώματος.

Είναι προφανές ότι με τις ανωτέρω γενικότερες διατάξεις του αρ. 63Α, αναγνωρίζεται μία δυνατότητα στους δικαιούχους πνευματικών δικαιωμάτων να εντοπίζουν, μέσω της χρήσης των τεχνολογικών μέτρων, τους προσβολείς των δικαιωμάτων τους στο Διαδίκτυο. Ωστόσο οι εγγυήσεις της μεσολάβησης της δικαστικής εξουσίας, της τήρησης της αρχής της

³⁴ Βλ. σχετικά την Συμφωνία Olivennes, μία συμφωνία μεταξύ των φορέων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και παρόχων υπηρεσιών πρόσβασης το διαδίκτυο, τεθείσα υπό ψήφιση στη γαλλική εθνοσυνέλευση, σύμφωνα με την οποία σε περίπτωση ανίχνευσης προσβολής θα αποστέλλονται έγγραφες προειδοποιήσεις στο συνδρομητή, χωρίς να ασκεί καμία επιρροή αν αυτές προήλθαν από τον ίδιο ως χρήστη ή κάποιον τρίτο, ενώ σε επανειλημμένη προσβολή θα διακόπτεται προσωρινά η σύνδεση του χρήστη και κατόπιν θα καταγγέλλεται η σύμβαση από τον πάροχο υπηρεσιών.

³⁵ Α. Κουτσουράδης, Η ροή των πληροφοριών στις αστικές έννομες σχέσεις, 1998, σελ. 133.

³⁶ Προστέθηκε στον Ν. 2121/1993 με το άρθρο 81 παρ. 8 του Ν. 3057/2002, σε εναρμόνιση με το άρθρο 8 παρ. 3 της Οδηγίας 2001/29. 42

αναλογικότητας και της πρόταξης των κανόνων που προστατεύουν τα προσωπικά δεδομένα και το απόρρητο των επικοινωνιών, αναδεικνύει ότι ο Έλληνας Νομοθέτης προέκρινε ως σημαντικότερη της διασφάλιση της ιδιωτικότητας των χρηστών έναντι της προστασίας των δικαιούχων, συμπλέοντας έτσι και με άλλες έννομες τάξεις, αλλά και με τις αντιλήψεις του κοινοτικού δικαστή³⁷, σύμφωνα με τις οποίες η ευρωπαϊκή νομοθεσία αναφορικά με την υποχρέωση γνωστοποίησης προσωπικών στοιχείων εφαρμόζεται μόνο στο ποινικό δίκαιο και οι υποθέσεις αστικού δικαίου δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της.

Η διεθνής δικαιοδοσία ελληνικού δικαστηρίου σε διαφορές από συμβάσεις ή δικαιοπράξεις ρυθμίζεται κατά τα άρθρ. 3, 22 και 33 ΚΠολΔ, με τα οποία θεμελιώνεται η γενική δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου ή η συντρέχουσα δωσιδικία των δικαιοπραξιών υπό την προϋπόθεση ότι δεν βρίσκει εφαρμογή ο Κανονισμός ΕΚ/44/2001 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του Κανονισμού αυτού αρμόδιο δικαστήριο για την επίλυση της διαφοράς είναι καταρχήν το δικαστήριο της κατοικίας του εναγομένου (άρθρ. 2 παρ. 1), ενώ στις διαφορές από συμβάσεις υπάρχει συντρέχουσα αρμοδιότητα υπέρ των δικαστηρίων που βρίσκονται στον τόπο εκπλήρωσης της παροχής (άρθρ. 5 παρ. 1). Η εφαρμογή όμως της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας καθίσταται προβληματική στο πεδίο των συναλλαγών που λαμβάνουν χώρα στο Διαδίκτυο καθώς ο προσδιορισμός του τόπου κατοικίας του εναγομένου καθίσταται συχνά δύσκολος εξαιτίας της χρησιμοποίησης κωδικών και ψευδωνύμων από τους χρήστες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία γνώσης των πραγματικών στοιχείων των χρηστών από τον αντισυμβαλλόμενο. Το άρθρ. 5 παρ. 1 στοιχ. β' της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο, κατευθυνόμενο προς τη διευθέτηση του προβλήματος αυτού, έθεσε στους φορείς παροχής υπηρεσιών την υποχρέωση παροχής πληροφοριών, μεταξύ άλλων και σχετικά με τη γεωγραφική διεύθυνση, στην οποία ο φορέας είναι εγκατεστημένος³⁸.

Συμπερασματικά, μπορεί να λεχθεί ότι η εφαρμογή τεχνολογικών μέτρων διαχείρισης και προστασίας κατά τη διακίνηση έργων μέσα στο ψηφιακό – διαδικτυακό περιβάλλον είναι σε θέση να προσφέρει εγγυήσεις ασφαλούς και σύννομης εκμετάλλευσής τους. Ωστόσο, η συμφύξη με τα μέτρα αυτά δυνατότητα ελέγχου και διαχείρισης στοιχείων που αφορούν το πρόσωπο του χρήστη προκαλεί έντονο προβληματισμό σε σχέση με την αδιαμφισβήτητη - και εξίσου σημαντική με την προστασία του δημιουργού - ανάγκη προστασίας του απορρήτου της επικοινωνίας και των προσωπικών δεδομένων των χρηστών. Το αποτέλεσμα της διαφανόμενης αυτής σύγκρουσης κλίνει σαφώς υπέρ της προστασίας της ιδιωτικότητας, τόσο σε επίπεδο εθνικού όσο και σε επίπεδο κοινοτικού δικαίου. Το αποτέλεσμα αυτό, άλλωστε, οδηγεί στην προστασία και της ίδιας της υπόστασης και λειτουργίας του Διαδικτύου, υπό την έννοια ότι η απειλή της εισβολής στα προσωπικά δεδομένα των χρηστών για την επιβολή κυρώσεων θα αποτελούσε ένα εμπόδιο στην ελεύθερη διακίνηση των πληροφοριών σε παγκόσμια κλίμακα.

³⁷ C-275/2006 *Promusicae v. Telefonica de Espana SAU*.

³⁸ Βλ. Σινανιώτη – Μαρούδη Α. - *Φαρσαρώτας Ι. Ηλεκτρονική Τραπεζική 2005* σελ 129-130

2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΟ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

2.1 Υποκείμενο και αντικείμενο του δικαιώματος- Εξουσίες του δημιουργού

2.1.1 Υποκείμενα του δικαιώματος

Ο δημιουργός του έργου είναι ο αρχικός δικαιούχος του περιουσιακού και ηθικού δικαιώματος επί του έργου. Μόνο φυσικό πρόσωπο μπορεί να είναι δημιουργός (*αρχή του δημιουργού ή αρχή της αλήθειας*).

Ο δημιουργός-εργαζόμενος αποκτά πρωτοτύπως όλα τα δικαιώματα (ηθικά και περιουσιακά) επί του έργου, το οποίο δημιουργήθηκε «σε εκτέλεση σύμβασης εργασίας», δηλαδή να αποτελεί αντικείμενό της. Ο εργοδότης μόνον με παράγωγο τρόπο μπορεί να αποκτήσει τις περιουσιακές εξουσίες. Ο δημιουργός, συνεπώς, είναι μόνο φυσικό πρόσωπο το οποίο αποκτά την πνευματική ιδιοκτησία πρωτογενώς, ενώ το νομικό πρόσωπο γίνεται δικαιούχος κατά παράγωγο τρόπο, δηλαδή με σύμβαση.³⁹

Όταν ένα πρόγραμμα η/υ δημιουργείται από μισθωτό στο πλαίσιο σύμβασης εργασίας ή σύμφωνα με τις οδηγίες του εργοδότη του, το περιουσιακό δικαίωμα μεταβιβάζεται αυτοδικαίως στον εργοδότη, εκτός αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία (άρθρο 40 ν. 2121/1993).⁴⁰ Όταν, λοιπόν, το λογισμικό δημιουργείται από ομάδα προγραμματιστών που εργάζονται για λογαριασμό νομικού προσώπου και τους συνδέει σχέση εξαρτημένης εργασίας με αυτό, τότε το περιουσιακό και ηθικό δικαίωμα επί του λογισμικού που θα δημιουργηθεί αποκτάται πρωτογενώς από τους προγραμματιστές, όμως οι περιουσιακές εξουσίες μεταβιβάζονται αυτοδικαίως στο νομικό πρόσωπο.⁴¹

Αν δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία, σ' αυτόν μεταβιβάζονται αυτοδικαίως εκείνες μόνο οι εξουσίες από το περιουσιακό δικαίωμα που είναι αναγκαίες για την εκπλήρωση του σκοπού της σύμβασης (άρθρο 8 ν. 2121/1993). Το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού-εργαζόμενου μπορεί να περιορισθεί από τον εργοδότη, όταν η ενάσκησή του θα μπορούσε να παρεμποδίσει την εκμετάλλευση του έργου. Ο δημιουργός-εργαζόμενος έχει υποχρέωση πρώτης προσφοράς στον εργοδότη, όσον αφορά το έργο που παρήχθη επ' ευκαιρία της σύμβασης εργασίας ή στο πλαίσιο της. Στην περίπτωση εκπόνησης προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή από εργαζόμενο-προγραμματιστή, το οποίο δημιουργήθηκε σε εκτέλεση σύμβασης εργασίας ή σύμφωνα με τις οδηγίες του εργοδότη, μεταβιβάζονται στον τελευταίο όλες οι περιουσιακές εξουσίες, εκτός αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία (άρθρο 40 ν. 2121/1993). Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 8 εδ. γ' του ν. 2121/1993, το περιουσιακό δικαίωμα επί των έργων που δημιουργήθηκαν από τους απασχολούμενους στο Δημόσιο ή σε ΝΠΔΔ σε εκτέλεση του

³⁹ Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία & Συγγενικά Δικαιώματα, 2000, σ. 73.

⁴⁰ Η διάταξη αυτή διαφέρει από το άρθρο 8 εδ. β', το οποίο προβλέπει την αυτοδίκαιη μεταβίβαση στον εργοδότη εκείνων μόνο των εξουσιών από το περιουσιακό δικαίωμα που είναι αναγκαίες για την εκπλήρωση του σκοπού της σύμβασης (εφόσον δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία), καθώς προβλέπει αυτοδίκαιη μεταβίβαση ολόκληρου του περιουσιακού δικαιώματος στον εργοδότη, κάτι το οποίο αποτελεί εφαρμογή του άρθρου 2 § 3 της Οδηγίας 91/250/ΕΟΚ και αποδίδει τη διεθνώς κρατούσα άποψη. Βλ. δια μακρών Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία & Συγγενικά Δικαιώματα, 2000, σ. 75, 76 και από τη νομολογία βλ. ΜΠρΗρακλείου 553/1997, ΕΕμπΔ 2000, σ. 805 επ., με παρατηρήσεις Μαρίνου.

⁴¹ Ιγγλεζάκης Ι., Δίκαιο της Πληροφορικής, β' έκδοση, 2008, σ. 20.

υπηρεσιακού τους καθήκοντος μεταβιβάζεται αυτοδικαίως στον εργοδότη, εκτός αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία.

2.1.2 Περιουσιακό δικαίωμα

Το άρθρο 3 παρ. 1 α' παρέχει στο δημιουργό την εξουσία να επιτρέψει ή να απαγορεύει την **εγγραφή και την αναπαραγωγή** του έργου με κάθε μέσο. Η έννοια της αναπαραγωγής περιλαμβάνει και τη φευγαλέα αναπαραγωγή, όπου το πρόγραμμα Η/Υ ή το ψηφιακό περιεχόμενο της βάσης δεδομένων «φορτώνεται» στην προσωρινή μνήμη του υπολογιστή και ψηφιακά αναπαράγεται τμηματικά σε αυτήν.

Ο δημιουργός έχει την απόλυτη και αποκλειστική εξουσία **να θέσει το έργο του σε κυκλοφορία** (άρθρο 3 παρ. 1 δ'). Η έννοια της θέσης σε κυκλοφορία περιλαμβάνει ενέργειες, με τις οποίες το έργο καθίσταται προσιτό στο κοινό με πώληση, εκμίσθωση, χρησιδανεισμό ή με άλλον τρόπο, ενώ είναι αδιάφορος ο λόγος κυκλοφορίας, αν γίνεται για κερδοσκοπικό ή άλλο σκοπό. Ο νόμος αναφέρει τρεις τρόπους θέσης σε κυκλοφορία: τη μεταβίβαση της κυριότητας επί του υλικού υποστρώματος, την εκμίσθωση και το δημόσιο δανεισμό.

Το άρθρο 3 παρ. 1 παρέχει στο δημιουργό την εξουσία να επιτρέψει ή να απαγορεύει την **εγγραφή και την αναπαραγωγή** του έργου με κάθε μέσο, όπως μηχανικά, φωτοχημικά ή ηλεκτρονικά μέσα.

Ο δημιουργός έχει την απόλυτη και αποκλειστική εξουσία **να θέσει το έργο του σε (πρώτη) κυκλοφορία** (άρθρο 3 παρ. 1 δ').

Ο δημιουργός έχει την αποκλειστική **εξουσία μετάφρασης, διασκευής, προσαρμογής ή άλλης μετατροπής**, που μπορεί να οδηγήσει σε παράγωγο έργο (άρθρο 3 παρ. 1 β', γ'). Επιτρέπεται η μετάφραση, προσαρμογή, η διασκευή ή οποιαδήποτε άλλη μετατροπή ενός προγράμματος Η/Υ, όταν αυτές οι πράξεις είναι αναγκαίες για την χρήση του σύμφωνα με τον προορισμό του, συμπεριλαμβανομένης και της διόρθωσης σφαλμάτων από το νόμιμο κτήτορα του αντιγράφου (άρθρο 42 παρ. 1).

2.1.3 Ηθικό δικαίωμα

Το δικαίωμα προστασίας του προσωπικού δεσμού του δημιουργού με το έργο του (**ηθικό δικαίωμα**), το οποίο αντανακλά την αποδοχή ότι το έργο αντικατοπτρίζει την προσωπικότητα του δημιουργού, ρυθμίζεται στο άρθρο 1 παρ. 1. Το ηθικό δικαίωμα είναι αμεταβίβαστο μεταξύ ζώντων. Η παραίτηση απ' αυτό είναι άκυρη. Η ενάσκησή του λειτουργεί ως ένα είδος **veto** στην οικονομική εκμετάλλευση του έργου. Η απαρίθμηση των εξουσιών που παρέχει στο δημιουργό το ηθικό δικαίωμα είναι ενδεικτική.

Ο δημιουργός μπορεί να αποφασίσει για το χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο, με τον οποίο το έργο θα γίνει προσιτό στο κοινό (**εξουσία δημοσίευσης**).

Ο δημιουργός έχει την εξουσία απαγόρευσης κάθε παραμόρφωσης, περικοπής ή άλλης τροποποίησης του έργου, ανεξάρτητα από το γεγονός της επίδρασης της τροποποίησης στην τιμή ή τη φήμη του δημιουργού (**εξουσία διατήρησης της ακεραιότητας του έργου**, άρθρο 4 παρ. 1 γ').

Ο δημιουργός έχει την εξουσία της **αναγνώρισης της πατρότητάς του** πάνω στο έργο και ειδικότερα την εξουσία να απαιτεί, στο μέτρο του δυνατού, τη μνεία του ονόματός του στα αντίτυπα του έργου του και σε κάθε δημόσια χρήση του έργου του, ή αντίθετα να κρατάει την ανωνυμία του ή να χρησιμοποιεί ψευδώνυμο (άρθρο 4 παρ. 1 β').

2.1.4 Το ιδιαίτερο δικαίωμα επί βάσεων δεδομένων (Οδηγία 96/9/ΕΟΚ)

Το απόλυτο και αποκλειστικό αυτό δικαίωμα προστατεύει τον κατασκευαστή (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) μιας βάσης δεδομένων, ψηφιακής ή μη, από την αθέμιτη εξαγωγή ή/και επαναχρησιμοποίηση του συνόλου ή ουσιώδους μέρους της, εφ' όσον η απόκτηση, ο έλεγχος ή

η παρουσίαση του περιεχομένου της καταδεικνύουν ουσιώδη ποιοτική ή ποσοτική επένδυση. Η προστασία διαρκεί δεκαπέντε χρόνια από την περάτωση της βάσης δεδομένων.

2.1.5 Αντικείμενα του δικαιώματος

Αντικείμενο του δικαιώματος είναι το πρόγραμμα η/υ, όπως αυτό περιγράφεται στη θεωρία, ελλείψει νομοθετικού ορισμού. Η προστασία που παρέχει ο νόμος εκτείνεται σε κάθε μορφή έκφρασης ενός προγράμματος η/υ, ανεξάρτητα δηλ. αν πρόκειται για τον αντικειμενικό (object code) ή τον πηγαίο κώδικα (source code), καθώς και σε ενσωματωμένα στο υλικό (hardware) προγράμματα. Σύμφωνα, βέβαια, με βασική αρχή του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας, δεν προστατεύονται οι αρχές στις οποίες βασίζεται οποιοδήποτε στοιχείο προγράμματος η/υ, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και εκείνες στις οποίες βασίζονται τα συστήματα διασύνδεσης του (interfaces). Προστατεύεται, δηλαδή, ο τρόπος έκφρασης ενός προγράμματος και όχι οι ιδέες ή οι αρχές στις οποίες βασίζεται, όπως είναι ιδίως, ο αφηρημένος αλγόριθμος,⁴² αλλά και οι αρχές της λογικής και οι γλώσσες προγραμματισμού, οι οποίες δεν προστατεύονται καθ'αυτές, παρά μόνο όταν βρίσκουν συγκεκριμένη εφαρμογή σε προγράμματα που χρησιμοποιούνται για την ανάπτυξη προγραμμάτων με βάση τη συγκεκριμένη γλώσσα προγραμματισμού.⁴³ Περαιτέρω, η προστασία εκτείνεται και στο προπαρασκευαστικό υλικό του σχεδιασμού των προγραμμάτων η/υ (όχι το συνοδευτικό υλικό, δηλαδή τα εγχειρίδια και τις οδηγίες χρήσης, που για να προστατευθούν πρέπει να αποτελούν πρωτότυπα πνευματικά δημιουργήματα).⁴⁴

2.2 Η πρωτοτυπία στα προγράμματα η/υ

Σύμφωνα με κλασική αρχή της πνευματικής ιδιοκτησίας, αντικείμενα προστασίας με το ν. 2121/1993 είναι τα πρωτότυπα πνευματικά δημιουργήματα. Ο νόμος, με εξαίρεση τα προγράμματα ηλεκτρονικού υπολογιστή, δε δίνει ορισμό της πρωτοτυπίας, αλλά αφήνει στην επιστήμη και τη νομολογία τον προσδιορισμό της έννοιας. Γίνεται, λοιπόν, δεκτό ότι η πρωτοτυπία είναι αποτέλεσμα της προσωπικής συμβολής του δημιουργού, χάρη στην οποία το έργο παρουσιάζει κάποια ιδιαίτερη ατομικότητα, έτσι ώστε να διακρίνεται από τα διανοητικά προϊόντα της ανθρώπινης καθημερινότητας. Η ατομικότητα πολλές φορές βασίζεται στην έννοια της «στατιστικής μοναδικότητας», που προϋποθέτει σύγκριση του έργου με αυτό που προϋπάρχει ή που θα μπορούσε να υπάρχει. Σε άλλες περιπτώσεις γίνεται αναφορά στο στοιχείο του «δημιουργικού ύψους», που ανεβάζει το έργο πάνω από το καθημερινό, σύνηθες επίπεδο.⁴⁵

Σε ό,τι αφορά, όμως, την παροχή προστασίας στα προγράμματα η/υ, υιοθετείται ένα πολύ χαμηλό κριτήριο πρωτοτυπίας, κάτι το οποίο είναι μάλλον συνεπές με την ιδιαιτερότητα των προγραμμάτων ως έργων λόγου. Η ιδιαιτερότητα των προγραμμάτων, που επιτάσσει μια τέτοια διαφοροποίηση στον προσδιορισμό της πρωτοτυπίας, συνίσταται στο ότι τα προγράμματα η/υ εκπονούνται για την εκτέλεση κάποιων συγκεκριμένων σκοπών -

⁴² Η σημασία, βέβαια, του αλγόριθμου για το γράψιμο ενός προγράμματος η/υ είναι καθοριστική. Κατά το Μαρίνο, ο αλγόριθμος αποτελεί τη σπονδυλική στήλη, το «δημιουργικό ιστό» του προγράμματος, που καθιστά προβληματική τη θεμελιώδη διάκριση μορφής - περιεχομένου στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας. Βλ. Μαρίνο Μ., ΕΕμπΔ 1986, σ. 569 επ.

⁴³ Πρβλ. Section 102 (b) US Copyright Act: «In no case does copyright protection for an original work of authorship extend to any idea, procedure, process, system, method of operation, concept, principle or discovery, regardless of the form in which it is described, explained, illustrated, or embodied in such work».

⁴⁴ Ιγγλεζάκης Ι., Δίκαιο της Πληροφορικής, β' έκδοση, 2008, σ. 20, 21.

⁴⁵ Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία & Συγγενικά Δικαιώματα, 2000, σ. 23.

λειτουργιών. Έχουν, δηλαδή, μια χρηστική ιδιότητα, έναν λειτουργικό σκοπό. Δεν αξιώνουν προστασία για τη σχετική διδασκαλία που ενσωματώνουν ή για το επιστημονικό πόρισμα που καταλήγουν, αλλά μόνο για τη μορφή και τον τρόπο της ανάπτυξης (συλλογή και διάταξη της ύλης) της λύσης του σχετικού προβλήματος⁴⁶.

Η οδηγία 91/250 καθιερώνει, λοιπόν, ως προϋπόθεση για την παροχή προστασίας σε ένα πρόγραμμα η/υ το ότι αυτό είναι αποτέλεσμα προσωπικής πνευματικής εργασίας του δημιουργού του⁴⁷. Αρκείται, δηλαδή, στο να μην είναι το πρόγραμμα αποτέλεσμα αντιγραφής. Παραπλήσια διατύπωση συναντούμε και στο άρθρο 2 § 3 ν. 2121/1993, που αποτελεί τη μόνη διάταξη που περιέχει ορισμό της πρωτοτυπίας: «Ένα πρόγραμμα η/υ θεωρείται πρωτότυπο εφόσον είναι πνευματικό δημιούργημα του δημιουργού του»⁴⁸.

Χαρακτηριστική είναι η απόφαση 5235/1992 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, που δέχεται ότι: «...κατ' αρχήν η πρωτοτυπία δημιουργίας στα προγράμματα η/υ έγκειται στη συλλογή της ύλης, διαρρύθμιση και διαπραγμάτευση της και, εφόσον έστω και κατ' ολίγον υπερβαίνει τη στάθμη της πληροφορικής τεχνικής. Ενδείξεις για την πρωτοτυπία του προσβαλλόμενου προγράμματος αποτελούν η διαφοροποίηση που φέρει το πρόγραμμα σε σχέση με την ισχύουσα στάθμη της πληροφορικής τεχνικής, το περιθώριο απόκλισης που έχει ο προγραμματιστής, αν ο σκοπός του προγράμματος επιτυγχάνεται με τα συνηθισμένα για το μέσο πληροφορικό μέσα ή ασυνήθιστες μεθόδους, η ύπαρξη άλλων προγραμμάτων στην αγορά που επιτυγχάνουν το ίδιο αποτέλεσμα από άλλο δρόμο και με διαφορετική μέθοδο, η μοναδικότητα της επιτευχθείσης λύσης σε σχέση με το μέχρι σήμερα υφιστάμενο ύφος της πληροφορικής τεχνικής στο συγκεκριμένο κλάδο προγραμμάτων, η εμπορική επιτυχία του προγράμματος, οι ευμενείς κρίσεις ειδικών. »⁴⁹.

Η πρωτοτυπία, λοιπόν, ενός έργου ενυπάρχει στη μορφή και το περιεχόμενο του και στο κατά πόσον αυτά τα στοιχεία του έργου αντανάκλουν την προσωπική, ατομική διανοητική εργασία και δημιουργική συμβολή του δημιουργού⁵⁰. Όποιος, λοιπόν, ισχυρίζεται ότι ένα πρόγραμμα εμφανίζει τον απαιτούμενο βαθμό πρωτοτυπίας και είναι δεκτικό προστασίας από την πνευματική ιδιοκτησία, θα πρέπει να προσκομίσει όλα εκείνα τα στοιχεία που πληρούν την αόριστη νομική έννοια του έργου, χωρίς να αρκούν οι συνηθισμένες ρήτρες στις συμβάσεις, ότι δηλαδή ο χρήστης αναγνωρίζει ρητά την ιδιότητα του παραχωρούμενου προγράμματος ως έργου⁵¹.

⁴⁶ Λιακόπουλος Θ., ΕΕμπΔ 1986, σ. 371, με παραπομπή στην πολύ σημαντική απόφαση του ΒGH της 9 Μαΐου 1985 - Inkasso - Programm.

⁴⁷ Ανακριβής η ΜΠρΚατερ 881/2006, ΕπισκεΔ 2006, σ. 594 επ. (με παρατηρήσεις Ιγγλεζάκη), που δέχεται ότι το πρόγραμμα πρέπει να χαρακτηρίζεται από μια ιδιαίτερη ατομικότητα ή να εμφανίζει δημιουργικό ύψος που το διαφοροποιεί από άλλα παρεμφερή προγράμματα ή εν πάση περιπτώσει, να αναμένεται με μεγάλη πιθανότητα ότι τρίτος δε θα ήταν σε θέση να δημιουργήσει παράλληλα το ίδιο.

⁴⁸ Υποστηρίζεται ότι κατά την εθνική νομοθεσία, η πρωτοτυπία βασίζεται στην ατομικότητα του δημιουργού, ενώ κατά την Οδηγία, ουσιώδες κριτήριο είναι η ατομικότητα του έργου. Βλ. Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία & Συγγενικά Δικαιώματα, 2000, σ. 52, Κοτσίρης Λ., Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας, 1999, σ. 68.

⁴⁹ ΠολΠρΑΘ 5235/1992, ΕΕμπΔ 1992, σ. 675 επ.

⁵⁰ Κριθαράς Θ., Η προστασία των προγραμμάτων η/υ κατά το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, Digesta 2004, σ. 260.

⁵¹ Ισχύει, δηλαδή, ο δικονομικός κανόνας του άρθρου 338 ΚΠολΔ, ενώ λείπουν νομοθετικά στηρίγματα (λ.χ. αντιστροφή βάρους απόδειξης) που θα διευκόλυναν το χαρακτηρισμό του προγράμματος ως έργου. Βλ. δια μακρών Μαρίνο Μ, Λογισμικό Νομική Προστασία και συμβάσεις (I), 1989, σ. 109.

2.3 Περιορισμοί των εξουσιών του δημιουργού

Το δικαίωμα στο πρόγραμμα η/υ είναι ένα απόλυτο και χρονικά περιορισμένο δικαίωμα που παρέχει συγκεκριμένες εξουσίες στο δικαιούχο, για την εξειδίκευση των οποίων πρέπει να ανατρέξουμε στις γενικές διατάξεις του ν. 2121/1993. Συγκεκριμένα, ο δικαιούχος έχει την αποκλειστική εξουσία να επιτρέπει ή να απαγορεύει την αναπαραγωγή του προγράμματος και μάλιστα την άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη αναπαραγωγή με οποιοδήποτε μέσο ή μορφή, εν όλω ή εν μέρει. Επίσης, μπορεί να επιτρέπει ή να απαγορεύει τη μετάφραση, την προσαρμογή, τη διασκευή ή άλλες μετατροπές⁵², τη διανομή στο κοινό⁵³ και την εκμίσθωση ή το δημόσιο δανεισμό του λογισμικού⁵⁴.

Η φύση του λογισμικού καθιστά ανεφάρμοστες πολλές από τις εκφάνσεις του περιουσιακού δικαιώματος. Τις δυσκολίες αυτές αντιμετωπίζει ειδικό άρθρο του νόμου, χωρίς τη συνδρομή του οποίου το σύστημα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, δε θα μπορούσε να καλύψει το λογισμικό ως «έργο». Έτσι, τα δικαιώματα του δικαιούχου υπόκεινται σε εξαιρέσεις, με τις οποίες καθιερώνονται τα δικαιώματα των χρηστών. Οι εξαιρέσεις αυτές προβλέπονται σε ειδικές ρυθμίσεις και δεν προκύπτουν από τις γενικές διατάξεις του ν. 2121/1993, καθώς αφορούν αποκλειστικά τη χρήση προγραμμάτων η/υ.

Ο νόμιμος χρήστης μπορεί, κατ' αρχήν, να προβαίνει στις αναγκαίες για την κατά προορισμό χρησιμοποίηση του προγράμματος πράξεις αναπαραγωγής, προσαρμογής κ.α. Δηλαδή, από τη στιγμή που ο χρήστης αποκτήσει νομίμως αντίγραφο του προγράμματος, αποκτά στην ουσία άδεια εγκατάστασης, φόρτωσης και αποθήκευσης αυτού στο σύστημα του, οι δε αναπαραγωγές του ίδιου αυτού λογισμικού κάθε φορά που το χρησιμοποιεί, δεν απαιτούν επιπλέον άδεια. Κατά κάποιον τρόπο, μετά την αρχική εγκατάσταση του λογισμικού, «αναλώνεται» το δικαίωμα του δικαιούχου για το συγκεκριμένο σύστημα υπολογιστή, και κάθε επόμενη αναπαραγωγή στο πλαίσιο της λειτουργίας του λογισμικού (προκειμένου να «τρέξει» το πρόγραμμα) θεωρείται νόμιμη και δεν απαιτεί επιπλέον άδεια (και καταβολή αντιτίμου).

Και ενώ ο νόμος αντιμετωπίζει με επιτυχία τις ως άνω τεχνικά απαραίτητες αναπαραγωγές του λογισμικού, δεν ισχύει το ίδιο με την μετάφραση, προσαρμογή, διασκευή ή οποιαδήποτε άλλη μετατροπή ενός προγράμματος η/υ, συμπεριλαμβανομένης και της διόρθωσης σφαλμάτων, τις οποίες ο νόμος εξισώνει με τις παραπάνω αναπαραγωγές και τις επιτρέπει εξίσου⁵⁵. Πράγματι, με το άρθρο 42 § 1 ν. 2121/1993, δίδονται πρόσθετα δικαιώματα εξαιρετικής βαρύτητας στο νόμιμο χρήστη να τροποποιεί το λογισμικό που απέκτησε, όπως αυτός επιθυμεί, αποστερώντας το δικαιούχο από τη δυνατότητα βελτιώσεων, παροχής υποστήριξης κ.λπ.⁵⁶

Για το λόγο αυτό, προκρίνεται σε κάθε άδεια χρήσης λογισμικού να εμπεριέχεται ρήτρα που να επιτρέπει μεν τις τεχνικά απαραίτητες αναπαραγωγές για τη λειτουργία του λογισμικού (καθώς «αντίθετη συμφωνία» είναι αδιανόητη αφού δε θα μπορεί να λειτουργήσει το

⁵² Απαγορεύεται η «ελαφρά» μετατροπή ενός προγράμματος (περιλαμβανομένων τυχόν βελτιώσεων- upgrades) και όχι η δημιουργία ενός νέου με στοιχεία (ιδέες, λύσεις) που προέρχονται από ένα ήδη υφιστάμενο.

⁵³ Για το δικαίωμα διανομής και την ανάληψη του βλ. δια μακρών Μαρίνο Μ., Εξουσίες του δικαιούχου προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή σύμφωνα με το νόμο για την πνευματική ιδιοκτησία. Συμβολή στην ερμηνεία των άρθρων 40-43 ν. 2121/1993, ΕλλΔνη 1995, σ. 531 επ. και ιδίως 542 επ.

⁵⁴ Η «εκμίσθωση και ο δημόσιος δανεισμός», η «δημόσια έκταση» ή ακόμα και η «παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο», μάλλον δε βρίσκουν εφαρμογή στο χώρο του λογισμικού.

⁵⁵ Βλ. άρθρο 42 § 1 ν. 2121/1993.

⁵⁶ Η διάταξη αυτή εμφανίζει αντισυστηματικότητα, καθώς προϋποθέτει αποσυμπίληση του λογισμικού, που, όμως, επιτρέπεται ρητά μόνο υπό άλλες προϋποθέσεις.

λογισμικό), θα απαγορεύει, όμως, οποιαδήποτε άλλη επέμβαση σε αυτό. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζονται τόσο τα δικαιώματα του δικαιούχου, όσο και αυτά του νόμιμου χρήστη.⁵⁷

Περαιτέρω, ο νόμιμος χρήστης έχει το δικαίωμα δημιουργίας αντιγράφων ασφαλείας, αλλά και το δικαίωμα να παρακολουθεί και να μελετά τη λειτουργία ενός προγράμματος, προκειμένου να εντοπίσει τις ιδέες και τις αρχές που αποτελούν τη βάση οποιουδήποτε στοιχείου του. Η ρύθμιση αυτή αποτελεί αναγκαστικό δίκαιο και είναι καθόλα σύμφωνη με τη βασική αρχή του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας, ότι οι ιδέες και αρχές δεν προστατεύονται, παρά μόνο η συγκεκριμένη έκφραση τους.

Το δικαίωμα αυτό δεν πρέπει να συγχέεται με τη δυνατότητα αποσυμπίλησης ή αντίστροφης ανάλυσης. Η διαδικασία αυτή συνιστά έναν τρόπο ανάλυσης ενός προγράμματος και έχει σκοπό τη διερεύνηση του τρόπου λειτουργίας και της δομής του, χωρίς άδεια του δικαιούχου του προγράμματος και προκειμένου οι γνώσεις που θα προκύψουν, να χρησιμοποιηθούν επ' ωφελεία του χρήστη. Από το γράμμα του νόμου⁵⁸ προκύπτει ότι ο μόνος σκοπός για τον οποίο επιτρέπεται η αποσυμπίληση είναι η επίτευξη της διαλειτουργικότητας με άλλα προγράμματα. Κάθε άλλη επαναμετάφραση του κώδικα του προγράμματος, λ.χ. για τη συντήρηση του προγράμματος ή την προσαρμογή σε νέα δεδομένα, προϋποθέτει τη συναίνεση του δικαιούχου.

2.4 Παραίτηση από τα περιουσιακά δικαιώματα επί του λογισμικού - Πηγαίος κώδικας

Ο πηγαίος κώδικας του λογισμικού προστατεύεται αυτόνομα ως έργο πνευματικής ιδιοκτησίας. Η προστασία αυτή είναι ανεξάρτητη και ξεχωριστή από το «εκτελέσιμο» πρόγραμμα υπολογιστή, την σύνθεση του δηλαδή σε κώδικα μηχανής. Ο πηγαίος κώδικας, η αποτύπωση δηλαδή αυτή καθαυτή των γραμμών της γλώσσας προγραμματισμού πριν την δημιουργία του εκτελέσιμου αρχείου, είναι πέρα από κάθε αμφιβολία «πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου» ή και «επιστήμης», που εκφράζεται άλλωστε εγγράφως, αφού μπορεί να εκτυπωθεί και σε χαρτί, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του νόμου. Πληροί επομένως τις προϋποθέσεις για

⁵⁷ Για τις σκέψεις αυτές βλ. Παπακωνσταντίνου Ε., *Νομικά θέματα πληροφορικής*, 2006, σ. 209-211.

⁵⁸ Άρθρο 43: « Επιτρέπεται στο νόμιμο χρήστη αντιγράφου προγράμματος, χωρίς την άδεια του δημιουργού και χωρίς πληρωμή αμοιβής, η ενέργεια των πράξεων, που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 42, εφόσον είναι απαραίτητη προκειμένου να ληφθούν οι αναγκαίες πληροφορίες για τη διαλειτουργικότητα ενός ανεξάρτητα δημιουργηθέντος προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή με άλλα προγράμματα, εφόσον οι αναγκαίες για τη διαλειτουργικότητα πληροφορίες δεν ήταν ευκόλως και ταχέως προσιτές στο νόμιμο χρήστη και εφόσον οι πράξεις περιορίζονται στα μέρη του αρχικού προγράμματος, που είναι απαραίτητα για τη διαλειτουργικότητα αυτή.

2. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου δεν επιτρέπουν, οι πληροφορίες που ελήφθησαν κατ' εφαρμογή τους α) να χρησιμοποιηθούν για σκοπούς άλλους εκτός από την επίτευξη της διαλειτουργικότητας του ανεξάρτητα δημιουργηθέντος προγράμματος, β) να ανακοινωθούν σε άλλα πρόσωπα εκτός από τις περιπτώσεις όπου αυτό απαιτείται για τη διαλειτουργικότητα του ανεξάρτητα δημιουργηθέντος προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, γ) να χρησιμοποιηθούν για την επεξεργασία, την παραγωγή ή την εμπορία προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, του οποίου η έκφραση είναι κατά βάση όμοια προς το αρχικό πρόγραμμα ή για οποιαδήποτε άλλη πράξη που προσβάλλει την πνευματική ιδιοκτησία του δημιουργού.

Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου δεν μπορούν να ερμηνευθούν έτσι ώστε να επιτρέπεται η εφαρμογή τους κατά τρόπο που θα έβλαπτε την κανονική εκμετάλλευση του προγράμματος του ηλεκτρονικού υπολογιστή ή θα προκαλούσε αδικαιολόγητη βλάβη στα νόμιμα συμφέροντα του δημιουργού του

αυτόνομη προστασία, που πρέπει να διακριθεί από αυτή που εξασφαλίζεται στο τελικό προϊόν, δηλαδή στο πρόγραμμα υπολογιστή αυτό καθαυτό⁵⁹. Ο δημιουργός λογισμικού ανοιχτού κώδικα παραιτείται από το δικαίωμα του επί του πηγαίου κώδικα αυτού, αφού τον παρέχει ο ίδιος σε τρίτους και τους δίνει την άδεια να τον χρησιμοποιήσουν όπως επιθυμούν, τροποποιώντας ή και διανέμοντας τον, χωρίς αντάλλαγμα. Η παραίτηση αυτή μπορεί να είναι ρητή, στην άδεια χρήσης, ή να προκύπτει έμμεσα από αυτή. Με την πράξη της παράδοσης του κειμένου του πηγαίου κώδικα, δεδομένης και της άδειας χρήσης που τον συνοδεύει και που δίνει το δικαίωμα της κατά βούληση χρήσης του, παραιτείται ο δημιουργός του από τα περιουσιακά δικαιώματα επί του πηγαίου κώδικα του λογισμικού. Σε αυτόν επομένως μπορεί να επέμβει κάθε τρίτος, χρησιμοποιώντας τον με όποιον τρόπο επιθυμεί, χωρίς ο αρχικός του δημιουργός να έχει οποιαδήποτε περιουσιακή απαίτηση για τη χρήση αυτή.

2.5 Το δικαίωμα διανομής

Ο έλεγχος της διανομής και της χρήσης ενός προγράμματος υπολογιστή αποτελεί το θεμελιώδες μέσο που παρέχει το σύστημα της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στον δημιουργό του για την οικονομική εκμετάλλευση του έργου του. Πράγματι, το νομικό σχήμα συνοψίζεται στο ότι ο προγραμματιστής αμείβεται από κάθε τρίτο που θέλει να αποκτήσει και να χρησιμοποιήσει το λογισμικό του. Βέβαια, πλέον μιλούμε για την τελική του μορφή, για το τελικό προϊόν - εφαρμογή, και όχι για τον πηγαίο κώδικα. Έτσι, στο σύνηθες σχήμα έννομης προστασίας, σύμφωνα με τη νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας, ο κάτοχος των περιουσιακών δικαιωμάτων προγράμματος υπολογιστή ελέγχει, μεταξύ άλλων, την εγγραφή, την αναπαραγωγή, την προσαρμογή και τη διανομή του έργου του στο κοινό. Ελέγχει επομένως, όπως γίνεται κατανοητό, το σύνολο της διαδικασίας εκμετάλλευσης ενός προγράμματος υπολογιστή, αμειβόμενος για κάθε πράξη χρήσης του. Στην περίπτωση του προγράμματος υπολογιστή ανοιχτού κώδικα ο δημιουργός του παραιτείται από όλα τα ανωτέρω δικαιώματα. Η παραίτηση αυτή μπορεί να είναι ρητή, στην άδεια χρήσης, ή και να προκύπτει από αυτήν. Ο δημιουργός ελεύθερου λογισμικού επιτρέπει σε κάθε τρίτο να αναπαράγει, να χρησιμοποιήσει, να μετατρέψει, και να διανείμει το έργο του, δηλαδή το λογισμικό, όπως εκείνος επιθυμεί. Πρόκειται επομένως για παραίτηση από κάθε περιουσιακό δικαίωμα, και από κάθε απαίτηση για καταβολή αποζημίωσης για οποιαδήποτε περαιτέρω χρήση του λογισμικού.

2.6 Λοιποί όροι

Οι παραπάνω παραιτήσεις (πηγαίου κώδικα και διανομής) είναι απαραίτητες εξ' ορισμού, ώστε το συγκεκριμένο πρόγραμμα υπολογιστή να μπορεί να χαρακτηριστεί λογισμικό ανοιχτού κώδικα. Οι παραιτήσεις αυτές πρέπει να περιέχονται, ρητά ή έμμεσα, στην άδεια που απαιτητικώς συνοδεύει το λογισμικό. Όμως, όπως ήδη αναλύθηκε, η άδεια μπορεί να περιέχει και άλλους όρους, ενσωματώνοντας για παράδειγμα τον διαδικτυακό ορισμό του λογισμικού ανοιχτού κώδικα. Η δεσμευτική ισχύς κάθε όρου της άδειας θα πρέπει να εξεταστεί σε συνδυασμό με την παραίτηση από τα περιουσιακά δικαιώματα επί του λογισμικού, που, όπως ήδη αναφέρθηκε, εννοείται και είναι θεμελιώδης για τον χαρακτηρισμό του ως λογισμικού ανοιχτού κώδικα.

Στην ουσία, επομένως, το ερώτημα είναι αν κάθε ειδικός όρος της άδειας χρήσης συμβιβάζεται με την εν γένει παραίτηση του δημιουργού από τα περιουσιακά δικαιώματα του

---

⁵⁹ Αυτό ως γενική αρχή. Στα σύγχρονα, όμως, προγραμματιστικά περιβάλλοντα (γλώσσες προγραμματισμού τέταρτης γενιάς), όπου ισχύει ο αντικειμενικοστραφής προγραμματισμός και όπου οι προγραμματιστές ελάχιστο, ή και καθόλου, πηγαίο κώδικα δημιουργούν, θα πρέπει να εξεταστεί το status και η ειδικότερη λειτουργία των εκάστοτε βιβλιοθηκών που περιέχουν τον πηγαίο κώδικα. Θα εξεταστεί, δηλαδή, αν αυτές μπορεί να θεωρηθούν δημιουργήματα του προγραμματιστή ή της εταιρίας κατασκευής της γλώσσας προγραμματισμού.

επί του λογισμικού, ή αν είναι ανίσχυρη, επειδή ο δημιουργός ούτως ή άλλως δεν μπορεί να την αξιώσει, αφού ήδη παραιτήθηκε από την εξουσία του αυτή. Θα πρέπει, συνεπώς, να εξετασθεί η νομιμότητα των όρων στην περίπτωση της παραίτησης υπό όρους. Αυτό θα πρέπει να γίνεται τόσο σε σχέση με την βασική βούληση του δημιουργού να διαθέτει ελεύθερα το έργο του, όσο και σε σχέση με τυχόν καταχρηστικότητα των όρων, ή αντίθεση τους στην καλή πίστη ή στα συναλλακτικά ήθη. Γενική απάντηση στο παραπάνω ερώτημα δεν είναι βέβαια δυνατό να δοθεί, αφού οι όροι διαφέρουν κατά περίπτωση. Συνοπτικά μόνο μπορεί να παρατηρηθεί ότι η παραίτηση από τα περιουσιακά δικαιώματα επί του πηγαίου κώδικα και επί του τελικού προϊόντος συνεπάγεται αυτομάτως τη δυνατότητα ελεύθερης αναπαραγωγής και προσαρμογής αυτών, καθώς και την ελεύθερη διανομή τους σε οποιαδήποτε συσκευασία «πακέτο» και για οποιοδήποτε σκοπό, ακόμα και εμπορικό. Όροι επομένως περί του αντιθέτου δεν θα πρέπει να γίνουν δεκτοί, αφού αντιτίθενται στην ουσία της παραίτησης από τα ανωτέρω περιουσιακά δικαιώματα. Φυσικά, ο δημιουργός του λογισμικού ανοιχτού κώδικα έχει δικαίωμα να απαιτεί τη μη χρήση του ονόματος του λογισμικού του, ή την όποια τροποποίηση του, π.χ. με την προσθήκη αριθμημένης έκδοσης (έκδοση 1.1 κλπ.). Τέλος, υπό προϋποθέσεις, ο δημιουργός λογισμικού ανοιχτού κώδικα δικαιούται να απαιτεί να ελέγχει διορθωτικά προγράμματα (patches) που επεμβαίνουν στο δικό του πρόγραμμα, χωρίς να αλλάζουν την ουσία του. Αμφισβητείται ακόμη κατά πόσον ο δημιουργός λογισμικού ανοιχτού κώδικα, αφού παραιτηθεί από τα περιουσιακά δικαιώματα επί του πηγαίου κώδικα και του τελικού προϊόντος, δικαιούται να θέσει όρους για το περιεχόμενο της χρήσης του προγράμματος του. Έτσι, όροι όπως η μη χρήση του για ορισμένους σκοπούς (π.χ. έρευνα βιογενετικής), η μη χρήση του σε ορισμένα λειτουργικά συστήματα ή σε συνδυασμό με ορισμένα άλλα προγράμματα, μπορεί να κριθούν καταχρηστικοί, ενόψει της προηγηθείσας γενικής παραίτησης του από κάθε περιουσιακό δικαίωμα επί αυτού, αλλά και της εν γένει λειτουργίας του ελεύθερου λογισμικού.

Τέλος, και σε σχέση με την άδεια χρήσης του προγράμματος ανοιχτού κώδικα, προσοχή πρέπει να δοθεί στις περιπτώσεις όπου γίνεται παραπομπή σε «πρότυπες» άδειες, συνήθως εντός του Διαδικτύου, ή και στην υιοθέτηση «σήματος» ή διαπίστευσης, που δηλώνει ότι το εν λόγω λογισμικό πληροί συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Παρά το γεγονός ότι τα ανωτέρω έχουν διεθνή προέλευση, και συχνά ανταποκρίνονται σε ξένα νομικά συστήματα, είναι πιθανό να περιέχουν δεσμευτικούς συμβατικούς όρους, που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη από τη στιγμή που γίνεται ρητή παραπομπή σε αυτούς και τα μέρη τους έχουν ήδη αποδεχτεί.

3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΡΓΩΝ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ

3.1 Βάσεις δεδομένων

Οι βάσεις δεδομένων είναι εφαρμογές λογισμικού (προγράμματα) που προσφέρουν ένα μεθοδικό και συστηματικό τρόπο συλλογής, καταχώρησης και συσχετισμού δεδομένων, ενώ παράλληλα επιτρέπουν την πρόσβαση σε αυτά και την ανάλυσή τους, με διάφορους τρόπους. Ουσιαστικά, πρόκειται για συλλογές δεδομένων, όπου δεδομένα θεωρούνται γεγονότα, στοιχεία και πληροφορίες που μπορούν να καταγραφούν ρητά και με σαφήνεια. Υπάρχουν διάφορα είδη βάσεων δεδομένων (σχεσιακές, ιεραρχικές, αντικειμενοστρεφείς, δικτυωτές), όπως επίσης υπάρχουν και διάφορες γλώσσες προγραμματισμού για την κατασκευή τους. Πέραν αυτών των διακρίσεων, οι βάσεις δεδομένων χωρίζονται άτυπα σε "απλές" και "σύνθετες" ή "επαγγελματικές". Οι απλές ταυτίζονται με μικρού μεγέθους εφαρμογές, που μπορούν να αξιοποιηθούν από έναν απλό χρήστη, μια μικρή επιχείρηση, γραφείο κ.λπ. και δεν απαιτούν τη χρήση πρόσθετου εξοπλισμού. Το κόστος των εν λόγω εφαρμογών (απλών βάσεων δεδομένων) είναι είτε μηδενικό (όταν περιλαμβάνονται μαζί με άλλα προγράμματα σε κάποιο πακέτο εφαρμογών γραφείου) είτε μικρό (όταν πρόκειται για μεμονωμένες εφαρμογές που διατίθενται χωριστά). Παραδείγματα απλών βάσεων δεδομένων είναι οι Lotus Approach, Corel Paradox, Filemaker Pro και Microsoft Access, με την τελευταία να αποτελεί το πιο διαδεδομένο πρόγραμμα αυτής της κατηγορίας.

Αναφορικά με τις σύνθετες (επαγγελματικές) βάσεις δεδομένων, αυτές δεν εντάσσονται στο στενό πλαίσιο ενός απλού προγράμματος ή μιας εφαρμογής που "τρέχει" σε κάποιο υπολογιστή, καθώς πρόκειται για ολοκληρωμένα συστήματα, που εκτός από εξειδικευμένο software απαιτούν και δαπανηρό εξοπλισμό (λ.χ. database servers, συστοιχίες οπτικών ή μαγνητικών δίσκων κ.ά.). Εδώ πλέον κάνουμε λόγο για ολοκληρωμένα συστήματα βάσεων δεδομένων και όχι για μια απλή εφαρμογή ή ένα πρόγραμμα του είδους. Τα ολοκληρωμένα αυτά συστήματα έχουν υψηλό κόστος, η υλοποίησή τους απαιτεί χρόνο, τακτική συντήρηση καθώς και την απασχόληση ειδικευμένου προσωπικού.

Οι επαγγελματικές βάσεις δεδομένων απευθύνονται σε μεγάλες επιχειρήσεις, με εκατοντάδες ή χιλιάδες εργαζομένους. Παραδείγματα επαγγελματικών βάσεων δεδομένων είναι οι SQL Server, MySQL, Oracle, Informix κ.ά.

Στο άρθρο 2 παρ. 2 του Ν.2121/1993 γίνεται ρητή αναφορά στις βάσεις δεδομένων. Κριτήριο για την προστασία είναι η πρωτοτυπία ως προς την επιλογή ή τη διεύθυνση του περιεχομένου. Το 1996 εκδίδεται η Οδηγία 96/9 της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία αναγνωρίζει ένα δικαίωμα sui generis στον κατασκευαστή της βάσης δεδομένων. Η εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Ευρωπαϊκή Οδηγία έγινε με το άρθρο 7 του Ν.2819/2000. Στην έννοια των βάσεων δεδομένων υπάγονται τόσο οι ηλεκτρονικές (ψηφιακές) βάσεις δεδομένων όσο και οι μη ηλεκτρονικές (παραδοσιακές) βάσεις δεδομένων. Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Ν.2819/2000 ως βάση δεδομένων νοείται «η συλλογή έργων, δεδομένων ή άλλων ανεξάρτητων στοιχείων, διευθετημένων κατά συστηματικό ή μεθοδικό τρόπο και ατομικών προσιτών με ηλεκτρονικά μέσα ή με άλλο τρόπο». Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο η πνευματική ιδιοκτησία προστατεύει τις βάσεις δεδομένων οι οποίες λόγω της επιλογής ή της διεύθυνσης του περιεχομένου τους αποτελούν πνευματικά δημιουργήματα δίνοντας έτσι έμφαση στην έννοια της πρωτοτυπίας.

Δημιουργός της βάσης δεδομένων σύμφωνα με την κοινοτική οδηγία (96/9) είναι το φυσικό πρόσωπο που δημιούργησε τη βάση δεδομένων ή εφόσον επιτρέπεται από τη νομοθεσία του κράτους μέλους, το νομικό πρόσωπο που ορίζεται ως δικαιούχος από την νομοθεσία αυτή. Ο δημιουργός μπορεί να επιτρέψει ή να απαγορεύει την προσωρινή ή διαρκή αναπαραγωγή της βάσης δεδομένων με κάθε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει. Ο δημιουργός έχει επίσης το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέψει ή να απαγορεύει τη μετάφραση, προσαρμογή, διεύθυνση και οποιαδήποτε άλλη μετατροπή της βάσης δεδομένων στο κοινό. Ο

νόμιμος χρήστης βάσης δεδομένων ή αντιγράφων της μπορεί να εκτελεί οποιαδήποτε από τις παραπάνω πράξεις οι οποίες είναι αναγκαίες για την πρόσβαση στο περιεχόμενο της βάσης δεδομένων κατ' την κανονική χρησιμοποίησή της χωρίς την άδεια του δημιουργού.

Η Οδηγία στο άρθρο 6 παρ. 2 δίνει τη δυνατότητα στα Κράτη Μέλη να προβλέπουν περιορισμούς στο περιουσιακό δικαίωμα του δημιουργού όταν πρόκειται για αναπαραγωγή μη ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων για ιδιωτικούς σκοπούς, όταν πρόκειται για χρήση αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς, εφόσον αναφέρεται η πηγή και στο βαθμό που η χρήση αυτή δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο μη εμπορικό σκοπό, καθώς και όταν πρόκειται για χρήση για λόγους δημόσιας ασφάλειας ή για σκοπούς διοικητικής ή δικαστικής διαδικασίας. Κατά την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας δεν κρίθηκε αναγκαίο να υπάρξει ειδική ρύθμιση για τους περιορισμούς αυτούς γιατί για το δημιουργό βάσης δεδομένων εφαρμόζονται οι περιορισμοί του περιουσιακού δικαιώματος που προβλέπονται στο Τέταρτο Κεφάλαιο του Ν.2121/1993.

3.2 Πολυμέσα (Multimedia)

Τα πολυμέσα αποτελούν ένα σύνθετο προϊόν με στοιχεία περισσότερων έργων ή δεδομένων που μετά από κατάλληλη ψηφιακή επεξεργασία εμπεριέχεται σε συμπαγή δίσκο CD-ROM ή CD-I ή σε άλλο συναφή υλικό φορέα και δίνει τη δυνατότητα στο χρήστη μέσω μηχανικών συσκευών (π.χ. Η/Υ) να συμβουλευτεί τα έργα ή τα δεδομένα και ακόμα να τα τροποποιήσει. Σύμφωνα με το Ν.2121/1993 τα πολυμέσα μπορούν να υπαχθούν στην έννοια του σύνθετου έργου ως απαρτιζόμενα από τμήματα που έχουν δημιουργηθεί χωριστά από περισσότερα του ενός πρόσωπα. Οι δημιουργοί θα πρέπει να μεταβιβάσουν ορισμένες από τις εξουσίες του περιουσιακού τους δικαιώματος στον παραγωγό ή άλλο πολιτιστικό επιχειρηματία που αναλαμβάνει την υλοποίηση και εκμετάλλευση του έργου. Όταν πρόκειται για έργο που δημιουργήθηκε από μισθωτούς σε εκτέλεση σύμβασης εργασίας, αρχικός δικαιούχος είναι ο δημιουργός, στον εργοδότη όμως μεταβιβάζονται αυτοδικαίως εκείνες μόνο οι εξουσίες από το περιουσιακό δικαίωμα που είναι αναγκαίες για την εκπλήρωση του σκοπού της σύμβασης, εφόσον δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία. Αν πρόκειται για έργα που δημιουργήθηκαν από απασχολούμενους στο Δημόσιο ή σε ΝΠΔΔ σε εκτέλεση του υπηρεσιακού τους καθήκοντος, το περιουσιακό δικαίωμα μεταβιβάζεται αυτοδικαίως στον εργοδότη, εκτός και αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία (άρθρο 8 παρ. 17 του Ν.2557/1997).

Παρόλ' αυτά υπάρχει προβληματισμός ως προς το αν τα έργα πολυμέσων μπορούν να χαρακτηριστούν ως «οπτικοακουστικά έργα». Το θέμα θα μπορούσε να κριθεί κατά περίπτωση και τα έργα πολυμέσων να υπαχθούν στα έργα λόγου, στα μουσικά έργα, στα έργα των εικαστικών τεχνών, στις φωτογραφίες ή σε κάποια άλλη κατηγορία, ανάλογα με το εκάστοτε περιεχόμενο που προέχει για τη δημιουργία του συγκεκριμένου πολυμέσου. Ως πιο πρακτική λύση διαφαίνεται η υπαγωγή των πολυμέσων στην έννοια των βάσεων δεδομένων, άποψη που έχει υποστηριχθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο και δίνει διέξοδο στο ερώτημα του νομικού χαρακτηρισμού της δημιουργίας αυτής. Στην περίπτωση αυτή ισχύουν τα σχετικά με την πνευματική ιδιοκτησία των βάσεων δεδομένων, καθώς και για το *sui generis* δικαίωμα.

3.3 Αλγόριθμος

Η διαδικασία δημιουργίας ενός προγράμματος η/υ, είναι μια διεργασία που κλιμακώνεται σε επίπεδα και προϋποθέτει σε πρώιμο στάδιο, την εξεύρεση από τον προγραμματιστή της λογικής ακολουθίας πάνω στην οποία το πρόγραμμα θα «χτιστεί».⁶⁰ Η βάση αυτή στην οποία χτίζεται το πρόγραμμα, είναι ένας αλγόριθμος⁶¹.

⁶⁰ βλ.ο.π.Κριθάρα όπου αναφέρεται σε *Πρότυπες Οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας (WIPO) σύμφωνα με τις οποίες ως πρόγραμμα η/υ νοείται: «ένα σύνολο εντολών, ικανό όταν ενσωματωθεί σε ένα μέσο που μπορεί να διαβαστεί από μηχανή με*

Ως αλγόριθμος ορίζεται ένα σύνολο προκαθορισμένων κανόνων με προκαθορισμένα βήματα που στόχο έχει την επίλυση ενός προβλήματος⁶². Πέρα από την αφηρημένη σύλληψη του, το κύριο χαρακτηριστικό του αλγόριθμου είναι ότι έχει πρακτική εφαρμογή. Είναι δυνατόν, έτσι, η εφαρμογή ενός αλγόριθμου από μια μηχανή ή έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή να οδηγήσει σε ένα συγκεκριμένο πρακτικό αποτέλεσμα. Ο αλγόριθμος είναι τόσο στενά συνδεδεμένος με το ίδιο το πρόγραμμα, ώστε συχνά να ταυτίζεται με αυτό, καθώς υποστηρίζεται ότι ένα πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή είναι ένας αλγόριθμος⁶³.

3.4 Διάκριση μεταξύ μορφής και ιδέας:

Η ταύτιση αυτή του προγράμματος με τον αλγόριθμο στάθηκε η βασική αιτία για την δυσκολία ένταξης του λογισμικού τόσο στο δίκαιο της Πνευματικής όσο και της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας. Από την σκοπιά της πνευματικής ιδιοκτησίας, οι ιδέες και αρχές πάνω στις οποίες βασίζεται ένα έργο, συνεπώς και ο αλγόριθμος δεν μπορούν, αλλά και δεν είναι δικαιοπολιτικά ορθό να αποτελούν αντικείμενο μονοπώλησης με την χορήγηση απόλυτων και αποκλειστικών δικαιωμάτων⁶⁴. Άλλωστε, η ταύτιση του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή με την καθαρά μηχανική διαδικασία εφαρμογής του αλγόριθμού, θέτει σε αμφισβήτηση την ύπαρξη δημιουργικότητας από τον προγραμματιστή, καθώς δεν χωρεί απόκλιση από τα προκαθορισμένα βήματα που υπαγορεύει. Πράγματι, ο προγραμματιστής που εφαρμόζει έναν αλγόριθμο για την δημιουργία ενός προγράμματος, δεσμεύεται ως προς τις ενέργειες που εκτελεί. Δεν πρέπει όμως, να παραβλέπεται, ότι η εκπόνηση ενός προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, προϋποθέτει την χρήση ειδικευμένων γνώσεων πληροφορικής, κανόνων της λογικής και των μαθηματικών. Και αν ακόμη ο προγραμματιστής δεσμεύεται από το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, ο δρόμος που θα επιλέξει για να οδηγηθεί σε αυτό, είναι αποτέλεσμα της κρίσης, της φαντασίας και της δημιουργικότητας του⁶⁵.

δυνατότητα επεξεργασίας πληροφοριών, να υποδείξει, να εκτελέσει ή να πετύχει μια ορισμένη λειτουργία α, αποστολή ή αποτέλεσμα»

⁶¹ βλ. Κανελλοπούλου Μπότη Το δίκαιο της πληροφορίας 2004 σελ. 75 σχετικά με επίπεδα στα οποία εκπονείται ένα πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή.

⁶² βλ. σχετικά με έννοια αλγόριθμου Μαρίνος, Προστασία προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών, ΕΕΜπΔ 1988, σελ. 577-579.

⁶³ βλ. οπ.π. Μ.Θ. Μαρίνο, Λογισμικό Νομική Προστασία και Συμβάσεις I σελ 33 με περαιτέρω παραπομπές. Συγκεκριμένα αναφέρει : «Συνοπτικά μπορεί να πει κανείς λοιπόν ότι το δεν είναι τίποτε άλλο παρά η κατάλληλη για την μηχανή μορφή ενός αλγόριθμου»

⁶⁴ Η διάκριση μορφής και ιδέας είναι βασική αρχή το δίκαιου της Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Βλ. γενικά Πνευματική Ιδιοκτησία, σχετικά Μ.Θ. Μαρίνο οπ.π. σελ 52 επ. & τόμο II σελ 99 επ., βλ & Κριθαρά οπ.π. & ιδίως 262 όπου αναλύει Χαρακτηριστική είναι η αντιμετώπιση του θέματος από την αμερικανική νομολογία, που εισήγαγε τον όρο "look and feel", στην υπόθεση *Whelan Associates Inc. V. Jaslow Dental Laboratory Inc. [1987] FSR 1*. βλ. σχετικά οπ.π. Ευφημία Παναγιωτίδου σελ. 36, υποσημ. 65. καθώς και οπ.π. *William Cornish, David Llewelyn*, σελ. 768. Συγκεκριμένα υποστηρίχθηκε ότι όσα τμήματα ενός προγράμματος ή/υ θα μπορούσαν να έχουν γραφτεί με διαφορετικό τρόπο, αποτελούσαν έκφραση και συνεπώς έπρεπε να προστατευτούν, σε αντίθεση με τα τμήματα εκείνα που υπαγορεύονταν από τον σκοπό του προγράμματος.

⁶⁵ Βλ. σχετικά οπ.π. Κριθαρά όπου και σχολιάζεται η απόφαση 5235/1992 Πολ.ΠρωτΑθ. σύμφωνα με την οποία «Ενδείξεις για την πρωτοτυπία .....(μεταξύ άλλων) αποτελούν ...το περιθώριο απόκλισης που έχει ο προγραμματισμός....»

3.5 Ελεύθερο λογισμικό - λογισμικό ανοιχτού κώδικα ⁶⁶

Το ελεύθερο λογισμικό ή το λογισμικό ανοιχτού κώδικα (open source) έχει γνωρίσει ιδιαίτερη διάδοση πρόσφατα, τόσο ως προϊόν όσο και ως ιδέα. Η ιδέα ελεύθερου λογισμικού που αναπτύσσεται ομαδικά από την παγκόσμια προγραμματιστική κοινότητα για το καλό του συνόλου διαθέτει αυτονόητη γοητεία. Από την άλλη μεριά, όλο και περισσότερα προϊόντα ελεύθερου λογισμικού διατίθενται στην αγορά, με τη μια ή την άλλη μορφή, ενθαρρυσμένα ίσως και από την έλλειψη πραγματικού ανταγωνισμού και εναλλακτικών στη βιομηχανία προγραμμάτων υπολογιστών. Πριν την ανάλυση ορισμένων νομικών πτυχών του λογισμικού ανοιχτού κώδικα, απαραίτητη κρίνεται μια βασική διευκρίνιση αναφορικά με τη διάκριση μεταξύ λογισμικού ανοιχτού κώδικα (open source) και ελεύθερα διανεμομένου λογισμικού (freeware). Στην περίπτωση του freeware, ο δημιουργός του δίνει το δικαίωμα να διανεμηθεί ελεύθερα το έργο του, παραιτούμενος από τα περιουσιακά του δικαιώματα επί αυτού. Στην περίπτωση του λογισμικού open source, ο δημιουργός του προχωρά ένα βήμα παραπέρα, επιτρέποντας και την επέμβαση στον πηγαίο κώδικα του, και την ενσωμάτωση και χρήση του, υπό όρους, σε άλλα προγράμματα υπολογιστών. Αυτή την ενσωμάτωση δεν την επιτρέπει ο δημιουργός του λογισμικού freeware. Επομένως, στο freeware συναντάται μόνο παραίτηση από τα περιουσιακά δικαιώματα εκμετάλλευσης του προγράμματος, το οποίο, για διαφημιστικούς ή άλλους λόγους, παρέχεται δωρεάν στους χρήστες. Αντίθετα, το open source λογισμικό αναπτύσσει περισσότερο «εκπαιδευτική» λειτουργία, αφού παρέχει ελεύθερη πρόσβαση στον ίδιο τον πηγαίο κώδικα του προγράμματος. Η διαφορά αυτή έχει και πρακτικά αποτελέσματα: το freeware είναι απλά λογισμικό που παρέχεται δωρεάν, ενώ το open source είναι λογισμικό που όχι μόνο παρέχεται δωρεάν αλλά τίθεται και ως βάση για άλλες, περαιτέρω, προγραμματιστικές κατασκευές. Αναφορικά με τον πηγαίο κώδικα (source code) του, παρατηρείται ότι το λογισμικό ανοιχτού κώδικα συνοδεύεται και διανέμεται πάντα μαζί με τον πλήρη και ακριβή πηγαίο του κώδικα. Οποιαδήποτε συμπύληση του κώδικα, πριν αυτός διανεμηθεί, δεν συμφωνεί με τη φύση του λογισμικού ως ανοιχτού κώδικα. Εσκεμμένες αποκρύψεις τμημάτων κώδικα ή άλλα «κλειδώματα» οποιουδήποτε τύπου είναι εξίσου ασύμβατα. Ακόμα και αν το πρόγραμμα δεν συνοδεύεται από τον κώδικα του, έχει πάντως οποιοσδήποτε ευχερή και ακώλυτη πρόσβαση σε αυτόν, κυρίως μέσω του Διαδικτύου. Η γενική κατεύθυνση στην περίπτωση αυτή είναι ότι κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να χρησιμοποιήσει τον πηγαίο κώδικα του λογισμικού, έχοντας πλήρη, ευχερή και δωρεάν πρόσβαση σε αυτόν.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό του λογισμικού ανοιχτού κώδικα αφορά στην ελεύθερη διανομή του. Ο δημιουργός, και φορέας των περιουσιακών δικαιωμάτων λογισμικού ανοιχτού κώδικα δεν περιορίζει το δικαίωμα τρίτων να διανέμουν ελεύθερα, πωλώντας ή δωρίζοντας, το λογισμικό του. Η διανομή αυτή μπορεί να γίνεται με μόνο το εν λόγω λογισμικό ή και με ενσωμάτωση του, ως μέρος μιας συνολικής εφαρμογής που θα περιέχει προγράμματα υπολογιστών από περισσότερες πηγές. Σε καμία περίπτωση ο δημιουργός δεν απαιτεί την καταβολή δικαιωμάτων για τη χρήση και διανομή αυτή. Ο δημιουργός του λογισμικού ανοιχτού κώδικα διαθέτει ελεύθερα στο κοινό το έργο του, παραιτούμενος, στην ουσία, από κάθε «ενδιαφέρον» για την «τύχη» του. Καθένας μπορεί να το χρησιμοποιήσει ως έχει, να το διανείμει, να του επιφέρει αλλαγές ή βελτιώσεις, ή και να το πωλήσει, αν πράγματι θεωρήσει ότι μπορεί να κερδίσει από αυτό.

Η ελεύθερη πρόσβαση στον πηγαίο κώδικα του λογισμικού ανοιχτού κώδικα και η ελεύθερη διανομή του είναι τα θεμελιώδη στοιχεία που το χαρακτηρίζουν και που είναι κρίσιμα για τη νομική του αντιμετώπιση.

Η άδεια χρήσης είναι αυτονόητη και στις περιπτώσεις λογισμικού ανοιχτού κώδικα. Το γεγονός ότι το λογισμικό αυτό παρέχεται ελεύθερα σε τρίτους δεν σημαίνει ότι δεν συνοδεύεται από άδεια χρήσης. Στις περιπτώσεις αυτές η άδεια χρήσης είναι εξαιρετικά σημαντική, αφού

⁶⁶ Αποσπάσματα από την ομιλία του νομικού Ευάγγελου Παπακωνσταντίνου στην ημερίδα που διοργάνωσε το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών στο Συνεδριακό Κέντρο του Πανεπιστημίου Πατρών στις 13.02.2004 με θέμα «Ελεύθερο Λογισμικό, Λογισμικό Ανοιχτού Κώδικα στην Εκπαίδευση, τη Δημόσια Διοίκηση και στις Επιχειρήσεις»

μόνο αυτή ρυθμίζει, πλέον, τις λεπτομέρειες χρήσης του λογισμικού, και μόνο μέσω αυτής εξασφαλίζονται οι επιστημονικοί, ιδεολογικοί, κοινωνικοί, οικονομικοί ή όποιοι άλλοι σκοποί του δημιουργού του προγράμματος ανοιχτού κώδικα. Η άδεια χρήσης εύλογα θα επιτρέπει σε κάθε τρίτο να χρησιμοποιεί το Λογισμικό σύμφωνα με τη βούληση του. Ένα θέμα όμως που τίθεται σχετίζεται με τις επιτρεπόμενες περαιτέρω χρήσεις του λογισμικού ανοιχτού κώδικα. Ο δημιουργός ελεύθερου λογισμικού επιτρέπει σε όλους να μελετήσουν τον κώδικα του, να επιφέρουν όποιες αλλαγές κρίνουν σε αυτόν, και να παράγουν νέο λογισμικό στη βάση του. Τα παραπάνω είναι αυτονόητα - δεν είναι όμως εξίσου αυτονόητο αν ο δημιουργός του αρχικού προγράμματος έχει δικαίωμα να περιορίσει τις χρήσεις των επόμενων από αυτόν προγραμματιστών. Παρόμοιοι όροι συναντώνται συχνά στις άδειες χρήσης λογισμικού ανοιχτού κώδικα. Παρότι είναι συνεπές προς τον σκοπό του λογισμικού ανοιχτού κώδικα ότι και τα επόμενα προϊόντα θα διανέμονται με τους ίδιους όρους, η απάντηση στο ερώτημα, αν ο αρχικός δημιουργός δύναται να εμποδίσει την εμπορική ή οποιαδήποτε άλλη χρήση των προϊόντων που στηρίχθηκαν στο λογισμικό του ανοιχτού κώδικα δεν είναι ευχερής.

Εξίσου δυσχερής είναι η απάντηση στο ερώτημα, αν η άδεια χρήσης του αρχικού προγράμματος ανοιχτού κώδικα δύναται να εμποδίσει κάποιες μορφές διανομής τυχόν τροποποιήσεων ή βελτιώσεων του. Ο δημιουργός αυτού του λογισμικού είναι σύνηθες να χρησιμοποιεί παρόμοιους όρους στην άδεια χρήσης του. Σχετικά παρατηρείται ότι η άδεια χρήσης ασφαλώς δικαιούται να περιορίζει διανομές διορθωτικών και μη εκτενών προγραμμάτων (patches) ή μπορεί να θέτει κανόνες περί αυτών, όπως για παράδειγμα να είναι εξίσου ανοιχτού κώδικα. Από τη στιγμή όμως που έχει δημιουργηθεί ένα νέο πρόγραμμα, οι περιορισμοί της άδειας αποδυναμώνονται. Το ακριβές σημείο μεταξύ των patches και ενός νέου προγράμματος θα πρέπει να βρεθεί κατά περίπτωση. Εξίσου αμφισβητούμενο είναι το ζήτημα αν ο επόμενος προγραμματιστής μπορεί να κυκλοφορήσει το πρόγραμμα του ως επόμενη έκδοση του ίδιου αρχικού προγράμματος (έκδοση 1.1 κλπ), ή αν μπορεί να χρησιμοποιεί καν το ίδιο όνομα για το λογισμικό που αυτός τροποποίησε. Τα παραπάνω αποκτούν ιδιαίτερη σημασία, αν αναλογιστεί κανείς ότι, στην ουσία, αυτό που διακυβεύεται είναι η μόνη, στην πραγματικότητα, ανταμοιβή του δημιουργού λογισμικού ανοιχτού κώδικα για το έργο του, δηλαδή η «υστεροφημία» του, αφού οικονομικό αντικείμενο συνήθως δεν υφίσταται.

Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η προτίμηση για λειτουργικά συστήματα. Ενόψει και της επικρατούσας διαμάχης εντός της κοινότητας των προγραμματιστών αναφορικά με περιβάλλοντα ανάπτυξης και λειτουργικά συστήματα, είναι πιθανό να συναντηθούν σε άδειες χρήσης λογισμικού ανοιχτού κώδικα όροι περί χρήσης του ενός ή του άλλου λειτουργικού συστήματος, χωρίς σημαντικά τεχνικά αίτια, των οποίων όμως η δεσμευτική ισχύς είναι αμφίβολη.

3.6 Ρυθμιστικό περιβάλλον

Το λογισμικό ανοιχτού κώδικα είναι νοητό μόνο στο πλαίσιο της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας (copyright). Αυτό, επειδή τόσο τα προγράμματα υπολογιστών που προστατεύονται με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (patent), όσο και οι βάσεις δεδομένων δεν είναι σύνηθες, ή καν εφικτό, να διανέμονται ελεύθερα και να παρέχουν ελεύθερη πρόσβαση στον πηγαίο κώδικα τους. Στην περίπτωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, αυτός «κλειδώνει» μαζί με το προστατευόμενο πρόγραμμα υπολογιστή, ενώ στις βάσεις δεδομένων σημασία έχουν συνήθως τα περιεχόμενα τους, για τα οποία όμως δεν τίθεται θέμα πηγαίου κώδικα. Το μόνο επομένως νομικό πλαίσιο που ενδιαφέρει στην περίπτωση του Λογισμικού ανοιχτού κώδικα είναι εκείνο της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Από νομικής άποψης, στη βάση του λογισμικού ανοιχτού κώδικα δεν υπάρχει αμφιβολία ότι βρίσκεται μια παραίτηση. Ο δημιουργός του λογισμικού ή, σε κάθε περίπτωση, ο κάτοχος των περιουσιακών δικαιωμάτων επί αυτού παραιτείται από σειρά δικαιωμάτων που του παρέχει η νομοθεσία περί προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας. Αυτά αφορούν στα δυο θεμελιώδη χαρακτηριστικά του λογισμικού ανοιχτού κώδικα, δηλαδή στον πηγαίο κώδικα και στην διανομή του. Στην ουσία, ο κάτοχος των περιουσιακών δικαιωμάτων του λογισμικού ανοιχτού κώδικα παραιτείται από τα περιουσιακά δικαιώματα επί του πηγαίου κώδικα και επί

του τελικού προϊόντος, δηλαδή του προγράμματος αυτού καθαυτού. Πέραν αυτών όμως, δεν είναι διόλου αδιάφοροι οι όροι που ο δημιουργός του λογισμικού ανοιχτού κώδικα εισήγαγε στην άδεια χρήσης του. Οι όροι αυτοί μπορεί να είναι δεσμευτικοί, αλλά, και σε περίπτωση που δεν αναπτύσσουν δεσμευτική ισχύ, έχουν πάντως νόημα στο πλαίσιο της εύρεσης της αληθινής βούλησης του δημιουργού του λογισμικού. Τέλος, η τυχόν υιοθέτηση έτοιμων, Διαδικτυακών συνήθως σημάτων ή αδειών, με αναφορά σε αυτές στην άδεια χρήσης, έχει σημασία, αφού αποτελούν νόμιμη συμβατική δέσμευση.

4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ

4.1 Προσέγγιση του νομικού χαρακτήρα των συμβάσεων λογισμικού

Δογματικές δυσκολίες και θεωρητικές διχογνωμίες δε δημιουργεί μόνο η ένταξη του λογισμικού στις παραδοσιακές κατηγορίες των άυλων αγαθών, αλλά και η υπαγωγή των πληροφορικών συμβάσεων σε ρυθμισμένους στον ΑΚ τύπους. Οι υπαγωγικές αυτές δυσκολίες οφείλονται, αφενός στην ιδιομορφία του λογισμικού ως άυλου αγαθού ενδιάμεσης φύσης μεταξύ προϊόντος της διανοίας υπό την έννοια του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας και τεχνικού-βιομηχανικού αγαθού, αφετέρου στην αξιοσημείωτη ποικιλομορφία των πληροφορικών συμβάσεων⁶⁷, που σημειώθηκε τις τελευταίες δεκαετίες χωρίς να επιτευχθεί αντίστοιχη νομική παγιοποίηση. Πρέπει, μάλιστα, να σημειωθεί ότι στη πλειονότητα τους οι πληροφορικές συμβάσεις αποτελούν πολύπλοκα νομικά μορφώματα, τα οποία ουσιαστικά απορρέουν από την τυπολογία των ρυθμισμένων συμβάσεων του ΑΚ σε συνδυασμό με το «άνοιγμα» τους προς μη ρυθμισμένες συμβατικές μορφές. Στοιχεία ρυθμισμένων συμβάσεων (πώληση hardware, σύμβαση εκπόνησης λογισμικού -σύμβαση έργου) και αρρύθμιστων συμβάσεων (παραχώρηση χρήσης λογισμικού) συνδέονται σε μια λειτουργική ενότητα (μικτές συμβάσεις), ώστε η νοητική διάκριση μεταξύ τους να είναι δύσκολη ή αδύνατη.

Βέβαια, οι συμβαλλόμενοι μπορούν να αποφύγουν σαφείς νομικούς χαρακτηρισμούς και να προτιμήσουν ουδέτερους περιγραφικούς ή οικονομικούς όρους.⁶⁸ Η συμβατική ελευθερία (ΑΚ 361) συνεπάγεται την αμείωτη νομική ισχύ των ανώνυμων συμβατικών διαμορφώσεων (*suī generis* συναλλάγματα) ή των μεικτών συμβάσεων, στο μέτρο φυσικά που η σύμβαση δεν περιέχει όρους που προσκρούουν σε διατάξεις αναγκαστικού δικαίου.⁶⁹

Παρά ταύτα, η διερεύνηση της νομικής φύσης των συμβάσεων με αντικείμενο το λογισμικό και ο εντοπισμός των εφαρμοστέων διατάξεων δεν παρουσιάζει μόνο δογματικό ενδιαφέρον, αλλά έχει και σημαντική πρακτική διάσταση. Η ανάγκη πλήρωσης των συμβατικών κενών επιβεβαιώνει το προρρηθέν, ιδίως στο θέμα των πραγματικών ελαττωμάτων του λογισμικού. Τα άρθρα 335 επ.. 374 επ. του ΑΚ, παρουσιάζουν κενό στο θέμα της πλημμελούς εκπλήρωσης της παροχής, το οποίο κατά την κρατούσα άποψη πληρούται με αναλογία δικαίου⁷⁰. Αντίθετα, στο ειδικό ενοχικό περιέχεται ειδική και αποκλειστική ρύθμιση της πλημμελούς παροχής. Οι γενικές διατάξεις στην άδεια χρήσης λογισμικού θα πρέπει να εφαρμοσθούν μόνο εφόσον δεν εντοπίζονται ιδιαίτερες διατάξεις ή οι ευρισκόμενες δεν αρμόζουν στην ιδιορρυθμία του συμβατικού αντικειμένου. Επιπλέον, ο εντοπισμός ενός πλέγματος διατάξεων που είναι δυνατό - έστω και αναλογικά - να εφαρμοσθούν, συμβάλλει στον έλεγχο της νομιμότητας των γενικών όρων συναλλαγών στις συμβάσεις τυποποιημένου λογισμικού.⁷¹

⁶⁷ Αυτό προκύπτει και από τη μελέτη των συμβάσεων-υποδειγμάτων μεγάλων κατασκευαστών η/υ και λογισμικού.

⁶⁸ Τη Χρήση περιγραφικών τίτλων σε συμβάσεις *suī generis* προκρίνει και ο Δ Λιάππης. Ο συγγραφέας επισημαίνει ότι οι περιγραφικοί τίτλοι καθιστούν σαφή τη διαφορά του επιλεγμένου συμβατικού μορφώματος από τους κοινούς συμβατικούς τύπους. Βλ. Λιάππη Δ., *Η διαμόρφωση των συμβάσεων*, 2003, σ. 92.

⁶⁹ Πράγματι, συχνά χρησιμοποιούνται οι όροι σύμβαση παραχώρησης ή άδεια εκμετάλλευσης (*license*) ή χρήσης λογισμικού (*user's agreement*), ενώ από την άλλη πλευρά τα έντυπα των επιχειρήσεων πληροφορικής διαλαμβάνουν ηθελημένες ασάφειες κατά τη διατύπωση των νομικών τους όρων και την καταγραφή μέρους των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων.

⁷⁰ Βλ. ενδεικτικά Σταθόπουλο Μ., *Γενικό Ενοχικό Δίκαιο*, 1998, σ. 439, 440.

⁷¹ Μαρίνος Μ., *Λογισμικό Νομική Προστασία και συμβάσεις*, σ. 100, 101.

Μεθοδολογικά προτιμητέο παρίσταται, επομένως, να εκκινήσουμε - κατά το δυνατό - από ρυθμισμένους τύπους του ΑΚ (πώληση, μίσθωση προσοδοφόρου αντικειμένου, μίσθωση έργου), οι οποίοι, όμως, θα διορθώνονται ή τροποποιούνται με βάση την ιδιορρυθμία του λογισμικού και τις συνθήκες της συγκεκριμένης περίπτωσης. Από άποψη νομικής αποτελεσματικότητας και πρακτικής εφαρμογής, είναι προτιμότερο να ορισθεί ένα νομικό πλαίσιο αναφοράς, στο οποίο να προσπαθεί κανείς να εντάξει τις πληροφορικές συμβάσεις χρήσης λογισμικού, παρά να εγκαταλειφθεί εκ των προτέρων κάθε προσπάθεια υπαγωγής. Βέβαια, θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να δοθεί βαρύτητα στα συστατικά στοιχεία του εκάστοτε συμβατικού συναλλάγματος και στη βούληση των μερών, αν λ.χ. τα μέρη επιδιώκουν τη διαρκή ή χρονικά περιορισμένη χρήση του λογισμικού. Αν τα στοιχεία αυτά δεν επιτρέπουν την υπαγωγή σε έναν από τους παρακάτω συμβατικούς τύπους και δε συντρέχει περίπτωση μικής σύμβασης, απομένει η αναδρομή στις διατάξεις του γενικού ενοχικού.

Ο προσδιορισμός των βασικών αυτών στοιχείων είναι πιθανό να οδηγήσει στο μέλλον σε μια διαδικασία τυποποίησης των πληροφορικών συμβάσεων μέσα από τη διαδικασία της συμπληρωματικής ερμηνείας και κάτω από τη «διορθωτική» επίδραση των ΑΚ 281, 288. Αυτόν τον σκοπό εξυπηρετεί και η προσπάθεια εύρεσης μερικών γενικών ερμηνευτικών αρχών στις πληροφορικές συμβάσεις.⁷²

4.2 Ερμηνεία των συμβάσεων λογισμικού

Η ερμηνεία των συμβάσεων λογισμικού και εν γένει των συμβάσεων αποσκοπεί στην ανεύρεση του νοήματος της ρύθμισης που επιδιώκεται να τεθεί σε ισχύ με ορισμένη δήλωση βούλησης.⁷³ Στην περίπτωση, λοιπόν, που τα εμπλεκόμενα μέρη αντιλαμβάνονται πραγματικά διαφορετικά το καθένα το νόημα της δηλωθείσας βούλησης, τότε αυτό πρέπει να προσδιορισθεί επί τη βάσει νομικών κριτηρίων, δηλαδή κανονιστικά. Κατά συνέπεια, σκοπός της ερμηνείας είναι η ανεύρεση του νομικά σημαντικού νοήματος της δικαιопρακτικής δήλωσης βούλησης, ή άλλως ο καταλογισμός σε κάποιον από τους δύο (δηλών - αποδέκτης) ενός νοήματος μη πραγματικά ηθελημένου από αυτόν (σε περίπτωση διάστασης μεταξύ της πραγματικής κατανόησης του δηλούντος και της όμοιας του αποδέκτη). Αναδεικνύεται έτσι ο αναπτόδραστος ανταγωνισμός των αρχών της ιδιωτικής αυτονομίας (του δηλούντος) και της εμπιστοσύνης (του αποδέκτη).⁷⁴

Αναφορικά με την ερμηνεία των δικαιопραξιών ο ΑΚ περιέχει, ως γνωστόν, δύο γενικούς κανόνες, που αναγράφονται στα άρθρα 173 και 200, ισχύουν δε, καταρχήν, για κάθε δικαιопρακτική δήλωση βούλησης. Η πρώτη από τις ανωτέρω διατάξεις εξαιρεί το υποκειμενικό στοιχείο της ερμηνείας: την ανεύρεση της αληθινής βούλησης του δηλούντος. Κατά την αναζήτηση της βούλησης αυτής, ο ερμηνευτής δεν πρέπει να παραμένει προσκολλημένος στις λέξεις, στο ξηρό γράμμα της συγκεκριμένης δήλωσης, αλλά οφείλει να ανιχνεύει το πραγματικά ηθελημένο από τον δηλούντα νόημα της έκφρασης του. Βέβαια, η διάγνωση αυτή δεν έχει το νόημα ότι η αληθινή βούληση του δηλούντος καθορίζει και τελικά, σε κάθε περίπτωση, το νομικά κρίσιμο νόημα της δικαιопρακτικής δήλωσης. Διότι το άρθρο 173 ΑΚ επιτάσσει μεν την αναζήτηση της αληθινής βούλησης ως πρώτο και απαραίτητο βήμα της ερμηνευτικής διαδικασίας, αφήνει όμως ανοιχτό το ζήτημα αν η βούληση αυτή είναι και τελικά

⁷² Μαρίνος Μ., *Λογισμικό Νομική Προστασία και συμβάσεις*, σ. 119, 120.

⁷³ Σε ερμηνεία υπόκειται κάθε δικαιопρακτική δήλωση βούλησης, και όχι μόνο η ασαφής, κάτι το οποίο γίνεται δεκτό από τα ανώτατα δικαστήρια της χώρας μας, συνάδοντα με τη σχετική διδασκαλία του Μπαλή. Πράγματι, η κρίση περί του ότι ορισμένη πρόταση είναι σαφής αποτελεί ήδη αποτέλεσμα κάποιας λογικής διεργασίας, ουσιαστικά δηλαδή μιας ερμηνείας. Βλ. αναλυτικά Παπανικολάου Παπανικολάου Π., *Μεθοδολογία του Ιδιωτικού Δικαίου και Ερμηνεία των Δικαιοπραξιών*, 2000, σ. 303, 304.

⁷⁴ Βλ. δια μακρών Παπανικολάου Π., *Μεθοδολογία του Ιδιωτικού Δικαίου και Ερμηνεία των Δικαιοπραξιών*, 2000, σ. 299 επ.

νομικά αποφασιστική. Αυτό θα κριθεί αφού ληφθεί υπόψη ο κανόνας της καλής πίστης του άρθρου 200 ΑΚ.

Η βασική λειτουργία της καλής πίστης στο άρθρο 200 ΑΚ είναι να οδηγεί τον ερμηνευτή στην αποδοχή ως νομικά αποφασιστικού ενός νοήματος που δεν αποτελεί προϊόν εγωιστικής πραγμάτωσης των συμφερόντων της μιας πλευράς, αλλά μια δίκαιη εξίσωση των συγκρουόμενων συμφερόντων. Η κοινωνιστικής φύσης αρχή της καλής πίστης επιτάσσει τη λήψη υπόψη των συμφερόντων και των δύο μερών. Η παντοδυναμία της ιδιωτικής αυτονομίας του ενός ενδιαφερομένου (του δηλούντος) μετριάζεται κάπως χάριν της ανάγκης διαφύλαξης και της ιδιωτικής αυτονομίας του ετέρου (αποδέκτη της δηλώσεως).

Ουσιαστικά η καλή πίστη επιβάλλει να ληφθούν υπόψη κατά την ερμηνεία όλες οι ειδικές συνθήκες που συνοδεύουν τη συγκεκριμένη περίπτωση (τα «συγκείμενα» της δικαιοπρακτικής δήλωσης βούλησης) και αναφέρονται είτε στο πρόσωπο ή τον τόπο του δηλούντος (λ.χ. γλωσσικές συνήθειες, επάγγελμα, σφαίρα επιρροής κ.λ.π.) είτε στο πρόσωπο ή τον τόπο του αποδέκτη της δήλωσης είτε και στους δύο (λ.χ. διαπραγματεύσεις, σχέδια συμβάσεως, προηγούμενη συναλλακτική πρακτική, συμβατικές σχέσεις με τρίτους, προπάντων δε ο επιδιωκόμενος με τη συγκεκριμένη δικαιοπραξία σκοπός και η ειδικότερη αυτής φύση, καθώς και η εν γένει κατάσταση συμφερόντων των μερών).⁷⁵

Στοιχείο εξειδίκευσης της έννοιας της καλής πίστης, που ρητά αναγράφεται στην περίου ο λόγος διάταξη, είναι τα συναλλακτικά ήθη.⁷⁶ Πρόκειται για τις συνήθειες, σταθερά δηλαδή επαναλαμβανόμενους τρόπους ενέργειας, που επικρατούν πραγματικά στις συναλλαγές, συνήθως δε προσιδιάζου είτε σε ορισμένες κατηγορίες συναλλακτικών σχέσεων είτε σε ορισμένο συναλλακτικό κύκλο. Τα συναλλακτικά ήθη δεν αποτελούν μεν καθ' εαυτά πρωτογενείς κανόνες δικαίου (λείπει η *opinio necessitatis* των εθιμικών κανόνων δικαίου), στο μέτρο, όμως, που ανάγονται, μέσω της παραπομπής που γίνεται σε αυτά στο άρθρο 200 ΑΚ, σε στοιχείο που συγκαθορίζει την έννοια και τη λειτουργία της καλής πίστης, αποτελούν αναμφίβολα εμμέσως (δευτερογενώς) περιεχόμενο κανόνα δικαίου. Σε κάθε περίπτωση, τα συναλλακτικά ήθη, εφόσον είναι αντίθετα προς την αρχή της καλής πίστης, υποχωρούν προ αυτής. Προβάδισμα έναντι των συναλλακτικών ηθών έχει επίσης η αντίθετη συμφωνία των μερών. Κατά τα λοιπά εκδηλώνουν τη νομική σημασία τους ως στοιχείων που συγκαθορίζουν την κατ' ΑΚ 200 ερμηνεία ανεξάρτητα από τη γνώση των μερών.⁷⁷

Οι ως άνω ερμηνευτικές αρχές αποκτούν πολύ μεγάλη αξία στις πληροφορικές συμβάσεις, προκειμένου για την επίλυση αμφισβητούμενων σημείων τους. Η ιδιορρυθμία μάλιστα του συμβατικού αντικειμένου επιτάσσει την εξειδίκευση των ως άνω κανόνων προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις. Το γεγονός λ.χ. ότι κατά την κρατούσα στάθμη της τεχνικής από ένα σημείο και πέρα δεν είναι δυνατή η εκπόνηση αλάνθαστου λογισμικού, καθιστά εσφαλμένη την ερμηνεία ότι ο παραχωρών ή εκπονών λογισμικό ανέλαβε την υποχρέωση να παραδώσει ή να εκπονήσει πρόγραμμα, το οποίο ως προς το ποσοστό των εμφανιζόμενων λαθών υπερβαίνει την ισχύουσα στάθμη της τεχνικής.

Επιπλέον, ο κλάδος παραγωγής και διάθεσης λογισμικού βρίσκεται ακόμη σε μεγάλη εξέλιξη και ανακατάταξη που εμποδίζει οποιαδήποτε νομική παγιοποίηση και συστηματοποίηση. Ο κανόνας των συναλλακτικών ηθών, αποκτά, επομένως μειωμένη ερμηνευτική αξία και παύει να συμπροσδιορίζει καθοριστικά τον κανόνα της καλής πίστης.

Ιδιαίτερη ερμηνευτική βαρύτητα φαίνεται να αποκτά το στάδιο των διαπραγματεύσεων και ο επιδιωκόμενος οικονομικός σκοπός, ειδικά όταν απουσιάζει ή είναι ελλιπής η περιγραφή

⁷⁵ Παπανικολάου Π., *Μεθοδολογία του Ιδιωτικού Δικαίου και Ερμηνεία των Δικαιοπραξιών*, 2000, σ. 328-332.

⁷⁶ Κατά τον Μπαλή «ταύτα δεν τάσσονται ενταύθα ως αυτοτελές στοιχείον της ερμηνείας παραλλήλως προς την καλήν πίστιν, αλλά τάσσονται προς προσδιορισμόν της καλής πίστεως». Βλ. Μπαλή Γ., *Γενικά Αρχαί του αστικού δικαίου*, 1961, § 88.

⁷⁷ Παπανικολάου Π., *Μεθοδολογία του Ιδιωτικού Δικαίου και Ερμηνεία των Δικαιοπραξιών*, 2000, σ. 336,337.

της πληροφορικής παροχής ή υπάρχουν αμφιβολίες ως προς ένα όρο της σύμβασης⁷⁸. Πράγματι, οι δυσκολίες εξακρίβωσης της συνηθισμένης χρήσης ενός προγράμματος η/υ μπορούν να παρακαμφθούν με την αναδρομή στον οικονομικό σκοπό. Η έκταση της παραχωρηθείσας χρήσης αλλά και η οριοθέτηση μεταξύ επιτρεπόμενων και απαγορευμένων πράξεων συχνά προκύπτει από την αναδρομή σε αυτόν. Λ.χ. η έκταση και η σπουδαιότητα των παρεπόμενων υποχρεώσεων καταδεικνύονται από το ως άνω ερμηνευτικό κριτήριο. Σε μεγάλα και περίπλοκα πακέτα προγραμμάτων, που επιλύουν δύσκολα προβλήματα και διαχειρίζονται πλήθος δεδομένων, είναι ενδεχόμενο η μη εκπλήρωση μιας παρεπόμενης παροχής (ανίχνευση και άρση λαθών, εκπαίδευση προσωπικού) να οδηγήσει στην παρεμπόδιση ή και ουσιαστική ματαίωση του οικονομικού σκοπού στο σύνολο του. Ανάλογα με την περίπτωση, η αρχή της καλής πίστης μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι όλες οι παροχές αδιάφορα από το συμβατικό χαρακτηρισμό τους ως κυρίων ή παρεπόμενων θεωρούνται ισότιμες.⁷⁹

Τέλος, ως υπενθυμίσουμε για ακόμη μία φορά το ειδικό άρθρο του νόμου, χωρίς τη συνδρομή του οποίου το σύστημα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, δε θα μπορούσε να καλύψει το λογισμικό ως «έργο». Τα δικαιώματα του δικαιούχου που απαριθμεί το άρθρο 42 του ν. 2121/1993 είναι καθοριστικής σημασίας για την ερμηνεία των εν θέματι συμβάσεων και τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων εκατέρωθεν των μερών. Αν δηλαδή σε μια σύμβαση αναφέρεται ότι παραχωρείται η χρήση του προγράμματος, ο νόμιμος χρήστης δεν μπορεί να εμποδιστεί συμβατικά να παραγάγει, χωρίς την άδεια του δημιουργού και χωρίς πληρωμή αμοιβής, ένα εφεδρικό αντίγραφο του προγράμματος στο μέτρο που αυτό είναι απαραίτητο για τη χρήση.⁸⁰

4.3 Σύμβαση παραχώρησης λογισμικού

Ιδιαίτερα γνωρίσματα των συμβάσεων παραχώρησης λογισμικού

Κατ' αρχήν, πρέπει να σημειωθεί ότι οι συμβάσεις παραχώρησης λογισμικού (οριστικής και χρονικά περιορισμένης) δεν αποτελούν ουσιαστικά συμβάσεις, αλλά άδειες εκμετάλλευσης, με τις οποίες παραχωρείται στο χρήστη ένα μη μεταβιβάσιμο και μη αποκλειστικό δικαίωμα χρήσης επί του προγράμματος. Η άδεια παραχώρησης χρήσης λογισμικού είναι δυνατόν να συνιστά άδεια εκμετάλλευσης πνευματικού έργου, εφόσον το συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτελεί έργο κατά τα εκτιθέμενα στο πρώτο μέρος της παρούσης, ή άδεια χρήσης τεχνογνωσίας (know-how), εφόσον πρόκειται για πρόγραμμα μη δεκτικό προστασίας από την πνευματική ιδιοκτησία.

Οι συμβάσεις παραχώρησης λογισμικού προστατευόμενου από την πνευματική ιδιοκτησία διαφοροποιούνται από τις κλασικές συμβάσεις εκμετάλλευσης έργων λόγου και τέχνης. Η κλασική άδεια εκμετάλλευσης πνευματικών δημιουργημάτων χορηγεί δικαίωμα εκμετάλλευσης κατά παράγωγο τρόπο (λ.χ. με πολλαπλασιασμό, διάδοση, διασκευή), ενώ η παραχωρούμενη άδεια στο λογισμικό αποσκοπεί μάλλον στο αντίθετο, δηλαδή να εμποδίσει τέτοιες ενέργειες, περιορίζοντας την εκμετάλλευση στη χρήση του λογισμικού.

Επιπλέον, ενώ οι κλασικές συμβάσεις εκμετάλλευσης πνευματικών έργων χαρακτηρίζονται από την αντίθεση του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού προς το περιουσιακό δικαίωμα του εκμεταλλευόμενου, τα ίχνη του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού στο software είναι

⁷⁸ Όταν αντικείμενο ερμηνείας είναι κάποιος επιμέρους όρος μιας καταρτισμένης σύμβασης, η αναζήτηση του κανονιστικού νοήματος του επίμαχου όρου θα γίνει με απευθείας αναγωγή σε αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία ο ερμηνευτής θα αντλήσει κατ' ΑΚ 200 από την καλή πίστη και δεν θα καταφύγει στην «επιμέλεια κατανόησης» εκατέρωθεν των μερών. Βλ. Παπανικολάου Π., *Μεθοδολογία του Ιδιωτικού Δικαίου και Ερμηνεία των Δικαιοπραξιών*, 2000, σ. 302, 303.

⁷⁹ Μαρίνος Μ., *Λογισμικό Νομική Προστασία και συμβάσεις*, σ. 122, 123.

⁸⁰ Άρθρο 42 ν. 2121/1993.

ανύπαρκτα⁸¹. Σημασία έχει η επίλυση του πρακτικού προβλήματος που επιτυγχάνεται με το λογισμικό και όχι ο δημιουργός του. Γι' αυτό θα πρέπει να απορριφθεί και ο προσωπικός χαρακτήρας (*intuitu personae*) των συμβάσεων τυποποιημένου λογισμικού, το οποίο σαφώς παρουσιάζει μαζικό χαρακτήρα (λ.χ. *shrink wrap licenses*)⁸².

4.3.1 Σύμβαση οριστικής παραχώρησης τυποποιημένου λογισμικού

Η έννοια του τυποποιημένου λογισμικού

Ως τυποποιημένο λογισμικό (*standard software*) νοείται εκείνο, το οποίο έχει σχεδιασθεί για να καλύψει τις ανάγκες ενός μεγάλου κύκλου χρηστών. Αναφέρεται σε προγράμματα που καλύπτουν τις ανάγκες του μέσου χρήστη σε επιμέρους τομείς εφαρμογών (λ.χ. προγράμματα επεξεργασίας κειμένου, σχεδίασης κ.λ.π.) ή μιας επαγγελματικής ομάδας (λ.χ. λογιστικά προγράμματα, προγράμματα για συμβολαιογράφους, δικηγόρους κ.λ.π.). Βασικό χαρακτηριστικό της κατηγορίας αυτής προγραμμάτων η/υ είναι ότι διατίθεται στους αγοραστές ως έτοιμο προϊόν, το οποίο δεν επιδέχεται προσαρμογές στις ανάγκες του κάθε χρήστη, ενώ χάνει την αξία του σχετικά γρήγορα και για αυτό ανανεώνεται με τη διάθεση νέων εκδόσεων (*updates*)⁸³.

Οι συμβάσεις παραχώρησης λογισμικού χαρακτηρίζονται ως άδειες εκμετάλλευσης (*licenses*), καθ' ότι δεν αποτελούν ουσιαστικά συμβάσεις, αλλά άδειες εκμετάλλευσης, με τις οποίες παραχωρείται στο χρήστη ένα μη μεταβιβάσιμο και μη αποκλειστικό δικαίωμα χρήσης επί του προγράμματος, καθώς και άλλες επιμέρους εξουσίες (π.χ. δημιουργία αντιγράφων ασφαλείας), στις οποίες έγινε λόγος παραπάνω. Με την ένταξη του λογισμικού στο σύστημα του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας γίνεται σαφές ότι η σύμβαση παραχώρησης λογισμικού δεν έχει, λ.χ., το χαρακτήρα άδειας εκμετάλλευσης τεχνολογίας (*know-how*).

Εφαρμοστέο δίκαιο

Ο νομικός χαρακτηρισμός των συμβάσεων παραχώρησης τυποποιημένου λογισμικού και η επιλογή των εφαρμοστέων διατάξεων δεν είναι ευχερής. Η κρατούσα άποψη, υπερκεράζοντας δογματικές δυσκολίες, δέχεται την εφαρμογή των διατάξεων για την πώληση (ΑΚ 513 επ.). Βέβαια, το λογισμικό είναι ένα άυλο αγαθό (οπότε η θεώρηση του ως πράγματος προσκρούει σε δυσκολίες), η κρατούσα, όμως, στην επιστήμη άποψη δέχεται ότι αντικείμενο πώλησης αποτελούν και άυλα οικονομικά αγαθά, χωρίς να είναι απαραίτητο αυτά να έχουν το χαρακτήρα απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματος. Η διάταξη του ΑΚ 513 αναφέρεται σε κάθε αντικείμενο δεκτικό συναλλαγής με οικονομική αξία.⁸⁴

Στη γερμανική νομολογία έχει επικρατήσει η άποψη ότι επί παραχώρησης τυποποιημένου λογισμικού έναντι εφάπαξ καταβαλλόμενου τιμήματος εφαρμόζονται, τουλάχιστον αναλογικά, οι διατάξεις περί πώλησης κινητών πραγμάτων διότι, κατά την κρίση

⁸¹ Μαρίνος Μ., *Λογισμικό...*, σ. 113, 114. Δια μακρών, Κικκής Ι., *Το μέλλον του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού στην κοινωνία της πληροφορίας*, ΧρΐΔ 2005, σ. 294 επ.

⁸² Οι *shrink-wrap licenses* είναι μορφή άδειας εκμετάλλευσης τυποποιημένου λογισμικού, που απαντάται κυρίως στην Αμερική. Ουσιαστικά αποτελεί μια σύμβαση προσχώρησης, οι γενικοί όροι συναλλαγών της οποίας είναι ευανάγνωστα τυπωμένοι στο πλαστικό διαφανές περιτύλιγμα. Μέσα στο πλαστικό αυτό περικάλυμμα περιέχεται η δισκέτα ή οι δισκέτες με το πρόγραμμα η/υ. Οι ΓΟΣ περιέχουν μεταξύ άλλων τη δήλωση ότι αν ο μελλοντικός χρήστης σκίσει το περιτύλιγμα από σελοφάν, θεωρείται ότι αποδέχεται όλους ανεξαιρέτως τους ΓΟΣ. Για τα προβλήματα που δημιουργεί ο τρόπος αυτός διανομής του τυποποιημένου λογισμικού βλ. Goodman P., *Shrink Wrap License Agreements, Unravelling some of the confusing legal issues*, διαθέσιμο στον ιστότοπο <http://www.v.mactech.com/articles/iTiactech/Vol.09/09.03/Shrinkwrap/index.html>.

⁸³ Ιγγλεζάκης Ι., *Δίκαιο της πληροφορικής*, β' έκδοση, 2008, σ. 125.

⁸⁴ Βλ. Μαρίνο Μ., *Λογισμικό...*, σ. 106.

του δικαστηρίου, με την ενσωμάτωση του λογισμικού σε έναν πληροφοριακό φορέα, τα προγράμματα η/υ αποκτούν ενσώματη μορφή και αποτελούν, συνεπώς, κινητά πράγματα.

Η αναλογική εφαρμογή των διατάξεων για την πώληση του ΑΚ θεμελιώνεται και σε άλλη βάση. Συγκεκριμένα, τα άυλα αγαθά, αποκτούν υπόσταση, μόνο όταν βρουν υλική έκφραση, χωρίς όμως να ταυτίζονται με την υλική ενσωμάτωσή τους, η οποία αποτελεί απλό μέσο για τη μετάδοση του άυλου αγαθού. Το άυλο αγαθό διατηρεί, έτσι, την αυτοτέλεια του, παρά την ενσωμάτωση του⁸⁵. Τα προγράμματα η/υ, αντιθέτως, δεν παρουσιάζουν αυτοτέλεια, καθώς δεν μπορούν να λειτουργήσουν δίχως να ενσωματωθούν σε έναν υλικό φορέα και για τον λόγο αυτό διαφέρουν από τα εν γένει άυλα αγαθά. Εξάλλου, το λογισμικό αποτελεί μια ιδιαίτερη κατηγορία πνευματικών δημιουργημάτων, στα οποία το αφηρημένο προϊόν του δημιουργού (προγραμματιστή) διακρίνεται από το αντίγραφο του προγράμματος που καταλήγει στον αγοραστή του λογισμικού, στο οποίο μπορεί να αποδοθεί σαφώς η ιδιότητα του πράγματος. Ο αγοραστής του λογισμικού δεν ενδιαφέρεται για την αφηρημένη ιδέα ή τεχνική που εφάρμοσε ο δημιουργός του προγράμματος, αλλά το αντιμετωπίζει ως «έτοιμο προϊόν», το οποίο καλύπτει ορισμένες λειτουργίες, αποτελεί δηλαδή πράγμα, ως εμπόρευμα⁸⁶. Συνεπώς, το λογισμικό παρουσιάζει την ιδιότητα του πράγματος κατά τις συναλλαγές⁸⁷ και οιαδήποτε άλλη προσέγγιση θα συνιστούσε εννοιοκρατική προσκόλληση, απηχούσα μια ξεπερασμένη πλέον από την οικονομική και κοινωνική εξέλιξη νομική αντίληψη μιας σχεδόν προβιομηχανικής κοινωνίας, όπου η έννοια του υλικού αντικειμένου -πράγματος βρίσκεται στο επίκεντρο της οικονομικής ζωής⁸⁸.

Πέρα από την προπεριγραφόμενη δυσχέρεια υπαγωγής των εν θέματι συμβάσεων στις διατάξεις περί πώλησης του ΑΚ⁸⁹, κρίσιμο είναι το γεγονός ότι ο χρήστης αποκτά - όπως πάγια αναφέρεται στις τυποποιημένες συμβάσεις παραχώρησης λογισμικού - το «μη μεταβιβαστό και μη αποκλειστικό δικαίωμα χρήσης» χωρίς χρονικό όριο που να περιορίζει την άδεια χρήσης⁹⁰. Ο χρήστης, δηλαδή, αποκτά ένα απλό δικαίωμα χρήσης, (δύναται να χρησιμοποιεί το πρόγραμμα για τις ανάγκες του), ενώ η δυνατότητα συμμετοχής από τη σκοπιά του παραχωρούντος μπορεί να πολλαπλασιασθεί απεριόριστα. Δεν προκαλείται, δηλαδή, μείωση της περιουσίας του παραχωρούντος. Στην τυπική, όμως, περίπτωση της πώλησης υπάρχει μεταφορά μιας περιουσιακής αξίας από την περιουσία ενός προσώπου στην περιουσία ενός άλλου, του αγοραστή.

Παρά ταύτα, η αναλογική εφαρμογή των ΑΚ 513 επ. δεν εμποδίζεται, ληφθέντος υπόψη ότι οι διατάξεις για την πώληση προσανατολίζονται όχι στη μείωση της περιουσίας του πωλητή, αλλά στην αύξηση της περιουσίας του αγοραστή. Το κρίσιμο, δηλαδή, δεν είναι αν επέρχεται μείωση της περιουσιακής αξίας του παραχωρούντος αλλά η οριστική μεταφορά

⁸⁵ Βλ. Παμπούκη Κ., *Το δίκαιον των διακριτικών γνωρισμάτων*, 1965, σ. 124 επ.

⁸⁶ Το συμπέρασμα αυτό επιρρωνύεται από το γεγονός ότι το λογισμικό θεωρείται ως εμπόρευμα υπό την έννοια της Σύμβασης της Βιέννης για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών.

⁸⁷ Ιγγλεζάκης Ι., *Δίκαιο της πληροφορικής*, 2008, σ. 126, 127.

⁸⁸ Για τις σκέψεις αυτές βλ. Μαρίνο Μ., *Λογισμικό...*, σ. 106.

⁸⁹ Η εφαρμογή των διατάξεων για την πώληση δεν παρουσιάζει κανένα πρόβλημα όταν γίνεται οριστική παραχώρηση του λογισμικού για να το χρησιμοποιεί ελεύθερα ο αποκτών. Στην περίπτωση αυτή συμφωνείται ότι ο παραχωρών δε θα έχει πλέον κανένα δικαίωμα εκμετάλλευσης ή χρήσης στο πωλούμενο πρόγραμμα και αποξενώνεται οριστικά από αυτό. Στην πρακτική, βέβαια, των συμβάσεων τυποποιημένου λογισμικού, τέτοιες συμβάσεις δεν αποτελούν τον κανόνα. Βλ. Μαρίνο Μ., *Λογισμικό...*, σ. 107.

⁹⁰ Τέτοιες ρήτρες είναι εντελώς συνηθισμένες στα μαζικά διατιθέμενα προγράμματα στον τομέα των οικιακών (home) και προσωπικών (personal) η/υ.

μιας περιουσιακής αξίας στην περιουσία του χρήστη, κάτι το οποίο λαμβάνει χώρα στην περίπτωση του χρήστη λογισμικού.⁹¹

Τέλος, οι συνηθισμένοι ενοχικοί⁹² περιορισμοί σε συμβάσεις οριστικής παραχώρησης της χρήσης λογισμικού (λ.χ. μη περαιτέρω παράδοση του σε τρίτο) δεν αντιτίθενται στο χαρακτήρα της πώλησης. Τα άρθρα 513 επ. δεν προϋποθέτουν ότι ο αγοραστής μπορεί να χρησιμοποιεί το πράγμα, δικαίωμα ή άυλο αγαθόν χωρίς κανένα περιορισμό. Ενοχικοί περιορισμοί σε συμβάσεις πώλησης δεν είναι σπάνιοι. Η πώληση μιας επιχείρησης λ.χ. συχνά συνοδεύεται από ανάληψη υποχρέωσης αποφυγής ανταγωνιστικών πράξεων και ο αγοραστής μιας τεχνολογίας συχνά αναλαμβάνει την υποχρέωση να μεταδώσει στον πωλητή τυχόν βελτιώσεις που επέφερε στην τεχνολογία. Βέβαια, είναι άλλο το ζήτημα ότι οι περιορισμοί αυτοί in concreto ενδέχεται να προσκρούουν στο άρθρο 281 ΑΚ ή στο άρθρο 1 ν. 703/1977, διότι συνιστούν καταχρηστική άσκηση της συμβατικής ελευθερίας ή περιορίζουν τον ανταγωνισμό.

Οι ως άνω περιορισμοί αποτελούν ένα από τα επιχειρήματα των υποστηριχτών της αντίθετης άποψης, οι οποίοι προκρίνουν την εφαρμογή των αρχών της μίσθωσης προσοδοφόρου αντικείμενου στις συμβάσεις παραχώρησης τυποποιημένου λογισμικού⁹³. Συγκεκριμένα, υπογραμμίζεται ότι οι περιορισμοί, τους οποίους θέτει ο προμηθευτής στον πελάτη, είναι συχνά τόσο εκτενείς, ώστε αποδυναμώνουν κάθε μορφή εξουσίας διάθεσης του πελάτη, αίροντας ουσιαστικά το θετικό ή αρνητικό περιεχόμενο της κατ' άρθρο ΑΚ 1000 κυριότητας. Επομένως, κατά τους θιασώτες αυτής της άποψης, ο πελάτης δεν αποκτά κυριότητα επί του προγράμματος (ΑΚ 999), αλλά ένα αυστηρά προκαθορισμένο δικαίωμα συμμετοχής στη χρήση του. Προς ενίσχυση των ισχυρισμών τους, επικαλούνται την άυλη φύση των προγραμμάτων, τις προπεριγραφόμενες αδυναμίες υπαγωγής των εν θέματι συμβάσεων στις διατάξεις περί πώλησης και την αδυναμία της υπαναχώρησης (ΑΚ 540 επ.) και της μείωσης του τιμήματος να εξαλείψουν με πληρότητα τις δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις που επιφέρει στον πελάτη η μη εκπλήρωση των επιχειρησιακών του στόχων. Πράγματι, η μείωση του τιμήματος αντίκειται στο αληθές συμφέρον του πελάτη, καθώς τον εξαναγκάζει να αποδεχθεί την πλημμελή εκπλήρωση της παροχής του προμηθευτή, με την επιβολή της χρήσης ενός προγράμματος που δεν κατέχει οικονομική αξία ή πρακτική χρησιμότητα, ενώ η άσκηση του δικαιώματος της υπαναχώρησης αγνοεί το μακρόχρονο διάστημα πολυέξοδου προγραμματισμού που προηγείται της εισαγωγής της τεχνολογίας της πληροφόρησης.

Η αντίκρουση των ως άνω επιχειρημάτων ήδη πραγματοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό, ενώ αναφορικά με τα δικαιώματα μείωσης και υπαναχώρησης, αυτά πράγματι δεν αποτελούν συμφέρουσες λύσεις και για αυτό, το εισαχθέν με το ν. 3043/2002 δικαίωμα διόρθωσης και η αξίωση αποζημίωσης αποτελούν τις πιο ικανοποιητικές λύσεις για το χρήστη ελαττωματικού προγράμματος.

Με το ν. 3043/2002 (με τον οποίο προσαρμόστηκε η ελληνική νομοθεσία στις διατάξεις της οδηγίας 1999/44/ΕΚ) γεννιάται πλήρης ενοχική ευθύνη του πωλητή (ΑΚ 537) από αθέτηση συμβατικής υποχρέωσης. Συμβατική υποχρέωση του πωλητή είναι να παραδώσει στον

⁹¹ Η άποψη αυτή δεν είναι άγνωστη στη νομολογία. Η ΑΠ 344/1982 δέχεται ρητά την αναλογική εφαρμογή των άρθρων 513 επ. ΑΚ για πραγματικά ελαττώματα ενός πνευματικού έργου, το οποίο ήταν αντικείμενο εκδοτικής σύμβασης. Όμως η παραχώρηση του εκδοτικού δικαιώματος δε συνιστά μεταβίβαση ολόκληρου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά μια μερική παραχώρηση δέσμης εξουσιών από το καθολικό δικαίωμα του δημιουργού προς τον εκδότη. Βλ. ΑΠ 344/1982, ΝοΒ 1982, σ. 1465 επ.

⁹² Οι περιορισμοί που συνοδεύουν την παραχώρηση ενός τυποποιημένου λογισμικού αναπτύσσουν ενοχική ενέργεια, εκτός αν το συγκεκριμένο πρόγραμμα προστατεύεται ως έργο, με πρακτικό αποτέλεσμα το χαρακτηρισμό ως «εμπραγμάτων» όλων των περιορισμών που αναλαμβάνει συμβατικά ο αποκτών.

⁹³ Μούζουλας Γ., Οι συμβάσεις πληροφορικής στην πράξη, 1994, σ. 118

αγοραστή το πράγμα «με τις συνομολογηθείσες ιδιότητες και χωρίς πραγματικά ελαττώματα» (ΑΚ 534, 535, 536), ανεξάρτητα αν πρόκειται για πώληση γένους ή είδους. Ο πωλητής έχει, επομένως, πρωτογενή υποχρέωση και ο αγοραστής αντίστοιχο δικαίωμα να ζητήσει παράδοση του λογισμικού (εν προκειμένω) χωρίς πραγματικά ελαττώματα και με τις συνομολογηθείσες ιδιότητες. Μάλιστα με την ΑΚ 540 καθιερώθηκε, όπως προαναφέρθηκε, το δικαίωμα του αγοραστή για διόρθωση ή αντικατάσταση του πράγματος. Δεν αποκλείεται η σώρευση των δικαιωμάτων της ΑΚ 540 με αξίωση αποζημίωσης, προκειμένου η τελευταία να καλύψει ζημιές του αγοραστή που προκλήθηκαν από την ελαττωματικότητα του λογισμικού και δεν αποκαθίστανται με την άσκηση των δικαιωμάτων της ΑΚ 540.

Στις περιπτώσεις, λοιπόν, ευθύνης του πωλητή για πραγματικό ελάττωμα ή έλλειψη συνομολογηθείσας ιδιότητας, ο αγοραστής δικαιούται κατ' επιλογή του: α) να απαιτήσει χωρίς επιβάρυνση του τη διόρθωση ή αντικατάσταση του προγράμματος με άλλο εκτός αν αυτό είναι αδύνατο ή απαιτεί δυσανάλογες δαπάνες, β) να μειώσει το τίμημα, γ) να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση εκτός αν πρόκειται για επουσιώδες ελάττωμα. Ο πωλητής οφείλει να πραγματοποιήσει τη διόρθωση ή αντικατάσταση σε εύλογο χρόνο και χωρίς σημαντική ενόχληση για τον αγοραστή.

4.3.2 Σύμβαση χρονικά περιορισμένης παραχώρησης τυποποιημένου λογισμικού

Γενικά - Εφαρμοστέο δίκαιο

Στην τυπολογία των πληροφορικών συμβάσεων συχνά απαντάται η χρονικά περιορισμένη παραχώρηση της χρήσης του λογισμικού, ιδίως σε μεγάλα και δαπανηρά προγράμματα: το αντίτιμο για τη χρήση του προγράμματος καταβάλλεται περιοδικά, ο δε χρήστης αναλαμβάνει την υποχρέωση επιστροφής του προγράμματος μετά τη συμβατική λήξη, με τη μορφή επιστροφής των πληροφορικών φορέων ή της εξάλειψης του για λογαριασμό του παραχωρούντος.

Το κατάλληλο δικαιοκ πλαίσιο για τις προπεριγραφόμενες συμβάσεις είναι αυτό που προσφέρουν οι διατάξεις περί μίσθωσης προσοδοφόρου αντικείμενου. Πράγματι, η σύμβαση που συνάπτει ο προμηθευτής με τον πελάτη δεν αποβλέπει μόνο στη για ορισμένο χρόνο παραχώρηση της χρήσης του τυποποιημένου προγράμματος, έναντι περιοδικά καταβαλλόμενου ανταλλάγματος (οπότε θα εφαρμόζονταν οι διατάξεις για τη μίσθωση πράγματος), αλλά εξασφαλίζει παράλληλα στο δικαιούχο τη δυνατότητα κάρπωσης του, σύμφωνα με τους κανόνες της τακτικής εκμετάλλευσης⁹⁴. Επομένως, με βάση την εικόνα αυτή δεν είναι άτοπη η υπαγωγή της σύμβασης αυτής στις διατάξεις για τη μίσθωση προσοδοφόρου αντικείμενου (ΑΚ 638)⁹⁵. Η μίσθωση προσοδοφόρου αντικείμενου του ΑΚ 638 είναι έννοια ευρύτατη, που καλύπτει κάθε μισθωτική σχέση (με εξαίρεση τις ειδικές μορφές μισθώσεων των άρθρων 619 επ., 639 επ., 641 επ. ΑΚ) επεκτεινόμενη και σε άυλα αγαθά. Το άρθρο 638 ΑΚ παραπέμπει στην αναλογική εφαρμογή των άρθρων 619β επ. ΑΚ, πλην των άρθρων 632-637 ΑΚ, ενώ εφαρμόζονται συμπληρωματικά οι διατάξεις για τη μίσθωση πράγματος, οι οποίες βέβαια εφαρμόζονται αναλογικά (ΑΚ 620).

⁹⁴ Μούζουλας Γ., *Οι συμβάσεις πληροφορικής στην πράξη*, 1994, σ. 116.

⁹⁵ Για τους υποστηρικτές της άποψης ότι το τυποποιημένο πρόγραμμα δεν είναι πράγμα κατ' άρθρο 947 ΑΚ, η εφαρμογή των διατάξεων της μίσθωσης προσοδοφόρου αντικείμενου είναι μονόδρομος. Υπογραμμίζουν ότι αντικείμενο της σύμβασης είναι το άυλο αγαθό και όχι η δισκέτα επί της οποίας είναι εγγεγραμμένο, καθότι η οικονομική αξία του προγράμματος υπερβαίνει σημαντικά την αγοραστική αξία της δισκέτας, ενώ δεν αποκλείεται η χρήση του προγράμματος, χωρίς την κατοχή δισκέτας. Τέλος, επισημαίνουν ότι η ελαττωματικότητα του προγράμματος δεν εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την ελαττωματική φύση της δισκέτας, αλλά αφορά το περιεχόμενο του και ειδικότερα τον τρόπο ανάπτυξης των εντολών των. Βλ. Μούζουλα Γ., *Η έννοια του ελαττώματος στη σύμβαση με αντικείμενο παροχής ένα σύστημα πληροφορικής - Παραδείγματα από τη γερμανική νομολογία*, ΑρχΝ 1989, σ. 557.

Η νομική φύση της μίσθωσης, ως διαρκής ενοχή, προσφέρει το κατάλληλο νομικό πλαίσιο για την ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ παραγωγού και χρήστη και ταιριάζει περισσότερο στην ανάγκη αμοιβαίας πληροφόρησης, ελέγχου και ανακοίνωσης βελτιώσεων που απαιτούνται για την ικανοποιητική λειτουργία μεγάλων και περίπλοκων πακέτων λογισμικού. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το δικαίωμα του χρήστη να απαιτήσει την άρση των πραγματικών και νομικών ελαττωμάτων⁹⁶, που αντιστοιχεί στην υποχρέωση του εκμισθωτή (παραχωρούντος) να παραδώσει λογισμικό απαλλαγμένο πραγματικών και νομικών ελαττωμάτων ή φέροντος τις συμφωνηθείσες ιδιότητες. Σημαντική για το χρήστη είναι, επίσης, η υποχρέωση του παραχωρούντος να διατηρεί το software «κατάλληλο» καθόλη τη συμβατική διάρκεια⁹⁷ και επομένως χωρίς πραγματικά ή νομικά ελαττώματα.

Οι διατάξεις για τη μίσθωση προσοδοφόρου αντικειμένου δεν καλύπτουν, όμως, όλες τις εκφάνσεις της παραχώρησης λογισμικού για περιορισμένο διάστημα. Παράδειγμα αποτελεί το *multiusing* του λογισμικού. Το δικαίο της μίσθωσης κατατείνει στην αποκλειστική χρήση του μισθίου, ενώ, σε κάθε περίπτωση, η δυνατότητα παράλληλης χρήσης του λόγω του υλικού χαρακτήρα του μισθίου πράγματος είναι περιορισμένη. Εκτός από αυτό, η υποχρέωση του εκμισθωτή να διατηρεί το μίσθιο πράγμα κατάλληλο καθόλη τη συμβατική διάρκεια, που ισοδυναμεί με υποχρέωση του να μη προβεί σε δεύτερη παράλληλη εκμίσθωση, δεν εφαρμόζεται στο λογισμικό, που επιδέχεται απεριόριστο πολλαπλασιασμό⁹⁸.

Τέλος, το γεγονός ότι ο παραχωρών το λογισμικό αναλαμβάνει ορισμένες παρεπόμενες παροχές (εγκατάσταση, εισαγωγή του προγράμματος, δοκιμή), οι οποίες μόνες τους θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο μίσθωσης έργου, δε δύναται να οδηγήσει στο χαρακτηρισμό ολόκληρης της χρονικά περιορισμένης⁹⁹ σύμβασης παραχώρησης τυποποιημένου λογισμικού ως σύμβαση μίσθωσης έργου. Πρόκειται, κατά την ορθότερη άποψη για μεικτή σύμβαση, όπου οι παρεπόμενες παροχές δεν προσδιορίζουν ουσιαστικά τη μορφή της σύμβασης. Σύμβαση μίσθωσης έργου συνάπτεται όταν το προς παραχώρηση πρόγραμμα δεν έχει καν εκπονηθεί ή βρίσκεται ακόμη στο στάδιο της μελέτης και ανάπτυξης. Αποφασιστική σημασία έχει αν τα συμβαλλόμενα μέρη απέβλεψαν όχι μόνο στην παράδοση αλλά και την εκπόνηση του λογισμικού. Αν σκοπούσαν το τελευταίο, τότε πρόκειται για μίσθωση έργου με παρεπόμενη υποχρέωση την υποχρέωση παραχώρησης της χρήσης¹⁰⁰.

Οι υποχρεώσεις των μερών στις συμβάσεις παραχώρησης τυποποιημένου λογισμικού

Κύριες υποχρεώσεις

Η αναλογική εφαρμογή των διατάξεων για τη πώληση και τη μίσθωση προσοδοφόρου αντικειμένου προσδιορίζει και τις κύριες ή πρωτογενείς υποχρεώσεις¹⁰¹ των μερών στη σύμβαση παραχώρησης τυποποιημένου λογισμικού. Εκείνος που οριστικά παραχωρεί την εξουσία χρήσης του λογισμικού υποχρεούται σε παράδοση του λογισμικού μέσω της

⁹⁶ ΑΚ 620 σε συνδ. με ΑΚ 575 επ., ΑΚ 583 § 1.

⁹⁷ ΑΚ 620 σε συνδ. με ΑΚ 575.

⁹⁸ Το ίδιο ισχύει για το άρθρο 592 ΑΚ, γιατί το λογισμικό δεν υπόκειται σε φθορά λόγω της συμφωνημένης χρήσης αλλά και για τη διάταξη του ΑΚ 609, οι προθεσμίες της οποίας αρμόζουν μόνο σε υλικά πράγματα.

⁹⁹ Το ίδιο ισχύει και για την οριστική παραχώρηση τυποποιημένου λογισμικού.

¹⁰⁰ Μαρίνος Μ., Λογισμικό..., σ. 111-113.

¹⁰¹ Ως πρωτογενείς υποχρεώσεις προς παροχή ή συμπεριφορά ορίζονται εκείνες, που παράγονται ευθύς με την έναρξη του ενοχικού δεσμού και χωρίς ανάγκη να συσχετισμούς με άλλη, προϋφιστάμενη ενοχή. Βλ. δια μακρών, Λιάππη Δ., Η διαμόρφωση των συμβάσεων, σ. 165 επ.

παράδοσης των σχετικών πληροφορικών φορέων και του εγχειριδίου χρήστη¹⁰², στοιχεία που συνθέτουν την κύρια παροχή και ο χρήστης έχει την υποχρέωση να καταβάλει το ενιαίο ή περιοδικά καταβαλλόμενο αντίτιμο για τη χρήση του προγράμματος. Προκειμένου για παραχώρηση τυποποιημένου λογισμικού για ορισμένο χρονικό διάστημα ο παραχωρών υπέχει την κύρια υποχρέωση να παραδώσει λογισμικό απαλλαγμένο πραγματικών και νομικών ελαττωμάτων (άρθρο 620 ΑΚ σε συνδ. με 574 επ. ΑΚ). Επειδή, όμως, η εκπόνηση αλάνθαστου λογισμικού τουλάχιστον από ένα σημείο και πέρα είναι, κατά την παρούσα στάθμη της τεχνικής, αδύνατη, δε νοείται σε περίπλοκα προγράμματα η υποχρέωση παράδοσης λογισμικού χωρίς πραγματικά ελαττώματα, αλλά μόνο λειτουργούντος λογισμικού. Στην υποχρέωση του παραχωρούντος να παραδώσει τον πληροφορικό φορέα και το εγχειρίδιο χρήστη αντιστοιχεί η υποχρέωση του χρήστη να καταβάλει το αντίτιμο για τη χρήση του λογισμικού.¹⁰³

Πέραν του εφαρμοστέου νομοθετικού πλαισίου, σημαντικό ρόλο στην οριοθέτηση των υποχρεώσεων αμφοτέρων των μερών επιτελεί ο ακριβής καθορισμός του αντικείμενου της σύμβασης. Με τη σωστή περιγραφή της πληροφορικής παροχής ο χρήστης δείχνει ότι ξέρει τι θέλει, ενώ αυτός που παραχωρεί το λογισμικό ότι γνωρίζει τι ακριβώς μπορεί. Έτσι εξασφαλίζεται η παράδοση ενός πληροφορικού προϊόντος που ανταποκρίνεται στις λειτουργικές ανάγκες του χρήστη. Επιπλέον, η περιγραφή προσφέρει ασφαλή κριτήρια για τον προσδιορισμό των πραγματικών ελαττωμάτων ή την έλλειψη συνομολογηθισών ιδιοτήτων¹⁰⁴, καταγράφοντας τη σύμπτωση ή απόκλιση μεταξύ συμβατικών προσδοκιών του χρήστη και πραγματικού αποτελέσματος.

Τέλος, το γεγονός ότι στον τομέα των η/υ είναι δύσκολο να εξακριβωθεί η συνηθισμένη χρήση ενός προγράμματος (που είναι αντικειμενικό και επικουρικό κριτήριο για τον προσδιορισμό της έννοιας του πραγματικού ελαττώματος) αναδεικνύει τη μεγάλη σπουδαιότητα της περιγραφής της πληροφορικής παροχής¹⁰⁵. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι η σαφήνεια και ο καθορισμός του συμβατικού αντικείμενου, που αποτελεί αίτημα κάθε συμβατικού κειμένου, αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα στις περι ού ο λόγος συμβάσεις.

Παρεπόμενες υποχρεώσεις

Οι παρεπόμενες ή δευτερογενείς υποχρεώσεις προϋποθέτουν υφιστάμενο ενοχικό δεσμό με αντικείμενο τις πρωτογενείς υποχρεώσεις παροχής και παράγονται, ιδίως αν αυτός εξελιχθεί

¹⁰² Βασικό τμήμα της πληροφορικής παροχής συνιστά η τεκμηρίωση. Περιλαμβάνει, ιδίως σε μεγάλα προγράμματα, λεπτομερή περιγραφή, οδηγίες χρήσης και συμπληρωματικές οδηγίες χρήσης. Ιδίως χωρίς την παράδοση του εγχειριδίου χρήστη (user's guide) ο χρήστης δεν είναι κατά κανόνα σε θέση να αξιοποιήσει το πρόγραμμα. Γι' αυτό το λόγο, η κύρια παροχή στις πληροφορικές συμβάσεις λογισμικού συνίσταται στην παράδοση των πληροφορικών φορέων (δισκέτα, μαγνητοταινία) και στις οδηγίες χρήσης. Επομένως, η παραχώρηση του προγράμματος χωρίς την παράδοση των οδηγιών χρήσης δε συνιστά πλημμελή εκπλήρωση αλλά μερική μη εκπλήρωση και ο χρήστης δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση για ολική μη εκπλήρωση ή να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση. Πρέπει μάλιστα να γίνει δεκτό ότι για την παράδοση του βιβλίου χρήστη δεν απαιτείται ρητή συμφωνία. Βλ. Μαρίνο Μ., Λογισμικό..., σ. 129, 130.

¹⁰³ Μαρίνος Μ., Λογισμικό..., σ. 138

¹⁰⁴ Η συνομολογηθείσα ιδιότητα αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλομένων. Μπορεί να αναφέρεται σε οποιοδήποτε χαρακτηριστικό ή ιδιότητα του λογισμικού, ανεξάρτητα από το αν η ύπαρξη ή η έλλειψη της στοιχειοθετεί πραγματικό ελάττωμα ή όχι (λ.χ. η δυνατότητα παράλληλης εξυπηρέτησης πολλών χρηστών). Η αναφορά όμως των ιδιοτήτων πρέπει να είναι ορισμένη και συγκεκριμένη. Υπερβολές διαφημιστικών αγγελιών δε θα πρέπει να θεωρηθούν ως συνομολογηθείσες ιδιότητες.

¹⁰⁵ Μαρίνος Μ., Λογισμικό..., σ. 127, 128

ανώμαλα¹⁰⁶. Εδράζονται στην αρχή της καλής πίστης και καθοριστικό ρόλο στον προσδιορισμό τους επιτελεί η ιδιόζουσα φύση του λογισμικού. Ως πιο σημαντικές παρεπόμενες υποχρεώσεις μπορούν να αναφερθούν η υποχρέωση πληροφόρησης και διαφώτισης, η υποχρέωση σύμπραξης και η αξίωση άρσης των ελαττωμάτων.

Καταρχάς, ο παραχωρών υπέχει αυξημένη υποχρέωση παροχής πληροφοριών και διαφώτισης του μέσου χρήστη, που συνήθως βρίσκεται σε μειονεκτική θέση, λόγω έλλειψης της σχετικής τεχνογνωσίας. Η υποχρέωση αυτή ενεργεί ως αντίβαρο, προκειμένου να μειωθεί η εγγενής ανισότητα γνώσεων (knowledge gap) μεταξύ παραχωρούντος και χρήστη. Λογικό επακόλουθο είναι ότι ενδεχόμενο υψηλό επίπεδο των πληροφορικών γνώσεων του χρήστη και η εξειδίκευση του να οδηγούν σε πλήρη εξάλειψη της παρεπόμενης αυτής υποχρέωσης.

Επιπρόσθετα, είναι σύνηθες στις εν λόγω συμβάσεις να υπογραμμίζεται μέσω ρητρών η υποχρέωση συνεργασίας και σύμπραξης του χρήστη, η οποία για μεν τις συμβάσεις χρονικά περιορισμένης παραχώρησης λογισμικού διαρκεί όλη τη διάρκεια της σύμβασης, για δε τις συμβάσεις οριστικής παραχώρησης διαρκεί και μετά την κύρια σύμβαση. Στην κατηγορία αυτή των παρεπόμενων υποχρεώσεων ανήκουν ενδεικτικά η έγκαιρη γνωστοποίηση πραγματικών ή νομικών ελαττωμάτων, η διευκόλυνση δοκιμαστικής λειτουργίας του προγράμματος, η διάθεση κατάλληλου χώρου, η καταγραφή λαθών, η υποχρέωση ανακοίνωσης τους και μετά την παρέλευση του χρόνου παραγραφής της ευθύνης από πραγματικά ελαττώματα.

Τέλος, δεδομένου ότι η εκπόνηση αλάνθαστου λογισμικού δεν είναι δυνατή, ο χρήστης έχει το δικαίωμα να ζητήσει την άρση του ελαττώματος, που δημιουργεί αντίστοιχη υποχρέωση του παραχωρούντος κατασκευαστή. Πράγματι, πρόκειται για μια καθιερωμένη συναλλακτική πρακτική, που απορρέει από την ιδιορρυθμία του λογισμικού. Για το λόγο αυτό, ακόμη και αν δεν έχει συμφωνηθεί ρητά, θεωρείται ότι είναι υπαρκτή η αντίστοιχη υποχρέωση αυτού που παραχωρεί το λογισμικό να άρει το εντοπισμένο ελάττωμα¹⁰⁷.

Καταλογισμός της ευθύνης – Το πραγματικό ελάττωμα στις συμβάσεις πληροφορικής

Ο ακριβής καθορισμός της έννοιας του πραγματικού ελαττώματος στις συμβάσεις πληροφορικής αποδεικνύεται στην πράξη δυσχερής, λόγω της εγγενούς αδυναμίας προσαρμογής του δικαίου στις επιταγές των τεχνολογικών εξελίξεων. Οι ιδιαιτερότητες των εν θέματι συμβάσεων, η αδυναμία πλήρους και συστηματικής ταξινόμησης των απαιτήσεων του πελάτη, οι πολλαπλές εφαρμογές της χρήσης τους, αποτρέπουν κάθε προσπάθεια συναγωγής απόλυτων και γενικά παραδεκτών κριτηρίων, ως προς την καταλληλότητα του προγράμματος. Η ραγδαία, μάλιστα, τεχνολογική πρόοδος ισοδυναμεί με έλλειψη σταθερών συγκριτικών μεγεθών και συχνά ενισχύει αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα πρόβλεψης διαφόρων πηγών ελαττωματικότητας. Επομένως, κάθε προσπάθεια τυποποίησης των περιστατικών που στοιχειοθετούν ελάττωμα κρίνεται επισφαλής. Προκρίνεται, λοιπόν, ο καταλογισμός της ευθύνης με βάση τη σφαίρα επιρροής των συμβαλλόμενων, βάσει των αρχών της οικονομικής ανάλυσης του δικαίου. Κάθε συμβαλλόμενος βαρύνεται με την αποτροπή των κινδύνων που πηγάζουν από τη σφαίρα επιρροής του αν το παραλείψει, οφείλει να φέρει τις δυσμενείς συνέπειες πραγματοποίησης του κινδύνου.

Στην προσπάθεια καταλογισμού της ευθύνης, πρωτεύων αναδεικνύεται ο ρόλος των πραγματικών δεδομένων της πληροφορικής επιστήμης. Πρέπει λ.χ. να ληφθεί υπόψη η αδυναμία εκπόνησης αλάνθαστου λογισμικού¹⁰⁸, το γεγονός ότι δύναται να αποδειχθεί μόνο

¹⁰⁶ Λιάππης Δ., *Η διαμόρφωση τω συμβάσεων*, σ. 165.

¹⁰⁷ Βλ. Μαρίνος Μ., *Συμβάσεις...*, σ. 138 επ.

¹⁰⁸ Οι στατιστικές δείχνουν ότι ανά 100 γραμμές προγράμματος, αναφύονται 1,5 λάθη. Ένα μόνο μέρος από αυτά αίρει η διόρθωση των ατελειών του προγράμματος, έτσι ώστε κατά μέσο όρο παραμένουν 7 περίπου λάθη ανά 1000 γραμμές προγράμματος.

η παρουσία λαθών, όχι η απουσία τους¹⁰⁹ καθώς επίσης και το ότι τα ελαττώματα δεν είναι επιγενόμενα, αφού το πρόγραμμα του η/υ δεν υπόκειται σε φθορά από τη χρήση, αλλά οφείλονται σε αρχικές ελλείψεις που εμφανίζονται αργότερα. Αυτά τα δεδομένα επιβάλλουν την ανοχή λαθών, αφού ο πελάτης γνωρίζει ότι η παραγωγή απόλυτα αλάνθαστου προγράμματος είναι τεχνικά ανέφικτη. Επίσης, αναδεικνύεται η πρακτική σπουδαιότητα της δοκιμαστικής περιόδου ελέγχου της καταλληλότητας του. Σε κάθε περίπτωση, το κείμενο της σύμβασης που υπεγράφη και το έντυπο καταγραφής των παροχών ανάγονται σε πρωταρχικούς παράγοντες αξιολόγησης ενδεχόμενης ελαττωματικότητας.

Έχει κριθεί ότι αποτελούν πραγματικά ελαττώματα: τα ελαττώματα του αλγορίθμου¹¹⁰, η δυσχρησία του προγράμματος για τον πελάτη¹¹¹ η διάσταση προγράμματος και τεκμηρίωσης, ο αργός ρυθμός επεξεργασίας δεδομένων¹¹², η μη εκτέλεση προγραμματισμένων λειτουργιών¹¹³, η έλλειψη φιλικότητας προς το χρήστη¹¹⁴, η συμβατότητα του προγράμματος¹¹⁵, η σύνταξη του εγχειριδίου οδηγιών σε ξένη γλώσσα όταν καθιστά δυσχερή τη χρήση του προγράμματος¹¹⁶.

Η συνδρομή πραγματικού ελαττώματος επισύρει σε βάρος του προμηθευτή τις αξιώσεις που προβλέπουν οι διατάξεις της πώλησης και της μίσθωσης προσοδοφόρου αντικείμενου προκειμένου για οριστική και χρονικά περιορισμένη παραχώρηση λογισμικού αντίστοιχα. Η ικανοποίηση όμως των απαιτήσεων του πελάτη προϋποθέτει την απόδειξη της ύπαρξης του ελαττώματος (ΚΠολΔ 338), με αποτέλεσμα να ανακύπτουν κρίσιμα ζητήματα του βάρους της απόδειξης. Αναγκαία παρίσταται η διάκριση μεταξύ πραγματικών ελαττωμάτων και λαθών χειρισμού. Από τη μια πλευρά, η έλλειψη τεχνικής εξειδίκευσης του πελάτη και από την άλλη, η μη κατοχή του πηγαίου κώδικα του προγράμματος, πιθανό να εμποδίζουν την ευδοκίμηση των σχετικών αξιώσεων. Προκρίνεται, επομένως, η ρύθμιση του βάρους απόδειξης στο κείμενο της σύμβασης, έτσι ώστε ο μεν πελάτης να βαρύνεται με την περιγραφή της δυσλειτουργίας του προγράμματος, ο δε προμηθευτής με την απόδειξη ότι τούτο οφείλεται σε λάθος χειρισμού του χρήστη¹¹⁷.

Παραχώρηση τροποποιηθέντος τυποποιημένου προγράμματος

Περαιτέρω, είναι δυνατό η παραχώρηση τυποποιημένου λογισμικού να έχει παράλληλα και ως αντικείμενο τη διενέργεια τροποποιήσεων στο πρόγραμμα. Η σύμβαση εκμετάλλευσης σε αυτή την περίπτωση είναι μικτή σύμβαση, η οποία εμπεριέχει δύο παροχές: α) την παραχώρηση του λογισμικού και β) την διενέργεια τροποποιήσεων με βάση τις απαιτήσεις του χρήστη. Ενώ για την πρώτη παροχή ισχύουν όσα προαναφέρθηκαν σχετικά με την οριστική παραχώρηση λογισμικού, η δεύτερη παροχή έχει το χαρακτήρα σύμβασης έργου και σχετικά εφαρμόζονται οι οικείες διατάξεις του ΑΚ.

¹⁰⁹ Οι στατιστικές δείχνουν ότι το 80% των λαθών που αναφέρονται κατά τη διάρκεια της δοκιμαστικής περιόδου δεν οφείλονται στην κωδικοποίηση του προγράμματος, αλλά στη φάση σχεδίασης του συστήματος.

¹¹⁰ BGH, WM 1971, σ. 615, BGH, WM 1985, σ. 263.

¹¹¹ OLG Frankfurt, NJW 1985, σ. 2278.

¹¹² LG Bielefeld, IuR 1986, σ. 76.

¹¹³ LG Nurnberg-Furth, BB 1986, σ. 278.

¹¹⁴ LG Heilbronn, CR 1989, σ. 603.

¹¹⁵ LG Stuttgart, CR 1986, σ. 382.

¹¹⁶ OLG Munchen, CR 1986. Σ. 365.

¹¹⁷ Μούζουλας Γ., Συμβάσεις πληροφορικής στην πράξη, 1994, σ. 121-125.

4.4 Άδεια και σύμβαση εκμετάλλευσης λογισμικού

Στην περίπτωση της αποκλειστικής άδειας/σύμβασης εκμετάλλευσης, ο δικαιούχος-παραχωρών υποχρεούται να μην παράσχει άλλη παράλληλη άδεια για την ίδια συμβατική περιοχή σε τρίτο, ενώ αναλαμβάνει και ο ίδιος υποχρέωση αποχής από κάθε ενέργεια εκμετάλλευσης στην περιοχή αυτή. Στον αδειούχο παρέχεται επιπλέον η εξουσία αποκλεισμού κάθε τρίτου, ο οποίος επεμβαίνει στο συμφωνηθέν αντικείμενο εκμετάλλευσης μέσα στη συμβατική περιοχή. Ο δημιουργός ή ο δικαιούχος του περιουσιακού δικαιώματος δεν μπορεί να παραχωρήσει άλλη παράλληλη αποκλειστική άδεια εκμετάλλευσης ως προς την παραχωρηθείσα εξουσία ή εξουσίες ούτε και ο ίδιος να ασκήσει το δικαίωμα («οιονεί εμπράγματος» χαρακτήρας της αποκλειστικής άδειας ή της σύμβασης εκμετάλλευσης). Ο αποκλειστικός αδειούχος δεν μπορεί χωρίς τη συναίνεση του δημιουργού να παραχωρήσει αποκλειστική περαιτέρω υποάδεια (άρθρο 13 παρ. 6). Ο δημιουργός ή ο δικαιούχος που μεταβίβασε ορισμένες περιουσιακές εξουσίες για αποκλειστική εκμετάλλευση, μπορεί να ασκήσει παράλληλα τις ίδιες αξιώσεις κατά του ίδιου προσώπου. Εάν όμως μεταβίβασε το σύνολο των περιουσιακών δικαιωμάτων του για αποκλειστική εκμετάλλευση, δεν νομιμοποιείται ενεργητικά να στραφεί έναντι του προσβολέα. Η ενεργητική νομιμοποίησή του περιορίζεται στην άσκηση αγωγής για προσβολή του ηθικού δικαιώματός του.

Η απλή άδεια/σύμβαση εκμετάλλευσης - η οποία έχει ενοχικό χαρακτήρα - χορηγεί στον αντισυμβαλλόμενο το δικαίωμα να ασκεί τις εξουσίες παράλληλα προς το δημιουργό και άλλους αντισυμβαλλόμενους (άρθρο 13 παρ. 3 εδ. γ'). Και ο απλός αδειούχος δεν μπορεί χωρίς τη συναίνεση του δημιουργού να παραχωρήσει περαιτέρω απλή υποάδεια (άρθρο 13 παρ. 6).

4.5 Σύμβαση εκπόνησης ατομικού λογισμικού

4.5.1 Γενικά - Εφαρμοστέο δίκαιο

Σε αντίθεση με τις συμβάσεις παραχώρησης τυποποιημένου λογισμικού, η σύμβαση εκπόνησης (ή παραγγελίας ή σχεδίασης ή ανάπτυξης) έχει ως αντικείμενο ατομικό λογισμικό (customised, tailor made software). Ο προγραμματιστής/ επιχείρηση λογισμικού αναλαμβάνει την υποχρέωση να σχεδιάσει πρόγραμμα προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες απαιτήσεις και ειδικές ανάγκες του συγκεκριμένου χρήστη, δηλαδή ενός πακέτου «κατά παραγγελία». Συχνά η σύμβαση πλαισιώνεται από μια δέσμη πληροφορικών παροχών και υπηρεσιών, που προσφέρονται σαν «πακέτο» και που συνήθως περιλαμβάνουν την παροχή συμβουλών για την προμήθεια κατάλληλου, συμβατού προς το λογισμικό η/υ ή την παράδοση και την επακόλουθη εισαγωγή ολόκληρου του πληροφορικού συστήματος στην επιχείρηση του χρήστη που παρήγγειλε το λογισμικό. Συχνά προστίθεται τεχνική υποστήριξη στην πρώτη φάση λειτουργίας του προγράμματος, δοκιμές ή εκπαίδευση προσωπικού.

Η τυπική μορφή της σύμβασης εκπόνησης ατομικού λογισμικού μπορεί να υπαχθεί χωρίς δογματικές δυσκολίες στο νομικό τύπο της σύμβασης έργου (ΑΚ 681 επ.), καθόσον δι' αυτής επιδιώκεται η επίτευξη συγκεκριμένου αποτελέσματος. Ωστόσο, δεν αποκλείεται η εφαρμογή των άρθρων ΑΚ 648 επ., όταν η ανάπτυξη προσωπικού προγράμματος επιχειρείται στα πλαίσια εκπλήρωσης σχέσης εργασίας¹¹⁸.

Ως σύμβαση εργασίας είναι δυνατόν να θεωρηθεί η σύμβαση παροχής συμβουλών για τον προγραμματισμό, οργάνωση ή σχεδιασμό του προγράμματος, η εκπαίδευση του προσωπικού και η τεχνική υποστήριξη στην αρχική φάση εφαρμογής του προγράμματος. Σύμφωνα με την καθιερωμένη μέθοδο διάκρισης πρόκειται για μίσθωση έργου, όταν οι συμβαλλόμενοι απέβλεψαν στο αποτέλεσμα που επιδιώκεται με την εργασία και όχι στην παροχή αυτής της ίδιας. Παρά τη σαφή αυτή εννοιολογική διάκριση, στην πράξη ανακύπτουν πολλές δυσκολίες και γι' αυτό συνιστάται η διάκριση να μη γίνεται με αφηρημένα

¹¹⁸ Μούζουλας Γ., *Συμβάσεις πληροφορικής στην πράξη*, 1994, σ. 144, 145.

τυπολογικά κριτήρια, αλλά με βάση την ερμηνεία της βούλησης των μερών, εκτίμηση όλων των ειδικών συνθηκών καθώς και του συμβατικού αντικειμένου¹¹⁹.

4.5.2 Οι υποχρεώσεις των μερών

Κύριες υποχρεώσεις

Ο εργολάβος υποχρεούται να εκτελέσει το έργο, ήτοι να εκπονήσει το συμφωνηθέν λογισμικό, απαλλαγμένο από πραγματικά και νομικά ελαττώματα και φέρον τις συμφωνηθείσες ιδιότητες (ΑΚ 681). Λόγω της ενδημικότητας των λαθών που παρουσιάζει το λογισμικό, ο εργολάβος δεν οφείλει να παραδώσει αλάνθαστο λογισμικό, παρά μόνο λειτουργούν.

Επίσης, υποχρεούται να προσπορίσει το έργο στην οικονομική και νομική σφαίρα του εργοδότη, παραχωρώντας του τη χρήση¹²⁰. Η ευθύνη του εργολάβου για πραγματικά και νομικά ελαττώματα αποτελεί ευθύνη για μη εκπλήρωση. Στην παροχή περιλαμβάνεται και η τεκμηρίωση του προγράμματος, ενώ είναι θέμα ερμηνείας της υπό κρίση σύμβασης αν οφείλεται η τεχνική τεκμηρίωση (technical documentation) ή απλώς η τεκμηρίωση χρήσης (user's documentation). Αν ο εργολάβος παραχωρήσει ρητά στον εργοδότη την εξουσία μετατροπής του προγράμματος, τότε θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι οφείλονται και οι δύο μορφές τεκμηρίωσης, αφού μόνο η τεχνική τεκμηρίωση παρέχει στον εργοδότη τη δυνατότητα να εκπληρώσει το σκοπό αυτό.

Η παράβαση της βασικής υποχρέωσης του εργολάβου να εκπονήσει το συμφωνηθέν πρόγραμμα μαζί με τη σχετική τεκμηρίωση γεννά υποχρέωση προς εκπλήρωση, ενώ κατά τα λοιπά ο εργοδότης διατηρεί τα δικαιώματα του από την υπερημερία ή αδυναμία παροχής που έχει από τα άρθρα 380 επ. ΑΚ.

Σε ό,τι αφορά τον εργοδότη, η κύρια υποχρέωση του συνίσταται στην πληρωμή της αμοιβής που συμφωνήθηκε (ΑΚ 681). Η αμοιβή είναι πληρωτέα κατά την παράδοση του έργου (ΑΚ 694 § 1), όταν καθίσταται ληξιπρόθεσμη η σχετική απαίτηση του εργολάβου.

Παρεπόμενες υποχρεώσεις

Ο εργολάβος αναλαμβάνει την υποχρέωση σύνταξης των γενικών λειτουργικών προδιαγραφών και καταγραφή των απαιτήσεων του χρήστη (requirement specifications), όπου συγκεντρώνονται οι επιδιωκόμενοι σκοποί και λειτουργίες του μελλοντικού προγράμματος, που αντικατοπτρίζουν τις απαιτήσεις και ειδικές ανάγκες του συγκεκριμένου χρήστη. Ο εργολάβος οφείλει, επομένως, κατά τη διάρκεια σχεδιασμού του λογισμικού να ανακαλύπτει και συγκεκριμενοποιεί τις ανάγκες του χρήστη και να κατευθύνει την απαιτούμενη συνεργασία καθώς αυτός είναι ο γνώστης της σχετικής τεχνογνωσίας. Η πιστότητα και η πληρότητα του περιεχομένου της σύμβασης εντάσσονται αβίαστα στο πεδίο επιρροής του εργολάβου. Ο γενικός αυτός κανόνας οφείλει να συνοδεύει κάθε απόπειρα καταλογισμού ευθύνης, ανεξάρτητα από τη φάση εκπλήρωσης των συμβατικών υποχρεώσεων¹²¹.

Επιπλέον, ο εργολάβος, κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης του έργου έχει πρόσβαση σε εμπορικά και βιομηχανικά μυστικά του εργοδότη. Με βάση, λοιπόν, την υποχρέωση πίστης και συνεργασίας που διέπει τη σύμβαση έργου και το άρθρο 288 ΑΚ, υπέχει μια

¹¹⁹ Μαρίνος Μ., *Λογισμικό...*, σ. 182.

¹²⁰ Αν το εκπονηθέν λογισμικό δεν είναι δεκτικό προστασίας από την πνευματική ιδιοκτησία, ο εργοδότης μπορεί να αποκτήσει άμεσα και πρωτογενώς το οικονομικό αποτέλεσμα - έργο. Αν πάλι το λογισμικό είναι δεκτικό προστασίας από την πνευματική ιδιοκτησία, ο εργοδότης-χρήστης μπορεί να αποκτήσει δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας μόνο παράγωγα, ληφθέντος υπόψη ότι το ελληνικό δίκαιο αγνοεί την πρωτότυπη κτήση δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας από άλλο πρόσωπο εκτός από τον δημιουργό.

¹²¹ Μούζουλας Γ., *Οι συμβάσεις πληροφορικής στην πράξη*, 1994, σ. 145.

παραπέμπεται υποχρέωση διατήρησης μυστικότητας. Ενδεχόμενη, μάλιστα, συμβατική δέσμευση διευκολύνει την ικανοποίηση των επιδιώξεων του πελάτη, ιδίως εφόσον εκτείνεται και μετά το πέρας του συμβατικού δεσμού. Το κύρος της συνομολόγησης της κρίνεται με βάση τα άρθρα ΑΚ 178, 179, ενώ η ένταση της ποικίλλει ανάλογα με την περιουσιακή αξία της τεχνογνωσίας, τον οικονομικό σκοπό της σύμβασης, τη διάρκεια της κτλ.¹²² Σε περίπτωση παράβασης της, εφαρμόζονται οι διατάξεις για την πλημμελή εκπλήρωση της παροχής, άγουσες σε αξίωση αποζημίωσης. Αν μάλιστα με την παράβαση αυτή κλονισθεί η εμπιστοσύνη του εργοδότη, ο τελευταίος έχει δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης κατ' άρθρο 700 ΑΚ, μέχρις ότου αποπερατωθεί το έργο. Υπό αυτές δε τις προϋποθέσεις είναι αμφίβολο αν ο εργολάβος διατηρεί την αξίωση καταβολής ολόκληρης της συμφωνημένης αμοιβής, ενώ η εφαρμογή του δεύτερου εδαφίου του άρθρου 700 ΑΚ θα πρέπει να αποκλεισθεί¹²³.

Η κυριότερη υποχρέωση του εργοδότη συνίσταται στην υποχρέωση σύμπραξης. Ο χρήστης πρέπει να παρέχει τις απαραίτητες τεχνικές, οικονομικές ή οργανωτικές πληροφορίες (λ.χ. ως προς τη φύση του ιδιαίτερου προβλήματος, δομή και λειτουργία της επιχείρησής του) που είναι απαραίτητες για να εκπονηθεί λογισμικό προσαρμοσμένο «στα μέτρα του». Η ακριβής περιγραφή και συγκεκριμενοποίηση της πληροφορικής παροχής αποκτά στο ατομικό λογισμικό κεφαλαιώδη σημασία. Η δυναμικότητα της διαδικασίας για την εκπόνηση του λογισμικού και ο **περίπλοκος** χαρακτήρας του λογισμικού απαιτούν το συνεχές διάλογο μεταξύ εργοδότη και εργολάβου. Τα χαρακτηριστικά αυτά επηρεάζουν σε τέτοιο βαθμό τη σύμβαση έργου με αντικείμενο λογισμικό, ώστε να αλλοιώνεται ο στιγμιαίος παροδικός χαρακτήρας και να εισέρχεται το στοιχείο της χρονικής διάρκειας που χαρακτηρίζει τις διαρκείς ενοχές, ακόμη και αν το στοιχείο της χρονικής διάρκειας δεν είναι τόσο έντονο, ώστε να καθιστά τη σύμβαση έργου χαρακτηριστική διαρκή ενοχή.

Πρέπει, λοιπόν, να γίνει δεκτό ότι ο εργοδότης/χρήστης υπέχει παραπέμπεται υποχρέωση σύμπραξης προκύπτουσα από τη φύση του έργου. Δύναται, συνεπώς, να περιέλθει σε υπερημερία οφειλέτη με όλες τις συνέπειες των άρθρων 297, 298, 340, 383, 385 ΑΚ.¹²⁴

Συμπερασματικά, κατέστη έκδηλο ότι ο καθορισμός της ποιότητας του προγράμματος βαρύνει εξίσου, αλλά από διαφορετική σκοπιά, τα συμβαλλόμενα μέρη. Όσο, μάλιστα, πιο αδαής αποδεικνύεται στην πράξη ο πελάτης, τόσο εκτενέστερη καθίσταται η υποχρέωση σύμπραξης του εργολάβου.¹²⁵

¹²² Μούζουλας Γ., *Οι συμβάσεις πληροφορικής στην πράξη*, 1994, σελ. 153.

¹²³ Μαρίνος Μ., *Λογισμικό...*, σ. 188.

¹²⁴ Αντίθετη η κρατούσα γνώμη στην ελληνική θεωρία και νομολογία αρνούμενη την ως άνω παραπέμπεται υποχρέωση, ακόμη και αν παρίσταται αναγκαία από τη φύση του έργου. Κατά τους υποστηρικτές αυτής της άποψης, η μη σύμπραξη του εργοδότη, τον καθιστά απλώς υπερήμερο δανειστή. Η άποψη αυτή θεμελιώνεται στη γραμματική ερμηνεία του νόμου, ο οποίος δε μνημονεύει άλλη απαίτηση του εργοδότη παρά μόνο την πληρωμή αμοιβής. Η εννοιολογική αυτή προσέγγιση δεν ικανοποιεί τις ανάγκες της σύγχρονης οικονομικής πραγματικότητας, η οποία επιτάσσει σε έργα με περίπλοκο και δυναμικό χαρακτήρα μια αμοιβαία και διαρκή συνεργασία μεταξύ εργολάβου και εργοδότη. Για τη θεώρηση αυτή βλ. ΑΠ 828/1973, ΝοΒ 1974, σ. 334 επ. και για την εδώ υποστηριζόμενη θέση βλ. Μαρίνο Μ., *Λογισμικό...*, σ. 189, 190 και από τη νομολογία ΕφΑΘ 6513/1985, ΝοΒ 1986, σ. 226 επ., ΕιρΜυτιλ 20/1984, ΑρχΝ 36, σ. 220 επ.

¹²⁵ Οι υποχρεώσεις πληροφόρησης του εργολάβου δεν εξαντλούνται στην υποβολή ενδεδειγμένων υποδείξεων κατά την περιγραφή του αντικείμενου της σύμβασης. Ο εργολάβος βαρύνεται επιπλέον με τη σύνταξη ενός εντύπου καταγραφής παροχών, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της σύμβασης. Το έντυπο αυτό οφείλει να διαλαμβάνει με σαφήνεια τα επί μέρους στάδια εκτέλεσης των αμοιβαίων υποχρεώσεων, προσδιορίζοντας αντίστοιχα την

Καταλογισμός της ευθύνης

Βασική είναι στο δίκαιο της μίσθωσης έργου η διάκριση μεταξύ ουσιωδών και επουσιωδών ελαττωμάτων¹²⁶. Η συνηθισμένη μορφή ελαττώματος στις συμβάσεις έργου είναι το επουσιώδες ελάττωμα, κάθε περίπτωση δηλαδή ελαττώματος που δεν καθιστά το έργο άχρηστο. Στο λογισμικό, όμως, (και δη στο ατομικό λογισμικό) ένα επουσιώδες λάθος που αίρει λ.χ. τη λειτουργία ενός υποπρογράμματος καθιστά άχρηστο ολόκληρο το πρόγραμμα. Από μια άλλη σκοπιά, η ενδημικότητα των λαθών στο λογισμικό επιβάλλει την αποδοχή ενός ορισμένου ποσοστού λαθών, η ύπαρξη των οποίων δε δικαιολογεί το χαρακτηρισμό τους ως επουσιώδη ελαττώματα και επομένως την αξίωση διόρθωσης τους από τον εργολάβο ή μείωση της αμοιβής.

Καθίσταται, επομένως, επιβεβλημένη η αντικατάσταση της τριχοτόμησης του ΑΚ «παροχή πλήρως απαλλαγμένη ελαττωμάτων - παροχή με επουσιώδη ελαττώματα — παροχή με ουσιώδη ελαττώματα» με τη διαβάθμιση «παροχή απαλλαγμένη πραγματικών ελαττωμάτων αλλά όχι λαθών - παροχή με ουσιώδη ελαττώματα -παροχή με επουσιώδη ελαττώματα».

Αδιάφορα από το χαρακτηρισμό του ελαττώματος ως ουσιώδους ή επουσιώδους, ο εργοδότης/χρήστης δικαιούται να ζητήσει τη διόρθωση του προγράμματος (ΑΚ 688). Το ίδιο ισχύει όταν λείπουν οι συμφωνημένες ιδιότητες. Ο εργοδότης υποχρεούται να άρει τα ελαττώματα ή να παράγει έργο φέρον τις συνομολογηθείσες ιδιότητες, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι δεν υπέχει πταίσμα ή κατά την εκπόνηση του λογισμικού δε μπορούσε να διακρίνει το ελάττωμα. Το δικαίωμα διόρθωσης μπορεί να ασκηθεί και για ελάττωμα λογισμικού που ανακαλύφθηκε αργότερα, έστω και μετά την έγκριση του έργου, εφόσον δεν μπορούσε να γίνει αντιληπτό με κανονική εξέταση (δοκιμή)^{127 128}.

Ο χρήστης/εργοδότης μπορεί να απαιτήσει την εκ νέου εκπόνηση του προγράμματος, εφόσον το πρόγραμμα δεν επιδέχεται διόρθωση, διότι λ.χ. έχει λογικά λάθη στη σύλληψη του ή αγνοήθηκαν βασικοί παράμετροι κατά το σχεδιασμό του. Το δικαίωμα αυτό απορρέει από το αρχικό δικαίωμα του εργοδότη να απαιτήσει την εκτέλεση έργου απαλλαγμένο από πραγματικά ελαττώματα ή φέρον τις συνομολογηθείσες ιδιότητες, το οποίο διατηρείται μέχρι την αποδοχή του έργου. Η αξίωση για την εκ νέου εκπόνηση του προγράμματος έπεται της αξίωσης διόρθωσης, υφίσταται δε μόνο αν είναι αντικειμενικά δυνατή, σύμφωνα με τη στάθμη της πληροφορικής τεχνικής. Το δικαίωμα του εργοδότη να απαιτήσει την εκ νέου εκτέλεση του προγράμματος έχει μεγάλη πρακτική σημασία στο λογισμικό, δεδομένου ότι ο εργοδότης, ο οποίος έχει ανάγκη το πρόγραμμα, δεν ικανοποιείται με την αναστροφή της σύμβασης ή την αξίωση αποζημίωσης¹²⁹.

έκταση των εκπληρωτέων παροχών. Παρέχεται έτσι στον πελάτη η δυνατότητα ελέγχου της διεργασίας ανάπτυξης του προγράμματος και επιπρόσθετα ένα αδιαμφισβήτητο μέτρο σύγκρισης των πραγματικών και αναμενόμενων ιδιοτήτων του προγράμματος. Ουσιαστικά αποτελεί βάρος του εργολάβου που φέρει και τον κίνδυνο πραγματοποίησης του έργου. Βλ. Μούζουλα Γ., *Οι συμβάσεις πληροφορικής στην πράξη*, 1994, σ. 146.

¹²⁶ Επουσιώδες είναι το ελάττωμα που δεν καθιστά το έργο άχρηστο, αλλά παραβιάζει τη χρήση του (ΑΚ 688), ενώ ουσιώδες θεωρείται το ελάττωμα όταν καθιστά το έργο ακατάλληλο για τη χρήση για την οποία προορίζεται.

¹²⁷ ΑΚ 692.

¹²⁸ Ο εργολάβος δεν μπορεί να αρνηθεί να διορθώσει το πρόγραμμα, γιατί μετά την παρέλευση της προθεσμίας που έχει τεθεί, γίνεται υπερήμερος. Στην περίπτωση αυτή ο εργοδότης δικαιούται να διορθώσει ο ίδιος το πρόγραμμα κατ' αναλογική εφαρμογή του ΑΚ 687. Φυσικά αυτό στην πρακτική είναι δυνατό μόνο εφόσον ο εργοδότης έχει πρόσβαση στον πηγαίο κώδικα του προγράμματος.

¹²⁹ Οι αξιώσεις του εργοδότη δε γεννώνται αν οι ελλείψεις του έργου οφείλονται σε υπαιτιότητα του, επειδή λ.χ. διατύπωσε ελλιπώς ή εσφαλμένα τις απαιτήσεις και ανάγκες του (ΑΚ 691).

Αντί ο εργοδότης να επιδιώξει τη διόρθωση των ελαττωμάτων, δικαιούται διαζευκτικά να ζητήσει την ανάλογη μείωση της αμοιβής για την εκπόνηση του λογισμικού¹³⁰. Επίσης, μπορεί κατ' επιλογή του να απαιτήσει να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση (ΑΚ 689 §1) κατά τους όρους των άρθρων 546-549 και 551-553 ΑΚ. Αν ο εργολάβος έχει υπαιτιότητα ως προς τα ουσιώδη πραγματικά ελαττώματα ή την έλλειψη των συνομολογηθισίων ιδιοτήτων επεκτείνεται η ευθύνη του, καθόσον ο νόμος παρέχει στον εργοδότη αξίωση αποζημίωσης για μη εκπλήρωση (ΑΚ 690).

4.6 Σύμβαση συντήρησης λογισμικού

Η συντήρηση του λογισμικού έχει μεγάλη οικονομική σημασία για την καλή και αποτελεσματική λειτουργία του λογισμικού. Η συντήρηση ενός πακέτου λογισμικού αποβλέπει στη διατήρηση του σε τέτοιο επίπεδο ενημέρωσης και λειτουργικής πληρότητας, ώστε να ανταποκρίνεται ανά πάσα στιγμή στις απαιτήσεις του χρήστη. Η συντήρηση γίνεται συχνά προληπτικά (λ.χ. ανά τετράμηνο), ενώ, κατά κανόνα, περιλαμβάνει προσαρμοστικές αλλαγές σε νέες παραμέτρους και ανάγκες (λ.χ. τη προσαρμογή ενός προγράμματος υπολογισμού της φορολογικής επιβάρυνσης στο νέο συντελεστή Φ.Π.Α.), αλλά και την άρση λαθών και ελαττωμάτων του.

Πρόκειται για μια αυτοτελή σύμβαση, που συνάπτεται συνήθως παράλληλα με τη σύμβαση παραχώρησης τυποποιημένου ή ατομικού λογισμικού. Η ένταξη της σε ένα καθορισμένο συμβατικό τύπο εξαρτάται από το είδος της παροχής. Έτσι, όταν ο πελάτης αναμένει την επίτευξη ενός συγκεκριμένου αποτελέσματος από τη συντήρηση του προγράμματος η/υ, εφαρμόζονται οι διατάξεις της σύμβασης έργου (ΑΚ 681 επ.), ενώ όταν η σύμβαση αποτελεί στη διενέργεια προγραμματισμένων εργασιών υποστήριξης, τότε θα βρίσκουν εφαρμογή οι διατάξεις περί σύμβασης εργασίας (ΑΚ 648 επ.)¹³¹

¹³⁰ ΑΚ 689.

¹³¹ Ιγγλεζάκης Ι., *Δίκαιο της πληροφορικής*, σ. 129-130

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΡΑΙΑ

5 ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΠΑΤΕΝΤΕΣ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ

5.1 Άδειες Λογισμικού

Το ίδρυμα Free Software Foundation (FSF), που δημιουργήθηκε στις Η.Π.Α. το 1983 από τον Richard Stallman, έχει διαδώσει τις άδειες λογισμικού GNU General Public License (GPL) και Lesser General Public License (LGPL). Αυτές έχουν αποδειχθεί ως μια ισχυρή δύναμη σε όλη την πρόσφατη ιστορία εξέλιξης της ανάπτυξης λογισμικού, καθώς, βασιζόμενες σε μια αντιστροφή των συνηθισμένων όρων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, αποτέλεσαν το νομικό στήριγμα για παραγωγή Ελεύθερου Λογισμικού/Λογισμικού Ανοικτού Κώδικα.

Το ίδρυμα Creative Commons (CC), που δημιουργήθηκε στις Η.Π.Α. το 2001 από τον Lawrence Lessig, ανέπτυξε νομικά και τεχνολογικά την ιδέα των αδειών χρήσης και άλλων προϊόντων και συγγενικών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ορμώμενο από αυτόν τον προβληματισμό.

5.2 Ο ρόλος του διαδικτύου

Οι τεχνικές παροχής άδειας λογισμικού εξελίχθηκαν ακολουθώντας την ανάπτυξη του λογισμικού, του υλικού και των δικτύων. Παρά την ανάπτυξη αυτή, ο κύριος σκοπός της παροχής άδειας παραμένει ο ίδιος: η προστασία μιας εφαρμογής από εκούσια ή ακούσια κακή χρήση. Οι τεχνικές παροχής άδειας, παράλληλα με την διαφύλαξη της χρήσης του λογισμικού, στοχεύουν στην παροχή ενός εύκολου και ευέλικτου τρόπου είτε απόκτησης της εφαρμογής, είτε πληρωμής της χρήσης της, είτε επιβολής των όρων χρήσης της στους χρήστες.

Συγκεκριμένα συστήματα σε διαφορετικά περιβάλλοντα διαχειρίζονται τη διαδικασία παροχής άδειας με διαφορετικούς τρόπους και κάθε περιβάλλον έχει το δικό του τρόπο παραγωγής, έγκρισης και διανομής της άδειας. Οι τεχνικές παροχής άδειας χρήσης λογισμικού εξαρτώνται από τον τύπο της εφαρμογής και τους τελικούς χρήστες, από το κόστος της εφαρμογής, από το υλικό και το δικτυακό περιβάλλον στο οποίο εκτελείται η εφαρμογή και από τους δράστες που συμμετέχουν στη διαδικασία παροχής και διανομής της άδειας.

Με την εμφάνιση των τοπικών δικτύων (Local Area Networks-LAN) ,οι περισσότερες επιχειρήσεις και εκπαιδευτικά ιδρύματα συνδέουν υπολογιστές, εξυπηρετητές, εκτυπωτές και άλλες συσκευές χρησιμοποιώντας ένα τοπικό δίκτυο. Τα τοπικά δίκτυα κατέστησαν δυνατούς νέους τρόπους διανομής της εφαρμογής και της άδειας χρήσης της, δεδομένου ότι ο κάθε κόμβος μπορεί να αποκτήσει λογισμικό και άδεια από οποιονδήποτε άλλο εντός δικτύου. Επίσης οι εφαρμογές στα τοπικά δίκτυα μπορούν να βρίσκονται σε ένα μόνο μηχάνημα και μπορούν να προσπελάζονται από οποιαδήποτε άλλη συσκευή εντός δικτύου.

Η ιδέα ότι οι κόμβοι εντός τοπικού δικτύου μπορούν να προσπελάζονται από έναν κεντρικό εξυπηρετητή ο οποίος χειρίζεται τις άδειες χρήσης, οδήγησε σε καινούριες αρχιτεκτονικές. Τα δίκτυα επίσης,κατέστησαν δυνατούς, νέους τρόπους ταυτοποίησης των συσκευών μέσω της διεύθυνσης IP, του ονόματος της συσκευής ή μέσω της μοναδικής διεύθυνσης MAC του προσαρμογέα δικτύου τους. Επιπρόσθετα, οι χρήστες ενός δικτύου έχουν μοναδικά ονόματα τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως ένας τρόπος ταυτοποίησης.

Αυτά τα χαρακτηριστικά μιας δικτυακής υποδομής συνετέλεσαν στην διαφοροποίηση των μεθόδων με τις οποίες ανεξάρτητοι χρήστες και επιχειρήσεις ή ομάδες αυτών αποκτούν άδεια χρήσης.

Τα μοντέλα παροχής άδειας χρήσης που χρησιμοποιούνται σήμερα σε εφαρμογές και η λειτουργία τους προϋποθέτει την ύπαρξη διαδικτύου, είναι το «σύγχρονο μοντέλο» και το μοντέλο «κλειδωμένο στον κόμβο».

5.3 Εφαρμογή δικαίου περί βιομηχανικής ιδιοκτησίας (πατέντες) στο λογισμικό¹³²

Οι πατέντες στο λογισμικό (software patents) είναι μια ιδέα που εφαρμόζεται στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία. Ένα άτομο ή μια εταιρεία η οποία "εφευρίσκει" μια νέα τεχνολογία στο λογισμικό, μπορεί να χρησιμοποιήσει τις πατέντες για να εξασφαλίσει μια μονοπωλιακή θέση στην αγορά για να εμπορευτεί την εφεύρεση εμποδίζοντας όλες τις άλλες εταιρείες να κάνουν το ίδιο. Γενικότερα, οι πατέντες δημιουργήθηκαν αρχικά για να παροτρύνουν τους εφευρέτες να μοιράζονται τις καινοτομίες τους με το κοινό, με αντάλλαγμα να έχουν το μονοπώλιο της χρήσης τους για 17 χρόνια. Αυτό σημαίνει πως ο εφευρέτης μπορεί να παίρνει λεφτά για τη χρήση της, ή ακόμη να απαγορεύσει εντελώς σε κάποιον να βασιστεί στην εφεύρεση για μια υλοποίηση που αφορά σε άλλο προγραμματιστικό αντικείμενο. Και επιπλέον, κάποιος ανεξάρτητος εφευρέτης δεν επιτρεπόταν να την ξαναυλοποιήσει από την αρχή, έστω και με διαφορετικό τρόπο.

Η ιστορία έχει δείξει πως οι πατέντες στο λογισμικό παρουσιάζουν πολλά προβλήματα. Εμποδίζουν τον ανταγωνισμό στη βιομηχανία της πληροφορικής, βάζουν φραγμούς στην ανάπτυξη καινούριων εταιρειών και ατόμων στον χώρο και εξυπηρετούν κυρίως τις μεγάλες επιχειρήσεις. Είναι εμφανές από τα αποτελέσματα της εφαρμογής τους πως στην πραγματικότητα μπορούν να προκαλέσουν μεγάλες ζημιές στην ανάπτυξη του λογισμικού.

5.4 Πατέντες και copyright

Το copyright είναι κάτι εντελώς διαφορετικό από τις πατέντες. Από τη στιγμή που γράφει κανείς κάτι, αυτόματα έχει το copyright του και μπορεί να ορίσει σε ποιόν να το δώσει, ποιος μπορεί να το χρησιμοποιήσει και όλα όσα αφορούν το πρόγραμμα που έχει γράψει. Το copyright έχει αποδείξει την ικανότητα του να εξασφαλίζει επαρκώς τα δικαιώματα που έχει ο δημιουργός και σε τομείς εκτός του λογισμικού, όπως στη μουσική, στη ζωγραφική και στον γραπτό και προφορικό λόγο.

Το copyright είναι το κατ' εξοχήν εργαλείο προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας και στο λογισμικό. Και η ιστορία έχει αποδείξει ότι και στο λογισμικό είναι επαρκές και επιτυχές εργαλείο προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, αντίθετα με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που προκάλεσαν, προκαλούν και θα προκαλούν προβλήματα.

5.5 Οι πατέντες στο λογισμικό

Οι πατέντες στην υπάρχουσα μορφή τους στην Αμερική, μπορούν να εφαρμοστούν σε συγκεκριμένες δομές και αλγορίθμους οι οποίες παρουσιάζονται μέσα σε ένα πρόγραμμα. Έτσι κάποιο σύστημα φτιαγμένο από την αρχή μπορεί να παραβιάζει πολλές πατέντες, ακόμη και αν έχει υλοποιηθεί με διαφορετικό τρόπο. Κάτι τέτοιο είναι σχεδόν βέβαιο στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, δεδομένης της πολυπλοκότητας υλοποίησης ενός προγράμματος.

Προφανώς αυτό είναι καταστροφικό για τους προγραμματιστές και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν διαθέτουν το πλήθος δικηγόρων των μεγάλων επιχειρήσεων. Μερικοί τομείς εργασίας είναι συνυφασμένοι με τη δημιουργικότητα και την εφευρετικότητα, σε ό,τι αφορά τα έργα που παράγονται.

5.5.1 Το πρόβλημα με το λογισμικό

Η δουλειά ενός προγραμματιστή είναι να λύνει προβλήματα, πολλά από τα οποία δεν τα έχει ξανασυναντήσει. Έχουν γραφτεί πολλά άρθρα που υποστηρίζουν πως ο προγραμματισμός

---

¹³² Άρθρο του Δημήτρη Γλέζου στο <http://epatents.hellug.gr/pages/intro>

είναι τέχνη, ακριβώς επειδή είναι μια κατ' εξοχήν δημιουργική δραστηριότητα που ξεκινώντας από θεμελιώδεις αρχές δημιουργεί ιδιαίτερα περίπλοκες δομές για να προσφέρει λύσεις στα προβλήματα.

Με αυτό το σκεπτικό, στη ζωή του ένας προγραμματιστής, είναι πιθανόν να παραβιάσει εκατοντάδες πατέντες απλά κάνοντας τη δουλειά του. Είναι αδύνατον, εξαντλητικό και απαράδεκτο να ξοδεύει ένας προγραμματιστής ώρες στο web interface του european patent office για να δει μήπως και έγραψε κάτι το οποίο έτυχε να το γράψει κάποιος άλλος πιο πριν. Η ανάπτυξη του λογισμικού με αυτό τον τρόπο θα είναι υπερβολικά αργή και κάποιος θα αναλώνεται σε άχρηστη γραφειοκρατία η οποία απλά υπηρετεί μεγάλα συμφέροντα.

Οι πατέντες είναι ένας τρόπος με τον οποίο όχι μόνο οι ιδέες γίνονται ιδιοκτησία ενός ατόμου ή μιας εταιρείας, αλλά επιπλέον απαγορεύεται σε κάποιον άλλο να χρησιμοποιήσει την ίδια ιδέα, έστω και αν κατέληξε σε αυτή ξεκινώντας από το μηδέν και ακολουθώντας διαφορετικό δρόμο. Ανάλογα με το συμφέρον της, μια εταιρεία μπορεί να επιτρέψει τη χρήση της ιδέας ζητώντας ένα αντίτιμο, συχνά απαγορευτικό για άτομα ή μικρές εταιρείες, αλλά άλλες φορές μπορεί και απαγορεύσει εντελώς τη χρήση της, ακόμη και αν κάποιος έφτασε στην ιδέα από το μηδέν με αποκλειστικά δική του προσπάθεια.

5.5.2 Η φύση των Η/Υ και οι πατέντες

Μια άλλη μεγάλη διαφορά του ζητήματος των πατέντων στο λογισμικό είναι οι ρυθμοί ανάπτυξης. Το λογισμικό ανήκει στην κατηγορία των τεχνολογιών οι οποίες αναπτύσσονται με τέτοια ταχύτητα, ώστε κάτι το οποίο πριν 5 χρόνια θεωρούνταν καινοτομία σήμερα να είναι ξεπερασμένο, αν όχι να αποτελεί αναγκαιότητα. Ο Richard Stallman στο άρθρο του "The Anatomy of a Trivial Patent"¹³³ αναλύει μια πατέντα η οποία καταχωρήθηκε το 1996 και αναφέρεται σε χαρακτηριστικά ενός συστήματος που ενώ το 1996 ήταν εξεζητημένα, ή το σύνολο τους μπορούσε να θεωρηθεί καινοτόμος συνδυασμός, σήμερα θεωρείται αστείο να μην υπάρχουν σε ένα παρόμοιο σύστημα. Οι πατέντες μπορούν να εξελιχθούν από μια απλή κίνηση προώθησης μιας τεχνολογίας σε μια παγίδευση εκατοντάδων χιλιάδων χρηστών στα νήματα μιας εταιρείας. Και αυτά είναι μόνο η αρχή.

Ένα άλλο πολύ μεγάλο πρόβλημα των πατέντων στο λογισμικό είναι ο χρόνος έγκρισης τους. Μια πατέντα για να εγκριθεί χρειάζεται χρόνια, γιατί το Patent Office πρέπει να κοιτάξει μήπως και κάποιος άλλος "ανακάλυψε" πιο πριν το προϊόν από αυτόν που καταθέτει την πατέντα. Στο διάστημα αυτό, κάποιος μπορεί να κατασκευάσει κάτι το οποίο προς το παρόν είναι νόμιμο, αλλά σε τρία χρόνια θα παραβιάζει την πατέντα!

Με τους ρυθμούς που αναπτύσσεται το software σήμερα, αυτό το πρόβλημα συμβαίνει συνεχώς. Και το τελευταίο πράγμα που θα θέλαμε να γίνει, είναι να το δούμε να συμβαίνει και στην Ευρώπη.

5.6 Οι αρνητικές συνέπειες

Στο άρθρο "Why Patents Are Bad for Software"¹³⁴ περιγράφεται πώς μια εταιρεία η οποία είχε ένα πετυχημένο προϊόν, αναγκάστηκε να του αφαιρέσει κάποια χαρακτηριστικά, επειδή ένα χρόνο αφότου πρόσθεσε τα χαρακτηριστικά στο πρόγραμμα, εγκρίθηκε η πατέντα μιας άλλης εταιρείας.

Στο ίδιο άρθρο περιγράφεται πώς μια εταιρεία της οποίας τα εισοδήματα προέρχονται κυρίως από την απόκτηση και χρήση πατέντων, κίνησε επιλεκτικά αγωγή σε μια εταιρεία αντί σε έξι γιατί είχε περισσότερες πιθανότητες να κερδίσει την δικαστική διαμάχη.

¹³³ Πηγή: <http://www.gnu.org/philosophy/trivial-patent.html>

¹³⁴ Πηγή: <http://www.screaming-penguin.com/node/4844>

5.6.1 GIF/LZW

Το IEEE τον Ιούνιο του 1984 γνωστοποίησε ένα πολύ καλό αλγόριθμο κωδικοποίησης δεδομένων, τον γνωστό και ως LZW. Χωρίς να το ξέρει ο κόσμος, οι συγγραφείς του άρθρου κατέθεσαν μια πατέντα την ίδια στιγμή.

Τον επόμενο χρόνο ο αλγόριθμος έγινε πολύ γνωστός λόγω της αποδοτικότητας του, μέχρι που προτάθηκε σαν πρότυπος τρόπος συμπίεσης δεδομένων. Η πατέντα εγκρίθηκε το '85 και μέχρι το '95 ο αλγόριθμος έγινε ο κατ'εξοχήν αλγόριθμος συμπίεσης (.GIF εικόνες).

Το 1995 όμως, όταν το .gif format ήταν πλέον αρκετά γνωστό, η Unisys, η εταιρεία στην οποία ανήκει η πατέντα, απαίτησε δικαιώματα για τη χρήση του αλγόριθμου από όλους όσους τον χρησιμοποιούν. Αν και κυκλοφορούν προγράμματα που τον χρησιμοποιούν χωρίς να πληρώνουν δικαιώματα στην Unisys, η χρήση του μπορεί να γίνει αφορμή για να κατατεθούν αγωγές.

5.6.2 Amazon

Το γνωστό online κατάστημα Amazon, απέκτησε μια US πατέντα για κάτι το πολύ προφανές: Την αγορά-με-ένα-κλικ (one-dick purchase). Αφορά την αγορά μέσω ενός online καταστήματος με ένα μόνο κλικ, στέλνοντας τα στοιχεία του χρήστη μέσω ενός "cookie" πίσω στον server. Η ιδέα πίσω από αυτό είναι πάρα πολύ απλή, και μάλιστα πολύ παρόμοια με αυτή των πιστωτικών καρτών - αυτό μπορεί να το καταλάβει κάποιος με στοιχειώδεις γνώσεις web developing. Το US patent office όμως πιστεύει ότι αυτό αποτελεί καινοτομία και το amazon αξίζει το μονοπώλιο μιας τέτοιας ιδέας, επηρεάζοντας έτσι όλο το World Wide Web και το E-commerce.

6 ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ

6.1 Οργανισμοί προστασίας λογισμικού (RIAA – ΑΕΠΙ- BSA)

Η Recording Industry Association of America (RIAA) είναι η εταιρεία που είναι υπεύθυνη για την διακίνηση ηχητικού υλικού που διακινείται στις Ηνωμένες Πολιτείες. Σκοπός της είναι η δημιουργία και η υπεράσπιση ενός νόμιμου καθεστώτος για την οικονομική και πνευματική κατοχύρωση των δημιουργών. Μέλη της RIAA είναι δισκογραφικές εταιρείες όπως και δημιουργοί μουσικών έργων.¹³⁵

Στην Ελλάδα ο αντίστοιχος φορέας είναι η ΑΕΠΙ. Η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας (ΑΕΠΙ), λειτουργεί ως Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης με βάση τις διατάξεις του Νόμου 2121/1993. Σκοπός του Οργανισμού, σύμφωνα με το νόμο και το καταστατικό του, είναι η διαχείριση και προστασία δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, για όλα τα έργα που έχουν συνθέσει ή/και συγγράψει κατά το παρελθόν και για όσα πρόκειται να συνθέσουν ή/και να συγγράψουν στο μέλλον οι συμβαλλόμενοι με αυτόν δημιουργοί / δικαιούχοι μουσικών έργων.¹³⁶

Από τις πρώτες ημέρες του filesharing η RIAA ήταν η εταιρεία που προσπάθησε περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη να πατάξει το φαινόμενο της μουσικής πειρατείας. Χρησιμοποιώντας τις μεγαλύτερες δικηγορικές εταιρείες στην Αμερική άρχισε να μηνύει εταιρείες όπως η Mp3.com, η Napster, η Audiogalaxy κ.α αλλά και μεμονωμένους χρήστες για διαμοιρασμό μουσικών αρχείων. Η RIAA έγινε ο φόβος και τρόμος του Internet δημιουργώντας ένα δικαστικό πανηγύρι και μηνύοντας οποιονδήποτε έκριναν ότι διαπράττει αδίκημα. Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις όπου 13χρονος μηνύθηκε από τη RIAA για χρήση του δικτύου KAZAA. Η RIAA χρησιμοποιούσε στοιχεία που άλλοτε ευσταθούσαν και άλλοτε όχι.

Παραβιάζοντας το δικαίωμα της ανωνυμίας στο διαδίκτυο, ζητούσε από τους providers στοιχεία συνδρομητών που σύμφωνα με τα στοιχεία των IP διευθύνσεων που παρακολουθούσε η RIAA είχαν παράνομα διανείμει μουσικά αρχεία- Η συζήτηση για τη "νομιμότητα" των ενεργειών της εταιρείας (ιδίως στα σημεία με την άρση του απορρήτου από τους providers) είχε φουντώσει. Η ίδια η εταιρεία φυσικά μιλούσε για την ανάγκη του να παταχθεί το φαινόμενο και έχοντας μαζί της όλες τις δισκογραφικές εταιρείες της Αμερικής συνέχιζε το ανελέητο κυνηγητό των χρηστών και των εταιρειών λογισμικού peer-to-peer.

Το internet φυσικά είναι παγκόσμιο και δεν περιορίζεται στα εθνικά όρια. Η RIAA η οποία προστατεύει δικαιώματα Αμερικανών καλλιτεχνών και δημιουργών έπρεπε να στραφεί και πέρα από τα όρια των Ηνωμένων Πολιτειών. Διαφορετικά νομικά καθεστώτα, διαφορετικές νομολογίες, σχετικά άγνωστες έννοιες και δεδομένα για τους χρήστες της Ευρώπης, Ασίας, Αυστραλίας χρειάστηκε να επανεξεταστούν και να επαναπροσδιοριστούν για να λυθεί το θέμα της πειρατείας. Και πάνω σε αυτό τον δικαστικό πυρετό αποσαφήνισης δυσδιάκριτων νομικών εννοιών καινούριες εφαρμογές file sharing εμφανίζονταν καθημερινά. Η πάταξη της πειρατείας είχε μετατραπεί σε φαύλο κύκλο.

Η εναλλακτική πρόταση για τα music downloads είναι τα ψηφιακά δισκοπωλεία. Εκεί μπορεί ο χρήστης να αγοράσει σε ψηφιακή μορφή το CD της επιλογής του. Υπάρχει βέβαια πάντα το ενδεχόμενο ο χρήστης να εξαγάγει το περιεχόμενο του CD στον υπολογιστή του σε μορφή MP3 και να το διαμοιραστεί με άλλους χρήστες. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο οι εμπορικές online υπηρεσίες πώλησης μουσικής (όπως το Online μαγαζί της Apple iTunes) συνήθως προτιμούν άλλους τύπους αρχείων οι οποίοι υποστηρίζουν το DRM (Digital Rights Management, διαχείριση ψηφιακών δικαιωμάτων), για να ελέγξουν και να περιορίσουν την

¹³⁵ Πηγή: <http://www.riaa.com>

¹³⁶ Πηγή: <http://www.aepi.gr>

χρήση της ψηφιακής μουσικής. Η χρήση αυτών των τύπων αρχείων που υποστηρίζουν το DRM είναι μία προσπάθεια να αποτραπεί η παραβίαση υλικού το οποίου τα δικαιώματα του είναι προστατευμένα (υπάρχουν βέβαια διάφοροι μέθοδοι για την παραβίαση των περισσότερων μεθόδων προστασίας). Επίσης νέα δεδομένα και στατιστικές έρευνες έχουν έρθει στην επιφάνεια. Το Πανεπιστήμιο Harvard και το Πανεπιστήμιο North Carolina συνεργάστηκαν για μια έρευνα που θα είχε ως αντικείμενο μελέτης το αν οι πωλήσεις μουσικής επηρεάζονται ή όχι από τον διαμοιρασμό μουσικών αρχείων. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας έδειξαν ότι οι πωλήσεις επηρεάζονται πολύ λιγότερο από τους ισχυρισμούς της RIAA και επίσης ότι οι συχνόι χρήστες filesharing κατεβάζουν μουσικά αρχεία και CD που δεν θα αγόραζαν αν δεν υπήρχε η filesharing δυνατότητα. Επίσης ένα μεγάλο ποσοστό χρηστών προτιμά τις download υπηρεσίες μουσικής είτε λόγω άμεσης απόκτησης cd είτε λόγω χαμηλότερου κόστους.

Η Business Software Alliance (BSA)¹³⁷ είναι ένας επιφανής οργανισμός του κλάδου της Πληροφορικής, που στοχεύει στην προώθηση ενός ασφαλούς καινοόμιμου ηλεκτρονικού κόσμου. Από το 1988 η Business Software Alliance (BSA) εκπροσωπεί τις μεγαλύτερες εταιρείες παραγωγής προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών σε όλο τον κόσμο και έχει ως στόχο την προώθηση της προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων, μέσα από την ενημέρωση του κοινού για την καθιέρωση και την εφαρμογή αποτελεσματικών σχετικών νόμων.

Η Business Software Alliance εκφράζει παγκοσμίως τις εξελίξεις και τα νέα που αφορούν στον κλάδο του λογισμικού και του Ίντερνετ ενώπιον κυβερνήσεων και για τους καταναλωτές στη διεθνή αγορά. Οι εταιρείες-μέλη της BSA αντιπροσωπεύουν τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες αγορές στον κόσμο.

Παράλληλα, η BSA εκπαιδεύει τους καταναλωτές σε θέματα διαχείρισης λογισμικού και προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων, καθώς και ασφάλειας στον κυβερνοχώρο. Υποστηρίζει τη δημόσια πολιτική που προάγει την καινοτομία, διευρύνει τις ευκαιρίες για το εμπόριο, και καταπολεμά την πειρατεία λογισμικού. Η BSA σήμερα εφαρμόζει / υλοποιεί προγράμματα σε περισσότερες από 80 χώρες διεθνώς.

Η BSA, πρωτοπόρος οργανισμός κατά της πειρατείας λογισμικού παγκοσμίως, έχει δεσμευτεί να προσφέρει ενημέρωση και υποστήριξη στον αγώνα κατά της χρήσης λογισμικού χωρίς άδεια, προστατεύοντας δημιουργούς και χρήστες από τους κινδύνους τέτοιων πρακτικών. Το 2003, η BSA δέχτηκε 57.652 κλήσεις από την ευρύτερη περιοχή της Ευρώπης, Μέσης Ανατολής και Αφρικής, ερεύνησε 7,929 αναφορές περιπτώσεων πειρατείας τελικού χρήστη και οδήγησε στη δικαιοσύνη 9142 επιχειρήσεις.

6.2 Τρόποι Πειρατείας Λογισμικού

6.2.1 Πειρατεία Τελικού Χρήστη

Πρόκειται για την περίπτωση κατά την οποία ο υπάλληλος μιας εταιρείας αναπαράγει αντίτυπα λογισμικού χωρίς εξουσιοδότηση. Η πειρατεία τελικού χρήστη μπορεί να λάβει τις ακόλουθες μορφές:

-Χρησιμοποίηση ενός νόμιμου αντίγραφου για την εγκατάσταση ενός προγράμματος σε πολλούς υπολογιστές.

-Αντιγραφή δίσκων για εγκατάσταση και διανομή.

-Εκμετάλλευση προσφορών αναβάθμισης χωρίς νόμιμο αντίγραφο της έκδοσης που πρόκειται να αναβαθμιστεί.

-Απόκτηση ακαδημαϊκού ή άλλου λογισμικού περιορισμένης χρήσης που δεν κυκλοφορεί στη λιανική αγορά, χωρίς άδεια για εμπορική χρήση.

-Αντιμετάθεση (ανταλλαγή) δίσκων εντός ή εκτός του χώρου εργασίας.

---

¹³⁷ Πηγή: <http://www.bsa.org>

6.2.2 Κατάχρηση Πελάτη-Διακομιστή

Πρόκειται για την περίπτωση κατά την οποία πολλοί υπάλληλοι σε ένα δίκτυο χρησιμοποιούν ταυτοχρόνως ένα κεντρικό αντίγραφο ενός προγράμματος.

Εάν διαθέτετε ένα τοπικό δίκτυο (LAN) και εγκαταστήσετε προγράμματα στον διακομιστή τα οποία μπορούν να χρησιμοποιούν πολλοί χρήστες, θα πρέπει να βεβαιωθείτε ότι η άδεια σας επιτρέπει κάτι τέτοιο. Εάν οι χρήστες υπερβαίνουν τον επιτρεπόμενο από την άδεια αριθμό, υπάρχει «κατάχρηση»¹³⁸.

6.2.3 Πειρατεία στο Internet

Πρόκειται για την περίπτωση κατά την οποία γίνεται «φόρτωση» (download) λογισμικού από το Internet. Για την online αγορά λογισμικού θα πρέπει να ισχύουν οι ίδιοι κανόνες αγοράς με εκείνους που αφορούν την αγορά με παραδοσιακούς τρόπους. Η πειρατεία στο Internet μπορεί να λάβει τις ακόλουθες μορφές:

- Πειρατικοί δικτυακοί τόποι (websites) που διαθέτουν λογισμικό για δωρεάν φόρτωση (download) ή ως αντάλλαγμα σε χρήστες που έχουν «τοποθετήσει / ανεβάσει» προγράμματα στο συγκεκριμένο site.
- Sites δημοπρασιών που υπάρχουν στο Internet και τα οποία προσφέρουν πλαστά, εκτός καναλιού μεταπωλητών λογισμικά που υπάρχουν κατά παράβαση των πνευματικών δικαιωμάτων.
- Ομότιμα δίκτυα (Peer-to-Peer networks) που δίνουν τη δυνατότητα μη εξουσιοδοτημένης μεταφοράς προγραμμάτων με κατοχυρωμένα πνευματικά δικαιώματα.

6.2.4 Εγκατάσταση στο Σκληρό Δίσκο

Πρόκειται για την περίπτωση κατά την οποία μια επιχείρηση που ασχολείται με την πώληση νέων υπολογιστών, εγκαθιστά παράνομα αντίγραφα λογισμικού στους σκληρούς δίσκους για να κάνει την αγορά των μηχανημάτων πιο ελκυστική. Οι ίδιες ανησυχίες αφορούν και στους Μεταπωλητές Προστιθέμενης Αξίας που πωλούν ή εγκαθιστούν νέο λογισμικό στους υπολογιστές μέσα στους χώρους εργασίας.

Πλαστογραφία Λογισμικού

Αυτός ο τύπος πειρατείας είναι η παράνομη αντιγραφή και πώληση πνευματικά κατοχυρωμένου υλικού με πρόθεση την άμεση μίμηση του πνευματικά κατοχυρωμένου προϊόντος. Στην περίπτωση του συσκευασμένου λογισμικού αποτελούν σύνηθες φαινόμενο τα πλαστά αντίγραφα των CD ή των δισκετών που περιλαμβάνουν προγράμματα λογισμικού, καθώς και σχετικές συσκευασίες, εγχειρίδια, άδειες εκμεταλλεύσεως, εμπορικά σήματα, κάρτες εγγραφής και χαρακτηριστικά ασφαλείας.

6.3 Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας – Έρευνα

Ο ΟΠΙ είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και εποπτεύεται από το Υπουργείο Πολιτισμού. Ο ΟΠΙ ιδρύθηκε σύμφωνα με το άρθρο 69 Ν.2121/1993 για την «Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά θέματα».

Κύριος σκοπός του ΟΠΙ είναι η προστασία των δημιουργών και των δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων, η μέριμνα για την εφαρμογή του Ν.2121/1993 και των διεθνών συμβάσεων, η εποπτεία των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης και η νομοπαρασκευαστική εργασία σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων. Ο ΟΠΙ στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του ασχολείται γενικά με κάθε ζήτημα σχετικό με το δίκαιο της πνευματικής

¹³⁸ Βάση των ερευνών της BSA. Πηγή: <http://w3.bsa.org/hellas//antipiracy/Types-of-Piracy.cfm>

ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων, εκπροσωπεί την Ελλάδα στους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς καθώς και στα Όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διοργανώνει επίσης σεμινάρια για την επιμόρφωση και ενημέρωση των δικαστών, δικηγόρων, διοικητικών υπαλλήλων, δημιουργών, δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων, φοιτητών και σπουδαστών για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων και παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα θέματα αυτά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εν όψει και της ανάλυσης που προηγήθηκε, επισημαίνεται συμπερασματικά ότι η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο Διαδίκτυο αποτελεί μία μεγάλη πρόκληση για το δίκαιο, κυρίως διότι αυτό που δείχνει να αποτελεί την εγγενή αδυναμία του Διαδικτύου, δηλαδή η έκθεση των προσωπικών στοιχείων των χρηστών του στον κίνδυνο παραβίασής τους σε παγκόσμιο μάλιστα επίπεδο, αποτελεί ταυτόχρονα και όρο της βιωσιμότητάς του, υπό την έννοια ότι όσο εύκολο είναι να έχει πρόσβαση οποιοσδήποτε στα προσωπικά στοιχεία ενός χρήστη μέσω του Διαδικτύου, τόσο πολύτιμο είναι να αισθάνεται και να είναι ο χρήστης ασφαλής ως προς τα στοιχεία αυτά κάθε φορά που το επισκέπτεται.

Στην προσπάθειά του, λοιπόν, να θεσπίσει κανόνες δικαίου οι οποίοι θα διασφαλίζουν τα προσωπικά δεδομένα των χρηστών κατά την πρόσβασή τους σε αυτόν τον χωρίς γεωγραφικές συντεταγμένες χώρο, ο νομοθέτης δημιούργησε ένα εξαιρετικά λεπτομερές πλέγμα προστασίας που ρυθμίζει εξαντλητικά τα συναφή ζητήματα και ιδίως την οριοθέτηση των προϋποθέσεων υπό τις οποίες είναι, κατ' εξαίρεση, επιτρεπτή η συλλογή και επεξεργασία δεδομένων που άπτονται της ιδιωτικής σφαίρας των χρηστών. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι, όπως εξηγήθηκε, η προστασία της ιδιωτικής σφαίρας των χρηστών του Διαδικτύου συχνά προτάσσεται ιεραρχικά από την έννομη τάξη έναντι της ανάγκης προστασίας και άλλων ιδιαίτερα σημαντικών εννόμων αγαθών, όπως αυτών που άπτονται των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που αφορούν στα διακινούμενα στο Διαδίκτυο πνευματικά έργα.

Ο ως άνω τρόπος, με τον οποίο αντέδρασε ο διεθνής, κοινοτικός και κατ' επέκταση ο εθνικός νομοθέτης στις προκλήσεις της τεχνολογίας, καταδεικνύει την ιδιαίτερη σχέση μεταξύ δικαίου και τεχνολογίας, η οποία στις μέρες μας διαμορφώνεται πιο ιδιότυπη παρά ποτέ. Η νομοθεσία περί προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας δε μπορεί παρά να επηρεάζεται από τις τεχνολογικές εξελίξεις, και σε κάποιες περιπτώσεις να αντιπαράθεται σε αυτές, σε άλλες όμως να προσαρμόζεται σε αυτές και να τις προστατεύει. Αλλά και από την άλλη πλευρά η τεχνολογία εκτός από «απειλή», αποτελεί ταυτόχρονα και μέσο για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, καθιστώντας τη σχέση μαζί της μία σχέση αμφίδρομη και αλληλοσυμπληρούμενη. Ο νομοθέτης, λοιπόν, απάντησε στις προκλήσεις της τεχνολογίας προσπαθώντας, αφενός να τις περιορίσει ή να τις αποδυναμώσει όσο το δυνατό περισσότερο, αφετέρου να χρησιμοποιήσει τα πρόσφορα τεχνολογικά επιτεύγματα προς όφελος της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Καταρχάς ο νομοθέτης έλαβε υπόψη του τους νέους τρόπους εκμετάλλευσης των έργων και των λοιπών προστατευόμενων αντικειμένων, οι οποίοι έχουν κάνει την εμφάνισή τους στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Τους υπήγαγε ρητά στο περιεχόμενο του περιουσιακού δικαιώματος του δημιουργού και των υπολοίπων δικαιούχων, θεσπίζοντας τα ανωτέρω αναλυόμενα «ψηφιακά δικαιώματα». Η θέσπιση των δικαιωμάτων αυτών είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθόσον αποτελεί μία αξιολογη προσπάθεια του νομοθέτη να ρυθμίσει όλους τους πιθανούς σήμερα τρόπους εκμετάλλευσης πνευματικών δημιουργημάτων. Παράλληλα, τα ψηφιακά δικαιώματα εισήχθησαν στο ελληνικό δίκαιο εναρμονιζόμενα για όλες τις κατηγορίες δικαιούχων και για όλες τις κατηγορίες έργων, ενισχύοντας έτσι την ασφάλεια δικαίου.

Περαιτέρω ο νόμος 2121/1993 αναπροσάρμοσε τις διατάξεις του περί περιορισμών της πνευματικής ιδιοκτησίας και περιλαμβάνει πλέον περιορισμούς που ακολουθούν τις τεχνολογικές εξελίξεις, με σημαντικότερο το νεοεισαχθέντα τεχνολογικό περιορισμό του άρ. 28 Β, εξασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο την προστασία των εκάστοτε ωφελούμενων. Από την άλλη πλευρά η ρητή εισαγωγή του τεστ των τριών σταδίων στο άρ. 28 Γ θωρακίζει ακόμα περισσότερο την παρεχόμενη προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Παράλληλα, τα μέσα έννομης προστασίας του πνευματικού δημιουργού και των λοιπών δικαιούχων διαμορφώνονται σήμερα πληρέστερα και τεχνολογικά εξελιγμένα σε σχέση με το παρελθόν. Καταρχάς παρέχεται ολοκληρωμένη προστασία των τεχνολογικά μέτρων καθώς και των πληροφοριών σχετικά με το καθεστώς των δικαιωμάτων, οι οποίες προσδιορίζουν ηλεκτρονικά τα πνευματικά δημιουργήματα. Πέρα όμως από τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων περί τεχνολογικών μέτρων και πληροφοριών σχετικά με το καθεστώς των δικαιωμάτων, και το πλέγμα των κυρώσεων που έχει τεθεί για την προστασία

των υπολοίπων διατάξεων του νόμου, εμφανίζεται προσαρμοσμένο στις εξελίξεις της Κοινωνίας των Πληροφοριών, με σημαντικότερη την εισαγωγή των διατάξεων περί ευθύνης των μεσολαβητών.

Παρά ταύτα, τόσο η Οδηγία 2001/29 όσο και ο τρόπος με τον οποίο ο ν. 2121/1993 εναρμονίστηκε με αυτή, έχουν δεχθεί μεγάλη κριτική. Η κριτική αυτή εστιάζει κατά βάση στην αποτυχία επίτευξης των εναρμονιστικών στόχων της Οδηγίας, στην ανεπιτυχή κατά περίπτωση εισαγωγή της στο εσωτερικό μας δίκαιο, στην εν τέλει παροχή ελλιπούς προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας και στην παράλειψη επαρκούς θωράκισης των νόμιμων περιορισμών αυτής.

Η διαμορφούμενη συναλλακτική πραγματικότητα καταδεικνύει, ότι οι επιταγές των θεωριών για την οικονομική και κοινωνική λειτουργία των συμβάσεων ιδιωτικού δικαίου, καθώς και οι γενικές διαπραγματευτικές αρχές και οι υποδεικνυόμενες μέθοδοι σχετικά με την αποτελεσματική διενέργεια και επιτυχή έκβαση των διαπραγματεύσεων, δε δύναται να τύχουν πλήρους εφαρμογής αποκλειστικά μέσω νομοθετικών παρεμβάσεων. Κατ' αναλογία των όσων ισχύουν και για άλλους τομείς της εν γένει ηλεκτρονικής επικοινωνίας, η συνεχώς εξελισσόμενη πληροφορική τεχνολογία καλείται να επιλύσει τα ζητήματα, που δε δύναται να αντιμετωπισθούν με τη συνδρομή του δικαίου. Ο πρόσφορος χαρακτήρας, όμως, των εν λόγω λύσεων οφείλει να προκύψει μέσω της βασάνου της νομικής αξιολόγησης, όπως, άλλωστε και κάθε παράγωγο της πληροφορικής επιστήμης με κοινωνική χρησιμότητα. Έτσι μόνον, η γνώση, την οποία ευαγγελίζεται κατά κυριολεξία η «πληροφορική», δύναται να αποκτήσει λειτουργικό χαρακτήρα, και να αποφευχθεί η επαλήθευση του στοίχου του T. S. Elliot «...πού είν' η γνώση που χάσαμε μες 'την πληροφορία;»¹³⁹

Θα ήταν άτοπο και αναληθές να ισχυριστεί κανείς πως η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας που παρέχεται σήμερα μέσα από το ν. 2121/1993, υπό το πρίσμα των διεθνών και κοινοτικών ρυθμίσεων είναι τέλεια. Κάτι τέτοιο αποτελεί ουτοπία η οποία δεν μπορεί να επιτευχθεί σε καμία εποχή και σε κανένα δικαιοκώ κλάδο. Συνεπώς, η ως άνω αρνητική κριτική δε στερείται παντελώς δικαιολογητικής βάσης και επιχειρημάτων. Εκφράζονται παράλληλα φόβοι πως, παρόλη την καθολική νομοθετική προσπάθεια, πλησιάζει με γοργούς ρυθμούς το χρονικό σημείο, όπου δε θα είναι δυνατό να προλάβει την τεχνολογία οποιαδήποτε νομοθετική πρωτοβουλία.

Πρέπει όμως να γίνει αντιληπτό από όλους, τόσο δηλαδή από τους πνευματικούς δημιουργούς και από τους χρήστες, όσο και κατά βάση από τους απλούς κοινωνούς της Κοινωνίας των Πληροφοριών, πως το σημείο συνάντησης και τομής της τεχνολογίας με την πνευματική ιδιοκτησία αποτελεί ένα πολύ ιδιότυπο σημείο. Η κινδυνολογία ουδέποτε ωφέλησε τη νομοθετική πρόοδο, αντιθέτως αποτελεί τροχοπέδη για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου εν γένει. Η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας στα πλαίσια της Κοινωνίας των Πληροφοριών, φάνεται να επιτυγχάνεται μόνο με το σωστό και αναλογικό συνδυασμό τεχνολογίας και δικαίου. Με αυτόν τον τρόπο η επίτευξη αυτή δε φαντάζει ως κάτι ακατόρθωτο. Αναμφίβολα η τεχνολογία εξελίσσεται αλματωδώς, εξελίσσεται όμως σταθερά και προοδευτικά και το δίκαιο. Η νομοθετική απάντηση σε όσους πίστευαν πως το διαδίκτυο θα αποτελέσει ένα «εξωδικαϊκό χώρο» στον οποίο δε θα ισχύει κανένας νόμος και καμία ρύθμιση έχει ήδη δοθεί. Και η συνέχεια αναμένεται ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα.

¹³⁹ T.S. Elliot, *THE ROCK*, 1934.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ – ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Εσωτερική Νομολογία

ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΝΟΜΟΣ¹⁴⁰ Απόφαση Εφετείου Αθηνών 350/2002 (328694)

(ΕΠΙΣΚΕΜΠΔ 2002/815) Δικαιώματα πωλητή σε περίπτωση πραγματικών ελαττωμάτων ή έλλειψη συμφωνημένης ιδιότητας στο πωλούμενο. Αναστροφή της πώλησης ή μείωση του τιμήματος. Έννοια πραγματικού ελαττώματος και συμφωνημένης ιδιότητας. Στην περίπτωση οριστικής παραχώρησης της χρήσης προγράμματος Η/Υ το αντικείμενο της σύμβασης είναι το άυλο αγαθό του software. Στην περίπτωση που ο πωλητής αποξενώνεται από το μεταβιβαζόμενο πρόγραμμα και αναλαμβάνει την υποχρέωση να μεταβιβάσει οριστικά το πωληθέν άυλο αγαθό σε πληροφοριακό φορέα, μαζί με το απαραίτητο συνοδευτικό υλικό, εφαρμόζονται οι διατάξεις 534, 535, 540 ΑΚ (πώληση) και ο αγοραστής δικαιούται να ζητήσει την αναστροφή. Παρατηρήσεις Ιωάννη Ιγγλεζάκη.

Εφετείο Αθηνών 350/2002

Πρόεδρος: Σπυρίδων Κολυβάς, Πρόεδρος Εφετών Εισηγητής: Αλέξανδρος Φαϊτάς, Εφέτης Δικηγόροι: Αγγελός Στάϊκος - Ιωάννης Αγγελόπουλος II. Κατά το άρθρο 540 ΑΚ, στις περιπτώσεις ευθύνης του πωλητή για πραγματικό ελάττωμα ή για έλλειψη συμφωνημένης ιδιότητας, ο αγοραστής έχει δικαίωμα να απαιτήσει είτε την αναστροφή της πώλησης είτε τη μείωση του τιμήματος. Για τη γένεση της ευθύνης του πωλητή κατά το χρόνο παράδοσης του πράγματος, που ο κίνδυνος μεταβαίνει στον αγοραστή (522 ΑΚ), απαιτείται, κατ' άρθρο 534 ΑΚ, η ύπαρξη πραγματικού ελαττώματος τέτοιας βαρύτητας, ώστε να αναιρείται ή να μειώνεται σημαντικά η αξία ή η χρησιμότητα του πράγματος. Αντίθετα, η ΑΚ 535 αρκείται για τη γένεση της ευθύνης του πωλητή στο ότι λείπει απλώς από το πράγμα η ιδιότητα που συνομολογήθηκε, χωρίς να απαιτείται ουσιώδης μείωση της αξίας ή της χρησιμότητας του πωλουμένου. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις αντικείμενο πώλησης είναι πράγμα, αλλά και άυλο αγαθό (Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, άρθρα 534 - 535 αριθ. 7, 8).

Εξάλλου, σε περίπτωση οριστικής παραχώρησης της χρήσης προγράμματος (λογισμικού) ηλεκτρονικού υπολογιστή (η/υ), αντικείμενο της σύμβασης είναι το άυλο αγαθό του software. Το λογισμικό, συνεπώς, μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο πώλησης, εφόσον όμως αποσκοπείται η οριστική μεταβίβαση ή παραχώρησή του. Στην περίπτωση αυτή, όπου ο πωλητής αποξενώνεται από το μεταβιβαζόμενο πρόγραμμα η/υ και αναλαμβάνει την υποχρέωση να μεταβιβάσει οριστικά το πωληθέν άυλο αγαθό σε πληροφοριακό φορέα, μαζί με το απαραίτητο συνοδευτικό υλικό, εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις για την πώληση και συνακόλουθα και εκείνες των άρθρων 534, 535, 540 ΑΚ, οπότε ο χρήστης τυποποιημένου λογισμικού, συντρεχουσών των νομίμων προϋποθέσεων, δικαιούται να ζητήσει αναστροφή της σύμβασης. Η άσκηση του δικαιώματος αναστροφής προσφέρει στον αγοραστή - χρήστη τη δυνατότητα αναμεταβίβασης του software, με τις έννομες συνέπειες του άρθρου 547 εδ. β' ΑΚ (Μ. Μαρίνου, Λογισμικό Νομική προστασία και συμβάσεις, σελ. 105 - 110, 154, 155).

Από την ένορκη κατάθεση του μάρτυρα απόδειξης που εξετάστηκε στο ακροατήριο του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και περιλαμβάνεται στα ταυτάριθμα με την εκκαλούμενη πρακτικά συνεδριάσεώς του (η εναγομένη δεν εξέτασε μάρτυρες) και από όλα τα έγγραφα που οι διάδικοι νομίμως προσκομίζουν και επικαλούνται, αποδεικνύονται τα εξής: Δυνάμει σύμβασης, που συνομολογήθηκε μεταξύ των διαδίκων κατά την 1.4.1993, η εναγομένη ανώνυμη εταιρία, η οποία ασχολείται με την εμπορία ηλεκτρονικών υπολογιστών και προγραμμάτων η/υ, παραχώρησε αυθημερόν οριστικά στην ενάγουσα ανώνυμη εταιρία, για τις ανάγκες λειτουργίας

¹⁴⁰ <http://lawdb.intrasoftnet.com>

της, τη χρήση ενός προγράμματος η/υ τύπου defacto, σε αντικατάσταση του προγράμματος image που χρησιμοποιούσε μέχρι τότε και είχε πάλι προμηθευτεί από την εναγομένη, αντί τιμήματος δραχμών 1.179.646, που καταβλήθηκε ολοσχερώς, η δε εναγομένη εξέδωσε το Νο 4308/1.4.1993 "τιμολόγιο πώλησης - δελτίο αποστολής". Το εν λόγω πρόγραμμα περιελάμβανε τις χρήσεις, Defacto / Expert MU, Defacto / Imports MU, Defacto / Report Generators MU και Ορίζοντες / Γενική Λογιστική MU, συμφωνήθηκε δε να έχει τις εξής ιδιότητες, α) να δίνει αμέσως (on line) τις απαιτούμενες πληροφορίες, β) να παράγει οποτεδήποτε και καθόλη τη διάρκεια της ημερήσιας κίνησης τις εκτυπώσεις Ισοζυγίων - Συγκεντρωτικών Καταστάσεων - Απογραφών - Μηνιαίας κίνησης αποθήκης, γ) να έχει τη δυνατότητα δραχμικών εκπτώσεων στις λιανικές πωλήσεις, με την αναγραφή της συντομογραφίας "ΕΚΠ", δ) να λειτουργούν τα προγράμματα "Στατιστική" και "Κοστολόγηση Εισαγωγών" και ε) να έχει τη δυνατότητα πολλαπλών αποθηκών, θεωρημένων κατά τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων. Διαπιστώθηκε όμως ότι από την αρχή της λειτουργίας του το άνω πρόγραμμα δεν είχε τις αναφερόμενες ιδιότητες που συμφωνήθηκαν. Ειδικότερα, 1) το πρόγραμμα δεν είχε τη δυνατότητα να δίνει αμέσως (on line) τις απαιτούμενες πληροφορίες κατά εταιρία, είδος και προμηθευτή, αλλά με καθυστέρηση πλέον των είκοσι λεπτών της ώρας, με αποτέλεσμα τη δυσλειτουργία της επιχείρησης και τη δυσφορία των πελατών και συνεργατών της ενάγουσας, που έπρεπε να καθυστερούν μέχρι να εμφανιστούν στην οθόνη του η/υ τα προϊόντα που επιθυμούσαν να διαπραγματευτούν κατά εταιρία, κατηγορία και προμηθευτή, 2) δεν έδινε τις εκτυπώσεις Ισοζυγίων - Συγκεντρωτικών Καταστάσεων - Απογραφών - Μηνιαίας αποθήκης, οποτεδήποτε και καθόλη τη διάρκεια της ημερήσιας κίνησης, αλλά με καθυστέρηση πλέον των έξι ωρών, 3) δεν είχε τη δυνατότητα δραχμικών εκπτώσεων στις λιανικές πωλήσεις και μάλιστα με την αναγραφή της συντομογραφίας "ΕΚΠ", 4) δεν λειτουργούσε το πρόγραμμα "Κοστολόγηση Εισαγωγών" και ελλιπώς το πρόγραμμα "Στατιστική", το οποίο στις συγκεντρωτικές καταστάσεις έδινε την ποσότητα του μικτού κέρδους μόνο ανά είδος και όχι συνολικά και 5) δεν είχε τη δυνατότητα πολλαπλών αποθηκών, θεωρημένων όπως ορίζει ο ΚΒΣ, αλλά μιας και μοναδικής αποθήκης, χωρίς να διαχωρίζει από ποια αποθήκη πραγματοποιείται κάθε πώληση, ώστε σε κάθε στιγμή να έχει σωστή "κλειστή" αποθήκη σε κάθε αποθηκευτικό χώρο, όπως ορίζει ο ΚΒΣ, με κίνδυνο επιβολής προστίμων και ποινών. Εξαιτίας των ελλείψεων αυτών η ενάγουσα δεν κατέστη δυνατόν να χρησιμοποιήσει το πρόγραμμα που προμηθεύτηκε από την εναγομένη και αναγκάστηκε να το αντικαταστήσει με άλλο, που αγόρασε την 20.1.1994 από την εταιρία με την επωνυμία "Συστήματα και Υπηρεσίες Πληροφορικής ΑΕΒΕ", αντί τιμήματος δραχμών 1.132.800Η εναγομένη δεν αμφισβητεί βασικά ότι εμφανίστηκαν οι άνω ελλείψεις στο πρόγραμμα που παρεχώρησε στην ενάγουσα. Υποστηρίζει όμως ότι αυτές δεν οφείλονται σε μειονέκτημα ή σε ελαττωματικότητα του παραχωρηθέντος προγράμματος η/υ, αλλά στο ότι "οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές της ενάγουσας ήταν παλαιάς τεχνολογίας και ασυμβίβαστοι με το πρόγραμμα ... και το προσωπικό της εφεσίβλητης δεν υπέστη την παραμικρή εκπαίδευση για τη χρήση και λειτουργία του προγράμματος ...". Οι ισχυρισμοί όμως αυτοί της εναγομένης πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι .

Αποδείχτηκε στη συγκεκριμένη περίπτωση, ότι το άνω πρόγραμμα η/υ, άυλου δηλαδή αγαθού, αποτέλεσε αντικείμενο πώλησης, αφού αποσκοπήθηκε η οριστική εκ μέρους της εναγομένης μεταβίβασή του στην ενάγουσα. Με την επίμαχη σύμβαση, η εκκαλούσα πωλήτρια ανέλαβε την υποχρέωση να παραχωρήσει οριστικά στην εφεσίβλητη τη χρήση του πιο πάνω άυλου αγαθού με το απαραίτητο συνοδευτικό υλικό. Στην προκειμένη σύμβαση οριστικής παραχώρησης τυποποιημένου προγράμματος η/υ, εφόσον η πωλήτρια εναγομένη αποξενώθηκε οριστικά από το πρόγραμμα η/υ που μεταβιβάστηκε, εφαρμόζονται αναλογικά, όπως σημειώθηκε πιο πάνω, οι διατάξεις για την πώληση και επομένως και εκείνες των άρθρων 534, 535, 540 ΑΚ. Ως εκ τούτου, νόμιμα η ενάγουσα ζητεί την αναστροφή της σύμβασης, γιατί κατά το χρόνο παράδοσης του προγράμματος στην ίδια (1.4.1993), το πρόγραμμα που παραχωρήθηκε δεν είχε τις ιδιότητες που συμφωνήθηκαν, οι οποίες μάλιστα είναι ουσιώδεις, ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι, προκειμένου περί συμφωνημένων ιδιοτήτων, δεν απαιτείται η συνδρομή της προϋπόθεσης αυτής. Επρεπε, μετά από αυτά, η αγωγή να γίνει δεκτή κατ' ουσία. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο που με την εκκαλούμενη απόφασή του κατέληξε στην ίδια κρίση, ορθά τις άνω διατάξεις ερμήνευσε και εφάρμοσε και τις αποδείξεις εκτίμησε και πρέπει να

απορριφθούν ως αβάσιμοι οι συναφείς λόγοι έφεσης της εναγομένης που υποστηρίζουν τα αντίθετα.

Συνακολούθως, πρέπει η έφεση να απορριφθεί κατ' ουσία και να συμψηφιστούν στο σύνολό τους τα εκατέρωθεν δικαστικά έξοδα του παρόντος βαθμού δικαιοδοσίας, κατ' άρθρα 179, 183 ΚΠολΔ.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΝΟΜΟΣ – Απόφαση Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης 18201/1998(275692)

Δ/ΝΗ/1999 (458) Πνευματική ιδιοκτησία. Περιεχόμενο και έκταση προστασίας. Προστατευόμενα, θεωρούνται τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών (H/Y), και το προπαρασκευαστικό υλικό του σχεδιασμού τους. Έννοια "software". Έννοια "προγράμματος". Δημιουργός ενός προγράμματος H/Y μπορεί να είναι μόνο φυσικό πρόσωπο ή ομάδα προσώπων, οι οποίοι είναι συνδικαιούχοι κατά ίσα μέρη, εκτός αν συμφωνήθηκε άλλως. Προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας. Αδικοπραξία. Δικαίωμα αποζημίωσης και χρηματικής ικανοποίησης του δημιουργού, εφόσον υπάρχει υπαιτιότητα του προσβολέα. Αγωγή παράλειψης και άρσης της προσβολής. Περιεχόμενο σχετικής αγωγής.

Πολυμ. Πρωτοδ. Θεσ/νίκης 18201/1998

Πρόεδρος: Παναγ. Κασιρούμπας. Εισηγητής: Γ. Ευστρατιάδης, Πρωτοδίκης. Δικηγόροι: Βυρ. Αντωνιάδης, Μ. Ρουκουνάκης. Από τις διατάξεις των άρθρων 1, 2 §§ 1 και 3, 3, 4, 6, 10 και 65 του ν. 2121/1993, προκύπτει ότι οι πνευματικοί δημιουργοί, με τη δημιουργία του έργου αποκτούν σ' αυτό πνευματική ιδιοκτησία, που περιλαμβάνει, ως αποκλειστικά και απόλυτα δικαιώματα, το δικαίωμα της εκμεταλλεύσεως του έργου (περιουσιακό δικαίωμα) και το δικαίωμα της προστασίας του προσωπικού τους δεσμού προς αυτό (ηθικό δικαίωμα). Περαιτέρω, ως έργο νοείται κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, εκφραζόμενο με οιαδήποτε μορφή, ειδικότερα δε ως έργα λόγου, προστατευόμενα κατά τις διατάξεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας, θεωρούνται τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών (H/Y) και το προπαρασκευαστικό υλικό του σχεδιασμού τους, ενώ οι αρχές στις οποίες βασίζεται οιοδήποτε στοιχείο προγράμματος H/Y, περιλαμβανομένων και εκείνων στις οποίες βασίζονται τα συστήματα διασυνδέσεώς του, δεν προστατεύονται. Ένα πρόγραμμα H/Y θεωρείται πρωτότυπο (άρα προστατεύεται) εφόσον είναι προσωπικό πνευματικό δημιούργημα του δημιουργού του και με μεγάλη πιθανότητα θα πρέπει να αναμένεται ότι ο τρίτος δεν ήταν σε θέση να δημιουργήσει παράλληλα το ίδιο. Ειδικότερα, το πρόγραμμα των H/Y είναι ο φορέας των πληροφοριών, η έλλειψη του οποίου καθιστά άχρηστη τη συσκευή. Στον τομέα λοιπόν των H/Y έχει επικρατήσει το ζεύγος εννοιών hardware (μηχανικό μέρος του H/Y) και software. Η έννοια του software περιλαμβάνει όλα τα είδη προγραμμάτων H/Y, μαζί με το συνοδευτικό υλικό τους. Συνήθως ορίζεται σαν το σύνολο των διανοητικώς επεξεργασθέντων στοιχείων για την επίλυση ενός προβλήματος επεξεργασίας πληροφοριών, ενώ σύμφωνα με άλλη περιγραφή αποτελεί το διανοητικό εποικοδόμημα ενός H/Y. Από τη γενική έννοια του software ξεχωρίζουν τρεις κατηγορίες: προγράμματα H/Y, περιγραφή προγραμμάτων (προπαρασκευαστικό υλικό) και συνοδευτικό υλικό. Ως πρόγραμμα ορίζεται μια σειρά εντολών, που μπορούν να διαβιβασθούν από τη μηχανή και οι οποίες, μετά την εγγραφή τους σε ένα φορέα, είναι σε θέση να επιτύχουν ώστε μια μηχανή με ικανότητα επεξεργασίας πληροφοριών να εκτελέσει, επιδείξει, επιτύχει μία ορισμένη λειτουργία, αποστολή ή αποτέλεσμα. Επομένως, το πρόγραμμα είναι το τελικό προϊόν ή η αποκρυστάλλωση μιας μακράς εξελικτικής διαδικασίας και το σπουδαιότερο μέρος ενός έτοιμου "πακέτου" software. Περιλαμβάνει το πηγαίο πρόγραμμα (source code) και το πρόγραμμα της μηχανής (machine code). Τα μέρη αυτά του software έχουν τη μεγαλύτερη οικονομική αξία και αποτελούν το προσφιλέστερο αντικείμενο της αντιγραφής. Η περιγραφή, εξάλλου, του προγράμματος περιλαμβάνει το προστάδιο εκπονήσεως του. Ορίζεται από τις πρότυπες οδηγίες σαν μια πλήρης παράσταση διαδικασίας σε γλωσσική, σχηματική, ή άλλη μορφή, τα στοιχεία της οποίας επαρκούν για τον καθορισμό μιας σειράς εντολών, οι οποίες θα απαρτίσουν το τελικό πρόγραμμα. Με τη βοήθεια αυτών των στοιχείων μπορεί να γίνει η οριστική εκπόνηση του προγράμματος. Στο συνοδευτικό, τέλος, υλικό ή τεκμηρίωση εφαρμογής ανήκουν οι οδηγίες προς τον χειριστή, σχόλια, παρατηρήσεις, σημειώσεις, που εξηγούν τον χειρισμό του προγράμματος. Κεντρική όμως σημασία για το γράψιμο ενός προγράμματος έχει η

έννοια του αλγορίθμου. Σαν αλγόριθμος περιγράφεται κάθε διαδικασία επιλύσεως ενός προβλήματος, η εκτέλεση της οποίας έχει προκαθορισθεί μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια. Η ιδιορρυθμία του αλγορίθμου συνίσταται στο ότι η εκτέλεση του μπορεί να γίνει μηχανικώς, επομένως παριστά μία διαδικασία, της οποίας η εκτέλεση δεν απαιτεί δημιουργική φαντασία ή ικανότητα, ούτως ώστε να είναι δυνατόν ν' αφηθεί η εκτέλεση του σε μια απόλυτα αυτοματοποιημένη μηχανή. Από άποψη δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας το ζεύγος ιδέας και μορφής αντικατοπτρίζει τη σχέση αλγορίθμου - προγράμματος. Επομένως, η εκπόνηση ενός προγράμματος Η/Υ, γίνεται βάσει προκαθορισμένων κανόνων και αποτελεί μια αξιόλογη διανοητική εργασία, η οποία απαιτεί αναλυτική και συνθετική ικανότητα, φαντασία και κρίση για τη σωστή επιλογή μεθόδου και ορθά κριτήρια επιλογής δεδομένων. Η ποιότητα και η επιτυχία του, ιδιαίτερος δε το ποσοστό λαθών, εξαρτώνται από την ποιότητα και ακρίβεια των ανωτέρω προκαταρκτικών εργασιών. Ειδικότερα, στη φάση του προσδιορισμού και αναλύσεως του προβλήματος και στο στάδιο ευρέσεως του καταλληλότερου αλγορίθμου, απαιτείται δημιουργική ικανότητα και προγραμματισμός, μεγάλο μέρος του οποίου (λ.χ. κωδικοποίηση, δοκιμές για την ανακάλυψη των λαθών) είναι εργασία ρουτίνας, όμως απορροφά περίπου το 80-90% των απαιτούμενων εξόδων για την εκπόνηση του προγράμματος. Σύμφωνα με το ισχύον σύστημα πνευματικής ιδιοκτησίας στην Ελλάδα (βλ. άρθ. 10 § 1 του ν. 2121/1993), δημιουργός μπορεί να είναι μόνο φυσικό πρόσωπο και όχι νομικό, ειδικότερα δε δημιουργός ενός προγράμματος Η/Υ μπορεί να είναι μόνο φυσικό πρόσωπο (προγραμματιστής), ή ομάδα φυσικών προσώπων (προγραμματιστών), πράγμα που αποτελεί και τον κανόνα, αφού η δημιουργία ενός κάπως πιο περίπλοκου προγράμματος είναι αποτέλεσμα συλλογικής εργασίας, ήτοι πρόκειται για έργο συνεργασίας δύο ή περισσοτέρων δημιουργών, οι οποίοι είναι και οι αρχικοί συνδικαιούχοι του περιουσιακού και ηθικού δικαιώματος επί του συγκεκριμένου προγράμματος ("έργου") και δη κατά ίσα μέρη, εκτός αν συμφωνήθηκε άλλως (άρθ. 7 § 1 ν. 2121/1993). Σημειώνεται ότι, στην περίπτωση αυτή, κατ' αρχήν η απόφαση για την εκμετάλλευση του έργου και οι λοιπές σχέσεις μεταξύ των συνδικαιούχων, διέπονται από τις περί κοινωνίας, διατάξεις του ΑΚ. Πάντως πρέπει να σημειωθεί ότι, κάθε συμβολή στη δημιουργία πνευματικού έργου, δεν παρέχει και δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας. Προς τούτο απαιτείται συμβολή ή μορφή συνεργασίας, που αποτελεί, αυτοτελώς θεωρούμενη, "έργο" με την έννοια που προαναφέρθηκε. Συνακόλουθα, δεν αποκτά δικαίωμα εκείνος που βοηθά στην καθαρώς υλική φάση της εκτελέσεως της δημιουργίας, καθώς και αυτός που έδωσε την ιδέα ή χορήγησε πληροφορίες. Έτσι, μόνον η συμβολή στην κωδικοποίηση του προγράμματος Η/Υ (coding) στις περισσότερες των περιπτώσεων ή η επιλογή του κατάλληλου αφηρημένου αλγορίθμου, αποκλείει τη συνδημιουργία, η οποία προϋποθέτει ότι, κάθε συνδημιουργός "υποτάσσεται" σε μία γενική ιδέα, ούτως ώστε το κοινό πρόγραμμα να εκπροσωπεί όλους τους συνδημιουργούς. Αυτό προφανώς συμβαίνει όταν κάθε συνδημιουργός καταμερίζει κατά τέτοιο τρόπο τη δημιουργική συμβολή του, ώστε η συμβολή του επομένου να βασίζεται στα αποτελέσματα του προηγούμενου, με την προϋπόθεση βεβαίως ότι στην αρχή της εκπονήσεως του προγράμματος είχαν από κοινού καθορίσει το αντικείμενο, σκοπό, μέθοδο και την απαιτούμενη εργασία.

Περαιτέρω, κατά τις αυτές ως άνω διατάξεις, με την προσβολή θα πρέπει να θίγεται το αντικείμενο του προστατευόμενου δικαιώματος, δηλαδή το πρωτότυπο "έργο", όπως αυτό εκφράζεται με "ορισμένη μορφή" (άρθ. 2 § 1). Ως προσβολή ισχύει κάθε πράξη που επεμβαίνει στις εξουσίες (ηθικές και περιουσιακές), εφόσον η πράξη αυτή γίνεται χωρίς την άδεια του υποκειμένου της πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν συντρέχουν λόγοι άρσεως του παρανόμου (συναίνεση του δημιουργού, συμβατικός περιορισμός και - θεωρητικώς - άμυνα). Το εύρος του περιουσιακού και ηθικού δικαιώματος κρίνεται με βάση τα άρθρα 3, 4 και 6. Σημειώνεται ότι η απάρθρωση των εξουσιών στα άρθρα 3 και 4 είναι ενδεικτική. Η προσβολή της πνευματικής ιδιοκτησίας υπάρχει στο ίδιο ακριβώς πεδίο, στο οποίο κινείται η αποκλειστική εκμετάλλευση του έργου, έτσι ώστε το δικαίωμα αναπαραγωγής π.χ. να προσβάλλεται από εκείνον μόνον, ο οποίος αναπαράγει χωρίς άδεια το έργο, το δικαίωμα αποκλειστικής θέσεως σε κυκλοφορία να προσβάλλεται από εκείνον που θέτει το έργο σε κυκλοφορία κ.ο.κ. Η κλασική πάντως μορφή προσβολής της πνευματικής ιδιοκτησίας (αλλά και των συγγενικών δικαιωμάτων), είναι η ανάληψη ξένου έργου, είτε πρόκειται για πιστή αναπαραγωγή του, είτε για αναπαραγωγή του με αποκλίσεις και τροποποιήσεις (διασκευή). Κατά την κρατούσα δε άποψη, η προσβολή απολύτου και αποκλειστικού δικαιώματος συνιστά πράξη παράνομη και εφόσον γίνεται

υπαιτίως συνιστά αδικοπραξία, διότι συνιστά αφεαυτής εναντίωση προς την αποκλειστική εξουσία του δικαιούχου. Δηλαδή, το γεγονός της επεμβάσεως δημιουργεί την παράνομη πράξη κατά το άρθρο 914 ΑΚ και κατά την ειδική διάταξη του άρθρου 65 του ως άνω νόμου (2121/1993). Ειδικότερα το τελευταίο (άρθ. 65) αποτελεί ειδική διάταξη σε σχέση με το άρθρο 914 ΑΚ, το οποίο εφαρμόζεται μόνον όπου η ειδική διάταξη αφήνει κενά. Κατά τις διατάξεις των §§ 2 και 3 του άρθρου αυτού (65 του ν. 2121/1993) δικαίωμα αποζημιώσεως και χρηματικής ικανοποιήσεως υπέρ του δημιουργού ή του δικαιούχου του συγγενικού δικαιώματος γεννάται μόνον επί υπαιτίου προσβολής της πνευματικής ιδιοκτησίας ή των συγγενικών δικαιωμάτων άλλου. Η υπαιτιότητα του υπόχρεου, (τα στοιχεία της οποίας ορίζονται από τη διάταξη του άρθρου 330 ΑΚ, κατά την οποία απαιτείται δόλος ή αμέλεια αυτού), δεν απαιτείται μόνο στην περίπτωση που ο δημιουργός ή ο δικαιούχος του συγγενικού δικαιώματος αξιώνει, είτε την καταβολή του ποσού κατά το οποίο ο υπόχρεος έγινε πλουσιότερος από την εκμετάλλευση του έργου ή του αντικειμένου συγγενικού δικαιώματος χωρίς άδεια του δημιουργού ή του δικαιούχου, είτε την καταβολή του κέρδους που ο υπόχρεος αποκόμισε από την εκμετάλλευση αυτή. Τέλος, η υπαιτιότητα του υπόχρεου δεν απαιτείται για την αξίωση άρσεως της προσβολής και παράλειψη. Σε περίπτωση προσβολής με αντιγραφή, διασκευή ή προσαρμογή του έργου, ο δικαιούχος υποχρεούται να επικαλεσθεί και ν' αποδείξει το γεγονός ότι είναι φορέας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, την ταυτότητα ή ουσιαστική ομοιότητα μεταξύ των έργων (πρωτοτύπου και προσβάλλοντος) και την πράξη προσβολής των ηθικών ή περιουσιακών εξουσιών. Για την έγερση αγωγής παραλείψεως και άρσεως αρκεί η επίκληση της προσβολής, χωρίς ν' απαιτείται και απόδειξη των πραγματικών περιστατικών που υπάγονται στην έννοια της αμελείας ή του δόλου. Επειδή η επέμβαση στο δικαίωμα είναι κατ' αρχήν πράξη παράνομη, ο δικαιούχος δεν οφείλει να αποδείξει το γεγονός ότι η προσβολή έγινε χωρίς την άδεια του. Εφόσον, τέλος, ζητά αποζημίωση θα πρέπει ν' αποδείξει και το μέγεθος της ζημίας. Τέλος, το άρθρο 10 του ως άνω νόμου (2121/1993) καθιερώνει μαχητό τεκμήριο υπέρ του δημιουργού, κατά το οποίο, από το εξωτερικό γεγονός ότι το όνομα του αναφέρεται ή έχει επιτεθεί επάνω στο έργο, συνάγεται ότι συντρέχουν όλα εκείνα τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία στηρίζουν την ιδιότητα του δημιουργού στο πρόσωπο, το όνομα του οποίου αναγράφεται στο έργο. Επομένως, από το τεκμήριο αυτό καλύπτεται η υλική πράξη της δημιουργίας με έννομη συνέπεια την πρωτογενή κτήση πνευματικής ιδιοκτησίας. Η § 1 του άρθρου 10 αναφέρεται μόνο σε φυσικά πρόσωπα (βλ. ανωτέρω), η δε καινοτομία του νόμου συνίσταται στο ότι η § 2 του άρθρου αυτού, που αναφέρεται και στα προγράμματα των Η/Υ, αφορά φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Ειδικότερα, κατά την § 2, τεκμαίρεται ως δικαιούχος (και όχι δημιουργός) της πνευματικής ιδιοκτησίας, πλην των άλλων και σε προγράμματα Η/Υ, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, του οποίου το όνομα ή η επωνυμία εμφανίζεται επάνω στον υλικό φορέα του έργου, κατά τον τρόπο που συνήθως χρησιμοποιείται για την ένδειξη του δικαιούχου. Με τη διάταξη αυτή διευρύνεται κατ' αποτέλεσμα το τεκμήριο του δημιουργού και σε δικαιούχους νομικά πρόσωπα, τα οποία κατά το ισχύον σύστημα πνευματικής ιδιοκτησίας δεν είναι δυνατόν να είναι πρωτογενώς πνευματικοί δημιουργοί (βλ. σχετ. Μ.Θ. Μαρίνος "Η προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων" και τις εκεί παραπομπές στην επιστήμη και νομολογία εις ΕΛΛΔνη 35 σελ. 1441 επ. Παρατηρήσεις του ίδιου κάτωθι της ΜΠρΑΘ 13760/1988 ΕΕμπΔ 1989. 666-669, Ο ίδιος "Η προστασία των προγραμμάτων Η/Υ κατά το Ελληνικό δίκαιο εφευρέσεων και το Ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας" εις ΝοΒ 34. 157 επ., Γ. Κουμάντος Πνευματική Ιδιοκτησία Έκδ. 1991, σελ. 186 επ., Δ. Σκούρτης "Οι καινοτομίες της αυτόνομης προστασίας του ν. 2121/1993" ΝοΒ 34 σελ. 981 επ., Σημείωση Λ. Κανέλλου κάτωθι της ΜΠρΑΘ 30766/1996 Δ.Ε.Ε. 1997. 96-97).Ν.Β.

Διεθνής Νομολογία

Η.Π.Α - υπόθεση **A&M Records v. Napster 239 F-3d 1004 (9th dr. 2001):**

Πρόκειται για την πρώτη υπόθεση σχετικά με την ανταλλαγή αρχείων με τη μέθοδο peer-to-peer case. Στην απόφαση αυτή κρίθηκε ότι η εταιρία παροχής του λογισμικού Napster ήταν υπαίτια προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας εκ μέρους των χρηστών του συστήματος ανταλλαγής των αρχείων που προσέφερε επειδή εν γνώσει της ενθάρρυνε και βοηθούσε τη

προσβολή των δικαιωμάτων των εναγόντων. Βασικό κριτήριο για την στοιχειοθέτηση της υπαιτιότητας της ήταν ότι η ίδια αποκόμιζε οικονομικό όφελος και είχε τη δυνατότητα να επιβλέψει τη δραστηριότητα αυτή. Το δικαστήριο είχε απορρίψει όλους τους ισχυρισμούς της εναγομένης, συμπεριλαμβανομένου και αυτού περί περιορισμού των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας λόγω εφαρμογής της αρχής της δίκαιης χρήσης (fair use doctrine) που ισχύει στο αγγλοσαξονικό δίκαιο.

Η.Π.Α - υπόθεση MGM v. Grokster. 514 U.S. 913 (2005):

Η επόμενη απόφαση σταθμός σχετικά με τις ανταλλαγές αρχείων peer-to-peer case. Σε αυτή το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο των Πολιτειών (ΗΠΑ) έκρινε ότι παρόλο που το σύστημα Grokster χρησιμοποιούταν σε μεγάλη έκταση και για σκοπούς άλλους εκτός της παράνομης ανταλλαγής προστατευόμενων αρχείων παρόλα αυτά ήταν υπεύθυνο για την προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας αφού ενθάρρυνε τους χρήστες του να προβούν στις παράνομες ενέργειες¹⁴¹.

Ενδεικτική νομολογία σχετικά με την ευθύνη των παρόχων

Γαλλία - υπόθεση Tiscali Media / Dargaud Lombard, Lucky Comics:

Στη γαλλική αυτή υπόθεση καταδικάστηκε ο φορέας παροχής υπηρεσίας φιλοξενίας Tiscali για προσβολή πνευματικών δικαιωμάτων λόγω παράνομης αναπαραγωγής κινούμενων σχεδίων σε ιστοσελίδα που φιλοξενούσε. Τα στοιχεία του ιδιοκτήτη της ιστοσελίδας που είχε στη διάθεση του ο φορέας παροχής υπηρεσίας και τα οποία κοινοποίησε στις αρχές ήταν «όνομα: Κινούμενα, επώνυμο: Σχέδια, διεύθυνση: Κ.Σ» και φυσικά δεν επέτρεπαν την ταυτοποίηση του πραγματικού χρήστη. Το δικαστήριο έκρινε συνεπώς ότι τα στοιχεία αυτά έπρεπε να έχουν τραβήξει την προσοχή του φορέα παροχής υπηρεσίας φιλοξενίας, ο οποίος έστω και εξ αμελείας ήταν υπεύθυνος για την προκληθείσα βλάβη στα δικαιώματα της εταιρίας – δικαιούχου των περιουσιακών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί των κινούμενων σχεδίων.

Δανία - υπόθεση allofmp3.com:

Στη Δανία τον Οκτώβριο 2006 το Πρωτοβάθμιο δικαστήριο στη Κοπεγχάγη εξέδωσε απόφαση με την οποία διατάσσεται ο πάροχος δικτύου Tele2 να αποκλείσει στους συνδρομητές του την πρόσβαση στο παράνομο ρωσικό μουσικό online κατάστημα allofmp3.com.

Βέλγιο - Sabam vs. Scarriet:

Τον Ιούνιο 2006 στην υπόθεση Sabam vs. Scarriet το πρωτοβάθμιο δικαστήριο Βρυξελλών διέταξε τον φορέα παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών να λάβει όλα τα κατάλληλα μέτρα, ακόμα και την χρήση φίλτρων, για την παύση/άρση της προσβολής των δικαιωμάτων της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων, η οποία γινόταν με την παράνομη ανταλλαγή μουσικών αρχείων μεταξύ των συνδρομητών της με τη χρήση συστημάτων P2P.

ΔΕΚ - Productores de Musica de Espana (Promusicae) κατά Telefonica de Espana SAU:

Αξίζει να αναφερθεί σχετικά ότι το ζήτημα έχει απασχολήσει ήδη όλες τις χώρες της Κοινότητας και έχει τύχει επεξεργασίας από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Το τελευταίο σε πρόσφατη σχετική πρόσφατη απόφαση του (Υπόθεση C- 275/06, Απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Ιανουαρίου 2008, Productores de Musica de Espana (Promusicae) κατά Telefonica de Espana SAU) απεφάνθη ότι τα κράτη μέλη επιτρέπεται αλλά δεν επιβάλλεται να ζητήσουν από τους φορείς παροχής υπηρεσιών Internet να αποκαλύψουν προσωπικά δεδομένα στο πλαίσιο αστικής δίκης. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο επίσης ανέφερε ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να βεβαιωθούν ότι υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα ιδιοκτησίας και ιδιωτικής ζωής και ότι οι νόμοι που ψηφίζονται δεν πρέπει να έρχονται σε σύγκρουση με τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.

¹⁴¹ Πηγή: http://www.opi.gr/opifiles/cprght_infr_inet/cprght_infr_intnet.pdf

Ολλανδία - υπόθεση BREIN vs. UPC (Chello):

Στην υπόθεση αυτή η Ολλανδική δικαιοσύνη απεφάνθη ότι ένας φορέας παροχής υπηρεσιών φιλοξενίας μπορεί να υποχρεωθεί να παρέχει πληροφορίες που ζητούνται από τους δικαιούχους για την υπεράσπιση των έννομων δικαιωμάτων τους. Για αυτό το σκοπό το δικαστήριο πρέπει καταρχήν να πεισθεί ότι έχει όντως διαπραχθεί το έγκλημα της προσβολής των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας από την πλευρά των συνδρομητών και έπειτα ότι τα άτομα για τα οποία ζητείται η παροχή των πληροφοριών είναι αναμφισβήτητα αυτοί που διέπραξαν τις παράνομες ενέργειες. Σε αυτή την περίπτωση, το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα των χρηστών που επιτάσσει την προστασία των πληροφοριών που τους αφορούν υποχωρεί ενώπιον του δικαιώματος των πνευματικών δημιουργών να επιδιώξουν την έννομη προστασία των δικαιωμάτων τους.

Παραδείγματα νομοθετικής αντιμετώπισης του θέματος

Ο αμερικάνικος νόμος Digital Millenium Copyright Act (DMCA) έχει θεσμοθετήσει διαδικασίες απόσυρσης και επαναφοράς του περιεχομένου σε περίπτωση υποψίας προσβολής των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, τις καλούμενες διαδικασίες «notice and take down» και «notice and put back» προκειμένου να απαλλαγθεί της ευθύνης του ο web host. Στον αμερικάνικο αυτό νόμο δίνεται η δυνατότητα στους φορείς παροχής υπηρεσιών να απαλλαγούν κάθε ευθύνης για τις προσβολές δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις που τίθενται στις αποκαλούμενες διατάξεις «ασφαλούς λιμένα» («safe harbour»), στις οποίες περιγράφονται οι διαδικασίες γνωστοποίησης της προσβολής (notice and take down) και αποκατάστασης (notice and put back).

Στις 23 Νοεμβρίου 2007 η Γαλλική Κυβέρνηση ανακοίνωσε την πρόθεση της να δημιουργήσει μια ανεξάρτητη εποπτική αρχή, η οποία με τη συνδρομή των παροχών υπηρεσιών Internet, θα στέλνει προειδοποιήσεις (τακτική «κλιμακωτής ανταπόκρισης» - «graduated response») σε όσους ανταλλάσσουν παράνομα αρχεία στο διαδίκτυο και συνεπώς παραβιάζουν το δίκαιο περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Σε περίπτωση άρνησης συμμόρφωσης του παραβάτη η ανεξάρτητη αρχή θα έχει το δικαίωμα να διακόπτει τη σύνδεση προσωρινά ή οριστικά. Το σχέδιο σύστασης της Επιτροπής βασίσθηκε σε πρόταση του Dennis Olivennes ο οποίος ηγήθηκε αυτής.

Στις 18 Ιουνίου 2008 παρουσιάσθηκε στη Γαλλία, στο Συμβούλιο Υπουργών το σχέδιο νόμου Δημιουργία και διαδίκτυο (Creation et Internet) το οποίο στοχεύει στην αντιμετώπιση της κλοπής των μουσικών, κινηματογραφικών και εν γένει οπτικοακουστικών έργων στο διαδίκτυο. Το νομοσχέδιο θέτει σε εφαρμογή μια διαδικασία ενημέρωσης των ύποπτων για προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας σε τρία στάδια όπως περιγράφεται ανωτέρω και προβλέπει τις αρμοδιότητες της Υψηλής Αρχής για τη διάδοση και προστασία των έργων στο διαδίκτυο.

ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΑΠΟΜΑΧΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ QUALITY & RELIABILITY A.E. A.B.E.E.για το Έργο

« Συντήρηση - Υποστήριξη του Λογισμικού Εφαρμογών του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος του Ν.Α.Τ. »¹⁴²

ΣΥΜΒΑΣΗ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ - ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

«ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΤΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ Ν.Α.Τ.»

Στον Πειραιά σήμερα την 21-4 -2010 ημέρα Τετάρτη μεταξύ,

¹⁴²
<http://www.nat.gr>

(A) του **ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΑΠΟΜΑΧΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ (Ν.Α.Τ.)**, το οποίο εκπροσωπείται νόμιμα από τον Πρόεδρο Δ.Σ. Ν.Α.Τ. **Τιμαγένη Γρηγόριο** και καλείται στο εξής <<**Εργοδότης**>> και

(B) της εταιρίας με την επωνυμία **QUALITY & RELIABILITY A.E. A.B.E.E.** αυτής και η οποία στο εξής καλείται <<**Ανάδοχος**>>, συμφωνήθηκαν και έγιναν αμοιβαία αποδεκτά τα ακόλουθα:

Άρθρο 1 - Αντικείμενο της Σύμβασης

Λαμβάνοντας υπόψη :

1. Την με από 9/11/2009 απόφαση Δ.Σ./Ν.Α.Τ., που αναφέρεται στην έγκριση διενέργειας του ανοικτού μειοδοτικού διαγωνισμού για την Συντήρηση – Υποστήριξη του λογισμικού του ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος Ν.Α.Τ.

2. Την διακήρυξη Νο 6 / 30-12-2009 του εν λόγω διαγωνισμού.

3. Την από ...29/3/2010 απόφαση Δ.Σ./Ν.Α.Τ. κατακύρωσης του αποτελέσματος του διαγωνισμού, στην εταιρεία

4. Την από 5434.1/39/09/28-12-09 . έγκριση κ. Υ.Ε.Ν

με την παρούσα Σύμβαση ο Εργοδότης αναθέτει και ο Ανάδοχος αναλαμβάνει, σύμφωνα και με τους όρους της διακήρυξης, να παράσχει υπηρεσίες συντήρησης και υποστήριξης όπως αυτές περιγράφονται κατωτέρω:

• Συντήρησης λογισμικού εφαρμογών και Βάσης Δεδομένων, **ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΡΓΟΥ I**

• Τροποποίησης ή / και ανάπτυξης νέου λογισμικού **ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΡΓΟΥ II** και

• Επιτόπου υποστήριξη - Μεταφοράς Τεχνογνωσίας, **ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΡΓΟΥ III.**

για την απρόσκοπτη λειτουργία των υποσυστημάτων και των εφαρμογών του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος του NAT.

Αναφορικά με το εν λειτουργία Ο.Π.Σ του NAT, τα υποσυστήματά του περιλαμβάνουν και υποστηρίζουν τις ακόλουθες υποενότητες (modules):

Υποσύστημα Πόρων

Εκμετάλλευση ναυτολογίων και μητρώων

Διαχείριση εισφορών

Διαχείριση Λοιπών πόρων

Διαχείριση Δικαστικών εμπλοκών

Διαχείριση βεβαιώσεων και πιστοποιητικών

Υποσύστημα Παροχών

Διαχείριση Μητρώου Συνταξιούχων

Διαχείριση Συντάξεων γήρατος και θανάτου

Διαχείριση Συντάξεων Ανικανότητας και ατυχημάτων

Διαχείριση Συντάξεων ΚΕΑΝ

Διαχείριση Εφ'άπαξ παροχών Ν.Α.Τ.-ΤΠΕΝ

Υποσύστημα Εσωτερικού ελέγχου και ασφάλειας

1. Έλεγχος κανόνων και πολιτικής αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων

2. Έλεγχος ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών

Έλεγχος τήρησης προτύπων και προδιαγραφών

Έλεγχος κανόνων εσωτερικής ασφάλειας επί των δεδομένων

Υποστηρικτικές λειτουργίες ελέγχου επιχειρήσεων

Υποσύστημα Οικονομικών και Οικονομικής Διαχείρισης

1. Διαχείριση Λογιστηρίου

Διαχείριση εκκαθαρίσεων

Διαχείριση Προϋπολογισμού
 Διαχείριση Ταμείου
 Διαχείριση Συναλλάγματος και οικονομικών αποθεμάτων
 Διαχείριση Ακινήτων
 Διαχείριση Υλικού
 Διαχείριση Προμηθειών
 Υποσύστημα Προσωπικού
 Διαχείριση προσωπικού
 Διαχείριση μισθοδοσίας
 Υποσύστημα Παγίων, τεχνικών έργων
 Διαχείριση κατασκευών και συντηρήσεων
 Διαχείριση Μητρώου Παγίων
 Υποσύστημα Υποστήριξης Νομικών Υποθέσεων
 Διαχείριση αρχείων νόμων, νομολογίας και αποφάσεων Δ.Σ. Ν.Α.Τ.
 Υποστηρικτικά προγράμματα παρακολούθησης νομικών υποθέσεων και δικαστικών εμπλοκών
 Web Site του Οργανισμού
 Δυναμικές σελίδες ενημέρωσης κοινού
 Παροχή πληροφοριών μέσω ΚΕΠ

1.1. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΚΑΙ ΒΑΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ (ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΡΓΟΥ I)

Το Έργο περιλαμβάνει παροχή υπηρεσιών Συντήρησης και συναφών υπηρεσιών, με τη διάθεση του απαιτούμενου ειδικευμένου προσωπικού από τον Ανάδοχο στο NAT. Οι υπηρεσίες συντήρησης έχουν ως στόχο την υποστήριξη της Βάσης Δεδομένων και του λογισμικού εφαρμογών και των υποσυστημάτων του Ο.Π.Σ του NAT. Οι υπηρεσίες συντήρησης λογισμικού περιλαμβάνουν: διορθώσεις, μικρές βελτιώσεις και βελτιώσεις στον κώδικα των εφαρμογών του Ο.Π.Σ που κρίνονται απαραίτητες από το NAT.

Οι υπηρεσίες Συντήρησης Λογισμικού της κατηγορίας αυτής διακρίνονται σε :

- i. Διορθωτική συντήρηση (Corrective maintenance) – διόρθωση σφαλμάτων των εφαρμογών που εμφανίζονται κατά την παραγωγική λειτουργία.
- ii. Προληπτική συντήρηση (Preventative maintenance) – τροποποιήσεις των εφαρμογών κατά την φάση της παραγωγικής λειτουργίας με στόχο τον εντοπισμό και τη διόρθωση αφανών (λανθάνοντων) ελαττωμάτων του λογισμικού πριν την εκδήλωσή τους ως ουσιαστικά σφάλματα.

Συνολική προσφερόμενη Ανθρωποπροσπάθεια: Τέσσερις (4) Ανθρωπομήνες ανά έτος.

1.2 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ή / και ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΕΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ (ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ II).

Το έργο περιλαμβάνει την υλοποίηση τροποποιήσεων του υφιστάμενου λογισμικού ή / και την ανάπτυξη νέων εφαρμογών / υποσυστημάτων ή και την αντικατάσταση μέρους των υποσυστημάτων του ΟΠΣ όπως ήθελε ζητηθεί από την Υπηρεσία.

Στην Κατηγορία II ενδεικτικά και όχι αποκλειστικά περιλαμβάνονται :

1. Δημιουργία νέων εφαρμογών, κυρίως προκειμένου η λειτουργία του NAT να είναι σύμφωνη με το εκάστοτε ισχύον νομοθετικό πλαίσιο.
2. Υλοποίηση Λογισμικού Εφαρμογών διαλειτουργικότητας (interoperability).
3. Υπηρεσίες ανάπτυξης / τροποποιήσεις λογισμικού εφαρμογών που απαιτούνται μετά από αλλαγές ή αναβαθμίσεις σημαντικών τμημάτων του Εξοπλισμού Πληροφορικής.
4. Βελτιώσεις μεγάλης κλίμακας που δεν εντάσσονται στις προηγούμενες κατηγορίες.

5. Ένταξη του **Τ.Ε.Α.Π.Ι.Ε.Ν στο ΟΠΣ/ΝΑΤ** με την υλοποίηση προγραμμάτων συντάξεων, λογιστικής κ.λ.π.

6. Ένταξη του **ΤΑΜΕΙΟΥ στο ΟΠΣ/ΝΑΤ** με την υλοποίηση προγραμμάτων που αφορούν τις Εγγυητικές Επιστολές (εισαγωγή-εξαγωγή), Ένσημα (εισαγωγή-εξαγωγή), Ταχυδρομικές Επιταγές (εκτύπωση-αποστολή) καθώς και Ημερήσια Ταμειακή Κίνηση (καταχωρήσεις-συμφωνίες).

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΙΤΟΠΟΥ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΕΧΝΟΓΝΩΣΙΑΣ (ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΙΙΙ)

Ο Ανάδοχος αναλαμβάνει επίσης την παροχή υπηρεσιών Επιτόπου υποστήριξης - Μεταφοράς Τεχνογνωσίας (ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΡΓΟΥ ΙΙΙ) των χρηστών και της Διεύθυνσης Μηχανοργάνωσης του ΝΑΤ οι οποίες αφορούν στην παροχή με πλήρη απασχόληση ενός (1) εξειδικευμένου στελέχους του Αναδόχου με άριστη γνώση του τεχνολογικού περιβάλλοντος του ΝΑΤ (Oracle RDBMS version 9 και των εργαλείων ανάπτυξης της Oracle) καθώς και με καλή γνώση του επιχειρησιακού περιβάλλοντος Δημοσίων Ασφάλιστικών Οργανισμών με έμφαση σε θέματα συντάξεων, μισθοδοσίας, παροχών, Δημόσιου Λογιστικού. Το στέλεχος αυτό θα προσφέρει τις υπηρεσίες του 8 ώρες ημερησίως όλες τις εργάσιμες ημέρες του έτους στις κεντρικές εγκαταστάσεις του ΝΑΤ.

Συνολική προσφερόμενη Ανθρωποπροσπάθεια: Δώδεκα (12) Ανθρωπομήνες ανά έτος.

ΑΡΘΡΟ 2 . ΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΤΡΟΠΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΡΓΟΥ

2.1 Διοίκηση του Έργου

Η συνεργασία του Αναδόχου με την Υπηρεσία κατά την εκτέλεση του έργου είναι υποχρέωση αμοτέρων των μερών και απαραίτητη προϋπόθεση για την ομαλή εξέλιξη του Έργου.

Για το λόγο αυτό, καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης του Έργου θα λειτουργεί συντονιστικό όργανο, το οποίο θα ορισθεί από την Υπηρεσία, και θα ονομάζεται «Συντονιστική Επιτροπή Έργου». Η Συντονιστική Επιτροπή Έργου θα απαρτίζεται από στελέχη της Υπηρεσίας, με επικεφαλής τον συντονιστή του Έργου.

Κύρια αρμοδιότητα της «Συντονιστικής Επιτροπής Έργου» είναι η παρακολούθηση της προόδου του έργου, ο συντονισμός των ενεργειών των συμβαλλομένων μερών, ο εντοπισμός και η επίλυση των προβλημάτων.

Ο Ανάδοχος καλείται και παρίσταται στο όργανο αυτό, μέσω του Συντονιστή Έργου Αναδόχου και του Τεχνικού Υπεύθυνου Έργου.

Η Υπηρεσία έχει την κύρια ευθύνη επίβλεψης και ελέγχου της πορείας του Έργου. Ο Ανάδοχος έχει την κύρια ευθύνη της παροχής υπηρεσιών Συντήρησης Λογισμικού Εφαρμογών & Βάσης Δεδομένων, Τροποποίησης ή και Ανάπτυξης νέου λογισμικού και Επιτόπου Υποστήριξης – Μεταφοράς Τεχνογνωσίας.

Η επικοινωνία της Υπηρεσίας με τον Ανάδοχο θα υλοποιείται αποκλειστικά μέσω της «Συντονιστικής Επιτροπής Έργου». Ο Συντονιστής Έργου του Αναδόχου θα απευθύνεται στη «Συντονιστική Επιτροπή Έργου» για θέματα καθημερινής διαχείρισης του έργου ή επίλυσης προβλημάτων που διαπιστώνονται κατά την υλοποίηση του Έργου. Στη συνέχεια η Υπηρεσία θα προβαίνει στις κατάλληλες ενέργειες για την επίλυση των.

Η Υπηρεσία συμμετέχει στην υλοποίηση του Έργου με στόχο:

1. την αποτελεσματική επίβλεψη και τον έλεγχο της προόδου του Έργου
2. την ικανοποίηση των αναγκών των χρηστών (πληρότητα, ακρίβεια, απόδοση, ευκολοχρησία, κλπ)
3. την εξασφάλιση της μελλοντικής αυτοδυναμίας της, τόσο στην υποστήριξη όσο και στην εξέλιξη του Πληροφοριακού Συστήματος.

Η Υπηρεσία αποφασίζει για:

- την επιλογή των αιτημάτων,

- την διεξαγωγή συνεννοήσεων και διαπραγματεύσεων με τον ανάδοχο, προκειμένου να καθοριστεί για κάθε αίτημα, το μέγεθός του και ο συνολικά απαιτούμενος «χρόνος υλοποίησης»

- την εν τέλει υλοποίηση ή όχι των αιτημάτων
- τον έλεγχο της ορθότητας των παραδοτέων
- την ποσοτική και ποιοτική παραλαβή του έργου.

2.2 Διαδικασία Υλοποίησης του Έργου

2.2.1 Η Διαδικασία υλοποίησης υπηρεσιών της **Κατηγορίας I** έχει ως εξής :

- Μέθοδοι επικοινωνίας

Η αίτηση για χρήση των Υπηρεσιών γίνεται με τηλέφωνο, fax ή ηλεκτρονικό ταχυδρομείο προς την ομάδα συντήρησης, ανάλογα με την σοβαρότητα των αιτημάτων. Η χρονική στιγμή της αίτησης θα καταγράφεται σύμφωνα με τις διαδικασίες παρακολούθησης και ελέγχου που αναφέρονται παρακάτω.

Η Γραμμή Άμεσης Βοήθειας (helpdesk) θα είναι προσιτή σε όλους τους χρήστες του συστήματος, μέσω τηλεφωνικής σύνδεσης, fax και email που θα έχει γνωστοποιηθεί στον φορέα από τον Ανάδοχο.

Μέσω του Helpdesk θα διοχετεύονται τα αιτήματα (για εξ' αποστάσεως ή επί τόπου επίλυση προβλημάτων) στην ομάδα συντήρησης.

- Διαδικασία χαρακτηρισμού των προβλημάτων

Ο Ανάδοχος σε συνεργασία με τον Εργοδότη ορίζει τουλάχιστον τέσσερις προτεραιότητες προβλημάτων ανάλογα με τη σοβαρότητά τους:

- Υπερεπείγοντα σφάλματα (R4)
- Επείγοντα σφάλματα (R3)
- Σφάλματα ρουτίνας (R2)
- Μη επείγοντα σφάλματα (R1)

2.2.2 Η Διαδικασία υλοποίησης υπηρεσιών της Κατηγορίας II έχει ως ακολούθως:

Η παροχή υπηρεσιών της Κατηγορίας II, ενεργοποιείται από την Υπηρεσία. Κάθε φορά που η Υπηρεσία εκτιμά ότι απαιτείται να πραγματοποιηθεί μία μεταβολή του Λογισμικού Εφαρμογών ή μία Νέα Εφαρμογή, συντάσσει έντυπο «Αίτημα» ως εξής:

ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΕΝΤΥΠΟ - 'ΑΙΤΗΜΑ'

ΜΕΡΟΣ Α' : Τα βασικά στοιχεία του μέρους Α' του εντύπου είναι:

1. Κωδικός αριθμός: Είναι η ταυτότητα του εντύπου και το προσδιορίζει μοναδικά.

2. Ημερομηνία Αναφοράς: Είναι η ημερομηνία σύνταξης του αιτήματος.

3. Περιγραφή: Περιγράφει αναλυτικά το αίτημα.

4. Προτεραιότητα: Συμπληρώνεται η προτεραιότητα υλοποίησης του αιτήματος, π.χ. χαμηλή, μεσαία, υψηλή.

5. Χρόνος Υλοποίησης: Συμπληρώνεται ο χρόνος που απαιτείται να έχει ολοκληρωθεί η υλοποίηση του αιτήματος.

6. Αιτών: Ο συντάξας το αίτημα.

ΜΕΡΟΣ Β' : Τα βασικά στοιχεία του μέρους Β' του εντύπου είναι:

7. Τμήματα Λογισμικού που επηρεάζονται: Καταγράφεται η λίστα με όλα τα modules, τα οποία θα επηρεαστούν.

8. Απαιτούμενοι έλεγχοι και δοκιμές για την ενσωμάτωση της αιτούμενης Μεταβολής στο Λογισμικό Εφαρμογών.

9. Εκτίμηση μεγέθους της μεταβολής (κατάταξη του αιτήματος, εκτίμηση σε άνθρωπο-μήνες και άρα επί μέρους τίμημα του αιτήματος), με βάση τις τεκμηριωμένες από τη Υπηρεσία απαιτήσεις των χρηστών.

10. «Χρόνος ολοκλήρωσης» της μεταβολής, δηλαδή το χρονικό διάστημα εντός του οποίου θα παραδοθούν στην Υπηρεσία τα κατά την περίπτωση παραδοτέα του αιτήματος εγκατεστημένα στο ΟΠΣ/ΝΑΤ, καθώς και το έντυπο υλικό που αφορά το συγκεκριμένο αίτημα (προγραμματισμός).

Συγκεκριμένα η Υπηρεσία συμπληρώνει το μέρος Α' του εντύπου και το διαβιβάζει στον Ανάδοχο. Ο Ανάδοχος προκειμένου να συμπληρώσει το μέρος Β' του εντύπου δύναται να ζητήσει διευκρινίσεις από την Υπηρεσία. Ο Ανάδοχος εντός πέντε (5) εργασίμων ημερών, επιστρέφει το έντυπο, έχοντας συμπληρώσει το μέρος Β'.

Ακολουθούν συνεννοήσεις μεταξύ Υπηρεσίας και Αναδόχου, προκειμένου να οριστικοποιηθεί το περιεχόμενο του εντύπου. Η Υπηρεσία, ανάλογα με την έκβαση των συνεννοήσεων, αποφασίζει αν θα προχωρήσει ή όχι στη υλοποίηση του αιτήματος. Όταν το έντυπο οριστικοποιηθεί, εντάσσεται στο «Τεύχος Αιτημάτων» του επόμενου ημερολογιακού μήνα.

Η αποδοχή ενός ΑΝΟΙΚΤΟΥ αιτήματος γίνεται ως ακολούθως:

Μέχρι τη λήξη του «χρόνου ολοκλήρωσης» του ΑΝΟΙΚΤΟΥ αιτήματος ο Ανάδοχος παραδίδει τον κώδικα σε μηνιαία και εκτελέσιμη μορφή (η παραγωγή εκτελέσιμου κώδικα γίνεται παρουσία της Υπηρεσίας) και τη σχετική τεκμηρίωση και προβαίνει στις απαιτούμενες δοκιμές σύμφωνα με τα περιγραφόμενα στο αίτημα.

Η Υπηρεσία εξετάζει τη τεκμηρίωση και εκτελεί περαιτέρω δοκιμές (δοκιμές αποδοχής χρηστών). Εντός πέντε (5) ημερών γνωστοποιεί στον Ανάδοχο εάν το παραδοτέο γίνεται «ΑΠΟΔΕΚΤΟ» ή «ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΟ». Στη συνέχεια και ανάλογα με την περίπτωση για:

(ΑΠΟΔΕΚΤΟ Παραδοτέο), Ο Ανάδοχος παραδίδει όλη την απαιτούμενη συμβατική τεκμηρίωση σε τελική μορφή και αρχειοθετεί το ψηφιακό υλικό τεκμηρίωσης όπως θα υποδείξει η Υπηρεσία.

(μη ΑΠΟΔΕΚΤΟ Παραδοτέο), Ο Ανάδοχος ενσωματώνει τις παρατηρήσεις της Υπηρεσίας στο παραδοθέν λογισμικό και τη σχετική τεκμηρίωση και εντός πέντε (5)

ημερών παραδίδει στην Υπηρεσία τη νέα έκδοση του παραδοτέου.

Ακολουθούν τα βήματα όπως ακριβώς περιγράφονται παραπάνω κατά την αρχική παράδοση. Ο κύκλος επαναλαμβάνεται μέχρι τελικής διόρθωσης του παραδοτέου.

2.2.3 Η διαδικασία υλοποίησης του Έργου της **Κατηγορίας III**, έχει ως ακολούθως:

Ανάδοχος θα διαθέσει ένα (1) εξειδικευμένο στέλεχος με άριστη γνώση του τεχνολογικού περιβάλλοντος του NAT (Oracle RDBMS version 9 και των εργαλείων ανάπτυξης της Oracle) καθώς και με καλή γνώση του επιχειρησιακού περιβάλλοντος Δημοσίων Ασφαλιστικών Οργανισμών με έμφαση σε θέματα συντάξεων, μισθοδοσίας, παροχών, Δημόσιου Λογιστικού.

Το στέλεχος θα απασχολείται καθημερινά (εργάσιμες ώρες) στις κεντρικές εγκαταστάσεις του NAT και για 8 ώρες ημερησίως (08:00 – 15:00). Στη διάρκεια ενός έτους δεν επιτρέπεται αλλαγή του στελέχους περισσότερες από δύο φορές.

6.3.1.1 Άρθρο 3. ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Η παραλαβή των υπηρεσιών **Κατηγορίας I** θα γίνεται σε τριμηνιαία βάση απολογιστικά από τη Συντονιστική Επιτροπή του Έργου. Η Συντονιστική Επιτροπή του Έργου, εντός πέντε (5) εργασίμων ημερών από τη λήξη της τριμηνιαίας περιόδου, συντάσσει το σχετικό πρωτόκολλο πιστοποίησης των υπηρεσιών και το διαβιβάζει στην Οικονομική Διεύθυνση του NAT εντός το πολύ πέντε (5) ημερών από τη υπογραφή του πρωτοκόλλου.

Η παραλαβή των **υπηρεσιών Κατηγορία II** θα γίνεται με την Οριστική Παραλαβή των υπηρεσιών, μετά την αποδοχή και του τελικού παραδοτέου, από την Συντονιστική Επιτροπή του Έργου.

Η παραλαβή των υπηρεσιών της **Κατηγορίας III**, θα γίνεται επίσης σε τριμηνιαία βάση απολογιστικά από την Συντονιστική Επιτροπή του Έργου. Η Συντονιστική Επιτροπή του Έργου, εντός πέντε (5) εργασίμων ημερών από τη λήξη της τριμηνιαίας περιόδου, συντάσσει το σχετικό πρωτόκολλο παραλαβής των παρασχεθέντων υπηρεσιών και το διαβιβάζει στην Οικονομική Υπηρεσία του NAT εντός το πολύ πέντε (5) εργασίμων ημερών από την υπογραφή του πρωτοκόλλου..

ΑΡΘΡΟ 4 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

4.1 Προδιαγραφές Εκτέλεσης Ελέγχων και Δοκιμών. (Οριζόντια δραστηριότητα)

Ο στόχος των Ελέγχων και Δοκιμών που θα εκτελούνται κατά τη παράδοση του Έργου **Κατηγορίας II**, είναι να διασφαλίζει σε όλες τις περιπτώσεις ότι ο κώδικας που παραδίδεται λειτουργεί αποτελεσματικά και αποδοτικά ως μέρος και ως σύνολο στο Ο.Π.Σ. εκπληρώνει τις απαιτήσεις και υλοποιεί τη συμφωνημένη από τις τεχνικές προδιαγραφές λειτουργικότητα.

Στον κώδικα που παραδίδεται θα πρέπει να εκτελούνται τα ακόλουθα επίπεδα ελέγχων και δοκιμών:

- 4.1.1 Δοκιμές Μονάδας (Unit Tests)
- 4.1.2 Δοκιμές Ολοκλήρωσης (Integration Tests)
- 4.1.3 Δοκιμές Συστήματος (System Tests)
- 4.1.4 Δοκιμές Αποδοχής Χρηστών (User Acceptance Tests)
- 4.2 **Προδιαγραφές Στελέχωσης Ομάδας Έργου του Αναδόχου**

Ο Ανάδοχος θα συγκροτήσει Ομάδα Έργου με κατάλληλο Οργανωτικό Σχήμα και επαρκή στελέχωση, για την παροχή των Υπηρεσιών που περιγράφονται αναλυτικά στο Άρθρο 2 του παρόντος.

Τα στελέχη της Υπηρεσίας θα συνεργάζονται με την Ομάδα Έργου του Αναδόχου με στόχο την ενεργό συμμετοχή και ένταξή τους στην εκτέλεση του Έργου.

Ο Ανάδοχος είναι υπεύθυνος για τη σωστή και έγκαιρη στελέχωση της Ομάδας Έργου, με σκοπό την άρτια παροχή όλων των υπηρεσιών του έργου, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμά του. Επιπλέον, μέσω του συντονιστή έργου, αναλαμβάνει την επικοινωνία, την έγκαιρη ενημέρωση της Συντονιστικής Επιτροπής, τον προγραμματισμό ενεργειών για την παρακολούθηση και τον έλεγχο τυχόν αποκλίσεων ως προς το χρονοδιάγραμμα και τα παραδοτέα, τον έλεγχο της ποιότητας των παραδοτέων και γενικότερα τη διασφάλιση ποιότητας και τη διαχείριση κινδύνων του έργου.

Στην Ομάδα Έργου του Αναδόχου, θα περιλαμβάνονται οπωσδήποτε και σε επαρκή αριθμό, τουλάχιστον οι ακόλουθοι ρόλοι / ειδικότητες:

Συντονιστής Έργου / (Διοικητικός Υπεύθυνος)

Τεχνικός Υπεύθυνος Έργου

Πληροφορικός Λογισμικού / Ανάλυση - Σχεδιασμός

Άρθρο 5 - Τίμημα - Τρόπος Πληρωμής

Το ετήσιο τίμημα για τις ανωτέρω υπηρεσίες αυτές ανέρχεται σε ...132.000...Ευρώ πλέον ΦΠΑ.

5.1 Το τίμημα των υπηρεσιών Συντήρησης Υποστήριξης θα καταβάλλεται στον Ανάδοχο στο τέλος κάθε δεδουλευμένου τριμήνου, σχετικά με τα παραπάνω, πιστοποιούμενο από αρμόδια την Συντονιστική Επιτροπή Έργου του NAT.

5.2 Όλες οι τιμές της παρούσης Σύμβασης (μονάδας και συνολικές) δεν περιλαμβάνουν τον ΦΠΑ, που αναλογεί, ο οποίος θα βαρύνει τον εργοδότη.

5.3 Η πληρωμή θα γίνεται σε ευρώ, με χρηματικό ένταλμα πληρωμής στο όνομα του αναδόχου, με την προσκόμιση των νομίμων δικαιολογητικών που προβλέπονται από τις ισχύουσες διατάξεις κατά το χρόνο πληρωμής και σε χρόνο προσδιοριζόμενο από τη αναγκαία διοικητική διαδικασία για έκδοση των σχετικών χρηματικών ενταλμάτων σε βάρος του Τακτικού Προϋπολογισμού του NAT, του οικονομικού έτους 2009-2010.

Άρθρο 6 - Γενικοί Όροι Συντήρησης - Υποστήριξης

6.1 Το ωράριο παροχής των υπηρεσιών συντήρησης και τηλεφωνικής υποστήριξης είναι το ακόλουθο:

Ημέρες : Δευτέρα - Παρασκευή

Ώρες : 09:00 - 17:00

6.2 Ο Ανάδοχος θα εξετάζει κατά περιόδους τον χώρο εγκατάστασης και λειτουργίας των προς συντήρηση ειδών του Εργοδότη, για την τήρηση από τον τελευταίο των απαραίτητων συνθηκών περιβάλλοντος σύμφωνα με τους όρους του κατασκευαστή, μετά από συνεννόηση με τον Εργοδότη.

Άρθρο 7 - Περιορισμοί Συντήρησης - Υποστήριξης

Ο Ανάδοχος δεν ευθύνεται για βλάβες που έχουν προκύψει από τους ακόλουθους ενδεικτικούς λόγους:

- Κακή χρήση του εξοπλισμού και λογισμικού από το προσωπικό του Εργοδότη αντίθετα προς τις οδηγίες χρήσεως του Αναδόχου και τα εγχειρίδια του κατασκευαστή.
- Πτώση, διαταραχή ή διακοπή στην τάση του ηλεκτρικού ρεύματος, ή βλάβη στο δίκτυο του ΟΤΕ στο οποίο είναι συνδεδεμένος ο εξοπλισμός.
- Μη τήρηση των συνθηκών λειτουργίας και περιβάλλοντος που έχει ορίσει ο Κατασκευαστής (κλιματισμός, υγρασία, κλπ.) και μετατροπές που εκτελεί στο σύστημα τρίτος και όχι ο ανάδοχος.
- Χρήση εξοπλισμού, προγραμμάτων ή υλικών και τα οποία δεν ανταποκρίνονται στα χαρακτηριστικά και τις δυνατότητες του συστήματος.

Για όλες τις προηγούμενες περιπτώσεις ο Εργοδότης δύναται να ζητήσει εγγράφως από τον Ανάδοχο την παροχή υπηρεσιών για την άρση των προβλημάτων. Ο Ανάδοχος, εφόσον συμφωνήσει εγγράφως, θα τις παράσχει με πρόσθετο τίμημα που θα προκύψει από τον εκάστοτε ισχύοντα τιμοκατάλογό του και χρονοδιάγραμμα που θα συμφωνείται μεταξύ των Συμβαλλομένων.

Άρθρο 8 - Υποχρεώσεις Εργοδότη

8.1. Ο Εργοδότης υποχρεούται να εξασφαλίζει στον Ανάδοχο άμεσα την απαιτούμενη πρόσβαση στα προς συντήρηση είδη.

8.2. Ο Εργοδότης πρέπει να μεριμνά για την συμβατότητα των προς συντήρηση ειδών με άλλα προϊόντα.

8.3. Ο Εργοδότης πρέπει να εξασφαλίζει κατάλληλο χώρο εργασίας στον Ανάδοχο με όλες τις απαραίτητες παροχές (ηλεκτρικό ρεύμα, τηλέφωνο, φωτισμό κ.λ.π.), σε λειτουργική απόσταση από τα προς συντήρηση είδη.

Άρθρο 9 - Διάρκεια

9.1 Η διάρκεια της παρούσας Σύμβασης ορίζεται για ένα χρόνο από την 21/4/2010 έως και την 20/4/2011.

9.2 Η παρούσα σύμβαση, δύναται να παραταθεί πέραν του έτους επί δίμηνο, κατόπιν συμφωνίας των συμβαλλομένων μερών.

Άρθρο 10 - Διακοπή - Καταγγελία της Σύμβασης

Κάθε συμβαλλόμενο μέρος δικαιούται να καταγγείλει την παρούσα Σύμβαση, στην περίπτωση που το άλλο μέρος παραβιάζει οποιοδήποτε όρο της παρούσας και δεν αίρει την παραβίαση εντός τριάντα (30) ημερών από την σχετική έγγραφη γνωστοποίηση της παραβίασης αυτής από το άλλο μέρος,

Άρθρο 11 - Εγγυητική Επιστολή

Για την καλή εκτέλεση των όρων της παρούσας Σύμβασης, ο Ανάδοχος κατέθεσε την υπ. Αριθμ. ....Εγγυητική επιστολή της Τράπεζας .....που καλύπτει το 10% του Ετήσιου Τιμήματος που ορίζεται στο Άρθρο 2 της παρούσας, με χρόνο ισχύος ένα (1) μήνα μετά την ημερομηνία λήξης της παρούσας.

Άρθρο 12 - Λοιποί Όροι της Σύμβασης

12.1. Ο Ανάδοχος σε κάθε περίπτωση θα έχει την πλήρη ευθύνη της καλής εκτέλεσης των κατά την Σύμβαση υπηρεσιών και υποχρεώσεων του, ανεξάρτητα αν αυτές θα υλοποιούνται από τον ίδιο (το προσωπικό του) ή προστιθέντες του.

12.2. Απαγορεύεται ο Ανάδοχος να εκχωρήσει σε τρίτους οποιοσδήποτε αρμοδιότητες ευθύνες και υποχρεώσεις που απορρέουν από την παρούσα, χωρίς την έγκριση του Εργοδότη.

12.3. Κατ' εξαίρεση των προαναφερομένων, ρητά συμφωνείται ότι ο Ανάδοχος δικαιούται να εκχωρήσει οποιοσδήποτε από τις απαιτήσεις για την αμοιβή του που απορρέουν από την παρούσα Σύμβαση σε Τράπεζα της επιλογής του.

Άρθρο 13 - Προσωπικό - Ευθύνες - Ζημιές

13.1 Από την εκτέλεση της παρούσας Σύμβασης καμία έννομη σχέση δεν δημιουργείται μεταξύ του Εργοδότη και του προσωπικού του Αναδόχου που απασχολείται για το Έργο καθώς και μεταξύ του Αναδόχου και του προσωπικού του Εργοδότη.

13.2 Ο Ανάδοχος και οι προστιθέντες αυτού είναι υποχρεωμένοι να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους, που θα απορρέουν από την ισχύουσα νομοθεσία για την φορολογία του εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων.

13.3 Ο Ανάδοχος και οι προστιθέντες του είναι υποχρεωμένοι να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους που θα απορρέουν από τη σχετική νομοθεσία για την ασφάλιση του προσωπικού τους, που θα απασχοληθεί για την εκτέλεση των υπηρεσιών και υποχρεώσεων της Σύμβασης.

Άρθρο 14 - Εχεμύθεια

14.1 Ο Ανάδοχος κρατά μυστική κάθε πληροφορία που περιέρχεται στην αντίληψή του από την εκτέλεση της παρούσας Σύμβασης και δεν αποκαλύπτει τέτοιες πληροφορίες σε τρίτα μέρη, χωρίς την έγγραφη συναίνεση του Εργοδότη. Ο Ανάδοχος επιβάλλει αυτή την υποχρέωση στους τυχόν υπεργολάβους του και αναλαμβάνει την υποχρέωση να υπογράψει το σχετικό πρωτόκολλο εχεμύθειας που θα του υποδείξει ο Εργοδότης.

14.2 Ο Ανάδοχος και ο Εργοδότης αποκαλύπτουν εμπιστευτικές πληροφορίες σε όσους υπαλλήλους ασχολούνται άμεσα με το περιεχόμενο της παρούσας Σύμβασης ή χρησιμοποιούν τον Εξοπλισμό Πληροφορικής και διασφαλίζουν ότι αυτοί οι υπάλληλοι είναι εν γνώσει, συμφωνούν και αποδέχονται τις υποχρεώσεις εχεμύθειας ο δε Ανάδοχος επιβάλλει αυτές τις υποχρεώσεις και στους υπεργολάβους του.

Άρθρο 15 - Ανωτέρα Βία - Παράβαση Συμβατικών Όρων - Διακοπή Σύμβασης

15.1 Κανένας από τους Συμβαλλόμενους δεν ευθύνεται για παράλειψη εκπλήρωσης των Συμβατικών υποχρεώσεων του εάν η παράλειψη αυτή είναι απόρροια ανώτερης βίας, δηλαδή απρόβλεπτων και αναπτόρεπτων συνθηκών που εκφεύγουν του ελέγχου των Συμβαλλομένων υπό την προϋπόθεση ότι η επικαλούμενη ανωτέρα βία αποδεικνύεται δεόντως.

15.2 Ρητώς συμφωνείται ότι:

α) η εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεων μετατίθεται χωρίς καμία άλλη επίπτωση για όλο το χρονικό διάστημα που διαρκεί το περιστατικό ανωτέρας βίας.

β) ο συμβαλλόμενος στον οποίο συνέβησαν τα περιστατικά ανωτέρας βίας οφείλει επί ποινή αποκλεισμού επίκλησης της να ενημερώσει εγγράφως τον αντισυμβαλλόμενο εντός προθεσμίας εντός μηνός από τότε που πέρασαν τα περιστατικά.

15.3 Σε περίπτωση που ο Ανάδοχος : (α) δεν εκπληρώνει προσηκόντως οποιαδήποτε από τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από τη παρούσα, εκτός από λόγους ανωτέρας βίας, ή έχει υποπέσει σε υπαίτια παράβαση υποχρέωσης που έχει αναλάβει με την παρούσα Σύμβαση και που δικαιολογεί τη λύση της παρούσας Σύμβασης ή (β) δεν συμμορφώνεται προς σύμφωνες με τις διατάξεις της Σύμβασης εντολές του Εργοδότη, ο Εργοδότης θα προσκαλέσει εγγράφως τον Ανάδοχο να συμμορφωθεί αμέσως με τις υποχρεώσεις του. Στη πρόσκληση του Εργοδότη πρέπει να περιλαμβάνεται συγκεκριμένη διατύπωση των παραβάσεων των Συμβατικών όρων ή των αξιουμένων προς εκτέλεση υποχρεώσεων του Αναδόχου.

Αν δεν συμμορφωθεί ο Ανάδοχος με τη πρόσκληση του Εργοδότη μέσα σε τριάντα (30) ημερολογιακές ημέρες από την κοινοποίηση της πρόσκλησης του Εργοδότη, δύναται ο Εργοδότης να κηρύξει έκπτωτο τον Ανάδοχο και να καταπέσουν ταυτόχρονα οι αντίστοιχες εγγυητικές που προβλέπονται στο Άρθρο 9 της παρούσας.

15.4 Εάν ο Ανάδοχος δεν εκπληρώσει τις κατά το Άρθρο 1, της παρούσης Σύμβασης, υποχρεώσεις του και για κάθε ημερολογιακή ημέρα καθυστέρησης, θα επιβάλλεται ποινική ρήτρα 2 τοις εκατό επί του ετησίου τιμήματος της συντήρησης. Η περικοπή λόγω της ποινικής ρήτρας αυτής θα γίνεται στα ανεξόφλητα τιμολόγια του Αναδόχου.

Άρθρο 16 - Ασφάλιση

Ο Εργοδότης οφείλει να εξασφαλίζει την ακεραιότητα των προς συντήρηση ειδών κατά παντός κινδύνου για όλη τη διάρκεια ισχύος της παρούσης.

Άρθρο 17 - Γενική Ευθύνη Αναδόχου

Ο Ανάδοχος θα εκπληρώσει όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση με εκείνο τον υψηλό βαθμό ικανότητας και επαγγελματικής κρίσης που αρμόζει σε εταιρείες αναγνωρισμένες για την επιστημονική και τεχνική κατάρτισή τους στη διοίκηση Έργων και την παροχή υπηρεσιών συναφών προς τις περιλαμβανόμενες στη Σύμβασή του.

Άρθρο 18 - Καλόπιστη Εφαρμογή της Σύμβασης

Για όποιο θέμα ανακύψει κατά την εκτέλεση της παρούσας σύμβασης το οποίο δεν ρυθμίζεται από τις παρούσες διατάξεις θα εφαρμόζονται οι κανόνες της καλής πίστης.

Άρθρο 19 - Αλληλογραφία - Γλώσσα Συνεργασίας

19.1 Όλη η αλληλογραφία μεταξύ των Συμβαλλομένων θα πραγματοποιείται στις παρακάτω διευθύνσεις :

Για τον Εργοδότη : Εθνικής Αντιστάσεως 1
185 31 Πειραιάς
Τηλ. 210 4149461
Fax. 210 4101086

Για τον Ανάδοχο : **QUALITY & RELIABILITY A.E. ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ
ΥΨΗΛΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ Α.Β.Ε.Ε..**

Ταχ.Δ/νση : Κονίτσης 11β, Μαρούσι
Ταχ.κωδ : 151 25 . – ΠΟΛΗ : Αθήνα
Τηλ.210-8029409. fax 210-8029819

Σαν μέσα αλληλογραφίας ορίζονται επί αποδείξει επιστολές, επιστολές που παραδίδονται από άτομα του Εργοδότη ή του Αναδόχου και πρωτοκολλούνται, τηλεομοιοτυπικά μηνύματα (faxes).

19.2. Στα πλαίσια της εκτέλεσης της Σύμβασης, η γλώσσα συνεργασίας των Τεχνικών του Εργοδότη με τους Ειδικούς / Τεχνικούς του Αναδόχου θα είναι η Ελληνική, τόσο σε γραπτό όσο και σε προφορικό λόγο.

Άρθρο 20 -Τροποποίηση Όρων Σύμβασης

Η Σύμβαση μπορεί να τροποποιηθεί εάν και οι δύο Συμβαλλόμενοι συμφωνήσουν εγγράφως προς τούτο.

Άρθρο 21 - Επίλυση Διαφορών

Η Σύμβαση διέπεται από την Ελληνική Νομοθεσία. Κάθε διαφορά που θα προκύψει μεταξύ του Εργοδότη και του Αναδόχου σχετικά με την εκτέλεση, την εφαρμογή ή γενικά τις σχέσεις των Συμβαλλομένων υπάγεται στην αρμοδιότητα των Δικαστηρίων Πειραιώς.

Η παρούσα Σύμβαση καταρτίστηκε σε τέσσερα (4) όμοια πρωτότυπα. Το κάθε πρωτότυπο υπογράφηκε από τους εκπροσώπους και των δύο συμβαλλομένων μερών. Κάθε ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη έλαβε από δύο πρωτότυπα.

ΟΙ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΡΓΟΔΟΤΗ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΔΟΧΟ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και Internet, 2001
- Κριθαρά Θ., Τα τεχνολογικά μέτρα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο
- Α. Παπαδοπούλου, Η πνευματική δημιουργία στο χώρο και το χρόνο του Διαδικτύου
- Σινανιώτη-Μαρούδη Α. - Φαρσαρώτας Ι. Ηλεκτρονική Τραπεζική, 2005
- Μαρίνος Μ., Λογισμικό Νομική Προστασία και συμβάσεις (I), 1989
- Μαρίνος Μ., Η προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών κατά το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας
- Κριθαράς Θ., Η προστασία των προγραμμάτων των η/υ κατά το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας,, *Digesta* 2004
- Μ-Θ. Μαρίνος, Πνευματική Ιδιοκτησία , 2^η εκδ.
- Σ. Σταυρίδου, Τα τεχνολογικά μέτρα στην Υπηρεσία της Διαχείρισης και Προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας.
- Μ-Θ Μαρίνος Κοινωνία των Πληροφοριών και Πνευματική Ιδιοκτησία, 2001,
- Χριστοδούλου Κ., Η νομική φύση του δικαιώματος πάνω στο software :αποκλειστικά πνευματική ιδιοκτησία ή και ευρεσιτεχνία;
- Παπακωνσταντίνου Ε., Νομικά θέματα πληροφορικής, 2006
- Παναγιωτίδου Ε. Δίπλωμα ευρεσιτεχνίας σε πρόγραμμα η/υ 2002
- Ιγγλεζάκης Ι. Προστασία προγραμμάτων η/υ κατά το δίκαιο της ευρεσιτεχνίας
- Λιακόπουλος Θ , Βιομηχανική Ιδιοκτησία, 2000
- Α. Μαρίνου «Το Internet και οι συνέπειες του κυρίως στο χώρο του δικαίου» Ελληνική Δικαιοσύνη Τόμος 39^{ος} Έτος 1998
- Γ. Κουμάντος, Πνευματική Ιδιοκτησία, 2002
- Ι. Καρακώστας, Προστασία της ιδιωτικότητας στην Κοινωνία της Πληροφορίας , ΔΙΜΜΕ 2004
- Α. Κουτσοράδης , Η ροή των πληροφοριών στις αστικές έννομες σχέσεις, 1998
- Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία & Συγγενικά Δικαιώματα, 2000
- Ιγγλεζάκης Ι., Δίκαιο της Πληροφορικής, β' έκδοση, 2008
- Παπανικολάου Π., Μεθοδολογία του Ιδιωτικού Δικαίου και Ερμηνεία των Δικαιοπραξιών, 2000
- Λιάππη Δ., Η διαμόρφωση των συμβάσεων, 2003
- Σταθόπουλο Μ., Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, 1998
- Μπαλή Γ., Γενικά Αρχαί του αστικού δικαίου, 1961
- Παμπούκη Κ., Το δίκαιον των διακριτικών γνωρισμάτων, 1965
- Μούζουλας Γ., Οι συμβάσεις πληροφορικής στην πράξη, 1994
- Κικκής Ι., Το μέλλον του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού στην κοινωνία της πληροφορίας, 2005
- Κανελλοπούλου Μπότη Το δίκαιο της πληροφορίας, 2004

ΠΗΓΕΣ

- <http://www.gnu.org/philosophy/trivial-patent.html>
- <http://epatents.hellug.gr/pages/intro>
- <http://www.screaming-penguin.com/node/4844>
- <http://www.riaa.com>

- <http://www.aepi.gr>
- <http://www.bsa.org>
- <http://w3.bsa.org/hellas//antipiracy/Types-of-Piracy.cfm>
- <http://lawdb.intrasoftnet.com>
- http://www.opi.gr/opifiles/cprght_infr_inet/cprght_infr_intnet.pdf
- http://ec.europa.eu/internal_market/comp/index_en.htm
- <http://www.nat.gr>
- <http://dsa.gr>
- <http://dpa.gr>
- <http://www.2.cs.cmu.edu/~dst/DeCSS/object-code.txt>

ΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

Στο πλαίσιο της υλοποίησης ενός δικτυακού τόπου επιχειρήθηκε η δημιουργία μιας δυναμικής ιστοσελίδας, η οποία αντλεί δεδομένα από τον πίνακα "νομοι" της βάσης δεδομένων "database" που υπάρχει στον εξυπηρετητή.

Ο δικτυακός αυτός τόπος μπορεί:

- A) να γίνει επισκέψιμος για αναζήτηση νομικής πληροφόρησης
- B) να ενημερωθεί από την πλευρά του διαχειριστή

1^ομέρος: Ο ΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΟΠΟΣ

Ο επισκέπτης ανοίγει το αρχείο index.html που αποτελείται από 3 frames, στα οποία φορτώνονται οι ακόλουθες σελίδες:

- index-top.html
- index-left.html
- welcome.html

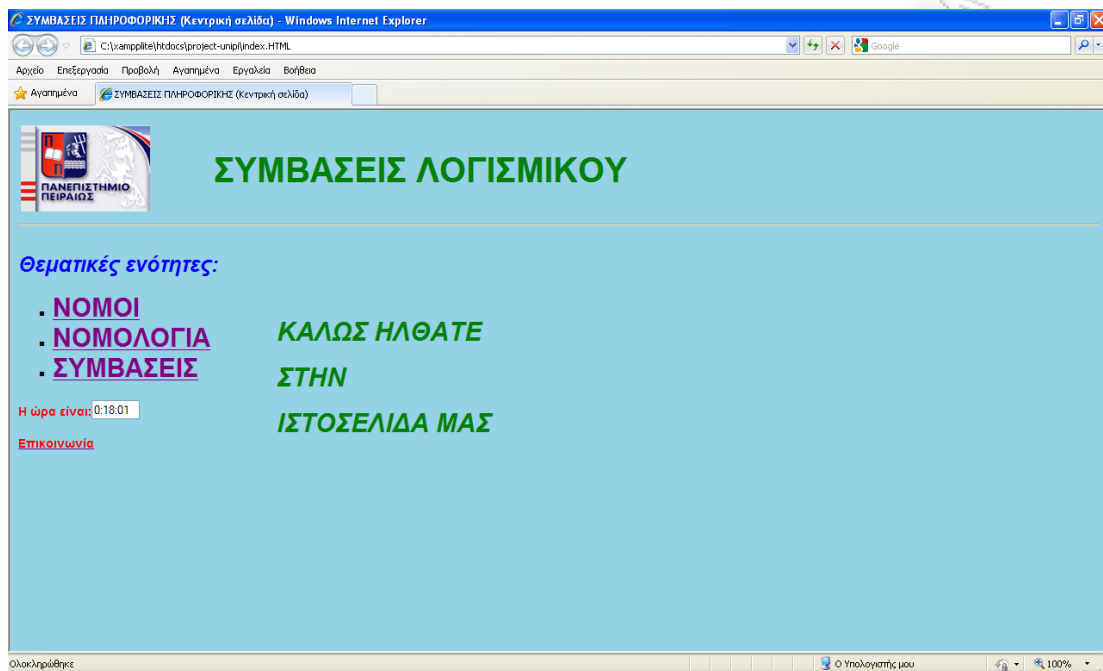
Εκεί μπορεί να κάνει τα εξής:

- **Να δει την ώρα**
- **να στείλει e-mail στον διαχειριστή**
- **να επιλέξει μία από τις εξής θεματικές ενότητες:**
  1. Νόμοι
  2. Νομολογία
  3. Συμβάσεις

Αντικαθίσταται τότε η σελίδα welcome.html, στο κεντρικό frame, με την αντίστοιχη σελίδα:

1. Item-nomos.php
2. Item-nomologia.php
3. Item-symvaseis.php

Κάθε μία απ' τις οποίες αντλεί δυναμικά τα δεδομένα της μέσα από τον πίνακα "νομοι" της βάσης δεδομένων των ειδήσεων "database" που υπάρχει στον εξυπηρετητή.

index.html (Κεντρική σελίδα του ιστοτόπου)

```

<HTML>
<HEAD>
<TITLE> ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ (Κεντρική σελίδα)</TITLE>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
</HEAD>
<frameset frameBorder=0 frameSpacing=0 rows="150,*" >
  <frame name=logo src="index-top.html" scrolling=no>
    <frameset frameBorder=0 frameSpacing=0 cols="300,*">
      <frame name=left-toolbar src="index-left.html">
      <frame name=main-view src="welcome.html">
    </frameset>
  </frameset>
</frameset>
<noframes><body> ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ </body></ noframes>
</HTML>

```

index-left.html (Αριστερό frame της κεντρικής σελίδας)

```

<HTML>
<HEAD>
<TITLE> ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ (Κεντρική σελίδα)</TITLE>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
</HEAD>
<BODY>
<FORM name="myform">
<P class="head5"> Οι Θεματικές μας ενότητες:

```

```

<UL TYPE="square">
<LI> <a href="http://localhost/project-unipi/item-nomologia.php" TARGET="main-view"> <P
class="menu_item"> ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ </a>
<LI> <a href="http://localhost/project-unipi/item-symvaseis.php" TARGET="main-view"> <P
class="menu_item"> ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ </a>
<LI> <a href="http://localhost/project-unipi/item-nomos.php" TARGET="main-view"> <P
class="menu_item"> ΝΟΜΟΣ </a>
</UL>

```

```

<P class="keimeno-left">

```

```

Η ώρα είναι:<input type="text" name="time2" size="5"/> <br> <br>

```

```

<A HREF="mailto:email@host"> <P class="keimeno-left"> Επικοινωνία </a>

```

```

</FORM>

```

```

<script type="text/javascript">

```

```

function liveclock()

```

```

{ var curdate=new Date(); var hours=curdate.getHours();

```

```

var minutes=curdate.getMinutes();

```

```

var seconds=curdate.getSeconds();

```

```

if (minutes<10)

```

```

minutes="0"+minutes;

```

```

if (seconds<10)

```

```

seconds="0"+seconds;

```

```

var thetime=hours+":"+minutes+":"+seconds;

```

```

document.myform.time2.value=thetime;

```

```

setTimeout("liveclock()",1000);

```

```

}

```

```

liveclock();

```

```

</script>

```

```

</BODY>

```

```

</HTML>

```

index-top.html (Πάνω frame της κεντρικής σελίδας)

```

<HTML>

```

```

<HEAD>

```

```

<TITLE> ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ (Κεντρική σελίδα)</TITLE>

```

```

<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />

```

```

</HEAD>

```

```

<BODY>

```

```

<table>

```

```

<tr>

```

```

<td width="20%"> <IMG SRC="unipi.gif" HEIGHT=100 WIDTH=150> </td>

```

```

<td width="70%"> <P class="head1-green"> ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ </td>

```

```

</tr>

```

```

</table>

```

```

<HR>

```

```

</BODY>

```

```

</HTML>

```

welcome.html (Κεντρικό frame)

```

<HTML>
<HEAD>
<TITLE> ΚΑΛΩΣ ΗΛΘΑΤΕ</TITLE>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
</HEAD>
<BODY>
<BR> <BR> <BR> <BR>
<P class="head2"> ΚΑΛΩΣ ΗΛΘΑΤΕ <P class="head2"> ΣΤΗΝ <P class="head2">
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΜΑΣ
</BODY>
</HTML>

```

item-nomologia.php (Εμφάνιση νομολογιών)

```

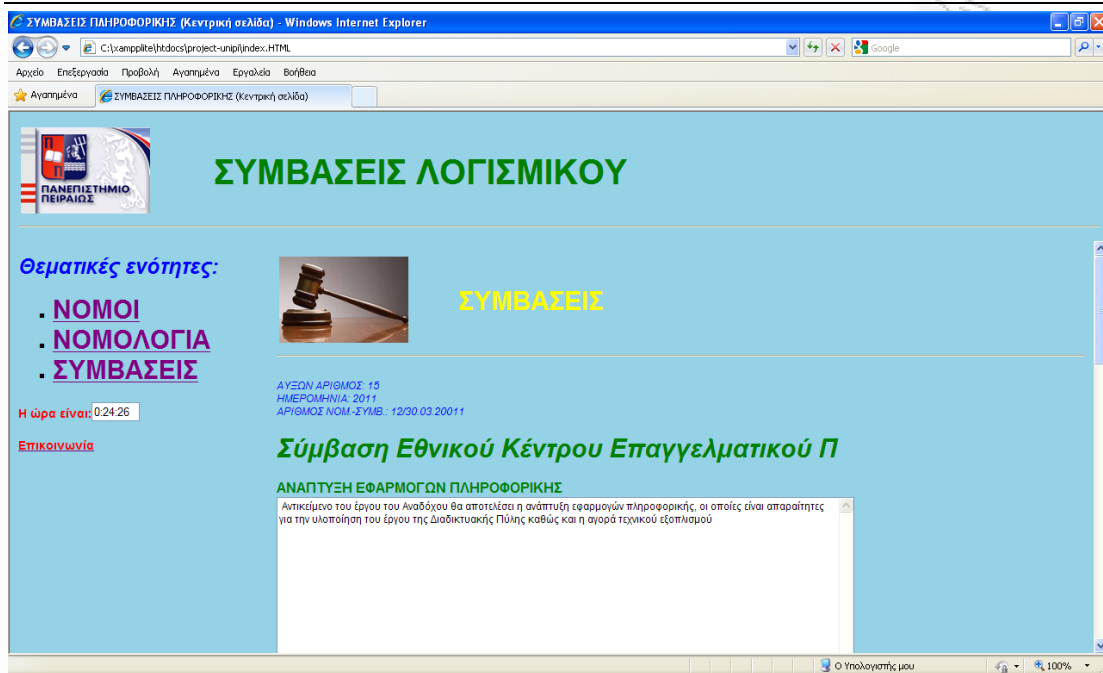
<HTML>
<HEAD>
<TITLE>ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ</TITLE>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
</HEAD>
<BODY>
<table>
<tr>
<td width="35%"> <IMG SRC="ζυγαριά.jpg" HEIGHT=100 WIDTH=150> </td>
<td> <P class="head-yellow"> ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ </td>
</tr>
</table>
<hr/>

```



```
<?php
mysql_connect("localhost","root","");
mysql_select_db("database");
$counter=0;
$result = mysql_query("SELECT * FROM news WHERE CATEGORY=' ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ' ORDER
BY CODE");
while($row = mysql_fetch_array($result))
{
$counter=$counter+1;
echo "<P class='head4'>";
echo " ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ: "; echo $row['CODE'] ; echo "<br/>";
echo "ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: "; echo $row['DATE'] ; echo "<br/>";
echo " ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΟΜ.-ΣΥΜΒ.: ";echo $row[' NUMBER ']; echo "<br/>";
echo "<P class='head2'>";
echo $row['FEK'] ; echo "<br/>";
echo "<P class='head3'>";
echo $row['SUBTITLE'] ; echo "<br/>";
echo "<TEXTAREA rows=20 cols=130 readonly P class='keimeno-text'>"; echo $row['TEXT'];
echo"</TEXTAREA>";
echo "<br/>";
echo "<br/>";
echo "<hr/>";
};
if($counter==0) {print("Δεν βρέθηκε");echo "<br/>"; echo "<hr/>";}
else {echo "<P class='head3'>"; print("ΤΕΛΟΣ ");}
?>
</BODY>
</HTML>
```

item-symvaseis.php (Εμφάνιση σύμβασης)


```

<HTML>
<HEAD>
<TITLE>ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ</TITLE>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
</HEAD>
<BODY>
<table>
<tr>
<td width="35%"> <IMG SRC="δικαιοσύνη.jpg" HEIGHT=100 WIDTH=150> </td>
<td <P class="head-yellow"> ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ </td>
</tr>
</table>
<hr/>
<?php
mysql_connect("localhost","root","");
mysql_select_db("database");
$counter=0;
$result = mysql_query("SELECT * FROM news WHERE CATEGORY= ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ " ORDER
BY CODE");

while($row = mysql_fetch_array($result))
{
$counter=$counter+1;
echo "<P class='head4'>";

```

```

echo " ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ: "; echo $row['CODE'] ; echo "<br/>";
echo "ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: "; echo $row['DATE'] ; echo "<br/>";
echo " ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΟΜ.-ΣΥΜΒ.: ";echo $row[NUMBER "]; echo "<br/>";
echo "<P class='head2'>";
echo $row['FEK'] ; echo "<br/>";
echo "<P class='head3'>";
echo $row['SUBTITLE'] ; echo "<br/>";
echo "<TEXTAREA rows=20 cols=130 readonly P class='keimeno-text'>"; echo $row['TEXT'];
echo "</TEXTAREA>";
echo "<br/>";
echo "<br/>";
echo "<hr/>";
};
if($counter==0) {print("Δεν βρέθηκε");echo "<br/>"; echo "<hr/>";}
else {echo "<P class='head3'>"; print("ΤΕΛΟΣ ");}
?>
</BODY>
</HTML>

```

item-nomos.php (Εμφάνιση Νόμων)

```

<HTML>
<HEAD>
<TITLE>NOMOI</TITLE>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
</HEAD>
<BODY>
<table>

```

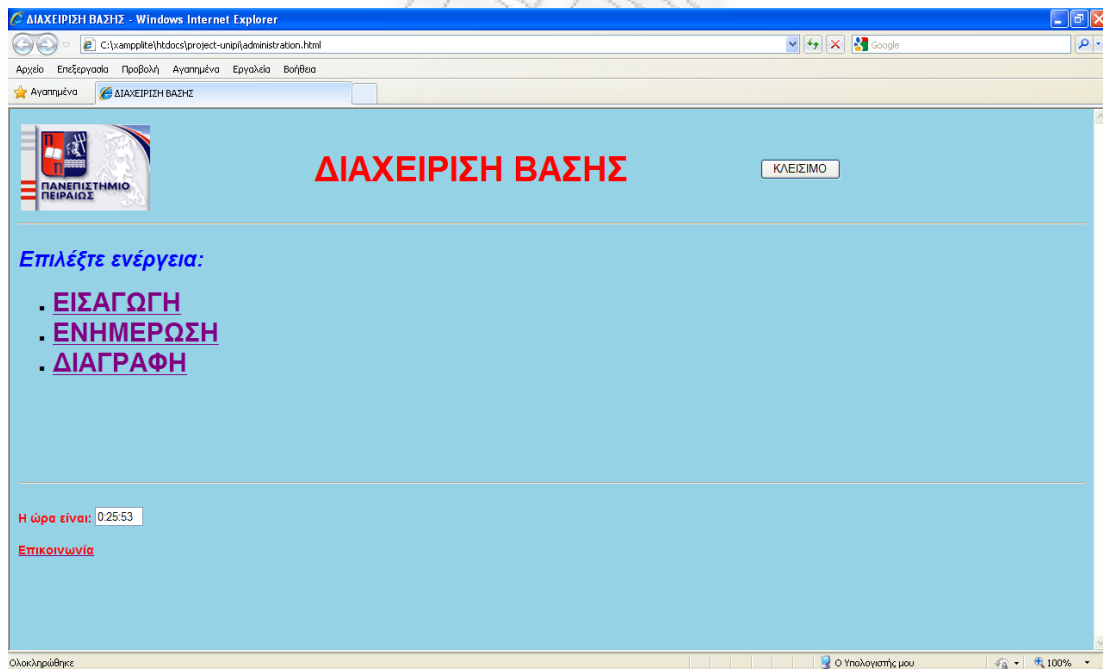
```
<tr>
<td width="35%"> <IMG SRC="Σφυρί.jpg" HEIGHT=100 WIDTH=150> </td>
<td <P class="head-yellow"> NOMOI </td>
</tr>
</table>
<hr/>
<?php
mysql_connect("localhost", "root", "");
mysql_select_db("database");
$counter=0;
$result = mysql_query("SELECT * FROM news WHERE CATEGORY=' NOMOI ' ORDER BY
CODE");
while($row = mysql_fetch_array($result))
{
$counter=$counter+1;
echo "<P class='head4'>";
echo "ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘΜΟΣ: "; echo $row['CODE'] ; echo "<br/>";
echo "ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: "; echo $row['DATE'] ; echo "<br/>";
echo "ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΟΜ.-ΣΥΜΒ.: ";echo $row['NUMBER'] ; echo "<br/>";
echo "<P class='head2'>";
echo $row['FEK'] ; echo "<br/>";
echo "<P class='head3'>";
echo $row['SUBTITLE'] ; echo "<br/>";
echo "<TEXTAREA rows=20 cols=130 readonly P class='keimeno-text'>"; echo $row['TEXT'];
echo "</TEXTAREA>";
echo "<br/>";
echo "<br/>";
echo "<hr/>";
};
if($counter==0) {print("Δεν βρέθηκε");echo "<br/>"; echo "<hr/>";}
else {echo "<P class='head3'>"; print("ΤΕΛΟΣ ");}
?>
</BODY>
</HTML>
```

2^{ος}μέρος: Η ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗ

Ο διαχειριστής ανοίγει το αρχείο *administration.html* με το οποίο μπορεί να κάνει τα εξής:

- **Να δει την ώρα**
- **να στείλει e-mail**
- **να εισάγει μια νέους νόμους –νομολογίες –συμβάσεις στη βάση δεδομένων**
εμφανίζεται τότε το αρχείο-φόρμα *nomos-insert-form.html* μέσω του οποίας καταχωρείται . Αυτό το αρχείο καλεί και μεταβιβάζει τα δεδομένα του στο αρχείο *nomos-insert-database.php* το οποίο με τη σειρά του τα καταχωρεί στη βάση δεδομένων.
- **να ενημερώσει τη βάση δεδομένων**
εμφανίζεται τότε το αρχείο-φόρμα *select-code-update.php* μέσω του οποίου επιλέγεται ο κωδικός της προς ενημέρωση είδησης. Αυτό το αρχείο καλεί και μεταβιβάζει τον κωδικό στο αρχείο-φόρμα *nomos-update-form.php* στο οποίο εμφανίζεται ο νόμος – νομολογία –σύμβαση και γίνονται οι τροποποιήσεις. Αυτό το αρχείο καλεί και μεταβιβάζει τα δεδομένα του στο αρχείο *nomos-update-database.php* το οποίο με τη σειρά του ενημερώνει τη βάση δεδομένων.
- **να διαγράψει από τη βάση δεδομένων**
εμφανίζεται τότε το αρχείο-φόρμα *select-code-delete.php* μέσω του οποίου επιλέγεται ο κωδικός προς διαγραφή . Αυτό το αρχείο καλεί και μεταβιβάζει τον κωδικό στο αρχείο *nomos-delete-database.php* το οποίο με τη σειρά του διαγράφει από τη βάση δεδομένων.

Administration.html (Κεντρική σελίδα διαχείρισης)

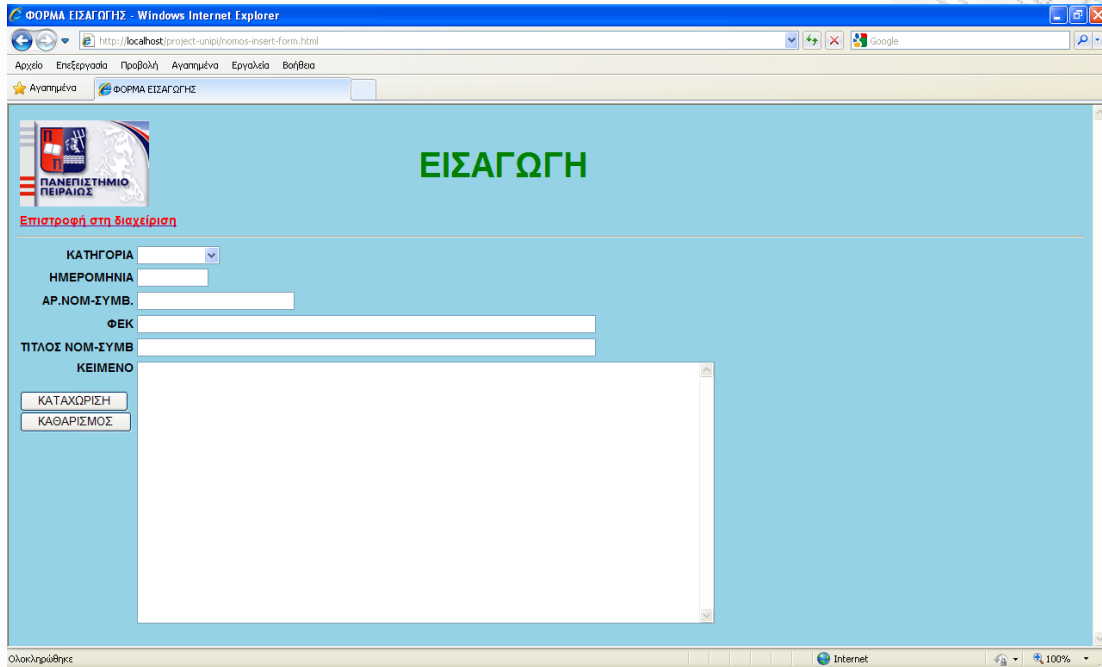


```
<HTML>
<HEAD>
<TITLE> ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΒΑΣΗΣ </TITLE>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
```

```

</HEAD>
<BODY>
<FORM name="myform">
<table>
<tr>
<td width="20%"> <IMG SRC="unipi.gif" HEIGHT=100 WIDTH=150> </td>
<td width="70%"> <P class="head1-red"> ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΒΑΣΗΣ </td>
<td align="CENTER"> <input type="button" value="ΚΛΕΙΣΙΜΟ" onclick="window.close()"> </td>
</tr>
</table>
<HR>
<BR>
<P class="head5"> Επιλέξτε ενέργεια:
<UL TYPE="square">
<LI> <a href="http://localhost/project-unipi/nomos-insert-form.html"> <P class="menu_item">
ΕΙΣΑΓΩΓΗ </a>
<LI> <a href="http://localhost/project-unipi/select-code-update.php"> <P class="menu_item">
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ </a>
<LI> <a href="http://localhost/project-unipi/select-code-delete.php"> <P class="menu_item">
ΔΙΑΓΡΑΦΗ </a>
</UL>
<br> <br> <br> <br> <br>
<HR>
<P class="keimeno-left">
Η ώρα είναι: <input type="text" name="time2" size="5"/> <br>
<A HREF="mailto:email@host"> <P class="keimeno-left"> Επικοινωνία </a> </br>
</FORM>
<script type="text/javascript">
function liveclock()
{ var curdate=new Date(); var hours=curdate.getHours();
var minutes=curdate.getMinutes();
var seconds=curdate.getSeconds();
if (minutes<10)
minutes="0"+minutes;
if (seconds<10)
seconds="0"+seconds;
var thetime=hours+":"+minutes+":"+seconds;
document.myform.time2.value=thetime;
setTimeout("liveclock()",1000);
}
liveclock();
</script>
</BODY>
</HTML>

```

nomos-insert-form.html (Φόρμα εισαγωγής)

```

<html>
<head>
<title> ΦΟΡΜΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ </title>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
</head>
<body>
<form name="myform" action="http://localhost/project-unipi/article-insert-database.php"
method="post">
<table>
<tr>
<td width="20%"> <IMG SRC="unipi.gif" HEIGHT=100 WIDTH=150> </td>
<td width="70%"> <P class="head1-green"> ΕΙΣΑΓΩΓΗ </td>
</tr>
<tr>
<td> <a href="http://localhost/project-unipi/administration.html"> <P class="keimeno-left">
Επιστροφή στη διαχείριση </a> </td> </tr>
</table>
<hr>
<table>
<tr>
<td> <P class="keimeno-right"> ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ </td> <td>
<select name="new_category" P class="keimeno-text">
<option selected value="">
<option value="ΝΟΜΟΣ"> ΝΟΜΟΣ
<option value="ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ"> ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

```

```

<option value="ΣΥΜΒΑΣΗ"> ΣΥΜΒΑΣΗ
</select> </td></tr>
<tr> <td> <P class="keimeno-right"> ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ </td> <td> <input type="text"
name="new_date" SIZE="10" P class="keimeno-text"> </td></tr>
<tr> <td> <P class="keimeno-right"> ΑΡ. ΝΟΜ- ΣΥΜ. </td> <td> <input type="text"
name="new_nom" SIZE="30" P class="keimeno-text"> </td></tr>
<tr> <td> <P class="keimeno-right"> ΦΕΚ </td> <td> <input type="text" name="new_fek"
SIZE="100" P class="keimeno-text"> </td></tr>
<tr> <td> <P class="keimeno-right"> ΤΙΤΛΟΣ ΝΟΜ- ΣΥΜ </td> <td> <input type="text"
name="new_subtitle" SIZE="100" P class="keimeno-text"> </td></tr>
<tr> <td valign="top"> <P class="keimeno-right"> ΚΕΙΜΕΝΟ </P> <input type="button"
value="ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΗ" onclick="check()"> <br> <input type="reset" value="ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ"
></td> <td> <TEXTAREA NAME="new_text" rows=20 cols=130 P class="keimeno-text">
</TEXTAREA> </td> </tr>
</table>
</form>
<script type="text/javascript">
function check()
{
if ((myform.new_category.value == "") || (myform.new_date.value == "") ||
(myform.new_author.value == "") || (myform.new_title.value == "") || (myform.new_subtitle.value
== "") || (myform.new_text.value == "")) alert("ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΤΕ ΟΛΑ ΤΑ ΠΕΔΙΑ");
else myform.submit()
}
</script>
</body>
</html>

```

nomos-insert-database (Εισαγωγή δεδομένων)

```

<html>
<head>
<title> Εισαγωγή δεδομένων στη βάση </title>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
</head>
<body>
<?php
mysql_connect("localhost","root","");
mysql_select_db(database);
$category=$_REQUEST['new_category'];
$date=$_REQUEST['new_date'];
$author=$_REQUEST['new_nom'];
$title=$_REQUEST['new_fek'];
$subtitle=$_REQUEST['new_subtitle'];
$text=$_REQUEST['new_text'];
mysql_query("INSERT INTO news(CATEGORY,DATE,AUTHOR,TITLE,SUBTITLE,TEXT)
VALUES('$category' , '$date' , '$author' , '$title' , '$subtitle' , '$text')");
?>

```



```

<p class="head1-green"> ΕΠΙΤΥΧΗΣ ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΗ
<a href="article-insert-form.html"> <P class="keimeno-left"> ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ
</a>
</body>
</html>

```

select-code-update.php (Επιλογή Αύξοντος αριθμού για ενημέρωση)

Επιλογή για Ενημέρωση

ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΥΞΟΝΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΕΜΦΑΝΙΣΗ

Α.Α.	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ	ΥΠΟΤΙΤΛΟΣ	ΚΕΙΜΕΝΟ
7	ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	2006	881/2006	ΑΠΟΦΑΣΗ ΜΟΝΟΜΕΛΟΥΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ	ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ	Εξουσίες που παρέχουν το πνευματικό και το ηθικό δικαίωμα. Έννοια του όρου "Έργο". Έχουν το χαρακτήρα έργου και τα προγράμματα ηλεκτρονικού υπολογιστή και τα προπαρασκευαστικά υλικά σχεδίασμού αυτών. Έκταση της παρεχόμενης προστασίας. Δεν προστατεύονται ως πνευματική δικαίωση οι ιδέες και οι αρχές στις οποίες βασίζεται το πρόγραμμα. Πίστε το πρόγραμμα θεωρείται προτύπο. Δικαιώχος του δικαιώματος επί του έργου είναι ο δημιουργός του. Πως πικυριότα δικαιώχος του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή. Αν ο δημιουργός εργάζεται για λογαριασμό άλλου, η προστασία παρέχεται αυτοδύναμη στον τελικό. Έννοια των όρων "πρόγραμμα του ηλεκτρονικού υπολογιστή" και "πρωτότυπο προγράμματος". Δικητή η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων. Η αίτηση πρέπει λόγω της ύψους της να καταδικασθεί στη δικαστική δαπάνη της καθ' ης (άρθρο 176 ΚΠολΔ). Διάταξη για επιβολή δικαστικής δαπάνης εις βάρος των προσβληθέντων παρεμφανόντων δε θα περιληφθεί στο δικαστικό, ενόψει του ότι η παρομύβασή τους δεν έδωσε αφορμή σε επίαίτηση των δικαστικών εφέδων της έσης.
8	ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	1996	30766/1996	ΑΠΟΦΑΣΗ ΜΟΝΟΜΕΛΟΥΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΑΘΗΝ	ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ	Πνευματική δικαίωση. Εμβόση μεταξύ εταιρείας μουσικών οργάνων και μουσικού - προγραμματιστή ηλεκτρονικού υπολογιστή για την παρομήνη, συλλεκτικού έργου ομβών παραδοσιακής μουσικής, με τη χρήση λαγουμικού - μέλους. Η σύμβαση αυτή αποτελεί σύμβαση μίσθωσης έργου. Ενσωμάτωση των ομβών σε μουσική κάρτα πωλούμενη ως αντίγραφο συνολικά στα αρμονία. Σύμφωνα με τον νόμο 2121/1993 οι ρμβοί αυτοί εμπίπτουν στην κατηγορία του μουσικού έργου εφαρμοσμένων τεχνών και του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή και αποτελεί πρωτογενή πνευματική δικαίωση του μουσικού-προγραμματιστή. Προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα του τελικού ο αναπαρομήνη και εμπόριο των μουσικών καρτών από την εταιρεία μουσικών οργάνων, εφόσον δεν χορηγήθηκε άδεια εκμετάλλευσης από τον πνευματικό δημιουργό. Αίτηση του πνευματικού δημιουργού για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά της εταιρείας. Δεν κριότα αναγκαία η χορήγηση προσωρινής διαταγής. Δικητή η αίτηση των ασφαλιστικών μέτρων. Δικασόεται η συντηρητική κατάσταση των ομβών φερόν έργου.
						Δικαίωμα πωλήτη σε περίπτωση πραγματικών ελαττωμάτων ή άλλων συμφωνημένων δόξατος στο πωλούμενο. Αναστροφή της πώλησης ή μίσου του πώματος. Έννοια πραγματικού ελαττώματος και συμφωνημένων δόξατος. Στην περίπτωση αυτή η πώληση του υλικού παραμένει έληνη και ο πωλούμενος είναι ομολογούμενος ελάττωμα.

```

<html>
<head><title> Εμφάνιση Βάσης και Επιλογή</title>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
</head>
<body>
<FORM name="myform" action="http://localhost/project-unipi/article-update-form.php"
method="post">
<table>
<tr>
<td width="20%"> <IMG SRC="unipi.gif" HEIGHT=100 WIDTH=150> </td>
<td width="70%"> <P class="head1-red"> ΕΠΙΛΟΓΗ ΓΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ</td>
</tr>
<tr> <td> <a href="http://localhost/project-unipi/administration.html"> <P class="keimeno-left">
Επιστροφή στη διαχείριση </a> </td> </tr>
</table>
<hr>
<P class="keimeno-left"> ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΥΞΟΝΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΥ <input TYPE="TEXT"
NAME="select">
<INPUT TYPE="button" VALUE="ΕΜΦΑΝΙΣΗ" onclick="check()">
</FORM>

```

```
<?php
mysql_connect("localhost","root","");
mysql_select_db("database");
$result = mysql_query("SELECT * FROM nomoi ORDER BY CODE");
echo "<table border='1'>
<tr><th>ΚΩΔΙΚΟΣ</th><th>ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ</th><th>ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ</th><th>ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ</th><
th>ΑΡΙΘΜΟΣ</th><th>ΦΕΚ</th><th>ΚΕΙΜΕΝΟ</th></tr>";

while($row = mysql_fetch_array($result))
{
echo "<tr><td><b>".$row['CODE'] . "</b></td>";
echo "<td>".$row['CATEGORY'].</td>";
echo "<td>".$row['DATE'].</td>";
echo "<td>".$row['NUMBER'].</td>";
echo "<td>".$row['FEK'].</td>";
echo "<td>".$row['SUBTITLE'].</td>";
echo "<td P class='keimeno-small-text'>".$row['TEXT'].</td></tr>";
}
echo "</table>";
?>
<script type="text/javascript">
function check()
{
if (myform.select.value == "") alert("ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΕΠΙΛΕΞΤΕ ΑΥΞΟΝΤΑ ΑΡΙΘΜΟ"); else
myform.submit()
}
</script>
</body>
</html>
```

nomos-update-form.php (Φόρμα ενημέρωσης)

Φόρμα ενημέρωσης - Windows Internet Explorer

http://localhost/project-unipi/nomos-update-form.php

Αρχείο Επεξεργασία Προβολή Αγαπημένα Εργαλεία Βοήθεια

Αγαπημένα Φόρμα ενημέρωσης

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Επιστροφή στη διαχείριση

ΚΩΔΙΚΟΣ: 8

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 1996

ΑΡ.ΝΟΜ-ΣΥΜΒ: 30766/1996

ΦΕΚ: ΑΠΟΦΑΣΗ ΜΟΝΟΜΕΛΟΥΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΑΘΗΝ

ΥΠΟΤΙΤΛΟΣ: ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ:

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Πνευματική ιδιοκτησία. Σύμβαση μεταξύ εταιρείας μουσικών οργάνων και μουσικού - προγραμματιστή ηλεκτρονικού υπολογιστή για την παραγωγή, συλλεκτικού έργου ρυθμικών παραδοσιακής μουσικής, με τη χρήση λογισμικού - μίτρας. Η σύμβαση αυτή αποτελεί σύμβαση μίσθωσης έργου. Ενσωμάτωση των ρυθμικών σε μουσική κάρτα πωλούμενη ως συστήματα συνοδευτικά στην ομιλία. Σύμφωνα με τον νόμο 2121/1993 οι ρυθμοί αυτοί εμπίπτουν στην κατηγορία του μουσικού έργου εφαρμοσμένων τεχνών και του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή και αποτελεί πρωτότυπη πνευματική ιδιοκτησία του μουσικού-προγραμματιστή. Προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα του τελευταίου η αναπαραγωγή και εμπορία των μουσικών καρτών από την εταιρεία μουσικών οργάνων, εφόσον δεν χορηγήθηκε άδεια εκμετάλλευσης από τον πνευματικό δημιουργό. Αίτηση του πνευματικού δημιουργού για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά της εταιρείας. Δεν κρίνεται αναγκαία η χορήγηση προσωρινής διαταγής. Δεκτή η αίτηση των ασφαλιστικών μέτρων. Διατάσσεται η συντηρητική κατάσχεση των υλικών φορέων ήχου.

Ολοκληρώθηκε

Internet 100%

```

<html>
<head><title> Φόρμα ενημέρωσης</title></head>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
<body>
<form name="myform" action="http://localhost/project-unipi/article-update-database.php"
method="post">
<table>
<tr>
<td width="20%"> <IMG SRC="unipi.gif" HEIGHT=100 WIDTH=150> </td>
<td width="70%"> <P class="head1-red"> ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ </td>
</tr>
<tr>
<td> <a href="http://localhost/project-unipi/administration.html"> <P class="keimeno-left">
Επιστροφή στη διαχείριση </a> </td> </tr>
</table>
<hr>
<?php
$con = mysql_connect("localhost", "root", "");
if (!$con) {die('Could not connect: ' . mysql_error());}
mysql_select_db("database", $con);
$code=$_REQUEST['select'];
$result = mysql_query("SELECT * FROM nomoi WHERE CODE='$code'");
$row = mysql_fetch_array($result);
$category = $row['CATEGORY'];
$date = $row['DATE'];
$author = $row['NUMBER'];

```

```

$title = $row['FEK'];
$subtitle = $row['SUBTITLE'];
$text = $row['TEXT'];
echo "<table>";
echo "<tr><td> <P class='keimeno-right'> ΚΩΔΙΚΟΣ : <td><INPUT TYPE='text' NAME='code' P
class='keimeno-left' VALUE='$code' readonly> </tr>";
echo "<tr><td> <P class='keimeno-right'> ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ : </td> <td>
<select name='category' P class='keimeno-text'>
<option value='NOMOI'> NOMOI
<option value='NOMΟΛΟΓΙΑ'> ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ
<option value='ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ'> ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ
<option selected value='$category'>$category
</select> </td> </tr>";
echo "<tr><td> <P class='keimeno-right'> ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: <td><INPUT TYPE='text'
NAME='date' SIZE='10' P class='keimeno-text' VALUE='$date'> </tr>";
echo "<tr><td> <P class='keimeno-right'> ΑΡ.ΝΟΜ-ΣΥΜΒ: <td><INPUT TYPE='text'
NAME='number' SIZE='30' P class='keimeno-text' VALUE='$author'></tr>";
echo "<tr><td> <P class='keimeno-right'> ΦΕΚ: <td><INPUT TYPE='text' NAME='fek'
SIZE='100' P class='keimeno-text' VALUE='$title'></tr>";
echo "<tr><td> <P class='keimeno-right'> ΥΠΟΤΙΤΛΟΣ: <td><INPUT TYPE='text'
NAME='subtitle' SIZE='100' P class='keimeno-text' VALUE='$subtitle'></tr>";
echo "<tr><td valign=top> <P class='keimeno-right'> ΚΕΙΜΕΝΟ: <br> <br> <input type='submit'
value='ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ'> <td><TEXTAREA NAME='text' rows=20 cols=130 P class='keimeno-
text'>$text</TEXTAREA></tr>";
echo "</table>";
?>
</form>
</body>
</html>

```

nomos-update-database.php (Ενημέρωση της βάσης)

```

<html>
<head><title> Ενημέρωση βάσης </title></head>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
<body>
<?php
$con = mysql_connect("localhost","root","");
if (!$con) {die('Could not connect: ' . mysql_error());}
mysql_select_db("database", $con);
$code=$_REQUEST['code'];
$category=$_REQUEST['category'];
$date=$_REQUEST['date'];
$author=$_REQUEST['number'];
$title=$_REQUEST['fek'];
$subtitle=$_REQUEST['subtitle'];
$text=$_REQUEST['text'];

```

```
mysql_query("UPDATE news SET CATEGORY='$category', DATE='$date',
NUMBER='$number', FEK='$fek', SUBTITLE='$subtitle',TEXT='$text' WHERE CODE
='$code'");
mysql_close($con);
?>
<p class="head1-green"> ΕΠΙΤΥΧΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ
<a href="http://localhost/project-unipi/select-code-update.php"> <P class="keimeno-left">
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ </a>
</body>
</html>
```

select-code-delete.php (Επιλογή αύξοντος αριθμού για διαγραφή)

Επιστροφή στη διαχείριση

ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΥΞΟΝΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΔΙΑΓΡΑΦΗ

A.A.	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ	ΥΠΟΤΙΤΛΟΣ	ΚΕΙΜΕΝΟ
7	ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	2006	881/2006	ΑΠΟΦΑΣΗ ΜΟΝΟΜΕΛΟΥΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ	ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ	Ερωτήσεις που παρόντων το περιστατικό και το εθνικό δικαίωμα. Έννοια του όρου "έργο". Έργων το χαρακτήρα έργο και τα προγράμματα ηλεκτρονικού υπολογιστή και το προπαρασκευαστικό υλικό σχεδιασμού αυτών. Έκταση της παρεχόμενης προστασίας. Δεν προστατεύονται ως πνευματική ιδιοκτησία οι ιδέες και οι αρχές στις οποίες βασίζεται το πρόγραμμα. Πότε το πρόγραμμα θεωρείται πρωτότυπο. Δικαιώματα του δικαιώματος επί του έργου είναι ο δημιουργός του. Ποιος τεκμαίρεται δικαιώματα του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή. Αν ο δημιουργός εργάζεται για λογαριασμό άλλου, η προστασία παρέχεται αυτοδικαίως στον πελάτη. Έννοια των όρων "πρόγραμμα του ηλεκτρονικού υπολογιστή" και "πρωτότυπο πρόγραμμα". Δικητή η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων. Η απόφαση πρέπει λήνη της ήττας της να καταδικασθεί στη δικαστική δαπάνη της καθ' ύλη (άρθρο 176 ΚΠολΔ). Διάταξη για επιβολή δικαστικής δαπάνης εκ βάρος των προσεγγιστικών παρεμβάνων των δε θα περιληφθεί στο δικαστικό, ενάγει του ότι η παρέμβαση τους δεν έδωσε αφορμή σε επαύξηση των δικαστικών εδδών της δίκης
8	ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	1996	30766/1996	ΑΠΟΦΑΣΗ ΜΟΝΟΜΕΛΟΥΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΑΘΗΝ	ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ	Πνευματική ιδιοκτησία. Σύμβαση μεταξύ εταιρείας μουσικών οργάνων και μουσικού - προγραμματιστή ηλεκτρονικού υπολογιστή για την παραγωγή συλλεκτικού έργου ρυθμικών παραδοσιακής μουσικής με τη χρήση λογισμικού - μέτρος. Η σύμβαση αυτή αποτελεί σύμβαση μίσθωσης έργου. Ενσωμάτωση των ρυθμικών σε μουσική κάρτα πωλούμενη ως αυτόματα συνοδευτικά στα αρμονία. Σύμφωνο με τον νόμο 2121/1993 οι ρυθμοί αυτοί εμπίπτουν στην κατηγορία του μουσικού έργου εφαρμοσμένων τεχνών και του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή και αποτελεί πρωτότυπη πνευματική ιδιοκτησία του μουσικού προγραμματιστή. Προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα του πελάτη ή αναπαριστά και εμπίπτει των μουσικών καρτών από την εταιρεία μουσικών οργάνων, εφόσον δεν χορηγήθηκε άδεια εκμετάλλευσης από τον πνευματικό δημιουργό. Αίτηση του πνευματικού δημιουργού για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά της εταιρείας. Δεν κρίνεται αναγκαία η χορήγηση προσωρινής διαταγής. Δικητή η αίτηση των ασφαλιστικών μέτρων. Διατάσσεται η συντηρητική κατάσχεση των υλικών φορέων ήχου. Δικαίωμα πωλητή σε περίπτωση πραγματικών ελαττωμάτων ή έλλειψη συμφωνημένης ιδιότητας στο πωλούμενο. Αναστροφή της πώλησης ή μείωση του τιμήματος. Έννοια πραγματικού ελαττώματος και συμφωνημένης ιδιότητας. Στην περίπτωση που ο πωλητής πωλεί αντικείμενο που υφίσταται ελαττώματα ή έλλειψη συμφωνημένης ιδιότητας, ο αγοραστής έχει το δικαίωμα να απαιτήσει την αναστροφή της πώλησης ή μείωση του τιμήματος.

```
<html>
<head><title> Εμφάνιση Βάσης και Επιλογή</title>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
</head>
<body>
<FORM name="myform" action="http://localhost/project-unipi/article-delete-database.php"
method="post">
<table>
<tr>
<td width="20%"> <IMG SRC="unipi.gif" HEIGHT=100 WIDTH=150> </td>
<td width="70%"> <P class="head1-red"> ΔΙΑΓΡΑΦΗ </td>
</tr>
<tr>
<td> <a href="http://localhost/project-unipi/administration.html"> <P class="keimeno-left">
Επιστροφή στη διαχείριση </a> </td> </tr>
</table>
```

```

<hr>
<P class="keimeno-left"> ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΥΞΟΝΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΥ<input TYPE="TEXT"
NAME="select">
<INPUT TYPE="button" VALUE="ΔΙΑΓΡΑΦΗ " onclick="check()">
</FORM>
<?php
mysql_connect("localhost","root","");
mysql_select_db("database");
$result = mysql_query("SELECT * FROM nomoi ORDER BY CODE");
echo "<table border='1'>
<tr><th>ΚΩΔΙΚΟΣ</th><th>ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ</th><th>ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ</th><th>ΑΡΙΘΜΟΣ</th><th>
ΦΕΚ</th><th>ΥΠΟΤΙΤΛΟΣ</th><th>ΚΕΙΜΕΝΟ</th></tr>";
while($row = mysql_fetch_array($result))
{
echo "<tr><td><b>". $row['CODE'] . "</b></td>";
echo "<td>" . $row['CATEGORY']. "</td>";
echo "<td>" . $row['DATE']. "</td>";
echo "<td>" . $row['NUMBER']. "</td>";
echo "<td>" . $row['FEK']. "</td>";
echo "<td>" . $row['SUBTITLE']. "</td>";
echo "<td P class='keimeno-small-text'>" . $row['TEXT']. "</td></tr>";
}
echo "</table>";
?>
<script type="text/javascript">
function check()
{
if (myform.select.value == "") alert("ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΕΠΙΛΕΞΤΕ ΚΩΔΙΚΟ "); else myform.submit()
}
</script>
</body>
</html>

```

nomos-delete-database.php (Διαγραφή από τη βάση)

```

<html>
<head><title> Διαγραφή </title></head>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="Styles.css" />
<body>
<?php
mysql_connect("localhost","root","");
mysql_select_db("database");
$code=$_REQUEST['select'];
mysql_query("DELETE FROM nomoi WHERE CODE =$code");
?>
<p class="head1-green"> ΕΠΙΤΥΧΗΣ ΔΙΑΓΡΑΦΗ

```

```
<a href="http://localhost/project-unipi/select-code-delete.php"> <P class="keimeno-left">
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗ ΔΙΑΓΡΑΦΗ </a>
</body>
</html>
```

styles.css (Αρχείο κανόνων μορφοποίησης)

```
BODY {background-color: #95d2e6}
.menu_item {FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 30px; FONT-FAMILY: Arial}
.head-yellow {FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 30px; COLOR: yellow; FONT-FAMILY: Arial;
TEXT-ALIGN: center}
.head1-red {FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 40px; COLOR: red; FONT-FAMILY: Arial;
TEXT-ALIGN: center}
.head1-green {FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 40px; COLOR: green; FONT-FAMILY: Arial;
TEXT-ALIGN: center}
.head2 {FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 30px; COLOR: green; FONT-STYLE: italic; FONT-
FAMILY: Arial}
.head3 {FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 16px; COLOR: green; FONT-FAMILY: Arial}
.head4 {FONT-SIZE: 12px; COLOR: blue; FONT-STYLE: italic; FONT-FAMILY: Arial}
.head5 {FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 25px; COLOR: blue; FONT-STYLE: italic; FONT-
FAMILY: Arial}
.keimeno {FONT-SIZE: 14px; COLOR: black; FONT-FAMILY: "Arial"; TEXT-ALIGN: left}
.keimeno-right {FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 14px; COLOR: black; FONT-FAMILY:
"Arial"; TEXT-ALIGN: right}
.keimeno-left {FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 14px; COLOR: red; FONT-FAMILY: "Arial";
TEXT-ALIGN: left}
.keimeno-text {FONT-SIZE: 12px; COLOR: black; FONT-FAMILY: "Arial"; TEXT-ALIGN: left}
.keimeno-small-text {FONT-SIZE: 12px; COLOR: black; FONT-FAMILY: "Arial Narrow"; TEXT-
ALIGN: left}
.menu_item {FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 30px; FONT-FAMILY: Arial}
a:link {FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 30px; COLOR: red; FONT-FAMILY: "Arial"}
a:visited {FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 30px; COLOR: blue FONT-FAMILY: "Arial"}
img.back {position:absolute; left:0px; top:0px; z-index:-1}
```